

تذکر

۱

این کتابی که بنظر توانستگان محترم مرسد عمارت از یکسلسله اسناد محرمانه سیاسی وراثت امور خارجه انگلیس است که پس آندولت و دولت براری روسیه در روی افضای مافع سیاسی و مساعی مشر که طرفین در آن اوقات باهماد هزار داد معروف ۱۹۰۷ و رسم ایران پس خود بدو منطقه نمود و یک منطقه بنظر ف رد و بدل شده میباشد که این اواخر در ضمن یک مجموعه اسناد سیاسی بصورت کتاب قطوری از طرف وزارت امور خارجه در طابا افسار یافته است

روزنامه شهی سرخ قسنی را که مربوط با ایران است و فوق اسعار کردند از کتاب مر نور اسبحراح و درجه نموده و از شماره ۱۲۵۴ مورخه ۱۷ شهریور ۱۳۱۱ این سلسله اسناد محرمانه سیاسی مره در آن خرنده شروع بطبع و سر شده است و چون لازم بود که این خدمت و اقدام نماید تکمیل و اسناد مهمه مذکور در یکجا جمع و محفوظ نماید نگاشته در حسب اخبار مدرسین سرخ بطبع کتاب آن حداکانه اقدام و اکنون نهاده جامعه هموطنان عزیز میباشد.

مقدمه جامع و مفیدی که روزنامه شهی سرخ در اطراف آن نگاشته و فعلا انتشار داده و در صفحه مقابل لایحه خواهد فرمود مارا از نگارش مقدمه رای این کتاب مسعنی مباحه و فقط این محضر را یاد داشت میباشد که اسرار این کتاب بعد از کتاب آبی (۱) در اسواق بسیار لازم و مکمل آن محسوب میشود زیرا اطلاعات و مدارک دنیستی از حرایات و گذارش سیاست خارجی و معرفی نظریات و اطماع سیاسی مماثلت محاوره ایران نسبت مؤرخین و نویسندگان ما میدهد که تاریخ و اوضاع گذشته را در زوس خواهد ساس و در نظر آیندگان و سبب آید ایران در حکم سند معدری بوده و در ضمن درس عبرتی رای هموطنان خواهد بود. مجموعه این اسنادی که مربوط با ایران است بعد از مقدمه در چهار قسمت منقسم شده است.

قسمت اول - مجموعه، انکراف، مورد کردن و جواب دولت رطابا.

قسمت دوم - خلاصه اسیاس رطابا در ۱۹۰۵

قسمت سوم - راجع به نامه فرستاده ایران.

قسمت چهارم - مراسلات حاکی از واقع نظار من از اسس و روس و

خاتمه که انعکاس هزار داد روس و انگلیس را در ایران گوید بی باشد

(عای انکراف آبی)

(۱) کتاب آبی که قسمت از اسناد دجه ما، مساعی و از نامه رطابا در ۱۹۰۵ است که سرمانه و در ۱۹۰۷ در حوم خارج در ما جان سردا اسعد، تیماری، من بد و دو جلد ضمیمه شده است.

اسناد محرمانه سیاسی

مابین دولتین روس و انگلیس راجع بایران

روز ۲۸ اوت سال ۱۹۱۳ در نظر مورخین روز شروع جنگ بین الملل محسوب است در این روز بود که ولیعهد دولت اطریش در صربستان قتل رسید و در نتیجه آن جنگی از مهم ترین و طولانی ترین حوادث تاریخ که در هیچ عهد و زمان نظیر نداشته است بوقوع نمود. طساهر این امر بطور است ولی اگر اندکی قسرتا ظاهر را از هم بسکافیم و در ماوراء این بردهای که معطله کاری های تاریخ عصر حاضر در مقابل ما و حمایتی حاصل کرده است جواهریم دید: روز ۲۸ اوت معلول یک سلسله مناسباتی بود که از سال های قبل نیمه سده بود یعنی در طی سال های دراز حرمی از مواد محرقا در رو بهم مراکم سده و قبل ولیعهد اطریش آرا منمحرر صاحب

سیاستمداران دنیا تا اینکه طبعیما در تحت تاثیر یک سلسله احساسات و عواطف جنگ وطنی و حمیت کس واقع شده و هر یک از آنها کوشش میکنند تا در باره مسئولیت جنگ حائلی کرده و در آن باره آن قلمداد نمایند معینا نمی تواند سکلی و برای همه سه حمایت بدی و مسامرا در دردهایم و ایگی نگاهدارند همه آن کم و بس معرفت که سکی که در اوت ۱۹۱۳ ع سده در طول مدت نهمینا یکدهن قبل از آن در حساب سیاسی اروپا ربه دوامده بود و در حقیقت پس از شروع جنگ تا آلاب فنامه جنگ و کسمکس فکری در آن قطعه وجود داشت

اگر تاریخ شروع روابط شرق و غرب را با مطالعات دقیقی از نظر نگذراهم صدیق جواهریم کرد که حسرت اول جنگ بین المللی همان موفعی گذاشته شد که امپراطوری برطانیایس از آنکه سرزمین بهر ور و بر برکت هندوستان را منصرف شد و طوق عبودیت نگرددند ای که خمس جمعیت سرزمینا تسکیل میدهند انداخت برای حفظ آن قطعه شروع جنگ سلسله مناسبات سیاسی نمود. آری برطانیای کسری ای نامین سادات و حکمگذاری خودس در هندوستان که خود سناستون انگلیس آرا ناح امپراطوری برطانیای منخواستند محبور بود بهر سلسله سده های رومانی زیر دست خود را از آن سرزمین دور نگاهدارد و این وسیله نانه سیاست خود را مستحکم کند.

برای اجرای این منظور مسکلاب روز اروپایی در بیس بود و در نظامی روسیه از آن طرف سمل و عظم اقتصادی وجهه می آلمان و سایر مت های محبراهول آروژار دارف مرق سادات برمانارا در هندوستان بهدند مدهود و دوا مروز برای جانو گری از متاظر اب حمل الوهوع محبور بود هر روز یک روزه و خطاسیری ایجاد نمود و یک وسیله ناره ای منسب سود دولتین روسیه و آلمان برای سبط مدهود و امیدار خود در هندوستان و برای آنکه نگذارند این نهمه حرب بهدائی از حانوم امپراطوری برطانیای فرو رود تا حدت حسنگی نامدیری طرف آن کشور

بلادیده پیش میرفتند ، مملکت ایران در سر راه آن واقع شده و بهمین نظر حائز اهمیت زیادی گردیده و میدان کشمکشهای سیاسی دول غرب در مشرق شده بود اهمیت که مملکت ما از این لحاظ کسب نمود برای آن چندان ارزان تمام نشد باین معنی که دول غرب مخصوصاً امپراطوری بریتانیا برای اینکه مصالح خویش را در هندوستان حفظ نماید ایران را ملعبه خود قرار داده و دولت تزاری روس که از همه هندوستان نزدیک تر بود در این بازی وارد میدان شده و شروع به نبرد سیاسی با انگلیس نمود تا بالاخره دولت بریتانیا که خود را از یک طرف با روسیه و از جانب دیگر با آلمان مواجه دید صلاح خود را در اختلاف با روسیه تصور کرد و بخواست از طرف آن دولت اطمنان حاصل نموده رقیب دیگر خود را از میانه بردارد ، این روزه و نظریه جدید قرارداد معروف ۱۹۰۷ را بوجود آورد .

این قرارداد که بروی تقسیم بندی ایران بمنطقه نفوذ روس و منطقه نفوذ انگلیس و منطقه بیطرف ! مستحکم بود دولت بریتانیا را که بکانه منظورش حکمداری و سیادت با فراغت خاطر در هندوستان بود از تعرضات روسیه تا چندسال آسود مساخت و دولت مزبور توانست برای از بین بردن رقیب زبردست دیلر خود یک سلسله نقشه های هول انگیز و بین المللی تهیه نماید .

قرارداد ۱۹۰۷ یکی از مخاطره های ناگوار است که هیچ وطن پرست حساسی نمیتواند آنرا فراموش کند . این قرارداد در حقیقت بهترین معرف نیات همسایگان شمالی و جنوبی ماست و بما مبدماند که امپراطوری بریتانیا با همه تظاهر به بشر دوستی ، آزادی خواهی و هزارها عناوین عرب بنده دیگر چگونه حاضر بوده است هر ساعت که منافع آن اقتضاء کند استقلال و حیات اجتماعی ما و چنانچه ملت

دیگر را قربانی نموده و آنندک عاطفه و بشر دوستی هم از خود نشان ندهد . امپراطوری بریتانیای کبیر تنها فکرش تامین سیادت و حکمداری خویش در هندوستان است و برای اجرای این منظور بمقتضای وقت و زمان متشبث بهر وسیله می شود ، یعنی دشمنی میکند . تقسیم مینماید همیشه می چیند دوست و غمخوار میشود ، دست کمک و همراهی میدهد ولی در ماوراء تمام این تغییرات یک منظور دارد : حفظ هندوستان - برای ابدان این مدعا قول یکی از سبامیون معروف بریتانیا را که در نزد ایرانیان هم معروف و کم و بیش نام و برآ شنیده ایم شاهد ماوراء : این شخص سر برسی لورن و یکی از اشخاصی است که از جنگ بین الملل وزیر مختار دولت متبوعه خود در ایران بود و رول مهمی را در سیاست بین ایران و انگلیس بازی نمود . مشارالیه اصول سیاست بریتانیای کبیر را نسبت به ایران در طی چند جمله خلاصه کرده و می گوید

« در قشون کشیهای نظامی همیشه دو چیز منظور نظر فرمانده است . اول وضعیت سوق الجیشی - دوم تاکتیک جنگی ؛ منظور عمده قشون کسی همانا حفظ وضعیت سوق الجیشی است . و برای اینکه این وضعیت مفید و رضایت بخش باشد باید بتحکیم بنیان و اساس آن کوشید . تاکتیک عبارت است از وسائل آنی و فوری برای تامین وضعیت سوق الجیشی باین جهت تاکتیک ممکن است روز بروز مطابق مقتضیات حوادث تغییر کند . وضعیت سوق الجیشی عامل اساسی و دائمی است و در ماوراء تمام تغییراتی که در تاکتیک روی میدهد همیشه یک حال باقی میماند

« در سیاست خارجی وضعیت سوق الجیشی عبارت است از منظور سیاسی و وسائلی که برای اجرای این منظور سیاسی اتخاذ میشود دیپلماسی نام دارد .

دیپلماسی بریتانیا راجع بایران در طی مدت قرن اخیر معروض تغییرات زیادی شده ولی منظور سیاسی آن اینست که یکی از مهمترین اعضاء امپراطوری بریتانیا یعنی هندوستان در همه سالیکی روسیه واقع شده و ایران ما بین روسیه و هندوستان قرار گرفته است.

منظور سیاسی بریتانیای کبیر تا سال ۱۹۰۷ مقتضی این بود که باینگونه جنک دیپلماسی از پیشرفت روسیه جلوگیری کند... نتایج کشمکش بریتانیا با روسیه در تمام دنیا محسوس گردیده و واضح بود که مخالفت این دو دولت عامل مهمی است برای واژگون کردن اساس صلح و آرامش. لورد گری و لورد کارنوک سیاستمدان انگلیس که عامل انعقاد قرار داد ۱۹۰۷ بین روس و انگلیس شناخته میشوند حواسند با باینگونه صلح دیپلماسی صلح کیتی را تامین کنند...

قرار داد انگلیس و روس تا ده سال بکشمکش های این دو دولت در ایران خاتمه داد. الخ...»

این بود مفاد داد داشت سر مرسی لورن و از ابرو معلوم میشود که این دو همسایه از بدو ارتباط خود با مملکت مانجه می اندیشیده و منحصراً اجرای چه نتیجی «حالیصانه و صمیمانه ای» بوده اند.

چنانکه دیدیم قرار داد ۱۹۰۷ که نزدیک بود خاتمه بحیات سیاسی و استقلال و موجودیت اجتماعی ما بدهد نقشه بود که سیاستمدان بریتانیای کبیر برای ما طرح ریزی نمودند. آنها خواستند باینگونه ائتلافی تشکیل داده با قربانی کردن ایران رقبای دیگر خود را از بین بردارند و در جنک بین الملل که از این لحاظ بفتح بریتانیا تمام شد این منظور اجرا گردد.

دانش کیمفب انعقاد این قرار داد و معدنات آن برای هر يك از افراد ایرانی

اهمیت بسیار پیدا خواهد است و ما برای این که هموطنان وطن پرست را بجزریان این حادثه آشنا کنیم مترجمه یکقسمت از اسناد محرمانه وزارت خارجه انگلیس که تماماً راجع باین مسئله است مبادرت نموده و هدیه دیگری تقدیم هموطنان حساس مینمائیم (۱)

این مراسلات غیر از اسنادی است که در کتاب آبی بطبع رسیده و قسمت سوم جلد چهارم اسناد محرمانه وزارت خارجه بریتانیا را راجع بجنک بین الملل تشکیل میدهد. در قسمت اخیر این فصل خاتمه ای در تحت عنوان «انعکاس قرارداد انگلیس و روس» ضمیمه شده است که حقایق بسیاری را برای ما که میخواهیم جزئیات حوادث مذکور را بدانیم روشن و آشکار میسازد امیدواریم با ترجمه این کتاب برای انتباه هموطنان و تنویر افکار آنها در این مسائل در حور خود خدمتی نموده باشیم

(۱) مقصود کتاب اختناق هندوستان است بفلم (وبل دورانت) نویسنده معروف امریکائی که سابقاً در شفق سرخ منتشر و کتاب آن طبع شده است

و

ز

مقدمه

در ۲۴ سپتامبر ۱۸۹۹ یعنی نه ماه بعد از ورود لرد گورنر هندوستان حکومت هندوستان در خصوص سیاست بریتانیا در ایران و خلیج فارس تلگراف بلندی بالائی وزارت امور هندوستان مخابره نمود.

لورد جرج هامیلتون وزیر امور هندوستان در ۱۹ ژوئیه ۱۹۰۰ جوابی بوی نوشت در نتیجه مذاکرات ششم و دهم فوایه در مجلس اعیان و هفدهم فوریه در مجلس مومنان خلاصه و لب مطالب تلگراف حکومت هندوستان به منزله یک ورقه فرمان منتشر شد گرچه مقدمه این ورقه خلاصه شده و باختصار ذکر شده بود ولی در حقیقت حاوی قسمت های مهمی از سند اصلی بود.

ناشرین این قسمت از اسناد سیاسی لازم ندیدند مراسلات شماره یک الی ۲۷ را مجدداً طبع نمایند زیرا تمام آنها با دقت کامل در جریده پارلمان مضبوط است و فقط معدودی از جمله را بطریق اختصار ذکر کرده اند.

و همچنین مدیران اسناد فقره ۲۸ الی ۳۹ را که مفصلاً راجع به شرف روسیه در خراسان، سیستان، و غیره بحث میکند حذف نموده اند. بند ۴۰ الی ۴۶ منافع فرانسه: آلمان، ترکیه و سایر دول ذی علاقه را در خلیج فارس مورد بحث قرار میدهد: فقره ۴۲ الی ۴۶ کاملاً طبع شده است. قسمت مهم تلگراف از لحاظ روابط روس و انگلیس سند فقره از ۴۷ الی ۶۲ میباشد که اکنون بطور کامل طبع میشود گرچه این سند با استثنای چند فقره ای که حذف شاه سابقاً در جریده پارلمان طبع شده است.

سایر قسمتهای تلگراف راجع به مسائل تکنیکی و مخصوصاً تأسیس قنصلخانهها و غیره میباشد که باین جهت حذف ننمودیم.

از طرف حکومت هندوستان بشورای
وزارتی هندوستان

وزارت خارجه ایران ۳۱۹ سیملا
۳۱ سپتامبر ۱۸۹۹
آقای محترم

(فقره ۳۲) - باید در نظر داشت که در مراسلات اخیر که سواد آنها از طرف دولت شاهنشاهی بما واصل شده با همان صراحتیکه ما از زبان کنت مارادیوف نقل کرده ایم. جاه طلبی های فرانسوی در منطقه ای که تحت مذاکره است انکار نشده است. در ۱۹ ژوئیه ۱۸۹۹ مسیو کامیون یلورد سالیسبوری اظهار داشت که فرانسه در خلیج فارس علاقه سیاسی نداشته و مایل نبود که بیش از آنچه که بموجب قرار دادها و معاهده ها حق دارد برای استحقاقات و سکونت با تحصیل هرگونه فرصت های سیاسی اقداماتی بنماید. ما از قرائت این مطالب خیلی ممنون و راضی هستیم و امیدواریم وزراء آینده فرانسه از این رویه متابعت خواهند نمود ولی متأسفیم که این مراتب نه تدریاً بدولت شاهنشاهی اطلاع داده نشده بلکه بعاملین فرانسه در نواحی مربوطه نیز که از قرار معلوم از نیات دولت متبوعه خود اطلاع ندارند ابلاغ نگردیده است:

(فقره ۳۳) - در سالهای اخیر آلمان شروع کرده است که از دیاد علاقیت خود را در ایران و همچنین در خلیج فارس آشکار کند این علاقه نتیجه تاریخی وسایه طبیعی یک پلٹینک اقتصادی که تا مدتی تحصیل نظارت را در راه آهنهای مهم مستعمرات ترکیه در آسیای صغیر تسهیل مینموده، و نمره جاه طلبی های سیاسی که همین اواخر تحصیل نظارت را در امپراطوری ترکیه، در اروپا و آسیای آسان ساخته میباشد، متمم سیستم راه آهن آلمان در آسیای صغیر یک راه آهن منشایی در سرحدات ایران و در بین النهرین تا خلیج فارس میباشد همانطور که سر.م. دوراند (وزارت

خارجی اطلاعیه‌ها و اخبار آنها جلسه‌ای برای ساختمان یک راهی از خابلقین و از طرف تهران و تبریز و ارومیه و آذربایجان و ایران به تهران تشکیل داده‌اند و آنچه واضح است در اثر مخالفت‌های سفیر روسیه در تهران از اصرار خود برای ساختمان راه آهن در میان نواحی صرف نظر نموده‌اند.

شاهزاده ملک منصور پسر دوم شاه چند ماهی بین سنوات ۱۸۹۸ و ۱۸۹۹ در آلمان بدرآمیده و مطابق اطلاعات واصله تربیت و تعایلات او در آنجا (آلمان فعلی) بخود گرفته صاحب منصبان نظامی آلمان مامور شده‌اند که در قشون ایران تشکیلات مجددی بدهند بنور موضوع ادامه راه آهن ترک و آلمان به بغداد و خلیج فارس آزادانه مورد مذاکره است: دولت آلمان کوشش می‌کند که در روابط تلگرافی هوایی بین ترکیه و بندر خائو علاقه ای بنمیزند.

در سال ۱۸۹۷ در بوشهر واقعه در خلیج فارس برای حفاظت آلمانیهای خلیج که در تمام آن نواحی عده آریا شش نفر بود قنصلخانه ای تاسیس شد

یکی از کمپانیهای بریمن در بوشهر تأثیر شده ولی در اعزام کسینیهای بخار کمپانی موفقیت حاصل نگردیده است. در بصره با عزم جزمی برای بودن و بهیضه کردن بازار مجاهده بعمل می‌آید. اخیراً یک عده آلمانی مامور مطالعه در اوضاع و موقعیت بندر عباس شده‌اند. در بهار سال جاری یکی از جهازات جنگی آلمان (آرکونا) سواحل مسقط، لنگه و بوسیر را گردش نموده و مطابق اطلاعات واصله عنبر ب یک عده کشتیهای تجار تی آلمان وارد خلیج میشود.

۴۴ - در حینیکه ما آثار و علائم از دباد علائق آلمان را در خلیج فارس باین مسوب میداریم که مسئله ایران رومه رومه بیس از پیش یک جنبه بین المللی بخود گرفته و باین جهت بر ایهام و بیحدیگی موقعیتی که فعلاً در کمات منسکل و درهم

است میفرایند. برای بجای آوردن مقصود آلمان از بحر بیمانی و بیجا نجام تجار عالم برای بسط تجارت خود است در آنجا نیز همان منظور را می نمایند زیرا امکان است تصور کرد که اگر آلمان علائق سیاسی هم در آنجا بجا بیاورد باشند به نفع ما بوده و مانند یکی از متحدین منافع خود ما را حفظ خواهند کرد. معذک علاقه آلمان با سرعت محسوسی روی باز دباد میرود. قدمهایی در این راه از طرف آریا برداشته میشود که همیشه نمیتواند مورد قبول همسایگان آریا واقع گردد. ما تصور میکنیم در مقابل پیدایش چنین رقیب فعال لزوم اتخاذ یک تصمیم قطعی راجع به سیاست آریا از طرف دولت شاهنشاهی پیش از پیش میورد توجه باید باشد فقره ۴۴ - علاوه بر علائم مکرر فعالیت آلمان در سواحل جنوبی و غربی خلیج فارس. بطوریکه دولت علیاحضرت شاهنشاهی مطلع است دولت ترک در سالهای اخیر یک علاقه مخصوصی در مسائل سیاسی از خود بروز داده است. تا یک اهتمام راستی مجاهده بعمل آمده است که دعاوی واهی عثمانی را در تصاحب (کویت) مسند حکم و استوار کند. به شیخ آریا یکی از القاب ترکی عطا شده و مکرر برای فسون کنی بر ضد آن ناحیه قوا در بصره جمع آوری گردیده است و انتریک و بحرینک در بحرین بطور دائم التزاید پیوسته در کار است در طرف سنوات ۱۸۹۸ و ۱۸۹۹ یک زورق جنگی متعلق بترکیه چند مرتبه به بندر لنگه آمد و روت کرده و چون شیخ آریا از سلالة عرب می‌باشد تصور میرود ترکیه منافی در آنجا دازا باشد. بالآخره تصمیمات (کمفرانس ونس) و عملیات مؤسسه صحی اسلامبول ترکیه را قادر نموده است که نسبت به بحر بیمانی در آنجا با یک علاقه برای خود دعوی کند و از این علاقه با سرعت استفاده نموده است.

۴۶ - آخرین دلیل بر مداخلات خارجی در خلیج فارس که ما را از آن آگاهی حاصل است اعطاء امتیاز صید مروارید است که در سال ۱۸۹۸ از طرف دولت ایران، در تحت توجهات دولت روس بیک نفر اسپانیولی و یک نفر بلژیکی اعطاء گردید : هر گاه بطوریکه انتظار می رود رؤساء بلژیکی نظیر رؤسائی که مامور کمربات کرمانشاه و تبریز هستند و نفوذ فوق العاده ای بر صدر اعظم دارند مصدر امور کمربکی خلیج فارس بشوند بدیهیست نفوذ خود را به نفع فرانسه و روسیه بکار خواهند برد .

۴۷ - ما این علائم علاقه دیگران را در جنوب ایران و در خلیج فارس که بیشتر از ناحیه روسیه یا طرفداران او است باید بجزیت جمع نموده ایم که اهمیت بی موردی بانها داده باشیم بلکه برای این جمع آوری کرده ایم که این علائم مجموعاً و به نحوی که نمیتوان آنها را سوء تعبیر نمود، سیاست و جاه طلبی دول خارجی را ظاهر میسازد و برای اینست که ما

میخواهیم بدولت اعلی حضرت شاهنشاهی گوشزد نماییم که در ناحیه ای که بریطانیای کبیر بر او بحرا حق دارد آنها جزء نقطه نفوذ خود بدانند ملل دیگر مستقیماً و بنحوی دائم التزاید با این نفوذ رقابت میکنند و هر قدر بیشتر در نفوذ خود مستقر شوند بهمانقدر قادر خواهند بود که باین نفوذ مانند یک مدرک تاریخی و یا حقیقی متمسک و در مقابل دعاوی مرجع مقاومت نمایند.

۴۸ - این ملاحظات بیشتر راجع بروسیه است که حکومت هندوستان نمیتواند پیشرفت آنها در اطراف صحرائی که حد طبیعی بین شمال و جنوب ایران است جز بانظر تردید و تشویش آمیز بنکرد و پیدایش بیرق آن در خلیج فارس تولید اضطرابی نموده و ممکن است باعث تولید وضعیت ناگواری در آینده باشد . ما میل داریم آزادانه و با تصریح مسئولیتی که از اظهار

این حقایق متوجه ما است بشما بگوئیم از آنجائی که ما بواسطه این حوادث و وقایع نمیتوانیم تحمیلات مالی و نظامی را که بواسطه پیشرفت دائم التزاید روسیه در سرحدات شمالی و شمال غربی هندوستان از طریق پامیر به هرات لازم میشود بدوش بگیریم نخواهیم توانست انتظارات دولت روس را برای همسایگی در ایران شرقی و جنوبی که نتیجه قطعی آن سنگین شدن بارهای ماست بدون ترس و تردید بنگریم در حالیکه اگر بواسطه پیدایش یک متخاصم احتمالی بشکل یک دولت بحری در آبهای نزدیک بسواحل هندوستان خطر مراجعات بحری تکمیل شود باید در قوای مدافعه بحری هندوستان تجدید نظری بعمل آید.

۴۹ - ما نمیتوانیم چنین وانمود کنیم که سر نوشت آینده را تعیین مینمائیم یا بگوئیم آیا ممکن است یک دولت اروپائی (و در صورت امکان کدام دولت) روزی پیشرفتهای خود را بجائی خواهد رسانید که در نزدیکی خلیج فارس یک مخرج بحری را برای خود ادعای نماید . سر نوشت بین النهرین در خارج از دائره بصیرت ما قرار داد : و هیچ بعید نیست که با سقوط امپراطوری عثمانی دولت قاهر دیگری بساط استیلاء خود را در بغداد بگسترده و ممکن است بصره را متصرف شود و در صدد دسترسی پیدا کردن در نزدیکی آبهای خلیج برای گستی های خود بیفتد . در نظر ما از لحاظ حفظ منافع دولت بریطانیا اجرای این فکر و هدف آمال هر قدر ممکن شود باید بتاخیر افتد . راجع بمسئله اعطای اجازه بیک دولت اروپائی مخصوصاً روسیه که مرکز و جنوب ایران را تحت نفوذ و استیلاء خود بیاورد و باین طریق بخلیج برسد و یا بگونه تسهیلات بحری هم حتی بدون ایجاد روابط ارضی تحصیل کند تصور نمیکنم که محل هیچگونه شبهه و تردیدی باشد و گمان می رود دولت بریطانیا باید این نکته را بمنزله اصول بدیهی

خود تکرار کرد؛ باز در سال ۱۸۴۳ چنانکه در راپورت (لورد گرانویل) اشعار شده (گنت دو برونو) از روی اعتماد و اطمینان باین تعهدات مراجعه مینموده است. بالاخره در ۱۳ مارس ۱۸۸۸ (مسیو دو کینز) توسط (مسیو دو استال) با اطلاع شما میرساند که نظریه خویش را راجع باین مسئله بهیچوجه تغییر نداده « و از طرف سرحد و وولف بشاه اطلاع داده شد که تعهدات بین بریطانیای کبیر و روسیه برای احترام و ادامه مصونیت و استقلال ایران تجدید و مستحکم گردیده است

۵۲ - در اینکه ممکن است تصور کرد این تعهدات که تا این اندازه تکرار و تجدید شده وجود دارد و باینکه میل نداریم و بگوئیم نزدیک است بواسطه این قضایا قرار دادهای نقض شود، باز در نظر ما تعهدات مذکور خودی خود نمیتواند پیشرفت نفوذ روسیه را در ایران متوقف سازد یا دولت ایران را نجات بدهد و یا منافع بریطانیای کبیر را در ایران از خطرات وارده از طرف عاملینی که شرح داده ایم محافظت نماید. در داخل مصونیت و استقلال صوری و اسمی ایران بقدری راه تخطی و تجاوز باز است و این تجاوزات بقدری غیر محسوس و غیر مرئی پیشرفت نموده که بشکل یک منروطیت افسانه مانند جلوه گر خواهد شد و مدتاً بعد از اینکه سیاستمداران با تمسخر و استهزاء بان بگریخته و از آن عفت نموده اند لازم خواهد شد سیاستمدان و علماء حقوق استقلال و مصونیت ایران را مورد مطالعه قرار دهند

۵۳ - اگر این پیشنهاد مورد قبول واقع شود و اگر ما نتوانیم تعهدات کتبی برای حفظ و حراست ایران اعتماد کنیم حیاتی بجا و مناسب خواهد بود که سیاستها و رویههایی را که بیسما د شده نامیتود مورد بجزیه و مطالعه قرار دهیم.

ساست خود بپذیرد که نباید بروسیه چنین تکامل و پیشرفتی از طرف دولت اعلیحضرت شاهنشاهی اجازه داده شود، ما از روی کمال اطمینان باین نتیجه رسیده ایم زیرا اخیراً از طرف شما بما اطلاع داده شد که در پانزدهم آوریل هذه السنه لورد سالیسبوری راجع بواگذار کردن یک بندر در خلیج بروسیه مراتب ذیل را با اطلاع دولت ایران رسیده است: «دولت اعلیحضرت شاهنشاهی تکالیف خود میداند که ابلاغیه خود را مبنی بر اینکه تحصیل نظارت و حاکمیت در بنادر خلیج فارس از طرف هر دولت اروپائی موافق مصالح امپراطوری بریطانیا نمیباشد تجدید کند»

۵۰ - این است موقعیت جنوب ایران و اینست اصول سیاستی که از طرف دولت شاهنشاهی چنانکه فوقاً متعارف استیم اتخاذ شده، اکنون باید عطف توجهی بطرق عملی نمودن این اصول نموده و اقداماتی را که در نظر ما فعلاً برای حفظ منافع بریطانیای کبیر و امپراطوری هندوستان لازم است از نظر بگذرانیم.

۵۱ - ما اطلاع داریم که پیش از یکقرن قبل تعهد نامه صریح و آشکاری راجع بمصونیت و استقلال ایران بین دولت بریطانیای کبیر و روسیه ردوبدل شده و آن به بعد پیوسته این تعهد تکرار گردیده است اولین تعهد نامه بدست (لورد مرستون) و (گنت نسا رود) اجرا گردید. (بامرستون) در ضمن تلگرافی که در ۵ سینامبر ۱۸۳۸ مخابره نمود اطلاعات ذیل را داده «دولت بریطانیای کبیر و روسیه راجع با مور مملکت ایران باید روح متحدی کار میکنند و هر دو با یک صمیمیت مساوی میخواهند نه تنها به آسایش و امنیت داخلی ایران بلکه باستقلال و مصونیت آن ادامه دهند.» (گنت نسا رود) نیز در ضمن محابرات مورخه ۲ اکتبر ۱۸۳۸ و ۲۹ دانوسه ۱۸۳۹ این تعهدات را از طرف دولت روسیه

اولین و سر دسته این پیشنهادها سیاست
 حیات ایران بوسیله مساعی مشترک انگلیس
 و روس است؛ یعنی اقدامات مشترک از
 طرف بریطانیای کبیر و روسیه و اصرار
 و استنادگی آنها برای اصلاحات و
 تجدید تشکیلات دوائر مالی و تکامل و
 انتفاع از منابع ثروات مملکت و تهیه وسائل
 لازمه و در حقیقت تبدیل دولت فعلی
 ایران بایک انسان دوستی مشترک از یک
 مشروطیت محض و مشرف بموت بیکدولت
 معتبر مینماید. این روش و سیاست توسط
 (س.م. دورانند) در ضمن یادداشت مورخه
 سپتامبر ۱۸۹۵ مشارالیه مطرح و بعد بعدتر
 اینکه روسیه ممکن است شاهرا از ما بترساند
 و بعد ما را فریب دهد یکی رد شد،
 مشارالیه مجددا در ضمن تلگراف مورخه
 فوریه ۱۸۹۹ خود این نظریه را تعقیب
 میکند که ما نمیتوانیم امیدوار بکنار آمدن
 با روسیه باشیم و او را برای اقدام با اصلاحات
 و ترقیات با خود موافق و متحد کنیم. «
 ما با نظریه وزیر مختار دولت شاهنشاهی مبنی
 بر اینکه اصلاحات ایران بوسیله اشتراک
 مساعی دوستانه روسیه و انگلیس یکی غیر
 ممکن است موافق مینماییم، ما با نظریه مزبور
 موافقت مینماییم برای اینکه هر کس با وضعیت
 ایران آشنا باشد نمیتواند انکار کند که
 علاقه روسیه با انحطاط ایران است نه به
 پیشرفت و تکامل آن - برای اینکه در فوق
 جاه طلبی های روسیه یک منظور هست و
 آن اینست که یک ملت و مملکت بواسطه
 ضعف و ناتوانی در چنگال وی گرفتار گردد
 و بالاخره برای اینکه معتقد است با هر روش
 و سیاستی باشد یا هر روش و سیاستی که ممکن
 است متضمن تقویت و ترقی این مملکت و
 احیاء مردمش باشد باید جدا مخالفت بعمل
 آید مبادا سیاست مذکور اساس جاه طلبی
 های آنرا بهم زده و آنرا را حتمی و بی
 اثر نماید ممکن است برای ثبوت این دعوی
 دلائل زیادی اقامه نمایم ولی فقط بشرح
 یکی از این دلائل اکتفا مینماییم: (س.م.)

دورانند) اخیراً جمله ای که صدر اعظم
 از قرارداد ایران و روس بوی ارائه داده
 و بموجب آن (دولت ایران در سال ۱۸۸۹
 تعهد نموده است که تأمینت ده سال اجازة
 احداث راه آهن را جز با اطلاع و اجازة
 روسیه بهیچ دولت دیگر ندهند) با اطلاع
 وزارت خارجه رسانیده است. حقیقت امر
 هر چه باشد جای تردید و شبهه نیست که
 این قید و تهرید نامدانی که ادامه دارد و
 بموقع اجرا گذارده میشود بمنزله سانسیدنی
 است که در راه هر گونه سعی و جدیتی که
 برای احیاء آن کشور میشود وجود دارد.
 مدت این تعهد می بایست امسال منقضی
 گردد ولی آخرین اطلاعات ما از طرف
 س.م. دورانند حاکیست که در اثر فشار
 های روسیه مجدداً پنج سال دیگر مدت آنرا
 تمدید مینمایند.

۱- سیاست منحصر بفرد دیگری
 که از طرف س.م. دورانند توصیه شده
 مبنی بر اینست که ما باید بطور وضوح
 ابلاغ نماییم که هر گونه تخطی و تجاوزی
 از طرف روسیه در شمال ایران اقدامات
 مشابهی را در جنوب برای حفظ منافع
 بریطانیا ایجاب و الزام می نماید. سفیر
 دولت اعلیحضرت شاهنشاهی در بیانیه مورخه
 سپتامبر ۱۸۹۵ خود پیشنهاد نمود که این
 اعلامیه باید بدولت روس ابلاغ گردد.
 مشارالیه در مخابره تلگرافی مورخه فوریه
 ۱۸۹۹ خود تصریح نمود که این موضوع
 باید بدولت ایران نیز ابلاغ شود تا اینکه
 هر دو دسته از هر گونه تجاوزات و حملات
 بیشتری از طرف روسیه مطلع باشند.
 اعتراضی که سیاست مذکور شد این بود
 که چنین نیتی در موقعی که اوضاع برای
 روسیه از هر قع مناسب تر و برای ما از هر
 وقت نامناسب تر است دولت بریطانیا را
 مدغم بدخالت نامطبوعی نموده و به مسئولیت
 آن دولت در جنوب ایران خواهد افزود
 این ایراد خیلی محکم و متین است؛ گرچه
 ممکن است که این سیاست را کش بدهیم و

آنرا اینطور تعبیر کنیم که دولت اعلیٰ حضرت پادشاهی باید آزاد باشد که برای حفاظت منافع بریطانیان در جنوب ایران و نیز با یک ترتیب محدود و معین یا در یک وقت محدود و معین بلکه در هر وقت و بهر ترتیب که مقتضی بداند اقدامات لازمه را بنماید ولی از آنجائی که هرگونه تجاوزی از طرف روسیه در شمال ایران چنانکه تصور می‌رود بریطانیان را ملزم می‌نماید که با تسلیم یک ابلاغیه قبلی یا بدون آن اقدامات متقابل در جنوب بنمایند همین مسئله ایران مزبور را ضعیف می‌کند در عین حال آگاهی از این نکته که هرگونه پیشرفتی از طرف روسیه در شمال مستلزم اقدامات مشابهی از طرف بریطانیان در جنوب میباشد بدون شك مانع از هرگونه فعالیت از طرف روسیه است زیرا روسیه ممکن است افکار و آرزوهای خود را برای پیشرفت در جنوب و رسیدن به خلیج فارس در این صورت بمخاطره اندازد.

۵۵ - معذک قبل از این دو پیشنهاد اجرایی چنین سیاستی را بنمائیم می‌خواهیم بدانیم در صورتیکه حصول توافق با روسیه برای اشتراک مساعی در حفظ استقلال این مملکت غیر ممکن باشد آیا از طرف دیگر ممکن نیست که با آن دولت برای حمایت و توجه جداگانه در دو طرف مجزا و منفصل از طرف هر دولت بکنار آئیم و بعبارت دیگر در قلمرو فرمانروائی شاه بمنطقه روس و منطقه انگلیس قائل شده و این فکر را رسمیت بدهیم؟ این یک راه حلی است که سرم دوراند متوجه و میل با اجرایی آن را داشته ولی نظریه بعضی از اهل مخصوص نحو استه است آنرا مورد بحث قرار دهد. حوادث اخیره چنین افکار عمومی را بطرف تعیین منطقه نفوذ سوق داده گرچه هنوز حدود معین و مشخصی برای چنین مناطقی تعیین نشده نایب السلطنه در ضمن تلگرافی که از طرف لورد سالیسبوری به سرم دوراند راجع به قرضه ایران و امتیازات معادن آن مملکت مخابره شده نایب السلطنه استنباط نموده که مشارالیه

مایل است روسیه در شمال ایران حاکم شود و امتیازاتی را که بریطانیان در جنوب داده بودند باید دولت متوجه و معین و معین نیست قدری پیشتر اوق را توجه داده و از روی آن یک نقشه اساسی طرح کرد ۵۶ - به خط سرحدی که توسط سر دورانداز نقطه خاتمه در سرحدات ترکیه به کرمانشاه ، همدان ، اصفهان ، یزد ، و کرمان کشیکه شده و تا سیستان امتداد یافته و منطقه شمالی را که در طرف دیگر آن نفوذ سیاسی و تجارت بریطانیان در درجه نالیتری جریان دارد معین میکنند اشاره کرده ایم . از بعضی لحاظ اوضاع جغرافیائی نیز ممد و مؤید این تقسیم بندی میباشد زیرا صحاری مرکز ایران یک حد طبیعی مابین شمال و جنوب تشکیل میدهد و یکی را از دیگری تا اندازه ای جدا و منفصل مینماید . ولی در مغرب ایران که فاقد صحاری و بالنتیجه فاقد یک خط فاصل طبیعی بین دو منطقه نفوذ است و در مرکز ایران که نمی توان اصفهان را در آنجا حد فاصل طبیعی دانست و در شرق اقصی ایران که سیستان در آنجا واقع است و منافع بریطانیان بودن آنرا در منطقه نفوذ ما ایجاد میکند ولی در شمال صحرای مزبور واقع است این مفعیت تفاوت پیدا میکند . این ملاحظات ممکن است هیچ گونه تاثیری در پیشرفت کارهایی که هر دو دولت با مراعات معامله متقابل به آن مشغول شده اند ننماید ولی دور نیست که اگر در آینده حسن تفاهمی از طرفین بعمل نیاید منشاء تصادمات و اصطکاک زیادی بشود ، در هر صورت باید تذکر داد که خط فاصل پیشنهادی سرم دوراند طوری اصلاح شود که کاشان را جانشین اصفهان قرار دهد . امتداد هرگونه خط آهنی از طرف روسیه از کاشان که بوسیله یک سلسله جبال از اصفهان مجزا شده بپائین و حق بسط نفوذ دادن روسیه که تا نزدیک ناحیه اخیر الذکر پیشرفت کند مطابق صرفه و صلاح نیست

۵۷ - ما مشاهده کرده ایم که قرار داد اخیری که در چین بین دولت اعلی حضرت پادشاهی و روسیه راجع به تعیین منطقه نفوذ بسته شده فقط راجع است به مسئله راه آهن که هر يك از طرفین خود را ملزم نموده که در منطقه نفوذ دیگری برای تحصیل امتیاز راه آهن مجاهده ای بعمل نیاورد و در راه طرف مقابل که میخواهد چنین امتیازی در منطقه نفوذ خود تحصیل نماید بهیچوجه مستقیم یا غیر مستقیم ، اشکال تراشی ننماید . با اینکه در آنجا رعایت الاهم فی الاهم شده ولی این دلیل نمیشود که نتوان يك چنین قراردادی را توسعه داده و آن را شامل معادن ، طرق ، و سایر مسائل اقتصادی و صنعتی نمود . این توافق قدر و قیمت زیادى دارد . زیرا اگر چه نفوذ سیاسى واضحاً تصریح نشده ولی در ممالک شرقی امور اقتصادی و صنعتی عواملی است که نفوذ سیاسى از طرف دول اجنبی بوسیله آنها اعمال می شود و این نفوذ همیشه متعاقب راه آهن و تجارت بوجود میاید . ما تصور میکنیم که فرضاً چنین معاهده ای با تعیین يك ناحیه بى طرف که بین دو منطقه نفوذ قرار گرفته با روسیه بسته شود باز مقاصد و نقشه های روسیه در ایران جنوبی با خلیج فارس بافتهائی برسد . و اجرای این نظریه ممکن است در صورت گذراندن يك مفاوله بین طرفین مبنی بر اینکه هیچيك از آنها نباید در منطقه نفوذ دیگری اعمال نفوذ سیاسى بنماید امکان پذیر شود . ولی مشکلات آشکار و واضحی در راه حصول این توافق نظر وجود دارد زیرا غیر ممکن است که نمایندگان بریطانیا را از طهران مشهد ، تبریز که وطایف آنها را ملزم به اعمال نظر سیاسى در بعضی موارد میکنند احضار کرد و بدون شك دولت روسیه نیز يك چنین مشكل منتهایی را برای خود احساس خواهد نمود . ولی نتیجه يك معاهده که محدود بارتفاع از راه آهن و

اقتصاد هم باشد روسیه را فاقد وسائل و عواملی خواهد نمود که بوسیله آنها بتواند پرواز یهای سیاسى و ارضى خود را در منطقه طرف مقابل بتواند بموقع اجرا بگذارد و مادامیکه بریطانیا مراقب و کوش بزرگ است حصول موفقیت را برای روسیه غیر ممکن خواهد نمود

۵۸ - بهر صورت این راه حلی که بنظر رسیده است اجراء آن هر چند با مشکلاتی هم تصادف کند معذلك تعویق آن مخالف سیاست است و ما هم اکنون به یکی از این مشکلات اشاره نموده ایم حقایقى که راجع به سیستان در ضمن سواد یاد داشت نائب السلطنه و (سرم . دورانند) و در ضمن این تلگراف مندرج است لزوم بودن سیستان را در منطقه نفوذ بریطانیا قطعاً ایجاب می کنند .

با وجود این از لحاظ وضعیت جغرافیائی تشکیلات مملکتى سیستان جزء ایالات خراسان بوده و هیچ خط فاصلی آنرا از نواحی دیگر این ایالت جدا نمیکند و حکومت سیستان به يك دسته از اعضاء خانواده حکمدار و فرمانروایان قدیمه (قائن) وابسته شده که دو برادر از آنها فولاد طیس و بهر چند حکومت دارند بی اندازه تردید داریم که آیا روسیه از چنین قراردادی که مانفته آنرا پیش خود میکشیم از سیستان دست بردارسته و از رسیدن بانتهای شرقی خلیج فارس منصرف خواهد شد یا خیر ؟ و نیز تصور نمیرود که در موضوع خط آهن که اخیراً امتیاز آنرا با دولت ایران تجدید نمود این تعهد را قبول کند و قسمت جنوبی راه آهن ایران را برای انتفاع عمال بریطانیا در مقابل انتفاع مساوی در شمال (که ممکن است گفت اکنون هم این امتیاز را دارد) واگذار کند . این ملاحظاتی است که خود دولت روسیه در صورتیکه دولت پادشاهی قضیه را باوی

طرح نماید باید آنها را حل و تصفیه کند. فقط این نظر را تذکر میدهیم و میخواستیم نشان بدهیم ما مطمئن نیستیم که پیشنهاد مزبور اگر طرح شود با حسن نظر تلقی گردد.

۵۹ - يك مانع مهمتری از لحاظ منافع بریطانیا این است که مقر سلطنت و پایتخت مملکت ایران در قسمت شمالی با منطقه نفوذ روس واقع است و نفوذ دولت روسیه که فعلا در اینجا مسلط است در درجه اول قرار خواهد گرفت همان اوضاع و موقعیتی که اخیرا در چین بوجود آمده است در اینجا نیز در مقابل بدتر خود نمائی خواهد کرد. نه تنها يك تمایلی برای اتصال پایتخت با سیستم راه آهن روسیه ابراز خواهد شد بلکه ممکن است تصور کرد خط آهنی به تهران کشیده شده و سپس برای احداث خطوطی نظیر آن از سرحدات روسیه در گرجستان به تبریز و از ماوراء بحر خزر بمشهد نیز مجاهداتی بعمل آید. با اتصال دائمی این سه شهر مهم در شمال ایران با سلسله خطوط آهن روسیه قدرت و فشاری که توسط دولت روس اعمال میشود و در حال فعلی هم خیلی موجب نگرانی است بیشتر مستولی خواهد شد و نتایج اینها ممکن است در ماوراء مملکت ایران کاملا محسوس باشد. این نتایج بر شدت قدرت مهاجماتی روس در شمال افغانستان که امروزه هم بقدر کفایت مورد نگرانی است خواهد افزود و قدرت و موقعیت آنرا در مرکز آسیا مستحکمتر خواهد کرد. در خود ایران شاه بیش از پیش بطرف فرمانبرداری از روسیه متمایل شده و آنوقت خود ایران حالت يك ایالت حکومتی روسیه پیدا خواهد کرد. در این صورت ما با کمال وحشت و اضطراب باید نگران سرنوشت بعضی مؤسسات مانند بانک شاهنشاهی ایران و دائره تلگرافی هند و اروپا که مرکز آنها در تهران است باشیم.

ما باید از انحطاط نفوذ نماینده دولت شاهنشاهی در پایتخت بر حذر باشیم

و نباید از اظهار این پیش بینی که در آخر کار اینگونه تقسیم بندی باعث سقوط سلطنت و دولت ایران شده و اگر منتهی بسرپرستی روس و انگلیس در شمال و جنوب نشود شاید انتخاب يك پایتخت دیگری را نیز که يك شاهزاده دیگر در آنجا سلطنت نماید الزام کند خود داری نمائیم.

۶۰ - این نکته نباید از نظر دولت پادشاهی دور بماند که در عین اینکه چنین قراردادی با روسیه ممکن است آن دولت را از تحصیل نظارت و سرپرستی در شمال و مرکز ایران و بالنتیجه از پیشرفت بطرف خلیج فارس مانع آید ولی از طرف دیگر بهیچوجه نمیتواند آن دولت را از مجاهده برای حصول این منظور از طریق بغداد و بین النهرین مانع شود بلکه سرعت پیشرفت آن خواهد افزود. ما باید از وقوع چنین پیش آمدی نیز نگران بوده و بر حذر باشیم. ولی این خود موضوعی است که نباید امروزه آنرا مطرح نموده و در اطراف آن اظهار عقیده نمائیم و لازم است صبر کنیم و بهیچ در موقع و مورد خود بکجامنتهیی نخواهد شد. از طرف دیگر عقد چنین قراردادی با روسیه بهیچوجه مانع اقدامات دول فرانسه و آلمان یا هر دولت دیگری که میخواهند در جنوب ایران و خلیج فارس موقعیت روسیه را بدست آورند نتواند بود و حتی ممکن است يك مجاهده مؤتلفی از طرف آنها برای حصول این منظور بعمل آید. راه حلی که ما در نظر گرفتیم این نگرانیها و وحشت ها را در بردارد ولی اگر نفوذ رقبای مهم در آنجا از بین برود از شدت این ترس و نگرانی خواهد کاست. ما باید از رقابت دول اروپائی در مجاورت خلیج فارس جدا جلوگیری نمائیم و همچنین رقابتی امراطوری هندوستان را هم مورد تهدید قرار ندهد.

۶۱ - خطر دیگری که در جنوب

است و (سرم. دوراند) در ضمن بحث در اطراف استقلال و عدم استقلال روسیه

از این پیشنهاد به آن اشاره نموده اینست که شاید روسیه با این ترتیبات موافقت ننماید در ضمن تاریخ پیشرفت روسیه در آسیای مرکزی در مدت نیم قرن اخیر دلائل زیادی برای ثبوت صحت این نظریه وجود دارد ولی حسن قدردانی از تمایل هر دو طرف برای عقد معاهده ای بر روی تجارت گذشته بخودی خود عاملی است که میتواند موجب عقدیکنوع قرارداد و حصول توافق نظری که طرفین باید آنرا مطمح نظر قرار دهند واقع شود. این قرارداد فرضاً هم دائمی نباشد تا بر فرض اینکه یکی از دو طرف آنرا انقضی نماید باز در اغلب موارد متضمن منافع مفیدی خواهد بود. زیرا این قراردادها موجب تهویق رقابتیهای متمادی و دائمی شده و از روی صلح آمیزی فرصتی برای استحكام بنیان منافع موجوده بدست میدهد.

۶۴ - ما اکنون کم و کیف سیاست متناوب یا منحصر بفرد را در ایران چنانکه خود آنرا حسن کرده و دیده ایم در جاو شما آشکار و واضح نموده ایم. اگر چه چندان امیدواری به موفقیت نمیروند ولی به عقیده ما باید امتحانی برای تعیین منظمه نفوذ با دولت روسیه بعمل آید زیرا این مسئله بصرفه خود ایران تمام نمیشود و بیشتر از آن بصرفه این دو دولت که صلح و آسایش آسیا موقوف بکفایت روابط آنها است خواهد بود. اگر دولت ساهنشاهی انگلستان در صدد بمیان آوردن مقدمانی راجع باین موضوع با روسیه ناسد هر چند مورد قبول هم واقع نسد و رد شود باز هم ممکن است همان سیاست منحصر بفردی را که (سرم. دورانند) نوصیه مینماید در پیش گرفت. در حقیقت اگر شما اطلاع معلول و منطقی برای يك قرارداد از یکطرف همین و پیشنهاد گردد و از طرف دیگر رد شود نتیجه طبیعی این خواهد بود که دولت پیشنهاد دهنده حق دارد منافع و مصالح خود را با همان ترتیبیکه در پیشنهاد قبلی نمود و خواسته با اشتراك مساعی دوستانه به وسیله ترتیبیکه در دسترس داشته باشد محافظت

نماید و در مقابل هجوم محسوس از طرف مقابل با او معامله بمثل نماید

۶۳ - در هر صورت و مخصوصاً در صورتیکه موفق نشویم با روسیه قراردادى منعقد نمائیم: بنظر ما دولت ساهنشاهی انگلستان و حکومت هندوستان ملزم میباشد که هر چه زودتر موضوعی را که توسط (سرم. دورانند) مطرح شده تعقیب نمایند یعنی اقداماتی که برای حفاظت مصالح بریطانیا و هندوستان در قسمنیکه منطقه نفوذ انگلیس نامیده میشود لازم است برای جلوگیری از رقابتهای که ما خطرات آنرا تذکر دادیم بنماید. ۸۹ - اینك بیش از آنکه برای اقدام بانکار بماسد بطور احتصار ذکر کرده و موقعیت ایرانرا بطوری که خود در نظر داریم شرح داده و نظریات خود را تقدیم شما و دولت ساهنشاهی نموده و امیدواریم بقدر کفایت اهمیت هر دو موضوع را یعنی هم اهمیت موقعیتی که بریطانیا و هندوستان با آن مواجه شده اند و هم چون هنوز وقت باقیست، اهمیت لزوم مطالعه و شور در اطراف آنرا گوشزد نموده باشیم. ما همان امیدواری و اعتمادی که در ضمن تلگراف مورچه دهم اوب ۱۸۹۸ عرضه داشته ایم مجدداً عرض میداریم که در صورت پیشرفت نظریه اخیر یا وقوع يك حادثه اضطراری مطمئن می باشیم که مصالح هندوستان و بریطانیاى کبیر که از مصالح حیاتی ما است توسط دولت ساهنشاهی بریطانیا حفاظت خواهد شد

کرزن کدلسون

ا. ح. ح. کول

ک. م. دیواز

ل. ا. داوکسی

ب. داوولنگ

ر. گاردنر

فست حذف شده یعنی از مهر ۶۳

الى ۸۹ مر بوطه موضوع با مساب بریطانیا در ایران است

رومانه توردن پاز - غلامیلتون

بیتکرتت هندوستان

(نمبر ۱۴) محرمانه

وزارت هندوستان لندن ۶ ژوئیه ۱۹۰۰

۵ - با عطف توجه بشرح و بیان دقیقی که در مراسله مورخه ۲۱ سپتامبر بشما راجع بموقعیت فعلی ایران و کیفیت روابط بریطانیا مندرج است - اشعار میدارد که حیاتی ترین علاقه حکومت هندوستان در آن مملکت مربوط بموه دفاعیه هندوستان است بر علیه هر گونه تهاجمات که از طریق سرحدات بلوچستان با ایران جنوبی و بنادر خلیج فارس بعمل آید ولی هنگام اتخاذ هر گونه تصمیمی برای مقابله با این خطر و برگرداندن مجرای آن باید در نظر داشت که در نزحریکات دول خارجی که منافع و علائق آنها در سأل های اخیره در ایران و خلیج فارس روی به ازدیاد گذارده مقاومت هائی بعمل میاید . بهمین علت است که موقعیت آنجا از مدتی باین طریق معروض تبدلات طبیعی شده است .

۶ - راجع بروسیه - پیشرفت آن دولت در سرحدات ایران و تصور اینکه اینجا نیز نظیر ناحیه هائی است که اخیرا در آسیای مرکزی بلع نموده ، او را به مستحکم نمودن موقعیت خود مطمئن ساخته و برای اقدامات و جنبش های تازه ای مهیا کرده است ، زمینه فعالیت ما دنیا به ناحیه خلیج فارس و دریای عمان محدود است در صورتی که روسیه بحزبش آمده و پیشرفت نموده و هر قدر پیشرفت آن بیشتر شده همان قدر نفوذ و اعتبارش افزوده است ، اگر بخواهیم بشاد استقلال ایران را طرح ریزی کنیم قطعا با این حقیقت مسلم مواجه خواهیم شد که روسیه در جنگی موهومی دست آورده که نابرابر آن تمام ایران را فرا گرفته و استقلال آن را تهدید می نماید و این موقعیت ، روسیه فرصتی میدهد که بعنوان امپراتور انحصاری در قسمت اعظم مشرق از مملکت استقلال نفوذ عالی بنماید .

همان اصول استقلالی که ما برای حصول آن مجاهدها میسازیم ممکن است برای روسیه نیز گنیزمن حربه باشد که

انرا برضد ما بکار برد . هم اکنون نفوذ مادرشمال ایران بجای خود را به فشارهای روسیه داده و ممکن است روسیه از قسمت ایران را قبل از اینکه ما بتوانیم دفاعی بعمل آوریم ضمیمه متصرفات خود نماید .

۷ - جناب عالی از جریان حوادث اخیره در خلیج فارس که اصل نظریه عمومی «تسلط بدون منازع بحری و تجارتي» را باین اندازه تغییر داده و خود شما در فقره ۱۲ مراسله خود بان تصریح کرده و انرا مطرح ساخته اید مطلع میباشید . فرانسه با یک تصمیم قطعی حق سرپرستی خود را بمسقط بدون رعایت تمام نتایجی که ممکن است از تعهدات سال ۱۸۶۲ حاصل شود اعلام داشته است . آلمان علاقه زیادی به تکامل امور راه آهن عراق پیدا کرده و عمان وی بطرف کویت رهسپار شده اند .

کشتی های روسیه به بندر عباس و جزائر مجاور و سایر بنادر خلیج رسیده پس جهاز این لحاظ وجه از طرق دیگر موقعیت بدون منازعی که ما سابقا برای خود تهیه و عملی نموده بودیم حتی در خود خلیج فارس هم مورد تعرض و تخطی واقع شده است . گرچه ماهنوز دارای انحصار عملی تجارت در خلیج هستیم ولی آثار و علائمی وجود دارد که رفتهرفته این امتیاز از یکطرف بواسطه امتداد خط آهن تا درنا و از طرف دیگر بواسطه فعالیت های شدید تجارتي خارج مورد تعرض واقع میشود . کمتر میتوان اطمینان داشت که در مسائل انجنس رفاههائی ممکن باشد . دولت متسدنی که وجود ایا در خارج ما را از انحصار تجارتي که ناکنون از آن منتفع شده ایم محروم ننماید برای همیشه از رسیدن بحلیج بار دانشه و محروم نموده

۸ - ولی این تغییرات که نتیجه جسمی و ضروری سهیلات روزمه ، روابط بقایه داخلی و بحراست بیشتر ما را ملزم میکند که منظور و مقصود سیاست قدیمه

۹ - چنانکه خاطر عالی مسبوق است دولت اعلیحضرت پادشاهی انگلستان که قدم بزرگ برداشته که ممکن است نتایج مهمی را متضمن باشد و دولت ایران را هوشیار کرده است که غفلت از مصالح مشروع بریطانیای کبیر و هندوستان در بنادر خلیج و ایران جنوبی منتج بنتائج وخیم خواهد شد . در پانزدهم آوریل ۱۸۹۹ لورد سالیسبوری باطلاع دولت ایران رسانید که «دولت اعلیحضرت پادشاهی انگلستان وظیفه خود دانسته که یاد داشت خود را مبنی بر اینکه { نظارت و تسلط از طرف دول اروپا در خلیج فارس موافق مصالح امبراطوری بریطانیا نمیشود } تجدید کند در ۲۰ ماه مارس شارژدافر دولت اعلیحضرت مقیم تهران ماهور شد بوزیر خارجه ایران تعهد کتبی را که از طرف دولت ایران در ۲۳ اکتبر ۱۸۹۲ داده شده بود مبنی بر اینکه گمرکات ایران جنوبی هیچوقت در تحت نظارت خارجیها واقع نخواهد شد» تذکر دهد و دولت اعلیحضرت میباشد دولت ایران را وادار بمراعات این تعهدی که در دسامبر گذشته بانها یاد داشت شده بنماید .

۱۰ - راجع بتاسیس راه آهن - در

ضمن تلگرافی که از طرف مارکیس سالیسبوری به (مستر اسپرینگ رایس) در چهارم آوریل گذشته مخبره گردید ماموریت بوی داده شد که بدولت ایران یاد داشتی نظیر یاد داشت فوق تسلیم نماید و نیز تعهدات شاه اسحیر مبنی بر اینکه «بریطانیای کبیر در تاسیس راه آهن جنوب به تهران حق تفوق دارد و اگر بیلک دولت دیگری امتیاز تاسیس راه آهن در شمال اعطا شود باید امتیاز راه آهن هم در جنوب مانند راه آهن شمال به کمپانی های انگلیسی اعطا شود و جز با استشاره از دولت اعلیحضرت نباید هیچگونه امتیازی برای ساختمان راه آهن در جنوب بکمپانی های خارجی

خود را در ایران حفاظت نمائیم تا بتوانیم به استعانت حوادث گوناگونی که شاید بعدها پیش آید منافع و منطقه نفوذ خود را که تا این اندازه برای هندوستان لازم و حیاتی است حفظ و تامین نمائیم . جناب عالی مسئله قرارداد با روسیه را برای تعیین منطقه نفوذ از طرف دو دولت مورد بحث قرارداد نماید ، اگر اجرای این نظریه ممکن باشد ، برای ثبوت صحت آن می توان دلایل زیادی اقامه نمود . ولی ممکن است اگر از طرف دولت اعلیحضرت پادشاهی انگلستان مذاکرات مقدماتی با وزارت خارجه روسیه بشود شاه ایران از این قضیه با یک تعبیر سوئی مستحضر شده و این فکر در مغزش رسوخ یابد که سیاست فعلی بریطانیای کبیر لزوم تقسیم قوری کشور او را بین بریطانیا و روسیه ابجاب مینماید . باین علت و بعلم دیگر من عجلتاً فایده در تقدیم چنین پیشنهادی بروسیه با اعلام طریقه و روش سیاست خود را در خلیج ، بدولت شاه ایران نمی بینم . ما در حال حاضر علاقه تجارتنی زیادی در خلیج فارس داریم ، ما با ایران دارای مجاورت سرحدی می باشیم که از انتهای ایالت کلان تا سواحل دریا ممتد میشود . ما با رؤساء خلیج دارای قرارداد هائی می باشیم و آنها ما را بمنزله یک حامی میدانند که حقوق آنها را حفظ میکنیم . اگر بکوتی ایران یا سلطان مسقط نتوانند یا از عهده بر نیایند که انتظام و ترتیب برقرار نمایند یا از اشتکاشات در سرحدات دریا جلوگیری کنند ما بنا بعلاق و مصالح سرشار تجارتنی خود حق داریم که قدم بمیان گذاشته و انتظام و آرامش را در خلیج برقرار نمائیم مسئله مهم اینست که باید دانست حوادث و امتیازات جدیدی تا چه اندازه ما را ملزم میکند که دعوی و حق خود را در مقابل از دیاد روز افزون علائق خارجی در مناطق نفوذ مختلف محفوظ بداریم .

که اوضاع آنجا ممکن است طوری تغییر یابد که لزوم بعضی تغییرات را در اقدامات تاکنیک ما برای حفاظت مصالح هندوستان ایجاد نماید. در عین حال بدیهی است جناب عالی موضوع تهیه مقدمات عملیات نظامی و نقشه دفاعی را که من در ضمن تلگراف محرمانه خود تحت نمره ۵ مورخه ۲۳ فوریه گذشته تذکر داده ام مورد مطالعه قرار داده‌اید و من نیز مراسله جناب عالی را تحت نمره ۱۵ (دائرة سری نظامی) مورخه ۲۹ مارس ۱۹۰۰ کاملاً مورد مطالعه قرار داده‌ام. **ژرژهایمتون**

و اگذار گردد» تذکر داده شد. بنابراین اسطاریه فوق بدولت ایران ابلاغ گردید ۱۱- در خود خلیج فارس ترتیباتی برای استفاده از بنادر و ننگرگاهها داده شده و وصول رایورتهای مصلحتی از طرف کاپیتانهای کشتیهای دولت اعلیحضرت انتظار میرود

۱۲- جناب عالی باید مطمئن باشید که برای مراقبت امور در ایران تمام احتیاطهای لازمه بعمل خواهد آمد و در عین اینکه دولت اعلیحضرت نمی خواهد مشی سیاسی قدیم خود را تغییر دهد. ولی آن را بخوبی قبول دارند

نمره ۳۲۱

قسمت دوم

یادداشت راجع سیاست انگلیس در ایران

سالیانه به ۳۵۰۰۰۰۰ لیره بالغ میگردد ولی انتظار فعلی میرود که در آتی خیلی بیش از این میزان بشود و علاوه تذکر میدهد که امروزه مبالغ هنگفتی از سرمایه های انگلیسی در نقاط مختلف مملکت بکار افتاده است

باید این نکته را متذکر بود که بشرین مذکور واقعت پیدا نموده و بلکه در سالهای اخیر از مقدار تجارت انگلیس در ایران کاسته شده است و علت آنهم یکی این بوده است که روسها فشار و تهدید دولت ایران را مجبور باجرای مرفه گمرکی با مناسبی کرده اند و دیگر آنگاه از دیار قهر عمومی و عدم اسهوار امنیت بازار روس را سرنگل ساخته است

از احصائیه آنکه شعبه تجارنی این اداره ترتیب داده است معلوم میشود که در سال ۱۹۰۳ مجموع صادرات و واردات مملکتی بازده منبور لیره بوده و از این مبلغ معادل ۲۷۰۰۰۰۰ لیره سهم تجارب انگلیس بوده است که دولت آن مربوط بخود انگلستان و بک دولت دیگر مربوط به هندوستان بوده

(محرمانه)

وزارنخارجه - مورخه ۳۱ - اکتوبر ۱۹۰۵ در دسامبر ۱۸۹۵ و ۱۲ فوریه ۱۸۹۹ «سر دوراند» وزیر مختار انگلیس مئیم طبران در ضمن مکتوب و تلگرافی نظریات خود را راجع باوضاع حاضر ایران در ضمن یادداشتی تقدیم نمود و برای تحکیم موقعیت انگلیس و جلوگیری از نفوذ روز افزون روسیه در آن مملکت پیشنهاداتی به عرض رسانند قسمتی از نظریات و پیشنهادات او از قبیل تاسیس قونسولخانه انگلیس در کرمان و بندرعباس و کرمانسار و سیستان و مجاورت رود کارون و همچنین توسعه و اصلاح وضعیت قونسولگریهای ایران و غیره با این تاریخ بموقع اجرا و عمل گذاشته شده است

در تاریخ ۲۱ سپتامبر ۱۸۹۹ حکومت هندوستان در تسکین و دایم پیشنهادات «سر دوراند» مکتومی بوزارتخارجه نوشته و در آنجا توضیح داده است که منافع انگلستان در ایران چهار جنبه دارد: تجارنی

- سیاسی - شرقی الجیمی و تلگرافی

۱- راجع منافع تجارنی مینویسد که مجموع تجارب انگلیس با ایران فعلاً

نود درصد کشتی رانی بنادر خلیج فارس توسط جهازات انگلیسی عمل میشود

۲- راجع بمنافع سیاسی مینویسد که تا یکقرن قبل از این سیاست ایران تابع اوضاع سیاسی هندوستان بود لیکن از بعد از مسافرت ناصرالدین شاه بفرنگستان ایران در دایره سیاست اروپائی داخل گردید و امروزه فرانسه و آلمان و اطریش و ایتالیا و هلند و بلژیک همگی نمایندگان سیاسی در طهران دارند. سیاست آریه ایران جزئی از سیاست عمومی مشرق زمین خواهد بود و این مسئله ثابت گردیده است که بعد از این اداره کردن امور سیاسی انگلیس در ایران باید مستقیماً در دست وزیر خارجه بریطانی باشد.

۳- راجع بمنافع سوق الجیشی انگلیس مینویسد که هر چند این قضیه بیشتر مربوط بمسائل هندوستان است لیکن در عین حال اهمیت کلی آن بقدری است که نه تنها سرنوشت مستعمره هندوستان بلکه سرنوشت امیراطوری انگلیس را میتوان بسته بان دانست و باینجهه باید اینرا چه از لحاظ سیاسی و چه از لحاظ سوق الجیشی مورد توجه مستقیم دولت انگلیس قرار داد

۴- موضوع منافع تلگرافی بصفیده حکومت هندوستان بآلسویه مابین دولت انگلیس و هند مشترک میباشد و خط تلگراف کنونی برای هر دو مملکت مورد ضرورت و احتیاج است بطوریکه سی درصد کلیه مخابرات سیم مذکور مربوط بمخابرات انگلستان پایالات ماوراء هندوستان از قبیل استرالیا و امثال آن میباشد.

سیاست انگلیس در ایران عبارت از این بوده است که بهیچوجه بردائره مسئولیت های سیاسی و ملکی خود در آنجا چیزی نیفزاید و حتی المقدور وضعیت سیاسی اهلی آنجا را برهم نزند. ما همیشه سعی کرده ایم که حیات ملی و استقلال و تمامیت یرانرا محفوظ نگاهداریم و منابع آنرا بکار بیندازیم. سعی ما همیشه معطوف باین

موضوع بوده است که قوا و فعالیتی تازه در روح ادارات ایران بدمیم و حکومت مرکزی را برعایه نفوذ و اقتدار روسها تقویت نمائیم و تجارت و منافع انگلیس را در جنوب و مرکز ایران توسعه دهیم. ما همیشه این نظر ثانوی را داشته ایم که اگر حیثاً دولت ایران قاب مقاومت نیابورده و بزیر دست ویای روسها بیفتد همانقدر که آزاد شمال دارای نفوذ و قدرت خواهند بود ما هم در جنوب متزلزل و مقتدر باشیم. بهمین نظریات است که ما اخیر اقوسوئذریهای خودرا در خلیج فارس و جنوب شرقی ایران وسایر نقاطیکه از لحاظ سیاسی و سوق الجیشی اهمیت دارد تقویت کرده ایم تا همه وقت برای مقابله با اقدامات و عملیات روسها آماده باشیم

در مکتوب مورخه ۲۱ سپتامبر ۱۸۹۹ حکومت هندوستان بطور کامل توضیح داده شده است که بواسطه موقعیت جغرافیائی و سیاسی نفوذ روسها در خود طهران بیشتر از انگلیسها میباشد و دلیل آن بطور خلاصه اینستکه قوای روس بسهولت میتوانند در سرحدات ایران تمرکز یابد و بحر خزر که در حقیقت یک دریای روسی است در اختیار کامل آنها میباشد و پایتخت ایران بقاصه خیلی کم از سرحد شمالی قرار گرفته است. از این مسائل گذشته نزاع و کشمکش ما بآروسیه بهیچوجه توازن و معادله ندارد منظور اصلی سیاست روس اینست که بتدریج ایران را تحت نفوذ و تسلط خود در آورده، تجارت ایران را بخود تخصیص و انحصار دهند و بمیل خود تعرفه گمرکی سختی وضع نمایند که بتجارت انگلیس اعلمه سخت وارد آورد

اوضاع اداری ایران رو بخرابی و فساد روزافزون میرود و تقویت اینوضعیت بمراتب آسانتر از آنست که شاه و وزرای مملکت را مجبور به اصلاح و تحسین آن نمود

داری نمیکنند. برای مثل میتوان موضوع تاسیس فرانتینگ تربت حیدری را در اینجا متذکر گردید. افتتاح راه تجارتنی نوشکی سیستان در سنه ۱۸۹۶ روس هارابتشویس و اضطراب انداخت و سال بعد که طاعون در هندوستان بروز کرد بپایه بدست آنها داد که راه جدید را مسدود سازند و نفوذ خود را در سیستان زیاد کنند.

بپایه حفظ و حراست سرحد ایران و افغان و قزاقهای روس بسرکردگی صاحب منصبان روسی در نقاط مختلفه خاک ایران ساخلو گذاشته شد و قوای مزبور در همه جا از عبور و مرور قوا اول جلو گیری میکردند در فوریه ۱۸۹۷ چند نفر دکتور روس به همراهی ۱۵۰ نفر قزاق به تربت حیدری آمدند و مزاحمت و اشکال تراشی های فوق العاده که هیئت مذکور برای تجار هندی و وانگیسی فراهم میاوردند نزدیک بود یکی ایاب و ذهاب از راه جدید را مسدود نماید چون اعتراضات دولت ایران و نمایندگان انگلیس نتوانست جلو اقدامات آنها را بگیرد ماناچار خودمان در صدد حمایت از تجار خود بر آمدیم و باینجه بکنفر دکترا انگلیسی با عده کافی مستحفظ نظامی بان نقطه روانه داشتیم که منافع اتباع ما را حفظ نماید و در سال ۱۹۰۳ نیز قونون نگری در تربت حیدری دایر کردیم.

باینطور فعالیت روز افزون روسیه در سیمستان یک جنبش متقابل را با انتصاب قنصل انگلیسی اینجا نمود است علاوه مفرطی را که روسیه در ایران جنوبی و شرقی از خود بروز میدهد و از انتصاب واعزام قنصلها، دکتورها، مخبرین جراید مسافرنیای متعدد هیئتهای با هم هیئت های عمومی منبذ است ممکن است تا اندازه مر بوط بملاحظیات تجارنی و توسعه فرصت های سوق المحاسنی دانست ولی بیشتر معلول آرزوی روسیه برای تصرف بندری در جنوب فارس با در از آن نقطه در سواحل جنوب شرقی ایران مابعد حاه باز، چاه بهار میباشد.

حکومت روسیه گذشته از مساعی و جدیت های فوق العاده که در راه پیشرفت سیاست خود مبدول میدارد مبالغ خطیری نیز پول مصرف میکند

بریکاد قزاق طبران با آنکه افرادش ایرانی است رؤساء و صاحب منصبان آن همه روس هستند و بریگاد مزبور تنها عده قشونی است که دارای نظم و دیسیپلین است و حقوق خود را مرتب دریافت میدارد بانک روس در طهران از طرف اداره خزانه داری روس اداره می شود و رئیس آن دستورات و تعلیمات خود را مستقیما از وزارت مالیه سن پترز بورد اخذ میکند و عملیات آن بیشتر بر روی مابعد سیاسی است نه بر اصل مالی و اقتصادی در سال ۱۹۰۰ مبلغ دو میلیون لیره و در سال ۱۹۰۲ یک میلیون لیره دیگر از طرف بانک روس بدولت ایران قرض داده شد ولی وجه مزبور مستقیما از طرف دولت روس پرداخته شده و بانک فقط اسم و بپایه ظاهری بوده است. علاوه بر این دولت ایران بحساب جاری در تپا از بانک مساعی میگیرد چنانکه در ماه ژوئن همین سال هشتاد هزار لیره اخذ کرده است و شخصی ولیعهد نیز معادل این مبلغ بیانات مقروض است.

روسها تا کنون هزاران لیره برای ساختمان طرق خرج کرده و جاده های گیلان و طبران و قزوین و تبریز و همدان و استرآباد و مشهد و غیره را ساخته اند و در بندر انزلی شروع ساختمان لنگرگاه و بندرگاه معظمی نموده اند. روسیه تسهیل وسایل حمل و نقل میخواهند کم کم تجارت ایران را تماما به انحصار خود در آورند و فعلا هم اجناس خود را نفیست ارزان و فراوان بوسیله انوموبیل در صفحات شمالی بفروش میبرسانند.

روسها از پرداخت هرگونه مخارجی بجزت پیشرفت مقاصد خود و جنو گیری از توسعه تجارت و نمود انگلیس ها خود

تصرف چنین بندری بی فایده خواهد بود مگر اینکه بوسیله راه آهن آنرا با شمال متصل نمود و هر گونه راه آهنی هم ناچار از مشهد و سیستان باید بگذرد. تشکیل يك بحریه روسی در خلیج نه تنها امنیت تجارت و بنادر هندوستان را مختل خواهد نمود بلکه برای همیشه روابط ما را با هندوستان و مستعمرات مورد تهدید قرار خواهد داد و مسئولیتهای قشونی و بحری ما بسیار سنگین خواهد شد.

انتصاب يك ژنرال قنصل روسی در اصفهان با يك حقوق هنگفت و یکدسته قزاق ما را ملزم با استحکام موقعیت قنصل خود و تزئین عواید آن نمود و نیز بهتر آنست که در تبریز ، هقر شاه آینده نیز يك قنصل با موقعیت متساوی نسبت به مکار روسی بگماریم. حضور دامتقن يك قنصل روسی در بوشهر، انتصاب يك نایب قنصل در محمره با مجاهدات متحدی و لانه فطی که برای تحصیل زمینه فعالیت در خلیج فارس بوسیله سرویس های کشتی رانسی و تحریر قبایل ساحلی بعمل میاید تزئین ایست های قنصلگری را برای حفاظت و استحکام موقعیت ما در نواحی مذکور واجب نموده است

بدیهی است که بزمان تناسب که نفیة هجومی روسیه رفته رفته تکمیل شده مجاهدات بیشتری نیز از طرف ما برای مقابله با آن مورد لزوم یافته است و الا لازم بود کاملاً میدان مبارزه را ترك نماییم. مخابرات روز افزون تشکیلات قنصلگری در ایران نتیجه مجاهدات مذکور میباشد. هر گونه استثنائی را برای این قبیل مخارج قائل شویم با آنکه میزان تجارت ما آنها را تضمین و جبران نمینماید بطور قطع و بقین باز خیلی کمتر از آن مبالغی است که روسیه برای نامین منظور خود تعیین نموده است. اگر ما نمیتوانستیم بعضی ترتیبات عملی با روسیه بمیان آوریم قطعاً از حدت و شدت این منازعه و کشمکش

کاسته میشد ولی تا کنون دولت روسیه از هر گونه ترتیباتی برای تقسیم بندی و تعیین منطقه نفوذ و منافع استنکاف ورزیده است. آن دولت همیشه از اشتراك مساعی با دولت اعلیحضرت پادشاهی حتی در مسائلی از قبیل نزاع سرحدی ترك و ایران در مندالی در صورتی که الزام قرار دادی هم داشته است و همچنین حملات به اروپائیان در ارومیه خود داری نموده است با عملی نشدن این ترتیب و در صورتی که روسیه باین رویه و تاكتيك ادامه دهد بسختی میتوان امیدوار بود که مخارج تازه برای ایجاد يك فرونت که تا اندازه ما را بر پایه مساوی یا رقیب نگاهدارد لازم نشود. با اینکه يك قسمت از مخارج اضافی که در این چند سال اخیر در ایران تحمل شده در اثر تصویب سفارشات سفیر دولت پادشاهی در تهران بوده است ولی حکومت هندوستان در ادای قسمت اعظم مخارج اضافی پیشقدم بوده است. مخصوصاً این نکته در مورد پیشنهادات اخیریکه هنوز از طرف خزانه تصویب نشده صدق میاید. ولی تصدیق شده است اینگونه مخارجات اضافی برای اجرای سیاست عمومی دولت امراطوری لازم آمده است و تقریباً غیر ممکن است برای مسئولیت سیاسی و مالی دولت پادشاهی و حکومت هندوستان را جمع با اقدامات مختلفه که مشترکاً با منفردا برای دفاع از مصالح انگلیس و هندوستان در ایران بعمل آمده است نسبت صحیحی نبین نمود این اقدامات با موافقت نظر برای يك منظور مشترك بعمل آمده و همانقدر که برای دولت اعلیحضرت پادشاهی لازم است که اصول مسئولیت مشترك مالی که در تمام این احوال مستلزم توافق نظر قبلی است مراعات شود منظورها و ملاحظاتی که در سیاست بریطانیا تا تبر دأرد توسط لورد لالنداون در طی تلگرافی بسفیر دولت پادشاهی در تهران در تاریخ هشتم ژانویه ۱۹۰۲ تشریح شده است قسمتهای مهم آن بفرار ذیل است.

نمره ۳۲۱ (A)

از مارکی لاندون به سرانجام آید

ف. و (وزارت خارجه) ایران ۶۳۹

نمره ۳ وزارت خارجه ۶ ژانویه ۱۹۰۳

آقا:

(تلگراف اخیر شما که حاکی از نظریات خودتان راجع بموقعیت سیاسی و مالی و حاوی راپورت ملاقات با وزیر کبیر بود مورد دقت دولت اعلیحضرت پادشاهی واقع شد.

بانهایت رضایت وضع رفتار دوستانه وزیر کبیر و علائم تماایل از طرف وی را برای ایجاد روابط متعینانه ای که سال های قبل بین دولت ایران و سفارت بریتانیا موجود بود مورد مطالعه فرار داده است.

از طرف دیگر استنکاف وزیر اعظم از استفاده از مساعدنی که از طرف شما در ماه نوامبر گذشته اظهار شد و موارد مخصوصیکه استنکاف وزیر در آنرا بدید آمد ایجاب مینماید که شما آزادانه ملاحظاتی که در رفتار بریتانیای کبیر نسبت با ایران تاثیر داشته است شرح دهید.)

سیاست دولت اعلیحضرت پادشاهی راجع بمسائل مختلفه ایران که بیشتر به این مملکت مربوط است از گاهی بگاهی در موافقی که آن مسائل را مورد بحث قرار داده بطور وضوح تصریح شده است مبادا با فایده خواهد بود که خصوصیات مهمه سیاست مذکور را بطوریکه صلاح بدانید در طی یک اعلامیه از نظر وزیر اعظم و سایر وزراء بگذرانید و اگر فرصت مساعدی پیش آمد از نظر خود اعلیحضرت خبر بفرمایید.

دولت ایران باید از تجارب صد ساله دانسته باشد که بریتانیای کبیر نمیشه ای که مخالف اقتدار شاه با استقلال مملکتش باشد ندارد بلکه برعکس یکی از مظهر های اساسی ما این بوده است که دولتی را که در ماوراء سرحدات امراطوری هند و چین واقع است تفاوت نموده و با استقلال مملکتی آن بگوئیم نادر آنجا یک منطقه متمدنی وجود داشته باشد که بتواند از اصطکاک

مستقیم بین مستعمرات بریتانیای کبیر و سایر دول مقتدر نظامی جلوگیری بعمل آورد مانعیتوانیم این سیاست و رویه را تعقیب کنیم اگر ببینیم یکی از این دولیکه در این میانه واقع شده اند درهم شکسته و فاقد موجودیت ملی گردند و تحت استعمار دول دیگری در آیند.

در چنین صورتی قبل از این که دولت مذکور درهم بشکند باید دید حالا که مقصدی که تا کنون مساعی ما متوجه آن بوده است دیگر بدست نیاید چه رویه جدیدی را مصالح یا ایجاب مینماید

وقتی این اصول را در مورد ایران منطبق مینمائیم علاقه بیشتر روسیه را در شمال سرزمین شاه که طبیعتا بواسطه سرحد مشترک مینداید ایجاد مینماید و واضحتر مشاهده مینمایم. هر قدمی که ما برای استحکام موقعیت خود در شمال ایران برداشته ایم همانقدر که برای استقلال ملی خود ما که بواسطه تسلط روسیه در آن نواحی مستقیما مورد تهدید واقع نمیشود مگر اینکه دامنه این تسلط تا پایتخت و مهر حکومت بسط یابد فایده بخش بوده بجان اندازه هم مفید بحمال خود ایران و استقلال ملی ایران بوده است

از طرف دیگر در جنوب آن مملکت محاهدات ما در طی این یکمرون مصروف به تحکیم یک موقعیت مهم تجاری بوده و باینجه یک علاقه فوق العاده ای در این سمت ایران پیدا کرده ایم

خود ایران از این زحمات و محاهدات بی اندازه فایده برده است.

ما آرزوی محاوره و مباحثه ایران از وجود رهبران پاک کرده در آنها همیشه ندس کماسه ام. بدون اعراق مسوان گفت که توسعه که بجزارت جنوبی ایران زیاده افراط بر برطاناست و زمین واسطه است که وسهر و سندر عباس مبدل به بدر ادنی شده اند.

سیسم تا کراهی که در حسب اجزاء دولت ایران بواسطه مؤسسه تا کراهی بر برطان و هندوستان برقرار شده نمیشه موجب ترقی

ایران بضمیمه سیستان بروسیه اعطا کرد و منافع دولت بریطانیا در چنین مواردی ممکن است دچار زیان و خسران گردد و خود دولت ایران این نکته را مکرر مشاهده کرده و بان اعتراف نموده است. دولت ایران در اکتبر ۱۸۹۲ معاهده گنبدی بسویر دولت پادشاهی در تهران داده است که گمرکات جنوب ایران را هیچوقت تحت نظارت و اداره خارجی واگذار نکند.

موقعیکه در سال ۱۹۰۰ عوائد گمرکی برای تامین استقراضی که از بانک استقراضی روسیه بعمل آمد بوثیقه گذارده شد استثناء مخصوصی برای عوائد گمرکی بنادر جنوب منظور گردید و هنگامیکه شارژ دافر دولت اعلی حضرت پادشاهی در آوریل ۱۹۰۰ بوزیر خارجه ایران ابلاغ نمود که دولت بریطانیا در بنادر محمره، بوشهر، بندر عباس و سایر بنادر خلیج فارس دارای چه منافع است و مصر شد که دولت اعلی حضرت بمقتضای حقوقی که دارد باید قبل از هر گونه تغییر و تبدیلی در تشکیلات گمرکی محمره یا موقعیت شیخ با دولت بریطانیا مشاوره بعمل آورد ایشان جواب دادند که نه تنها در محمره بلکه در هر نقطه ایران که پای مصالح بریطانیا در میان باشد دولت ایران قبل از اینکه هر گونه اقدام مهمی بنماید با دولت بریطانیا مشاوره خواهد نمود.

دولت اعلی حضرت پادشاهی با کمال رضابت این قول را تلقی نمود و فقط اضافه میکند که برهن گذاشتن عوائد داخلی هر یک از ایالات جنوبی و جنوب شرقی ایران برای تامین استقراض خارجی بمنافع خود ایران بیشتر لطمه وارد خواهد ساخت و از نقطه نظر بریطانیا کمتر از موضوع گمرک بنادر جنوبی در حوز ابراد و اعتراض نخواهد بود. راجع بر آهه، ممکن است تذکر دهیم که در مارس ۱۸۸۹ شاه ایران بفرمان نامه گنبدی سپرد که بریطانیا را کبیر در تاسیس راه آهن در جنوب ایران به تهران

صنعت و تجارت بوده بلکه نتیجه آن استحکام اقتدار دولت در مرکز و جنوب مملکت بوده است.

با هیچ منطقی نمیتوان تصور کرد که بریطانیا کبیر از موقعیتی که در اثر مجاهدات متمادی چندین ساله بدست آورده صرف نظر کند یا در مقابل مجاهدات دول دیگر برای تحلیل اولویت سیاسی در جنوب ایران ساکت بماند.

اگرچه دولت پادشاهی میل ندارد در راه مجاهدات روسیه برای تعیین مدخل تجارتی برای تجارت خود در جنوب ایجاد موانعی نماید یا سدی در راه تجارت شمالی آن برای صدور اتمه از بنادر ایران قرار دهد ولی نمیتواند اجازه بدهد که روسیه در تحت عنوان تسهیلات تجارتی به نقاطی که از لحاظ سوق الجیشی اهمیت دارد تسلط یابد یا همانطور که در شمال برای برتری خود زمینه هائی تهیه دیده در جنوب نیز تهیه نماید.

دولت ایران باید صریحا بداند که بریطانیا کبیر نمیتواند اجازه تاسیس یک مرکز بحری یا نظامی در خلیج فارس توسط روسیه بدهد بعنت اینکه چنین مرکزی بمنزله یک مبارزه برای بریطانیا کبیر و خطری برای امپراطوری هندوستان آن می باشد.

اگر روزی دولت ایران بخواهد چنین اجازه ای به روسیه بدهد دولت اعلی حضرت پادشاهی نیز لازم می داند که هر گونه اقداماتی را مقتضی بداند برای حفظ مصالح خود بریطانیا بعمل آورد و این اقدامات بواسطه استحکامات بحری آن در آن آبها بدون هیچ مانع بعمل خواهد آمد.

و نیز دولت اعلی حضرت پادشاهی نمیتواند راضی شود که هر گونه امتیاز و حقوقی که متضمن تفوق سیاسی روسیه باشد یا هر گونه انحصار تجارتی با امتیاز مخصوص دیگری در نواحی جنوب یا جنوب شرقی

روسیه را در نواحی مذکوره بپریش از اشکالی که فوقاً بان اشاره کرده ام تقویت نماید دولت اعلیٰ حضرت قهرامجبور میشود تجدید نظری در سیاست خود بنماید و بحق میدهد که برای حفظ و حراست مصالح و منافعی که در مخاطره واقع شده حتی اگر لازم شود که تمامیت و استقلال ایران را برخلاف سابق منظور اولیه خود قرار ندهد هر گونه اقدامی که بهتر بنظر آید بعمل آورد (در هن مذاکره ای که راجع به پریش از این مطالب بعمل میاورید مواظب خواهید بود که با دوستانه ترین و صلیح آمیز ترین طرز صحیح بدارید و از هر گونه کلماتی که شکلی تهدید را داشته باشد یا برساند که مادر حائیه نسبت بمقاصد دولت ایران مشکوک هستیم احتراز نمائید. مخصوصاً باید تصریح و مبرهن کنید که هیچگونه تغییر جدیدی بدین دولت اعلیٰ حضرت پادشاهی بریطانیا خطور نکرده بلکه برعکس همان سیاستی را که در طی چندین سال اخیر راهنمای دولت مزبوره در این مملکت بوده تعقیب و روابط دوستانه خود را با ایران هر قدر بتوانند مستحکم تر مینمایند) (۱)

لانسداون

۱۹۰۳

در پنجم ماهه ۱۹۰۳ لورد لانسداون در مجلس اعیان اظهار نمود که سیاست ما در خلیج ایران اینست که تجارت بریطانیا را در آبهای آنجا حفاظت و تکمیل نمائیم و در عین اینکه مجاهدات ما متوجه آن نبوده است که با تجارت مشروع سایر دول در آن آبها مخالفت نمائیم ساختمان پریش از بحر یابندر مستحکمی را در خلیج ایران توسط دولت دیگر یک مخاطره عظیمی برای مصالح بریطانیا دانسته و بطور قطع با هر وسیله ای که در دسترس ما باشد بر ضد آن مقاومت میکنیم. اما واقعیت باقتن یک

(۱) جمله اخیر و جمله های دیگر

بین الالهالین جزء اصل یادداشت نبود و نویسنده آنرا از اصل نقل کرده است

حق تقدم خواهد داشت و اگر امتیاز خط آهنی در شمال بدول دیگر واگذار شود امتیاز متشابهی نیز در جنوب پریش کمپانی انگلیسی اعطاء خواهد شد و بدون استشاره از دولت بریطانیا هیچگونه امتیاز راه آهنی برای جنوب بدول دیگر واگذار نخواهد گردید. تهدید گنبدی مزبور در آوریل ۱۹۰۰ به شاه حاضر تذکر داده شده و از طرف اعلیٰ حضرت ایشان ادامه اعتبار آن مقرر گردید.

راجع به سیستان، من در همین اواخر در ضمن تلگراف مورخه زم ژوئیه ۱۹۰۱ شماره مامور کردم که توجه دولت ایران را به منافعی که این ناحیه بواسطه قرب اجور با هندوستان و موقعیت آن در عرض پریش راه مهم تجارتي بین هندوستان و ایران برای دولت بریطانیا دارد معطوف دارید و بایشان توضیح دهید که برای ما کمال اهمیت را دارد که این ناحیه از هر گونه تسلط و نفوذ اجنبی بهر شکل و عنوان که باشد برکنار بماند

در تمام این مسائل دولت اعلیٰ حضرت پادشاهی بریطانیا مجاهدات لازمه را بعمل آورده است که موجودیت ملی و تمامیت ارضی ایران را ادامه داده و منابع ثروت آنرا توسعه دهد سیاست دولت بریطانیا با توافق که در سال ۱۸۳۴ بین دولتین انگلیس و روس حاصل شد کاملاً مطابق است و در سال ۱۸۸۴ مجدداً با تجدید اطمینان تأیید گردید و دولتین را ملزم مینمود که تمامیت و استقلال ایران را محترم بدارند و به تکامل و ترقی آن بکوشند. تا موقعیکه دولت ایران در نکاتی که ضمن این تلگراف تصریح شده صمیمانه با ما کار کند خواهد دید که ما برای حفاظت آنچه که در حقیقت متضمن مصالح مملکتین است از هیچگونه مساعدتی مضایقه نمیکنیم.

اگر از طرف دیگر در مقابل تعذیرات مادی دولت ایران پیشرفت نفوذ و مداخله سیاسی

میگردد . ما حاضریم که ۲۰۰،۰۰۰ لیره دیگر بنرابطه مخصوص بپردازیم .
 ما کوشش کرده ایم که تجارت و نفوذ بریطانیا را به هر وسیله ای که در دست داریم تأیید و تشویق نمائیم - ما با معاونت های اخلاقی و مالی بعضی امور مهمه را از قبیل ساختن راه بختیاری که اهواز را باصفهان متصل می کند و توسعه کشتی رانی رود کارون و مساعی کمپانی حمل و نقل ایران را برای اصلاح وسائل حمل و نقل در مرکز ایران تشویق نموده ایم ما با بانک شاهنشاهی معاضدت نموده و به آن کمک کرده ایم که در شهر های مهم ایالات تبعید تاسیس نماید . ما هم تلگرافی هند و اروپائی را توسعه داده ام و همچنین پروژه های متعددی روی همین زمینه از قبیل تشکیل بانک قوه بایس بومی برای حفظ امنیت راه های جنوبی تحت مطالعه است .
 تلگرافی بتاریخ دهم ژوئیه و یک مراسم خصوصی بتاریخ دوم اکتبر از طرف سر ا . هاردینگ بعنوان ماحضات ضمیمه این یادداشت شده است .
 وزارت خارجه ۳۱ اکتبر ۱۹۰۵
 ضمیمه نمره ۳۲۱
 از طرف سر هار دینگ به مارکی لانسدوار
 وزارت خارجه : ایران ۶۹۹ (۲)
 قلمک (نمره ۱۲۶)
 تاریخ ارسال دهم ژوئن ۱۹۰۵
 تاریخ وصول هشتم ژوئیه ۱۹۰۵
 آقای من : - با دست احمر بافتبخار در بافت تلگراف نمره ۶۷ مورچه ۲۶ آوریل شما بانضمام راپورتی از عملیات کمیته دفاعیه امپراطوری در باره امران محتوی نظریات شما و رئیس الوزراء راجع به نکات منوعه که در این مورد مطرح شده بود نازل گردیدیم .
 اطلاع یافتیم که برای حاتمه دادن به مشاجرات مزمن سیاسی در تهران بعضی مذاکرات موقدماتی با دولت روسیه برای

چنین احتمالی در آن وقت بهیچوجه تصور نرفت ولی در ژانویه اخیر که بدیده شد امکان دارد اسکادران بالتیک روسیه سعی در دخول به چاه بنار نماید دولت اعلیحضرت پادشاه بریطانیا تصمیم گرفت که در صورت لزوم بدولت روسیه تذکر دهد که هرگونه تعرضی را از طرف روسیه در آن بندر عملی غیر دوستانه تلقی خواهد کرد .

در یکی از جلسات کمیته دفاع امپراطوری که در ۲۲ مارس تشکیل شد نتایج و تصمیمات ذیل اتخاذ گردید .

۱ - نهایت اهمیت دارد که نفوذ سیاست خود را در نهران حفظ نموده و در صورت امکان به آن بیفزائیم تا اینکه بتوانیم ساختمان راه آهن را در امران که از لحاظ موقعیت سوق الجیشی و هم بعنل تجارتی عامل بسیار مهمی است تحت نظارت و کنترل خود در آوریم .

۲ - باید منظور ما چه از لحاظ تجارت و چه از نقطه نظر سوق الجیشی ادامه وضعیت فعلی در ایران باشد .

۳ - لازم است که دعاوی فعلی خود را در خلیج ایران بدون اعمال فشار و نظاهر ادامه دهیم .

در تعقیب این سیاست بعلاوه تشکیلات نسوئی اقدامات دیگری هم شده است . در آوریل ۱۹۰۳ مبلغ ۲۰۰،۰۰۰ لیره و در سپتامبر ۱۹۰۴ مبلغ ۱۰۰،۰۰۰ لیره دیگر توسط بانک شاهنشاهی بدولت ایران مساعدت داده ایم - دولت هندوسمان وجه این مساعدت ها را تهیه نمود ولی نصف مبلغ هم از لحاظ سرمایه و هم از حیث نزول توسط دولت اعلیحضرت پادشاه بریطانیا تادیه شده است . عواید شیلات بحر خزر عواید پستی و تلگرافی و گمرک فارس و خلیج فارس قروض مزبور را تضمین مینمایند . ولی از آنجائی که دوققر قاول بسختی کفایت قرضه ۱۹۰۳ را می نمایند مبلغ اخیر ما فقط با گمرکات خلیج تا مبن

تقسیم ایران به مناطق نفوذ بعمل آمده ولی پیشنهاداتی که شده مورد قبول واقع نگردیده است.

امیدوارم با وجود اینکه از من استفساری نشده اگر نظریات خود را درباره موضوع مذکور اظهار داشته و بگویم هیچگونه قراردادی که مبنی بر تقسیم ایران بمناطق نفوذ باشد عملی نیست فصول محسوب نخواهم شد. باید در نظر داشت که مناطق نفوذ در یک مملکت شرقی که در حال اختلال و انحطاط است دیر یا زود برای هر مقصود و منظوری باشد صورت تحت الحمایگی پیدا خواهند نمود برای اینکه قرار داد عملی باشد لازم است قسمتی از سواحل خلیج فارس جزء منطقه نفوذ روس باشد و این امتیازی است که در تمام مدت گذشته دولت های بریتانیا آنها مخالف منافع حیوانی امپراطوری هندوستان دانسته اند. حقیقتاً جای تردید است که آیا تقسیم که بالاخره روسها را از رسیدن باقیانوس هند از اطراف خراسان و بلوچستان ایران محروم میکند در نظر آنها رضایت بخش خواهد بود یا خیر؟ اگر چه ممکن است ظاهراً تا مدت محدودی اقلاب نظارت خط ساحلی عربستان از محرمه بیندر دیلم با بوشهر راضی شود منروط با اینکه به نسی از طرف ما بشود که سنطه خود را در سرق برای استحکام موقعیت خود در اس دوستانم با جزائر هرمز، قس و هنگام که متقابل آنست بسط بیستاری بدیم چون منظور آن رسیدن باب گرم اقیانوس است هاجگاه از روی رعیت به ترتیبی که نفوذ و تسلط مستحکم بر بطنیا را اجانمین حکومت ضعیف و متزلزل شاه ایران نموده و آنها را از رسیدن باب مذکور محروم کند راضی نخواهد شد معیناً من از مرقعیکه فکر خود را متوجه مطالعه امور این مملکت نمودم همیشه حس کرده ام که ایجاد نفاهمی با روسیه راجع بایران مبنی بر اساس صحیحی

گرچه بدون تردید خیلی مشکل بود ولی از دایره امکان هم خارج نمیبود

سیاست ثابت ولایتغیر روسیه در ایران متدرجا و بطور غیر محسوس این بوده که بوسیله مطیع کردن آن چه از حیث تجارت و چه از حیث مسائل مالی مجزا کردن آن از قلمرو نفوذ اجانب و اختصاص دادن عواید آن برای وثیقه قروض سیاسی، باز داشتن آن از توسعه منابع ثروت خود مگر بوسیله اعمال روس - و بعد با سلب هر گونه قدرت و اختیاری از شخص شاه جز توسط روس و بنام او و بدست مستشاران مقتدر روسی از بحر خزر تا خلیج فارس و از سرحدات ترکیه تا هندوستان برای خود زمامداری مطلق یک مملکت تحت الحمایه را تحصیل نماید قرار داد استقراض سال ۱۹۰۰ که روسیه را ناظر و وکیل خرج منحصر بفرود یک دربار و رنکست فاسد و مبدری نموده بود دولت روسیه را بوصول این منظور خیلی نزدیک کرد البته در اینجا یک خطر کوچکی وجود داشت که ممکن بود شاه با اقدامات مذکور اعتراض موده و در مقابل آن مقاومتی ورزد ولی در این سال روسیه میتواند بوسیله قطع ارزاق از او و ادار بانقیاء نماید و در عین حال تسلط آن در خراسان و آذربایجان و توانائی آن با ایجاد واغتنشاش در بواخی مذکور در تحت عنوان وساطت و سینه تهدید آمیزی بود که متذری موفقیت می شد. باز هم یک خطر در گری بوده و هست که بویک

عوائد مالی بدخارج و فروش مملکت برای تهیه وسائل تحمل و نفوذ یک شاهزاده بیوجود تمام کند ولی در انصواب ممکن بود یک مداحلات مسلحانه از طرف روسیه برای حمایت از سلسله قاجار (همانطور که ما محمدعلی باشارا در قهره حمایت کردیم) منجر بیک کنترل و نظارتی از طرف آن دولت بمالیه ایران نظیر نظارت بر بطنیا کبر در مصر گردد.

تقسیم ایران به مناطق نفوذ بعمل آمده ولی پیشنهاداتی که شده مورد قبول واقع نگردیده است.

امیدوارم با وجود اینکه از من استفساری نشده اگر نظریات خود را درباره موضوع مذکور اظهار داشته و بگویم هیچگونه قراردادی که مبنی بر تقسیم ایران بمناطق نفوذ باشد عملی نیست فصول محسوب نخواهم شد. باید در نظر داشت که مناطق نفوذ در یک مملکت شرقی که در حال اختلال و انحطاط است دیر یا زود برای هر مقصود و منظوری باشد صورت تحت الحمایگی پیدا خواهند نمود برای اینکه قرار داد عملی باشد لازم است قسمتی از سواحل خلیج فارس جزء منطقه نفوذ روس باشد و این امتیازی است که در تمام مدت گذشته دولت های بریتانیا آنها مخالف منافع حیوانی امپراطوری هندوستان دانسته اند. حقیقتاً جای تردید است که آیا تقسیم که بالاخره روسها را از رسیدن باقیانوس هند از اطراف خراسان و بلوچستان ایران محروم میکند در نظر آنها رضایت بخش خواهد بود یا خیر؟ اگر چه ممکن است ظاهراً تا مدت محدودی اقلاب نظارت خط ساحلی عربستان از محرمه بیندر دیلم با بوشهر راضی شود منروط با اینکه به نسی از طرف ما بشود که سنطه خود را در سرق برای استحکام موقعیت خود در اس دوستانم با جزائر هرمز، قس و هنگام که متقابل آنست بسط بیستاری بدیم چون منظور آن رسیدن باب گرم اقیانوس است هاجگاه از روی رعیت به ترتیبی که نفوذ و تسلط مستحکم بر بطنیا را اجانمین حکومت ضعیف و متزلزل شاه ایران نموده و آنها را از رسیدن باب مذکور محروم کند راضی نخواهد شد معیناً من از مرقعیکه فکر خود را متوجه مطالعه امور این مملکت نمودم همیشه حس کرده ام که ایجاد نفاهمی با روسیه راجع بایران مبنی بر اساس صحیحی

يك مانع وسد سديدي براي رسميت دادن باين پروگرام امکان مخالفت بریطانياي كبير بود ولي مسيو ولاس اف همكار اخير روسي كه راجع بامور ايران آزادانه با من صحبت ميكرد اظهار داشت كه طرفداران سياست روسيه در شرق وسطى تمام اميد و آريهاي خود را به حدود يك حكومت آزاديخواه در انكستان تمرکز داده و ميتوانند با بردباري و تاني ولي باامانت و استقامت تا وقوع آن حادثه كه دير يازود واقع خواهد شد بيازي خود ادامه دهند ولي من نتوانستم او را قانع كنم كه قائدين دو حزب مقتدر ما امروزه راجع بمسائلي كه مربوط به مصالح امپراطوري و مخصوصا هندوستان باشد توافق نظر حاصل کرده اند ممكن است در هر حال تصور كرد كه دولت روسيه تميز داده است كه از طرف ما بپيچوجه اجازه داده نخواهد شد كه او را خود را در ايران باز كند و مبالغه كه ما توسط بانك شاهنشاهي به شاه رسانيدم اين پشت حق انحصار و كنترول مالي روسيه را با تمام نتايجي كه از اين حيث مي خواست بوسيله كنترات هاي استعراضي بدست بياورد درهم شكسته است .

بعلاوه دولت اعليحضرت پادشاه بریطانيا تصميم گرفته است كه هر گونه عمليات نظامي را كه روسيا در شمال ايران اجرا ميكنند با عمليات متشابهي در جنوب و شرق مفادله نمايد ولي اسراف و تدبير هاي درباران و رشكستگي ملي ، سوء سياست داخلي ، مداخلات اجانب در اداره شواهد مملكتي ممكن است در ايران منجر بمان نتايجي بشود كه در مصر شد و انقلاب تعصب آميزي را در مملكت ايجاد كند و آنوقت دولت بریطانيا نتواند همان رولي را كه فرانسه در موقع شورش عربستان نازي كرد اجرا كند با اينجهت در نظر من اگر مشاجرات شرق اقصي خاتمه يابد روسيه ويرا در نتيجه آن نتواند مداخله منجر به ايجاد مانع

و روشن شدن حقايق مذكور آنرا مجبور خواهد كرد تجديد نظري در سياست خود راجع بايران بنمايد و موقتا تفاهمي با بریطانياي كبير حاصل نمايد كه در ردیف پيش بيني هاي جناب شما كه در ضمن مذاكره با كنت بنكندرووف ، كمى قبل از وقوع شورش ژاپون بانها اشاره فرمودند باشد البته روسيه بالاخره از نظريات خود راجع بخليج فارس منصرف نخواهد شد . روسيه پيوسته بخود نويد ميدهد كه يك سلسله حوادث متغير و شايد تسويه و تعديل مجدد دقواي سياسي در آسيا كه بواسطه شمرده شدن ژاپون در ردیف دول مقتدر دنيا بوجود آمده و بيداري دنياي مغول و نظار آنها سياست بریطانيا را در طي قرن اخير تفسير داده و ممكن است اينموضوع را بقلب جديدي بريزد دولت روسيه بسادگي پي خواهد برد باينكه واقعت يافتن مقاصد و منظورهاي او در خليج فارس مانند نظريات او برسيدن باسلامبول فعلا بتعويق افتد و از اقدامات تعرض آميز از قبيل تاسيس قنسولگري ها بانگنای سياسي و سرويس هاي كشتي تعاوني در ايران جنوبي براي تسريع منظور خویش خود داري خواهد كرد . ممكن است اين حقيقت را در نظر روسيه روشن نمود كه اگر شاه اجازه داده شود كه بواسطه حسادت ورزیدن به همسايگان و هرج کردن قروض سياسي كه اول از يكي و بعد از ديگري استعراض نموده دچار ورشكستگي شود طولی نخواهد گذشت كه شايد قبل از آن كه روسيه خود را براي مواجهه آن حاضر کرده باشد بحران سختي كه مداخلات مجدده اجانب يا اقلا مذاكراتي راجع باننده ايران را با بریطانياي كبير الزام كند كه شايد براي ايران چندان خوش آيند نباشد و محتاط ترين طريق حثي از لحاظ منافع روسيه اين خواهد بود كه دولتين بریطانيا و روسيه لازم است قبل از اقدامي نسيه به قرار داد الحريش و روس

ایران و انحلال و سقوط آن جلوگیری شود آخرین نتیجه این خواهد بود که دست روسیه در سواحل خلیج فارس و اقیانوس هند کوتاه میشود مگر اینکه برای این مقصود با انگلیس جنگ کند

باز امیدوارم که با تشریح نظریات خود در اینموقع مهم و اطوار عقیده در موضوعی که از من توضیحی خواسته نشده تصور نشود که من خارج از دایره صلاحیت خود قدم گذارده‌ام. زیرا اگر من از حد صلاحیت خویش خارج شده باشم عذر من اینست که ما مورین بریطانیا در ایران و آسیای مرکزی عقاید و نظریات روسیه را ساده‌تر و صادق‌تر می‌شنوند.

تا آنجائی که در لندن یا پترزبورگ از دهان سیاست مداران محتاط شنیده میشود در سن پترزبورگ و نوک عقاب روسی پترزبورگ با تئین ولی ایچا در شرق سرتا یای عقاب وسی کاملاً آشکار است و نباید فراموش کرد که من سمت نماینده کی دولت اعلی حضرت بادشاه بریطانیا در ایران دارم و لو ما مور هم ندیده باشم باید آنچه را که بنظر من تباراهی است که حصول توافق نظر با روسیه راجع به مصالح عمومی در شرق و وسای از آن راه ممکن است در نظر جناب شما بیارم. باید تکرار کنم که بهیچوجه چنین تقسیم و توافقی را کار آسانی نمیدانم ولی در نظر گرفتن نتایج احبیری که از سیاست روسیه در محوری حاصل شد و در سی که این نتایج باید باو داده باشد عدم امکان اینمطور را باید از خاطر دور ساخت.

آرتور. ج هر دینک

میزبانت من راجع نامکان حصول توافق نظر با روسیه برای اجرایی اصلاحات مشترک با جنابان امیدوار هستم آیا ما مورین انگلیس و روسین بر توافقی بکشمور تعمیر خواهند کرد؟ نسبت مورزستک راه سرمنق و نمونه هر اردادن چندان مناسب نیست.

راجع به موضوع بالکان حاصل نمایندگانی وقوع سانحه غیر مترقبه در این مملکت جلوگیری شود بعبارة دیگر دولتین با اذعان باینکه سقوط سلطنت استبدادی ایران بواسطه ضعف داخلی در حال حاضر مطلوب نیست و تقسیم اجباری ایران نیز بدتر از آنست باید همانطور که روسیه و اطریش راجع به ترکیه اروپا متفقا اقدام نمودند بریطانیا و روسیه حاضر شوند برای حفاظت موقتی ولی جدی مملکت شاه بعنوان یک دولت بیطرف دست تعاون بیکدیگر بدهند زیرا هر دو متساویا در این مملکت دارای علائقی میباشند برای حصول این منظور دولتین باید برای بعضی اصلاحات بدوی در تشکیلات داخلی ایران از روی پرگرام ساده توافق نظر حاصل کرده و متفقا عملیات اصلاحی را در مورد دولت ایران خواهی نخواهی به موقع اجرا بگذارند.

البته توضیح اقدامات مخاصم برای اصلاح و تجدید مؤسسات مالی و قسونی و قضائی ایران باید پروگرامی را که فوقاً به آن اشاره شد شامل باشد در این نگاراه که فقط از اصول کلی بحث میکنند جای ندارد. من فقط معتقدم که تنها سیاستی که میتواند جانشین سیاست فعلی (که مبنی بر مخاصمت متعادی بین ایندو دولت است و در یا زود قهراً تولید بحران شدیدی در ایران نموده و منجر بچنگ یا تقسیم و تعیین منطقه نفوذ خواهد گردید) بشود اینست که بین دولتین قرار دادی روی زمینه قرار داد «مرزستک» بسته شود که اولین جلوگیری از وقوع چنین بحرانی باشد لازم نیست اضافه کنم که اساس این توافق و قرارداد نماید تقسیم سرزمین ایران بدو منطقه نفوذ متخالف باشد بطوریکه روسیه نتواند با رضای دهد مگر اینکه حاضر شود آمالیکه نسبت بخلیج فارس دارد ترک نماید. بلکه این قرارداد بکنوع تقسیم بندی باید باشد که نفوذ و نظارت دولتین در تهران برقرار و از حساد بیشتر

ضمیمه .!

نمره ۳۲۱ (C)

از سر اجاره دینک به سرت . ساندرسن
۷ نو دربر کاستریت لندن ۳ اکتبر ۱۹۰۵
ساندرسن عزیزم .

مراسلاتی را که شما (اول) راجع
به تشکیلات قنصلگری در ایران و مخارج
آن و (دوم) راجع به « مسئله عمومی
سیاست » بمن ارسال داشته اید پس میفرستم.
راجع بموضوع اولی تصور میکنم
منتظر نیستید نظریات خود را بگویم زیرا
از طرف وزارتخانه باید راپورتی تهیه
شود . این مسئله اساساً یک موضوع اداریست
زیرا راجع است بامکنه خزانه داری و
حکومت هندوستان هر یک سهمی از مخارج
را بدهد . بنظر من هر قدر قنصلگریها
بیشتر از طرف هندوستان اداره شوند بهتر
است برای اینکه واداشتن حکومت هندوستان
بتمویب مخارج لازمه آسانتر از وادار
نمودن خزانه داری وطن است ، اگر هندوستان
مسئول محمره بود بدقت درخواست قنصل
آنجا را بیک قایق مو توردار رد نمیکرد .
وضعیت قنصلگری های مشهد و
نبریز که من در پائیز گذشته و پائیز امسال
متوالیا در آنجا ها مسافرت کرده ام درس
عبرتی است ، اولی در کمال خوبی اداره میشود
و سایکس در هر سال تقریباً دو هزار لیره
دریافت میدارد در صورتیکه همکار او در
نبریز نمیتواند خرج و دخل خود را مقابل
کند با حقوق خود اعاشه نماید و بطریق
اولی نمیتواند متظاهر بظواهراتیکه لازمه
دربار ولیعهد است بشود . تنها پیشنهاد من
اینستکه پس از تخلیه شیراز مخارج آنجا
بجای کرمانشاه جزء بودجه هندوستان
محسوب میشود .

راجع به مسئله عمومی که در ضمن
مراسله حکومت هندوستان مورخه هفدهم
اوت بان اشارت رفته است من در ضمن
راپورت خویش از تهران نظریات خود را

در خصوص سیاستی که باید اتخاذ شود
کاملاً شرح داده ام این نظریات بقدری
در نظر دولت مقرون بصواب است که قسمتی
از آنها بمرحله عمل در آمده اند گر چه
بعضی از آنها را از قبیل تحصیل نظارت در
بانک شاهی و نهجست متقابل در جنوب غربی
و همچنین جنوب شرقی در صورتیکه روسیه
از شمال به ایران هجوم نماید غیر عملی
فرض نموده اند ، آنچه من بر حسب ظاهر
می بینم اینست که در اصول بین نظریات
حکومت هندوستان که تقریباً نظریاتی است
که من بعرض رسانیده و در سیاست متخذه
اخیر لندن تفاوت زیادی وجود ندارد ؛
تفاوت اصلی اینست که چون دولت بریطانیا
باید نظریات وسیعتر و عمومی تری راجع
بموقعیت ایران و فرصتهای ممکنه که با
وطائف و کارهای ما در نقاط دیگر مربوط
است اتخاذ نماید متمایل است که دائره
عملیات سهم خود را محدودتر و کوچکتر
کرده و بعضی نواحی را از قبیل حول وحوش
بختیاری و اصفهان از قلمرو خود خارج
کنند ولی حکومت هندوستان طرفدار این
بود که نقاط مذکوره جزء حوزه عملیات
دولت بریطانیا بشود - از موقعیکه این
موضوع مطرح شد تا کنون موقعیت آسیا بقدری
در تحت تاثیر حوادث اخیر تغییر کرده
که برای یک نفر مانند من که تنها با ایران
آشنائی دارم خیلی مشکل است بتوانم نکته
مفید جدیدی تذکر دهم . ولی خطوی
سقوط مائی و سیاسی در ایران که ممکن
است آنرا بشکل عملی احیاء نماید یقیناً به حقیقت
نزدیکتر شده و یاد رائر عدم موفقیت عین
الدوله باصلاح مالیه و جلوگیری از ازدیاد
قروض شدیدتر گردیده است . اگر تشکیلات
بلژیکی که ادای قروض بریطانیا و روس
منوط به آن است بهم بخورد و به حزب
روحانیون فرمانده شود که مقاومت در مقابل
آن ممکن نیست خطر مزبور بوخامت خود
خواهد افزود . ا . ه . هار دیننگ

نمره ۳۲۲

از طرف سران هاردینگ به سرادوار دگری
جداگانه و محرمانه لندن ۲۳ سپتامبر ۱۹۰۵
آقا -- از طرف شخصی که قبل از
من بوده اظهار تعایل شده است که من
من هنگام ترک گفتن بمقام سفارت دولت
اعلیحضرت پادشاهی بریطانیا در تهران
راجمیع بوضعیت فعلی ایران و مسائل
مربوط بسیاست بریطانیا و مصالح تجارته
آن در ایران راپورتهی که برای جانشین
من مفید و نافع باشد تهیه نمایم. خیلی
مشکل است که بتوان مسائل مذکوره را
در ضمن صفحات مختصر توضیح دادولی
بجهت خواهم نمود که هر قدر بتوانم مطالب
متنوعه را بطور جامعی که ضمنا واضح
باشد شرح دهم اینک شروع نموده عوامل
سیاست ایران را بطریق اختصار بیان
می نمایم و برای این منظور لازم است
حوادث مهمه سال های اخیر را اجمالا
مذکر گردید :-

موقعیت مالی . قروض

کاملت و استقلال ایران که حفظ و
پایداری آن منظور اساسی دیپلوماسی ما
در تهران بوده است در سال های اخیر
بواسطه دو خطر مهم مورد تهدید واقع
شده : اولی نفوذ و استیلاء مطلق روسیه
بر دولت ایران و دوم تجزیه داخلی
ایران در اثر ضعف ، ول خرجی ، و فقر
مالی دولت .

تهدید خطر اولی بواسطه وضعیت
فعلی روسیه در حال حاضر ولی خطر دوم
در سال های اخیر مخصوصا در طی این
دو ساله با طرز محسوسی روی به ازدیاد
گذاشته و اگر برای رفع آن اقدامی ممکن
نشود نمیتوان از وقوع یکبحران داخلی شدیدی
در ایران جلوگیری کرده و طولی نخواهد
کشید که اتفاق افتد - گرچه علل عمیقتری
هم وجود دارد ولی اولین جهت آن اخلاق
شخصی شاه است

مظفرالدین شاه شاید تنها شاهزاده ای
در سلسله قاجار میباشد که عدم کفایت در
اداره کردن یک سلطنت مطلقه از خود
نشان داده است. طبیعتا آدمی است با
مهر و نیکخواه ولی متلون ، ضعیف الاراده
و بکلی تربیت نشده قبل از جلوس به تخت
سلطنت متجاوز از پنجاه سال در تبریز
اسما سمت ولیعهدی و حکومت ایالت وسیع
آذربایجان را داشت ولی در اداره امور
آنجا هیچ نظارتی واقعا نداشت و توسط
وزیرش بموجب احکامی که مستقیما از تهران
صادر میشد مهمات آن ناحیه اداره میشد
اغلب اوقات خرج خانه خود را بزحمت
تهیه مینمود و بالنتیجه پس از جلوس به
تخت سلطنت با کمال عجز با مخارج کزاف
و ول خرجیهای بی ثمر در صدد جبران
عسرت گذشته برآمد

در این موقع یکمده از درباریان
جاهل و طماع که مدتها بود در تبریز برای
تسهیل ربودن عوائد عمومی و تهیه ثروت
هنگفت برای خود انتظار مرگ پدرش را داشتند
اورا باین کار تحریک و تشویق مینمودند
این اشخاص بهیچوجه دارای فکر سیاسی
نبودند با مبادی اصول حکومت داری آشنائی
نداشتند ؛ فکر و خیال آنرا پیوسته این
بود در حال اینکه از ضعف و فساد اخلاقی
سلطان استفاده کرده و زمام امور را در کف
دارند منافع مملکتی و ملی را در راه طمع
و آز خود ایثار نمایند - گوئی هانری
پنجم هنگام صعود بتخت سلطنت انگلستان
اختیار مالیه مملکت را بدست فالستاف
و بوان داده است ....

ریزه احتیاج مالی روس و انگلیس در صورت

انحلال دولت ایران

با فرض اینکه دولت ایران مضمحل
شود مسئله دیگری متعاقب آن پیدا میشود
یعنی که در چنین موردی دو دولت همسایه
بریطانیا و روسیه که هر یک بملی متناوت
علاقه مند به آینده ایران است - رویه
انحاز خواهند نمود - بظن بنده دولت

روس مدت‌ها است که وقوع چنین حادثه را پیش بینی و سیاست خود را برای مهیا شدن و مواجهه با آن طرح ریزی کرده است. در طی سال های متعددی تا توانسته هر نوع اقدامی را برای عاقل کردن اساس استحكام و ترقی ایران بعمل آورده است. از تاسیس خط آهن جلوگیری نموده و شاهرا در تپذیر و اسراف کاری بنا دادن فرض بدون اشکال تشویق نموده و از هر گونه اشتراك مساعی و حتی مذاکره با بریطانیای کبیر برای تعیین بهترین طریقه جلوگیری از سقوط مالی ایران امتناع ورزیده است. روسیه خود را قادر میدانند که اگر دولت ایران ورشکست شود و در نتیجه آن اغتشاش در تمام مملکت روی دهد قوای نظامی خود را از سرحدات فرستاده و بتنهائی قدرت و تسلط سلسله قاجار را همانطور که ما در باره حدود های مصر هنگام انقلاب عرب اجراء داشتیم مجددا مستقر سازد. نائیر و نتیجه این مداخله نظامی برای روسیه بر حسب پیش بینی که نموده اینست که در ایران موقعیتی نظیر آنکه بریطانیای کبیر در مصر بدست آورد پیدا خواهد کرد و شاه که بوسیله سر نیزه روسیه موقعیت خود را بدست آورده باز بجه ای در دست مامورین روسیه در تهران خواهد شد

دولت اعلی حضرت بادشاهی بریطانیا که این خطر واقف است پس از مطالعات لازمه در این مسئله تصمیم گرفت که نباید باین عملیات منفرد روسیه رضایت داد و اگر قوای روسیه بهر عنوان که باشد داخل آذربایجان یا خراسان شوند باید یک اقدام متقابلسی از طرف دولت هندوستان در سیستان یا خلیج فارس یا هر دو نقطه بشود تصرف سیستان و بندر عباس و بوشهر از طرف قوای انگلیس مطابق نسخه ای که منظور نظر آنها است صورت نمائش ضد روس بخود نخواهد گرفت. برعکس باید بروسیه چنین وانمود شود که دولتمین در آن واحد (و اگر روسیه بخواند متفقا)

برای حفظ مصالح و منافع مخصوص خود در نواحی مجاور سرحدات خود مشترک اقدام مینمایند زیرا دولت ایران توانائی آنرا ندارد که مصالح مربوط را کاملاً حفظ نماید نظر باینکه یکی از مقاصدم سیاست روسیه اینست که پس از تغییر تدریجی دولت ایران بصورت پلک مصر متعلق بروسیه داخل خلیج فارس و اقیانوس هند شود واضح است که بتصرف آوردن سیستان که در معبر یکباره راه از هند باقیانوس هند واقع است یا بتصرف بنادر مهمه ایران جنوبی این منظور را عاقل خواهد نمود و دولت روسیه را مجبور خواهد کرد که موضوع ایران را با انگلستان در میان نهد و تسلیم صلح و توافقی بشود که برای انگلستان قابل قبول باشد

اگر چه دولت روسیه مستقیماً از این تصمیم ما آگاه نشده و شاید بخوبی از ماهیت و موجودیت آن اطلاع نداشته باشد زیرا در تابستان سال ۱۹۰۳ که صحبت از مداخله روسیه برای جلوگیری از سورش انقلابی تبریز در میان بود من مامور شدم که به امین السیاحات اطلاع بدهم که قوای روسیه بر عنوان در یکی از ایالات ایران برای منظور فوق مارا ملزم میکنند که در جنوب و شرق اقدامات مناسبی بنمائیم و من اطمینان دارم که این موضوع با اطلاع سفارت روسیه رسیده است. در چندماه بعد که همین الزام به مسندوزارت نشست يك تذکری نظر تذکر فوق مذ طرف من بوی داده شد و تصور میکنم پس از اینکه روسیه بهمین حاصل نمود که ما نمیکذاریم به استقرار صلح در مملکت ایران در صورت وقوع سورش یا جنگ داخلی منفرداً مبادرت ورزد بعضی ملاحظات دیگر باعث شد که کمترین تکدی دراف باشخصی که قبل از سما بود کمی قبل از شروع جنگ ژاپون مذاکره کند که موضوع شرق وسطی را بر اصول تعاون و سر یک مساعی قرار دهد

خواهد کشید تا دخالت جدی از طرف همسایگان آن مورد لزوم یابد بطوری که باز وقت است که مطالعات عمیق در اطراف بهترین طریق برای معامله با بحران هنگام وقوع بعمل آید.

بعضی اشخاص معتقدند که مرگ شاه و جلوس ولیعهد که از پدر خود قویتر و طماعتر و ثمیمتر است بتخت سلطنت ممکن است در آخرین لحظه ای از حدوث این واقعه جلوگیری کند. من شخصا چند ان اعتمادی ندارم که هیچ شاهزاده ای از نسل قاجار آن قدرت و استعداد را داشته باشد که بدون استعانت از غیر اصلاحات اساسی را که رای برپاداشتن و احیاء مملکت لازم است بموقع اجراء بگذارد.

بطوریکه همیشه پس از گذشتن چند نسل از سلاسل سلاطین مسلمان شرق یا استثناء ترکیه واقع میشود (بنظر من این استثناء هم بواسطه عادات مخصوص ازدواج در خانواده عثمانی است) سلسله قاجاریه نیز فاسد و منحط شده و در هیچ نقطه ایسی از ایران در انظار محبوب و محترم نمیباشد. در حقیقت اگر ترس از این نبود که انقلاب و شورش بر ضد این خانواده منجر بوارد شدن قوای مسلح روس و برطانیایا یا هر دوی آنها برای حفظ وضعیتهای ایران بشود و این سلسله نیز مانند سلسله زند، نادر شاه، و صفوی منقرض شده بود.

من در طی این صفحات کوشیدم که هر قدر بتوانم خلاصه اوضاع و موقعیت سیاسی ایران و رابطه اوضاع داخلی و خارجی آنرا واضح و روشن شرح دهم. اکنون بر می گردم به مسائلی اصلی برطانیایا مخصوصا مصالح تجارتی آن در قلمرو سلطنت شاه ....

مسئله استفرانج ایران ۱۹۰۶

نمبر ۳۳۴ - از مسرگرات دوف

به سرادورد کری

وزارت خارجه ۳۷۱۳۷۹ - ۱۶۹

تلگراف (نمبر ۳۳) تهران ۳۱ ژانویه ۱۹۰۶

امکان توافق بین روس و انگلیس

شروع جنگ در شرق اقصی بتبادل نظر بین روسیه و انگلیس راجع باین موضوع قبل از اینکه منتهی بجائی شده باشد خاتمه داد ولی با وقوع صلح امکان حصول چنین تفاهمی مورد مذاکرات امتحانی واقع شد و چند هفته قبل سفیر دولت بریطانیایا مفیم (سن بطرز بورک) بمن اطلاع داد در عین اینکه هر گونه ابراز تمایلی را از طرف ما برای تصفیه این امر دور از عقل و حکمت میدانند و تصور میکنند که هنوز وقت ابراز این تمایل نرسیده ولی معتقد نیست که این موضوع بخودی خود مشکلات بزرگی داشته باشد نظریه خود من همیشه این بوده است که شالوده و اساسی که توافق نظر باید بروی آن مستحکم باشد نه اینست که ایران را بدو منطقه نفوذ مخاصم و رقیب تقسیم کنیم که دیر یا زود جنوب این مملکت را تحت الحمايه انگلستان میسازد و آرزوهای روسیه را برای راه یافتن باقیانوس بهم زده و بنا بر این طبیعتا مورد قبول آن واقع نخواهد شد بلکه اساس این توافق باید کنار گذاشتن مناجرات دیپلماتی که از مدتها پیش بین این دو دولت در تیران جریان داشته باشد توافقی نظیر توافق روسیه و اطربش راجع به شبه جزیره بالکان بین دولتمن حاصل نمود مبنی بر اینکه هر دو منفعا بوجودت ایران را مثل یک دولت بطرف محفوظ داشته و شاه را وادار نماید. نقطه سادته برای اصلاح دستگاه اداری و مالی مملکت ایجاد نماید تا بدین نحو از انجلال سلطنت مطافه جلوگیری شود با افلا این حادثه در بوند باحمر امید

بدهی است تا اوضاع داخلی روسیه هر گونه مذاکرات جدی برای حصول این منظور مشکل است و داخل شدن در این مبحث فقط موقعی ممکن است که یک دولت و حکومت مستحکم نری در روسیه جای هرج و مرج و بی نظمی فعلی را بگیرد - ولی اگر - اوضاع داخلی ایران با سرعت رو به خرابی میرود ولی چندین سال طول

باینموضوع باوی مذاکره نموده .
جناب ایشان بمن اطلاع دادند که
مراسله مرا تقدیم پیشگاه امیراطور نموده
واعلیحضرت امیراطور هم ایشانرا مامور
کرده اند که رضایت شاهانه را نسبت باین
مراسله اعلام دارند . کنت لامسدورف
اضافه کرد که کاملا بابین نظر موافق است
که باید برویه دولت ایران که برای تحصیل
پول انگلیس و روس را تحریک برضدیک
دیگر میکند خاتمه داد . بعلاوه این
خدمتی که بایران بوسیله قرض دادن پول
میشود بعینه مثل خدمتی است که بکنفر
صراف بیک شخص مبذور و مسرف مینماید
که بر بی مبالاتی قرض گیرنده افزوده و
اورا بیشتر در گرداب پریشانحالی مستغرق
می سازد .

مشارالیه از صراحت بیان مراسله
اطهار رضایت نمود و در خواست کرد که
مراب را کما هو حق با اطلاع برسانم .
من از بیانات او چنین فهمیدم که با
قرض دادن به ایران موافق نیست و لهداراجع
به پیشنهاد مبنی بر اینکه اگر دولت روسیه
قرض دادن را صلاح میدانند دولت پادشاهی
بریطانیا نیز برای مذاکره در اینموضوع
حاضر میباشد اصرار و تاکید نمودم و
نیز بهیچوجه اشاره بمواردیکه درموضوع
استقراض سال ۱۸۹۹ روی داد نکردم زیرا
باوجود آنکه لردسالسبری درسال مزبور
بدولت روس اطهار نموده بود که حاضر
است برای دادن قرضه مشترکی باایران
داخل مذاکره شود معدلک دولت روس
بدون مراجعه بدولت انگلیس مساعدتمهی
را باسم یکی از بانگهای خصوصی بعنوان
قرض بدولت ایران پرداخت نمود - این
مسئله ما بین کنت لانسدورف و سرچارلس -
هاردینگ درماه گذشته (رجوع شود ببنلگراف
نمره ۳۲ جناب معظم له) مطرح شد البته
کنت لانسدورف همچنین کنت ورت کاملا مطلع
هستند که مراسله مزبوره را که برحسب

تلگراف نمره ۱۶ شما راجع بقرضه رسید (۱)
مشیرالدوله بمن اطلاع داد که برای
دولت ایران لازم است که بزودی کنترات
یک فقره استقراض منعقد نماید و من از
موتقین مینوم که به سفارت روسیه مراجعه
شده است

موقعیت صدر اعظم تردید آمیز و
بسته است باینکه نتواند پول فراهم کند،
مدیرگمرکات اطهار میدارد که موقعیت
مالی ایران پیوسته وخیم تر میشود . ایا
اگر دولت ایران نظارت پولی را که به
او قرض داده میشود کاملا در دست انگلیس
بگذارد تجدید نظری در این قضیه خواهید
کرد ؟ مشیرالدوله روز شنبه پسر خود
را پیش من میفرستد و تصور میکنم موضوع
فوق را در میان گذارد .

نمره ۳۲۵ - از سر ادوارد کری بمستر کرانت
دوف . تلگراف نمره ۲۲ در جواب تلگراف
شما نمره ۳۲ مورخه اول فوریه (راجع
به قرضه ایران)

مانمیتوانیم امیدی به تجدید نظر
در تصمیمی که راجع باستقراض پیشنهادی
اتخاذ شده داشته باشیم .

نمره ۳۲۶

از مستر اسپرینگ رایس به سر ادوارد کری

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

(نمره ۱۱۱)

سن پترز بورك مورخه هفتم فوریه ۱۹۰۶
اقا مفتخر ا اطلاع میدهید مراسله
خصوصی که سواد آن لغا ارسال مسوده
کنت لامسدورف نوشته و بضمیمه تلگراف
نمره ۳۴ مورخه دوم فوریه شما راجع
بموضوع کمک مالی بایران بمعظم له ارسال
داشتیم .

امروز من بک ملاقات رسمی از
کنت لامسدورف بعمل آورده و راجع

(۱ - این تلگراف مورخه ۳۳ ژانویه
۱۹۰۶ امتناع دولت پادشاهی را در قرض
دادن مبلغ ۸۰۰،۰۰۰ لیره که صدر اعظم
تقاضا نموده بود راپرت میدهد)

نمایند اجازه نخواهد داد دولت ایران از مصادر مالی روس کمک مالی بگیرد. با اینوصف هرگاه بعلمتی در نظر دولت امپراطوری فرض دادن کمک مالی بایران مطلوب است و مایل باشند اینمسئله را باتفاق دولت بریطانیا مورد مطالعه قرار دهند بنده مامورم بجناب شما اطمیناندهم که سرادواری گری کاملاً حاضر است در این باب با یکروح مسالمت آمیزی داخل مذاکره شود. سسیل اسپرینک رییس نمره ۳۲۷

سرادواری گری به مستر گرانت دوف وزارت خارجه نمره ۳۲۱ مورخه ۱۰۶ مورخه ۶ مارس ۱۹۰۶
آ:

وزیر مختار ایران تقاضا نمود امروز مرا ملاقات کند و بمن اظهار داشت که آمدن او برای این است که در صورت امکان بساه اطلاع دهد که آیا دولتین بریطانیا و روس راجع بایران بین خود توافقی حاصل نموده اند؟ من بوی جواب دادم که ما مایلیم دارای حسن روابط با روسیه باشیم و این نمایل را در روسیه ابراز داشته ایم و آن دولت نیز مایل بداشتن روابط حسنه با ما میباشد. وزیر مختار اصرار نمود که بداند آیا ما يك توافق نظر معینی پس خود بطور توافقی که ما فرانسسه داشتیم حاصل نموده ایم یا خیر. باو جواب دادم که ما راجع بحرثبات با روسیه هیچگونه قراردادی سیمه آنچه که ما فرانسسه داریم منفرد نموده ایم. وزیر مختار از من ستوال نمود که آیا در صدد انعقاد چنین قرار دادی هم نیستیم؟ جواب دادم که ممکن نیست راجع به چنین تصمیم چیزی بگویم. این گونه قضایا بسته به وقایع و حوادث است. ما راجع به مصر و نفو نوندلاند (ارض جدید) و مسائل دیگر با فرانسسه دارای اختلاف نظر بوده و با يك قرار دادی قطعی همه را رفع کرده ایم

دستور دولت پادشاهی بریطانیا و جلب رضایت امپراطوری روسیه تهیه شده چه تاثیر تردید آمیز در اذهان مردم انگلستان حاصل خواهد شد یا بنمینی که اطوار رضایت امپراطور را کمتر از نقض عهدهای سابق نمیشمارند من مفهوم بیانات کنت لانسدرف را باطلاع سفیر دولت پادشاهی رسانیده و توسط او در ضمن تلگرافیکه فوقابان اشاره شد راپورت داده و متذکر شدم که اطلاعاتی که بنده داده ام مبنی بر اطمینانی است که در اینباب فیما بین مبادله شده است. سر سسیل اسپرینک رییس

ضمیمه نمره ۳۲۶

مستر اسپرینک رییس به کنت لانسدرف خصوصی و محرمانه مورخه ۲۳ ژانویه ۵ فوریه ۱۹۰۶

کنت لانسدرف عزیز

بطوریکه عالیجناب شما مطالعه سرادواری گری به کنت پنکندر ف در ضمن مذاکره که با جناب معظم له ۱۳ دسامبر داشت اظهار داشته است با اذعان بانکه موقع برای دخول در مذاکره جنبه حصول موافقتی که اختلافات بین مملکتین را تصفیه نماید مقتضی نیست دولت پادشاهی از طرف خود در مدتی که قهراً باید صبر کرد از مبادرت بهرگونه اقدامی که موجب شود مذاکره آنکه در این باب بعمل خواهد آمد مشکل تر گردد با امکان حصول موافقتی را صحت نمیدهد. داری خواهد نمود

با اینکه من اصل سرادواری گری اخیراً بدولت ایران در جواب اظهارات راجع بوضعیت مالیه ایران اظهار داشته ام که دولت پادشاهی انگلیس حاضر نیست مساعدت بولی بدولت شاه تصویب نماید با اطلاع دادن مراتب فوق بحضرت شما بطور محرمانه مامورم بآسیدحضرت عالی برسانم که دولت بریطانیا احساس مینماید که دولت روسیه از طرف خود با يك روح معامنه منجابه و نماید باینکه در وضعیت فعلی يك موضوع جدیدی وارد

اگر در آینده با روسیه نیز مشکلاتی پیش آید بدون تردید با اینگونه قراردادها مشکلات مزبور را رفع خواهیم کرد. ولی در حال حاضر تصور نمیکنم با روسیه دارای اختلافاتی باشیم که مباحثه مشروحتی را ایجاب نماید.

از من پرسید که نظریه ما راجع بایران چیست؟ جواب دادم که ما همیشه مایلیم سیادت و استقلال و صلح و سلم ایران محفوظ بماند.

سپس مشارالیه راجع بقرضیکه

دولت ایران خواسته است اصرار زیادی

نمود و از من سؤال کرد که منظور ما از

اینکه میگوئیم با اوضاع حاضر پول قرض

نمیدهیم چیست. جواب دادم که بنظر من

ایران بقدر کفایت استقراض نموده و ما

با قرض دادن بیشتری نمیتوانیم ایران را

تقویت نمائیم. سفیر ایران از من سؤال

کرد که آیا ممکن نیست و عده نورد

لانداون را برای یک فقره قرض بمبلغ

۱۵۰۰۰۰ لیره یا ۲۰۰۰۰۰ لیره اقلا

عملی کنیم. جواب دادم موقعیکه من بسر

کار آمدم مشاهده نمودم که پیشنهاد نورد

لانداون در اینباب مقبول دولت ایران واقع

نشده بود. دولت ایران درخواست جدیدی برای

استقراض ۸۰۰۰۰۰ لیره نموده بود که

ما حاضر بپیر داخت آن نبودیم و نیز قبول

نکردیم پیشنهاد قرضه اولی را که کمتر بود

دولت ایران آنرا رد کرده بود تجدید

نمائیم وزیر مختار ایران با اصرار نمود

که آیا ما حاضر خواهیم بوع بایران پول

قرض بدهیم بشرطیکه قرضه روسیه را با

آن بپردازد من جواب دادم که نمیتوانیم

این پیشنهاد را بپذیریم. سؤال کرد اگر

دولت ایران برای استقراض سرمایه داران

انگلیس مراجعه کند و آن سرمایه دارانهم

از وزارت خارجه مشورت کنند من چه جواب

خواهم داد جواب دادم که ما نمیتوانیم سرمایه

داران انگلیسی بگوئیم بدون وثیقه کافی

بایدون اینکه بنحوی مسئولیت آنرا خود

بدهند بکیریم پول بایران قرض بدهند و در صورتیکه ما خودمان حاضر نباشیم بایران قرض بدهیم چطور میتوانیم تسهیلاتی فراهم کنیم که ایران از جای دیگر استقراض نماید. بمن اظهار داشت که اگر ما حاضر بقرض دادن آن مبلغ نباشیم دولت ایران بروسیه مراجعه خواهد کرد و از من مشورت نمود که باید چه کنند جواب دادم خیلی متاسفم که نمیتوانیم جواب مساعدی بدهم یا مساعدت مخصوصیکه درخواست مینماید بر آورده نمایم و از آنجائیکه خودم مساعدت مزبور را نمینمایم نمیتوانم راجع با استقراض هم نظریه اظهار دارم.

نمره ۳۲۸

از طرف سرن. و کنور به سر ادوارد گری

(نمره ۲۷۸) محرمانه

اسلامبول مورخه ۲۴ آوریل ۱۹۰۶

آقا - در ضمن تلگراف نمره ۶۵

دیروز خود استخارا را پورت دادم که سفیر

کبیر آلمان علاقه زیادی بموضوع سرحدی

ترک و ایران از خود بروز داده و از

اعتراضاتی که توسط همکار روسی من و

خود من بعمل آمده طرفداری نموده است

و اضافه کردم که اقدامات بارون فون مارشال

در نظر من خیلی مهم ویر معنی میباشد.

اکنون میخواهم با عرض نظریات ذیل

تلگراف خود را تکمیل نمایم

انتصاب یک مامور مجرب و توانائی

مانند موسیو استمریج بسمت وزیر مختاری

آلمان در ایران، چنانکه در ضمن تلگراف

نمره ۲۶۹ محرمانه خود مورخه ۲۱ ماه

جاری ذکر دادم (۱) خودی خود علامت

یک فعالیت سیاسی بیشتری است. در ایران

و اگر زیاد پیشنهاد نکرده باشم مامور سیاسی

جدید آلمان ملک رولمیشتری از سلف خود

(کنت رگس) در ایران نازی خواهد کرد

با این شکی نیست متاسفم که میل مفرط بارون

فون مارشال سداعمله در سرزغانی که بواسطه

(۱) این تلگراف یک مشروح و در خصوص

است راجع به هر استمریج

نداشتم که تمام سفراء اسلامبول مانند سفیر
آلمان از همراهیهای لازمه و مشروع و
تصفیه منازعه مضایقه نخواهند کرد
پرنس رضا خان ارفع جواب داد که
کیفیت رابطه سفیر فرانسه و شارژدافر ایتالیا
شرح داده و از آنها استعانت میخواهند و
خود من نیز امروز بعد از ظهر فرصتی بدست
آوردم و وضعیت حاضره این موضوع را با
مسیو کنستانس در میان نهادم
یک علامت دیگر علاقمندی آلمان
بامور ایران که نمیتوان آنرا نادیده گرفت
و چنین مینماید که قسمتی از یک سیاستی
است که مبنی بر منظور و مقصود معینی
میباشد همانا تاسیس یک سرویس کشتی
رانی است که از طرف کمپانی هامبورگ و
امریکا در خلیج فارس دائر شده است
در مقابل حقایق مذکور در فوق
بنظر من اگر بریطانیا و روسیه راجع به
مصالح مخصوص و معین خود در ایران
توافق نظر حاصل نکنند دیر یا زود مانند
فرانسه در مراکش با دولت آلمان مواجه
خواهند شد. در حقیقت من بیم از این
دارم که موقع مناسب برای حصول توافق
نظر و عقد قرارداد بین الامین گذشته باشد
موقعی که با همکاری روسی خود در
سفارت ایران که دیروز در آنجا بروای
مذاکره راجع به تحولات ملاقات نمودیم
بیرون میامدیم بوی گونزد نمودم که نظر به
بارون فون مارشال راجع بامور ایران
علامت علاقمندیهای مهمتر و جدی تری
است که شاید ما را از تاخیر در حصول
توافق نظر نادم و متاسف میسازد. مجبور
زنویوف جواب داد از طاهر امر همین
مسئله مستفاد میگردد ولی چنانکه من
مطمئن او همیشه مایل بیک نوع تفاهمی با
انگستان بوده و از سر بیخ نظریه خود
بر بدولت متوجه خویش مضایقه ننموده
است زیرا در این نوع متمادی در ایران
و بصورت باو صرع آن اینکار را وطرفه
حرفی دانسته است.

ب . د . و . ک . م .

اشغال پشوه از طرف ترکیه بوجود آمده
تا اندازه برای امنیت که مبادا منازعات و
کشمکشهای جدی تری در ناحیه آذربایجان
رخ داده و بشمال بین النهرین هم سرایت
کرده و باعث اختلال وضعیت آن مملکت
که راه آهن بغداد از آنجا باید عبور بنماید
بشود ولی میل من بیشتر بر اینست که مداخلات
اوزا حمل کنم بر اینکه دولت متبوعه او
مایل است بایران مدلل نماید که آلمان در
امور ایران علاقمند میباشد و آنجا را طبیعتا
جزء منطقه نفوذ و فعالیت خود میدانند.
بارون فون مارشال مخصوصا معتاد به
دبدو بازدید با همکاریانش نیست ولی روز
گذشته بدیدن سفیر ایران رفته و باز حتمی
خواست به پرسش از ایشان (ارفع الدوله)
بفهماند که آیا نسبت به منشئی دوم سلطان
که اختیار این موضوع بدست او است مذاکرات
جدی بعمل آورده سوء احساساتی را که
فیما بین ترکیه و ایران تولید می شده
گونزد نموده و خاطر نشان کرده است که
اقدام ترکیه در اشغال و تصرف پشوه که در
شرق منطقه مطروحه در رشته جغرافیائی
مامورین انگلیس و روس ترسیم سال ۱۸۹۶
واقع است قاعدتا و ظاهر قایل میباشد
جزء خاک ایران باشد و در اطراف است
که مایل است از جریبان مذاکرات مطلع
باشد و در ضمن تمام گفتگوهای خود می
خواست بهمانند که آلمان مانند دو دولت
دیگر واسطه این موضوع و بحمل این
مسئله علاقه دارد و مداخلات جرح و آهانه آن
می بایستی مورد تقدیر و سپاسگذاری دولت
ایران واقع شود ظاهرا وزیر مختار ایران
بزودی در دام افشاده و نسبت به همراهیهای
بارون فون مارشال که بدون اینکه از وی
درخواستی شده باشد به معاونت و مساعدت
ایران اقدام نموده اظهار قدر دانی و تشکر
کرده است.

هنکامیکه جناب ایسان شرح واقعه
را بمن گفتند من بشماره مذکور که نشر
است نه تنها به آلمان بلکه فرانسه و
مارشال دول نیز سفارح گونزد زیرا اسک

نمره ۳۲۹

از سرار دوا دگری مستر الپرینک ریس
وزارت خارجه ۳۲۱ ر ۱۲۵ -
مورخه ۱۹۰۶
آقا :- امروز در ضمن مذاکرات
با بنکدورف بوی تذکر دادم که موقع
دریافت مر اسله دوستانه کنت لامسدورف در
چند هفته قبل اظهار داشته ام که ممکن
است از طرف ما بعضی پیشنهادات برای
قرارداد معینی راجع بمصالح طرفین بشود
ولی تا کنون بواسطه تغییرات وارده در
دولت روسیه و گرفتاری های داخلی آن
از تقدیم چنین پیشنهاداتی خودداری کرده ام
ولی در این یکدور روز اخیر اطلاع حاصل
کرده ام که ایران با آلمان برای یک فقره
قرارداد داخل مذاکره شده است . من
از اول به کنت نیکندورف گفته بودم که
ما برای ادامه وضعیت حاضره ایران هر
قدر بتوانیم برای اینکه بتوانیم در آینده
قراردادی با روسیه منعقد نمائیم از بدل
مساعی دریغ نداریم ولی در صورتی که
وضعیت حاضره بواسطه دخالت شخص ثالثی
بهم بخورد عقد یک قرارداد در آینده
بیش از پیش مواجه با مشکلات خواهد
شد و بنا بر این بهتر آن دیده ام خبری
را که اخیرا بمن رسیده به اطلاع کنت
بنکدورف برسانم .

من گفتم بر دولت روس لازم است
که برای حفظ مصالح خود مطالعاتی نموده
و به اقدامات لازم مبادرت کنند و ضمنا
اظهار داشتیم که بدولت حاضره ایران قرض
داشتن بمنزله پول ضایع کردن است ولی
تصور میکنم که ادامه وضعیت فعلی مطلوب
باشد . شاید اعطای یک قرضه مختلطی
از طرف دولتهین انگلیس و روس بایران
موقتا برای ادامه وضعیت فعلی تا تعیین
تکلیف قطعی بد نباشد . گرچه تصور می-
کردم که دولت روسیه مطابق بعضی شروط
که اخیرا با ایران منعقد نموده شاید بهانه

ای برای مخالفت با استقرض ایران در دست
داشته باشد .

کنت بنکندورف از من سؤال کرد که آیا
اطلاعی را که راجع بقرضه آلمان کسب
نموده ام از منابع موثق قابل اعتمادی بوده
و آیا این موضوع بچه ترتیب صورت
گرفته است

جواب دادم جزئی اطلاعی که بمن
رسیده اینست که راجع باستقرض اسمیک
میلیون برده شده ولی بطور قطع نمیدانم
مبلغ استقرض چقدر است و ترتیبات پرداخت آن
چيست و چه شرایطی برای این استقرض در نظر
گرفته شده در هر صورت تصور میکنم این
خبر بی اصل نباشد ولی البته دولت
روسیه هم مانند خود ما وسائلی برای تحقیقات
دارد .

یک موضوع دیگری هم که لازم دانستم

آنرا شرح دهم :-

راه آهن بغداد اخیرا بهیچوجه بطور
رسمی بین ما مطرح نشده بود ولی من
استنباط نمودم که احتمال دارد این مسئله
تجدید شود در مجلس مبعوثان هم از من
سئوالاتی شده بود و از آثار و علائم
دیگر چنان دانستم که عنقریب باید باین
سؤال جوابی بدهیم که آیا ما حاضریم
در آن شرکت کنیم یا خیر . ما حاضر
به مشارکت در آن نبودیم مگر در صورتی
که فرانسه نیز در آن شرکت نموده باشد
و نمیخواستیم قبل از اینکه روسیه نیز
دخالت نماید اقدامی در این امر بنمائیم
راه آهن بغداد اگر تکمیل بشود یک معبر
مهم تجارتهی را تشکیل خواهد داد . من
میدانستم چنین معبر تجارتهی تاچه اندازه
باعث انتفاع دولت روس است و من تشخیص
دادم که اگر این معبر بخلیج فارس منتقل شود
آن دولت طبیعتا میخواهد قسمت و شرکتهی
در آن داشته باشد .

در اینصورت خود آنها باید فکر
کنند که آیا بجای رد کردن پروژه راه
آهن که در هر صورت بایستی ساخته شود

داشته و سفیر مزبور بوی پیشنهاد استقراضی از برلن در مقابل اعطای بعضی امتیازات به آلمان نموده است سیاست خویش را تغییر داده است

نمره ۳۳۱

از سر آ. نیکلسن به سر ادوارد گری
وزارت خارجه (نمره ۴۰۴)

از سن پترزبورگ بتاريخ ۲۶ ژوئن ۱۹۰۶
من دیروز بمسیو ایسوالسکی تذکر

دادم که بموجب اطلاع از يك منبع غیر رسمی ظاهراً از طرف روسیه پیشنهاد شده است دو میلیون لیره قرض بایران داده شود و اظهار داشتیم که بصحت این خبر اعتقادی نیست. زیرا این اولین دفعه نیست که اولیاء امور ایران این قبیل اخبار را انتشار داده اند تا باین وسیله دیگران را وادار بنمایند که پیشنهادات متناسبی بنوبت خود بنمایند من این خبر را فقط از لحاظ تنبه

بوی دادم زیرا میدانستیم دولت روسیه بر سر موافقت نغمتری که راجع بقرضه ایران با کنت لاسکندورف بعمل آمده خواهد ایستاد مسیو ایسوالسکی از اینکه اطلاع مذکور را بوی دادم اظهار امتنان نمود ولی اظهارشان داد که از موقع سرکار آمدن او تاکنون هیچ صحبتی راجع باستقراض در میان نبوده است. و نیز علاوه کرد که با حالت حاضره دولت روس با باندهای روسیه دارای وضعیتی نیستند که بتوانند بول به کسی قرض بدهند

نمره ۳۳۲

سر ادوارد گری به سر آ. نیکلسن

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

تلگراف (نمره ۲۱۹) مورخه ۱۳ اوت ۱۹۰۶
کنت نیکندورف میگوید که نظر

بمسکلات داخلی ایران مسیو ایسوالسکی مایل شده است که با ما يك نوع قراردادی مبنی بر منافع مشترک منعقد نماید

به ایسوالسکی اطلاع دهند که بمسئولان اسپرینگ رابن که در اول ستمبر حرکت میکنند دستور داده خواهد شد که

بهترین است تصمیم با اتخاذ نقشه ای که حافظ مصالح روسیه باشد بگیرند -

اظهار داشتیم که هر گونه پیشنهادی در این زمینه از طرف روسیه بشود با کمال میل تاملی مینمائیم. به کنت بنکندورف گفتیم من نمیخواهم این مذاکرات جلسه رسمی داشته باشد زیرا حالیه درخواست اخذ هیچگونه تصمیمی ازماننده ولی من پیش بینی میکنم طولی نخواهد کشید که ما محتاج به عقد قراردادی خواهیم شد و از آنجائیکه این اقدام نیز بمنزله تغییر وضعیت فعلی يك گوشه از دنیا است که مورد علاقه دولتین میباشد میخواهیم قبل از اینکه قدمی بردارم روسیه را از آن مطلع نمایم و خیالی بجا و موافق عقیده است اگر روسیه هم زودتر تصمیم خود را راجع به مصالح روسیه است خود در ایران اتخاذ نماید.

کنت بنکندورف بمن گفت مسیو کامبون با او و مسیو نلیدوف مذاکراتی بعمل آورده است

بوی گفتیم که جناب قبل بمسیو کامبون صحبتهایی نموده ام ولی علت اینکه مجدداً این موضوع را بیان میکنم سئوالاتی است که در مجلس مبعوثان از من شده و مرا ب فکر انداخته است که تذکر دهم موقع برای اخذ تصمیم قطعی زودتر از آنچه که من تصور کرده بودم نزدیک شده و بهتر است که دولت روسیه نیز خود را آماده نماید

ادوارد گری

نمره ۳۳۰

مستر اسپرینگ رابن به سر ادوارد گری

وزارت خارجه ۳۷۱-۱۰۹

سن پترزبورگ نمره ۱۰۹۳۷۱ مورخه

۱۲ مه ۱۹۰۶

تلگراف (نمره ۸۹)

عطف بتلگراف نمره ۸۸ دیروز من - ایران وزارت امور خارجه روسیه اطلاعات

صریح و روشنی ندارم ولی میشنوم مسیو نشوز پس از مراجعت از اسلامبول که در آنجا کنفرانسهای متعددی با سفیر آلمان

یا مسیو هارتویک در تهران مذاکره کند و ما میخواستیم در حدود امکان رویه عدم مداخله را در پیش بگیریم و به اتباع بریطانیا در داخله ایران اطلاع داده خواهیم شد که هنگام خطر بجانب بنادر رهنسپار گردند سر اسپرینک رایش از همکاران خود درخواست خواهد کرد که با وی موافقت نموده و عادت بست نشستن را محدود کنند و با مراعات این احتیاطات میخواستیم بگذاریم بحران ایران جریان خود را طی کند

ولی با روسیه موافقتی که در صورت لزوم بشود نباید مذاکرات آینده ما را در باب قرار داد واجیع با ایران پیشچینه و درهم نماید اگر مسیو ایسوالسکی آن را با شما در میان نهد شما نظریه او را قبول کرده و بگوئید مطالبات لازم را در اطراف آن بعمل خواهیم آورد

نمره ۳۳۳
سرا. نیکسن به سرادوار دگری
از سن پترزبورگ ۱۵ اوت ۱۹۰۶
تلگراف (نمره ۱۸۵)
تلگراف شما نمره ۲۱۹

من سفاهایا وزیر امور خارج را جمع بدستورانی که به سرک . اسپرینک رایش که بتهران میروند داده بود مذاکره نموده و شرح دادم که این مسائل نباید با اساس مذاکرات بعدی ما راجع بمسائل عمومی ایران لطمه ای وارد کند . جناب ایشان اظهار داشتند که وزراء مختار روس و ایران با کمال صمیمیت با هم اشتراک مساعی خواهند نمود

۳۳۴
از سرادوار دگری به مستر کراندوف
وزارت خارجه ۳۷۱ ۱۶۹۹ مورچه ۱۶
اوت ۱۹۰۶
تلگراف (نمره ۱۱۲)

به همکار روسی شما دستور داده شده است که در اتخاذ هر گونه اقدامی که ممکن است وسیله آرامش ایران باشند

شما هم آهنک و همراه شود . هر گونه احتیاجات جدیدی پیدا کردید باید سعی کنید با او اشتراک مساعی نمائید . ما میخواستیم زمینه ای برای این فکر بدست ندهیم که تصور کنند بملاحظه مداخله در امور ایران و استفاده از موقعیت آن حوادث اخیره بضرر روسیه از طرف ما تقویت شده است

۳۳۵
تهران اول سبتمبر ۱۹۰۶
وزارت خارجه ۳۷۱ ۱۱۰

تلگراف نمره ۲۲۷
عطف بتلگراف سابق من : خط مشید سیستان (۱)
صدراعظم در روز اعتراف نمود که دستور داده شده است که ابزار و آلات

خط تلگراف مشید از تصرف دایره ایرانی خارج و تحویل اداره روس داده شود ولی قصد او لذاری هر گونه امتیاز دیگری را انکار نمود . من باو خاطر نشان کردم که دولت بریطانیا اولین کار صدراعظم یعنی واگذاری نظارت خط تلگرافی را که بسرحداد هندوستان انگلستان منتهی میشود بدولت روسیه است کمال تعجب و ناخرقدهی خواهد نمود و اظهار داشتیم که باید تعویض مهمی را ما تقاضا نمائیم

جناب ایشان این موضوع را خیلی اهمیت داده و اعتراض نمودند که قبل از زمامداری او خبرتشان این مسئله را راجعه نگذرده است

(۱) تلگراف نمره ۲۲۶ از مستر کرانتدوف مورچه ۳۰ اوت ۱۹۰۶ مشعر است که دولت ایران نزدیک بود نظارت تلگراف خط مشید سیستان را بدولت روس واگذار کند . وزیر تلگراف ایران بامید اینکه شاید از انگلستانها مداخله بعمل آید تحویل دادن آنرا میخواست دو روز عقب بیدازد . باینکه مایل بود خودش آنرا نگاهدارد ولی واگذار کردن آنرا بانگلیس ترجیح میداد تا بروسیه

بادداشت ذیل مینوت

۱ - « باستثناء جنبه مادی ، آن قسمت از این موضوع که رضایت بخش نمیباشد اینست که این امر بمنزله تغییر حال فعلی ایران است در صورتی که مابا کمال دقت متوجه حفظ و عدم تغییر وضعیت ایران بوده ایم و من تصور میکنم که این موضوع باید توسط سراسر نیکان مسیو ایسوالسکی تذکر داده شود و به او گفته شود که ما هم امتیاز متقابلی را متوقع خواهیم بود . ا . ک - ک . م .

۲ - بلکه ممکن است ایرانیها بدون اینکه از روسیه قشاری بانها وارد شود اینکار را کرده اند تا اینکه روسیه را برای قرض دادن پول مستعد نمایند و ممکن هم هست که مسیو هر نوک این درخواست را نموده باشد که در مقابل اعتبار و شزرتی که ما بوسیله همان نوازی فوق العاده سفارت خود تحصیل کرده ایم تعویضی بعمل آمده باشد

نمره ۳۳۶

از طرف سراسر نیکان به سر ادواری وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱ (نمره ۵۷۵) سن بطرز دورک اول سن ابر ۱۹۰۶

آقا: دیروز بعد از ظهر مسیو ایسوالسکی بمن پیام فرستاد که میخواهد مرا ملاقات کند چون میخواهد راجع به بعضی مطالب ما من صحبت کند. جناب ایشان در همان بعد از ظهر بدیدن من آمده و اظهار داشتند که دولت ایران بوزیر مختار روس در ایران هزار آوندده است که مبلغ سه میلیون تومان (معادل ۵۰۰۰۰ لیره) بعنوان مساعده و ده میلیون تومان معادل (۱۶۵۰۰۰ لیره) بعنوان قرض داده شود. بمسئله هارویک گفته اند که اوضاع مالی آنها بسیار متزلزل و در عه است و اگر دولت روس مبلغی را که خواسته اند بانها قرض دهد به شرطی که تقاضا شود موافقت خواهند نمود و نیز اظهار داشتند که دولت برطانی در مقابل بعضی امتیازات که جنبه سیاسی دارد حاضر باستعانت مالی نسبت بانها شده است

کمی بعد پسر خود را با سواد اصلی روسی و مینوت خود شاه برای اثبات این که قبل از زمامداری او این ترقیبات داده شده نزد من فرستاد ، من بایشان قول دادم که مراتب را با اطلاع شما برسانم ولی خاطر نشان کردم که این موضوع تغییری در ماهیت مسئله نمیدهد

من فرصت را غنیمت شمرده و از روی نقشه جغرافیا بپسر صدر اعظم مدلل نمودم که روسیه باستعانت تحصیل نظارت در این خط در سراسر سرحدات افغانستان تا حدود هندوستان عمال خود را خواهد گماشت و نیز بوی نشان دادم که دولت ایران با دست خود قدرتی بروسیه داده که اگر روزی بین ایران و افغان نزاعی رخ دهد روابط تلگرافی تهران را با تمام سرحدات شرقی ایران قطع کنند . در میان تمام خطوط تلگرافی مخصوصا این خطی است که ایران بهیچ قیمت نباید حاضر شود زمام اختیار آنرا از دست بدهد . و گفتم تنها علاج اینکار اتصال سیستان استسیم مرکزی ایران یا بعبارة اخری اجازه امتداد خط بکوه ملک سیاه است این استدلال ظاهر در ۹۰ تأییر نمود .

در آخر او را تحریر کردم که امتیازات مشتری را بدولت روسیه واگذار نکنند و بیسر و مهمم از همه سستان را از دست ندهند .

تصور میکنم که صدر اعظم خیلی متوجس شده است و اگر دولت اعلم حضرت بادشاهی برطانیه سفارت ایران ناکند ، نماید که اهمیت زیاد این مسئله بدیده بپسند من سالانی توان فسار آوند و جای بسی اندواری است که موفق شویم خط را بکوه ملک مساعده

من البته اشاره نکردم ام که دولت اعلم حضرت امتداد این خط را بجز از و بادشاهی کافی مینماید

ولی آنها مانند که ابتدا بدولت روس
مراجعه کند و اگر هیچکس از دولتین
روس و انگلیس حاضر برای موافقت با
آنها نباشند آنها هم بدولت آلمان مراجعه
خواهند کرد

مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که در
ژانویه گذشته سرک. اسپرینگ رایش مراسله ای
بکنت لامسدورف نوشته و تاکنون جواب
کتبی بان داده شده (۱) ولی مطابق یاد
داشتی که مسیو ایسوالسکی از کیفیت خود
مروا آورد و من نشان داد کنت لامسدورف
میبوتی نوشته حاکی از اینکه سخاها با اطلاع
سرک. اسپرینگ رایش رسا میدهند که دولت روس
با اصولی که در مراسله او بصریح شده موافق است
مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که
میل دارد اقدام خود را با آنچه که
«قرار داد مسکو مانده» ماه ژانویه
گذشته میامید و حق دهد و با من حجت مرا
از اقدام اخیر دولت ایران مطلع ساخته است
مشارالیه میگفت هیچشکی بحرابی
اوضاع مالی ایران نیست، با این میخواستند
بادولت اعلام تصرف ناشاهی بریطان را جمع
به بهترین وسيله مساعدت با ایران و اندازه
کمکی که میتوان کرد مسورت مانده و
مایل بود بداند من از اوضاع مالی ایران
چه اطلاعاتی دارم و بطریقه دولت اعلام کرده
را جمع بایم و موضوع چه میباشد

من جواب دادم که دولت مسووعه من
از این اقدام که منی بر اندازی وعده
صدقه است کمال فخر داری را خواهد داشت
و دوم اینکه هیچگونه مساعدتی از طرف
ما نسبت با ایران بعمل نیامده و اظهارات
آنها دائر باینکه کمک مالی با ایران نسیه
سده نگی از ضررهای گزینا، آریانه و غیر
ایران میباشد. من در آن لحظه هیچگونه
اطلاعی راجع بوضعیت مالی ایران در
دهن خود حاضر نداشتم ولی از طرف دیگر
هم هیچ نرسیده نداشتم که اوضاع مالی آنها
بسیار حوضه رضایت بحسن نیست. من نمیدانستم
(۱) رجوع شود بمراسله شماره ۳۳۶

شما برای رفع مشکلات مالی چه نظریه
دارید ولی بهتر اینست که در اولین قدم
اطلاعاتی و ابق وار روی بصیرت دربار
منبعی که برای رفع احتیاجات مبرمه لازم
است تحصیل کنیم و بعد دولتین با هم شور
نمایند که در صورت امکان مسترکا منبعی
مساعده بآنها بردارند شود. شاید لازم
باشد که مادر مصرف این مساعده بطار
هم داشته باشیم. زیرا درعیر این صورت
بیهوده تلف خواهد شد و ضمنا تذکر دادم
که نباید گذاشت دولت ایران برای استعانت
مالی به عاماد دیگر از قسمل آلمان مراجعه نماید
مسیو ایسوالسکی تا بکنه اخیر کاملا
موافقت کرد و اظهار داشت از آنجائیکه هم
روسیه و هم بریطانیای کبیر هر دو علاقه
زیادی در ایران دارند نباید بدون مداخله
ناانی باهم کار کنند. حجاب ایشان اظهار داشتند
که این مسائل و مسائل دیگر راجع به وضعیت
عملی ایران که ممکن است بین سرک. اسپرینگ
رایش و مسیو هارنویک مطرح گردد نباید
بمردانی که ممکن است دولتین بعد ها
راجح بر روابط آنها خود درباره مسائل
عمومی ایران باهم منعقد سازند صدمه
برند و من حجاب دادم که میدانم بطریقه
دولت مسووعه هم همین است - ا. بیکس
شماره ۳۳۷

از طرف سرادوار دگری به سر ا. بیکس
وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱ مورخه
۳ سپتامبر ۱۹۰۶
انگراف (شماره ۲۶۲)
عطف تلگراف شماره ۲۰۲ سما
مورخه ۳۱ اوت. ایران. چند ماه است
که دولت ایران برای اسهراض باقیست
می آورد و ما بطور قطع رد میکردیم بصور
مکرم که مدار آن به هیچ دیگری مراجعه
کرده اند و مراجعه مجدد آنها بدولت
روس دلیل بر این است که درخواست
آنها بدولت رسا مانده. اگر در هر صورت
دولت روسیه بصور میگذرد اسهراض ا.

مباح دیگر با شرایطی در میان است که دعوت
 ایجاد مسائل مطبوعی در مسئله ایران
 چه نهدند مامور و معتمد دادن مسرکتی
 را مطرح نموده و رای این منظور نکرات
 دوف دستور میده که با همکار روسی خود
 همین نماید چه مملتی لازم است و منظور
 میواییم مطمئن است که این مبلغ بمصرف
 مخارج لازم خواهد رسید. نظر به عدم
 اعتماد به صحیحی مراحمی ساه رعده اسد حکام
 نمایان دولت ایران در است که دادن فرصت
 به موقوف افند. سوز میانه دولت روس
 از ولتد رای خاسیمی حمایت خواهد
 نمود و در آن مورد فرص دادن نیک
 دولت جدید را مقدر خواهد بود
 اگر حالا و رسه داده شود باید بدیده
 ملامی اسد که مع احماجات در مدت
 مدتی کافی اسد -

نم ۱۲۸

سرا - مکس - ادوار - کبی

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

تلگراف (نمره ۲۰۰۰) س طرف بورتک
 شماره ۱۹۰۶

جواب تلگراف شما نمره ۰۳۶۳ ایران
 وزیر امور خارجه بورتک
 زده شده در بار دستور خواهد داد که
 یک مسر کرات دوف رای مع معتمد
 ای که رسه ارد اسد اطلاع حاصل
 اسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 که رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

در حقه این رای رسد اسد رسد رسد
 رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

سرا - مکس - ادوار - کبی

حقیقه صی - رای - خارجه رسد ۱۹۰۶

مکس - عدوم - (۱۱) - رای - خارجه

دایران - عدوم - رای - خارجه

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

دعوت بعمل آید که نظرات و پیشنهادات
 خود را بگویند تا است ما این عقیده را
 داریم بر این است که نمی دانم بر چه
 اساسی میجه آید اما اگره کند و ما هر
 خود را کادلا آمده نکرده ایم که گوئیم
 حاضر بجه خبر رسد رسد رسد رسد رسد
 وزارت روسمان با کند رسد رسد رسد رسد
 زود در رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 ناند رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 وقت خود را لغت کند رسد رسد رسد رسد
 رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 ولی این کار با خود رسد رسد رسد رسد
 انجامید رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 نمی کند ولی رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 اسوالسکی رسد رسد رسد رسد رسد رسد
 خود رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

سند خارجه ۲۲۷ کراف

دوف رای رسد رسد رسد رسد رسد رسد

که رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

العامه رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

مد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

مبای رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد رسد

راجعه بافغان را با وزارت هندوستان تمام کرده و انرا محرمانه لقا برای اطلاع شما میفرستم ولی این دستورات هنوز از طرف سرادوار دگری تصویب نشده و خواهش میکنم در این اثنا آنرا مسکوت دارید

فایده ارسال آن بشما حالا اینست که قبل از اینکه شما انرا عملی کنید هر گونه تغییراتی که سرادوار دگری در آن بدهد میتواند تلگرافا با اطلاع شما برسانم . -

شارل هاردینگ

۳۳۰

سرا . نیکلسن به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

سن پترزبورگ ۶ سپتامبر ۱۹۰۶

(نمره ۵۸۸)

آقا - من دیر روز به مسیو ایسوالسکی اطلاع دادم که دولت ایران برای کمک فقر دستفراش بدولت اعلیحضرت پادشاهی برطانیا مراجعه کرده ولی جواب داده نشده که درخواست مزبور را نمیتوان پذیرفت راجع بنفایضی اخیر برای کمک مساعدت و کمک قرضه بجناب ایشان گفتم بهفیده دولت متبوعه من اگر در حقیقت مساعدت مالی لازم است و اگر ایران بخواهد استقراضی از دولت دیگری بجز روس و انگلیس بعمل میورد شما حاضر خواهید بود که بهشارژدافر دولت انگلستان در تهران دستور دهید که نامساعدت وزیر مختار روس تعیین کند برای رفع احتیاجات فوری و ضروری چه مبالغی لازم است و بطور مقتضی بمصرف لازم میرسد راجع دستفراش گفتم نظریه شما اینست که نظر بحالت مزاجی شخص پادشاه و تردد بد زیاد راجع بکیفیت آینده سیاسی ایران در صورت امکان بهتر است اقدام بیک عمل مهم و جدی ما بند استقراض را تعویق بیندازیم وبعلاوه چون مامیدانستیم که دولت روسیه در حمایت و لیمهد برای جانشینی با ما همراه است بهتر میدانیم که در صورت حتمی

بودن یک استقراض مقدمات سلطنت او بایک مساعدت مالی از طرف ما شروع شود من نظریات خود را چون میدانستم انتظار داشتید مقدمه از خود بگویم) با تشریح امتنان و قدردانی شما از اطلاعاتیکه از روی درستی و صداقت داده بود بایشان گفتم و در اینباب ضمن تلگراف نمره ۵۷۵ اول ماه جاری شما اطلاع دادم

مسیو ایسوالسکی مطالبی که باو گفتم یاد داشت نمود و اظهار داشت که بوزیر مختار روس تلگراف خواهد کرد که بامستمر کرانت دوف مذاکره کند و نیز علاوه کرد که نمایندگان روس و انگلیس در تهران نباید تصمیمی راجع بمبالغ و طریق پرداخت آن بگیرند فقط باید اطلاعات لازم را تحصیل و با اطلاع دولت متبوعه خود برای اخذ تصمیم برسانند . بوی گفتم اطمینان دارم شما هم این نظریه را دارید

قراردین بین انگلیس و روس

۱۹۰۶ - ۱۹۰۷

نمره ۳۳۱

سرا دوار دگری به سرا . نیکلسن

وزارت خارجه - ۱۶۹۳۷۱ مورخه ۲

سپتامبر ۱۹۰۶

تلگراف (نمره ۲۷۳)

شما اختیار دارید که باب مذاکره

را راجع بافغانسما مطابق دستوریه که

در مرأسله خصوصیه سر . ک . هاردینگ

مورخه پنجم ماه جاری شما داده شده

دفتوح نماید (۱)

باید مسیو ایسوالسکی اطلاع

دهید که اگر مذاکره راجع با ایران مزمل

باشد ما بدون انتظار اخذ نتیجه از مذاکرات

راجع بافغانستان حاضریم بمسئلهات او را

بذیرفته و مورد مطالعه قرار دهیم

نمره ۳۳۲

سرا دوار دگری به سرا . نیکلسن

(۱) مرأسله نمره ۳۳۹

وزارت خارجه - ۳۷۱ ر ۱۱۰ مورخه ۷

سپتامبر ۱۹۰۶

تلگراف (نمره ۲۷۴)

تلگراف مشهد - سیستان : عطف
 به تلگراف مستر کرانت دوف نمره ۳۲۷ (۱)
 شما باید مترصد بوده و در اولین
 فرصت بعسویو ایسوالسکی خاطر نشان کنید
 که اگر اخبار راجع بان انتقال خط تلگرافی
 مشهد و سیستان بروسیه قایید شود در
 اوضاع حاضره ایران که با دقت و مجاهدات
 زیاد تا این اواخر محفوظ نگاه داشته ایم
 تغییر مهمی وارد میشود : ما مشکل می-
 توانیم باور کنیم که به چنین اقدامی از طرف
 او صحه گذاشته شده باشد ولی در صورت
 صحت این امر ما باید در نظر بگیریم
 چه امنیاز متقابل را باید درخواست نمائیم
 خط تلگرافی مشهد و سیستان بقدری مشرف
 بسرحده افغانستان میباشد که هر تغییری در
 نظارت آن مستلزم اقدامی است از طرف
 دولت اعلیحضرت پادشاهی بریطانیا که
 حفظ مصالح وی آنرا ایجاب می نماید مگر
 اینکه موضوع بوسیله مذاکره بادولت روس
 حل و تصفیه شود : در این باب من توجه
 شما را پیش نهاد سوم تلگراف نایب السلطنه
 مورخه سوم سپتامبر که ظاهرا راه حل عملی
 است معطوف میدارم (۱)

نمره ۳۳۳

سرا، نیکلسن به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۱۱۰ سن نظر بورت

(۱) تلگراف نمره ۳۳۵

(۲) - پیشنهاد نایب السلطنه مبنی بر-
 این بوده است که بدولت ایران پیشنهاد
 شود که تمام خط تلگرافی بین مسکو و
 ایران را بروسیه و تمام خط تلگرافی
 بین مشهد و سیستان را با نیکلسن واگذار
 کند بطوریکه از مراسله سر ۳۳۵ و
 ۳۳۳ معلوم میشود پیشنهاد مذکور را سر-
 نیکلسن بمسکو ایسوالسکی ابلاغ نمود

۸ سپتامبر ۱۹۰۶

تلگراف (نمره ۲۱۳)

تلگراف مشهد و سیستان

امروز بعد از ظهر وزیر امور خارجه
 راجع بموضوع مذکور در فوق خود
 بخود بامن مذاکراتی بعمل آورد و تلگرافی
 را از طرف سفیر روس در لندن که حاکی
 از مذاکره با سرك هاردینگ بود برای
 من قرائت نمود. مشار الیه بمن اطمینان
 داد که این اولین دفعه ایست که از يك
 چنین پروژه ای اطلاع بهمرسانده و اظهار
 داشت که پس از تحقیقات از دائره تابعه
 خود مطلع شده است که وزیر مختار روس
 سر خود اقدام نموده و برای مبادله بعضی
 دستکاه های تلگرافی با اولیاء امور ایران
 ترتیبی فراهم نموده ولی چون موضوع
 تکنیکی بی اهمیتی بوده بوی اطلاع داده
 نشده است. از من پرسید اطلاعات من در
 اینخصوص چیست.

من در جواب گفتم امنیازی برای
 نفویص حق نظارت در خط تلگرافی بروسیه
 واگذار شده با در شرف واگذار شدن
 است و از آنجائیکه این موضوع اوضاع
 کنونی ایران را برهم میراند طبیعتا تولید
 نحیر و تعجیبی نموده است. بناو گفتم منتظر
 دریافت تلگرافی هستم که بر طبق دستور
 آن در موضوع مذکور داخل مذاکره
 سوم و پس از دریافت تلگراف مزبور از وی
 بدین خواهم نمود.

جناب اشان اظهار داشتند که همحضرت
 اجازه بخواهد داد در وضعیت فعلی احتیالی
 روی دهد و از حسن اقدام می باشد. حوجه
 نری اطلاع داده نشده است. هر دو
 بدین او مبروه اطلاعات مستثنی از این
 نصیه خواهد داشت ولی شرح مزبور باعث
 تعجب کامل او گردید.

من مطمئن دارم که او کاملا در گفته

خود صدق بود.

نمره ۳۳۴

سرا. بیگس - سرادوار دگری
وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱
سن پترزبورگ ۱۴ سپتامبر ۱۹۰۶
تلگراف (نمره ۲۲۰)

عطف تلگراف شما نمره ۲۹۰ (۱)
پرداخت مساعده مسترک دولت ایران
من در روز بعد از ظهر راجع سرایطلی
که دولت پادشاهی برطانییا مطابق آریا
حاضر است برای پرداخت مساعده با ایران
دولت روسیه اشترک نمایند مبادا نمره نمودم.
حساب ایسان طاهر ارایدی بیسپه ادا
من نداشتند ولی اظہار نمودند که نمیتوانند
بدون مطالعه چه اب بدهند. من گفتمند که
بموجب اطلاعات واصله در او اخر
ماه جاری از طرف بانک آلمان یکمتر
نماینده به تهران وارد خواهد شد
و شاید دولت ایران شرایط ما را بوی
اطلاع دهد. حساب ایسان ارا بسم دانستند
که مبادا نمایند آلمان پرداخت وجهی را
بلاشرط دولت ایران بپردازد مبادا
موضوع هم در نظر دولت ایران حالت
واقع شود بنابراین در این اندیشه بود
که هر چه رود بر تربیت پرداخت وجه
مسترکی داده شود ظاهرا حساب ایسان
مردد بودند که آفاقید شرایطی در ان مورد
برای پرداخت مساعده صلاح است تاخیر
ولی در این موضوع خبری نگفتند.

سئوال کردند که دولت روس چه وجهه
ندست خواهد آورد جواب دادم که شمال
ومغرب ایران برای تهیه وجهه در اختیار
روسیه است من اشاره ای نه بضمیمات و
وثائق مسترک در کمربکاب بنادر عرفی حلبج

۱- این تلگراف راجع سرایطلی
است که بموجب آنها دادن فرصه محار است
این شرایط در ضمن تلگراف سرا. بیگس
مورسه ۲۰ و ۲۴ سپتامبر تصریح شده
نمره ۳۳۸ و ۳۳۹

فارس نمودم زیرا در ابوقت نرومی
برای ذکر آن ندیدم. از من سئوال کرد
آیا ممکن است هر چه رود راجع به
بیسپه ادایی که در نظر دارم نادداشتی ناو
نمودم جواب دادم این کار را خیلی محرمانه
خواهم کرد

امراطور فعلا با کشتی خود بارور
به سینه آمده در دریا گدش میکند و لاره
است وزیر امور خارجه موضوع را با ایشان
معرض ندارد.
نمره ۳۳۵

سرا. بیگس به سرادوار دگری
وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱
سن پترزبورگ ۱۴ سپتامبر ۱۹۰۶
تلگراف (نمره ۲۲۱) حیالی و حرمانه
عطف تلگراف قبل من

من احساس نموده ام که وزیر امور
خارجه اسکالی برای قبول شرایط ما تولید
خواهد کرد زیرا آلمان ظاهرا علاقمند
به اعانت مالی نسبت با ایران میباشد.
(مسار ایله ممکن است ۹) حاضر باشند
دولت ایران فشار بنورند که فقط روسیه
و ما مراجه کنیم از قبول مساعده دیگران
استیکاف نماید

بصور میگویم او میخواهند که قبل
از ورود نمایند آلمانی موضوع مساعده
مسترک خانمه یاقبه ناسا تا ابوقت نتواند.
اطهار کند که ایران از هر دو در اولین
وجهه نهضا نمود و ما نهضای آنرا بر
آوردیم - اما من مردند داره که ناموقع
ورود نمایند آلمان مسئله مرصه از ان
دولت با تمام ناسد اسود به دولت ایران
مسار آورد که از قبول بیسپه اد آلمان
خود داری نماید -

این نظریه بنوی مر است ولی احتمال
دارد بعد از مذاکرات مستری با وزیر
امور خارجه نظریه خود را در دهم
روز دوسمه ملاحظا اودا خواهد دید
با ابوقت مسار ایله وقت مساوره دادند
را خواهد داسر و ممکن است در ابوقت
ظریات وی تعمیری کرده باشد

نمره ۳۳۶

سر ادوارد گری به مستر گرابانت دوف
وزارت خارجه ۱۱۲۳۷۱ مورخه ۱۶

سپتامبر ۱۹۰۶

تلگراف (نمره ۱۴۲)

تلگراف شما نمره ۲۳۴ (۱)

مخصوصاً - سهر روس نظر باب دولت مسووعه
خود را راجع به اقدامات مشترک پیسه بادی
شما اطلاع داده است

تلگراف واصله حاکی از قدردانی
برای اقدامات مشترک در ایران است ولی
مستعجاب است به اینکه دولت روسیه مسکوک
است که آنرا مذاکرات مشترک نامرانی را
که میل داریم خواهد نمود تاخیر و سر
ممکن است اگر معا بحضور ساه روس
این موضوع سوء تعبیر شده و بصورت
در امور داخلی مملکت ایران برود و
بعین نیست که این سوء تعبیر را به ای دست
عباحر صد انگیس و روس بدهد که اسمانی
نمواند آنرا نکار برند

دولت روس پیسه بادی که شما
اور بر محار روس راجع به مو عطفه دوسانه
به دولت ایران دائر به نامس آرامس مملکت
مذاکره و موافقت حاصل نمائید ولی تا بدهر
حد امکانه این کار را انجام دهید

(سواد ۴ سن بطور نورل بهجت نمره
۳۱۳ ارسال شده

نمره ۳۳۷

سر ادوارد گری به مستر گرابانت دوف
وزارت خارجه ۱۱۲۳۷۱ مورخه ۱۶

۱۷ سپتامبر ۱۹۰۶

۱ - شرح شده - این تلگراف راجع
است به اعتراضات مشترک روس و روس
سواء نسبت دانسته کافوی اسماء رهنمای
که برای مجلس پیسه بادی و بالاخره
به بعضی بعضی از نمدرها در سقاریا کانس
سنه . مسو هارده نیک اظهار دانسته رد
که برای احد تصور ۱ سر سر روزك
مراجعه خواهد کرد

تلگراف (نمره ۲۲۵) محمی و محرمانه
عطف تلگراف ماقبل من: (۱)
وزیر امور خارجه من گفت که با
همان خطی که من پیسه بادی کردم . یعنی
خط از نمدر چند تا نمدر عباس سبباً موافق
است ولی لازم است در این موضوع تا
امراطور و همکاران خود مسووعه نمایند .
مسائلیه امرادانی را پیش منی میکرد ولی
اطهار دانست که همه را رد خواهد نمود
و اظهار داشت که ما مسئله ایران را بطور
کلی مطرح نخواهم کرد ، و در این باب
اطهار ساکنی نمود . برعکس معتقد بود
که ما هر چه زود تر باید حدود مطالعه
نمود خود را بر رسم نمائیم ، اینکه منتظر
سویم آیا تا اینک مساعدت حصه باقر صه
همی مر و ط نمائیم

مسائلیه امیدوار بود که در این
سکی دو روزه بتواند نظر باب امر اطور
و همکاران خود را من اطلاع دهد و در
عین حال از من بهاصاً نمود که را این موضوع
تلگراف رسمی بخانه نهادم

اساره کرد که در مطالعه نمود روسیه
دسترس به مصی نقاط خلیج فارس لازم
خواهد بود من از طرف خود اساره نمودم
که این موضوع و نمد اسکال لاسلمانی
خواهد رد

اگر ما خط نثار نمدر چند و نمدر
عباس را مطالعه نمود خود قرار دهم به نمد
دانی ایران را کلی در مطالعه نمود روس
واگذار به نمدر مطالعه ای ای نمدر که

(۱) تلگراف نمره ۳۳۶ به
مورخه ۱۷ سپتامبر ۱۹۰۶
مستر اسه لسی د من داده است که
موضوع مطالعه نمدر در ایران د
ر روس امر اص انک من روس هر روز
در سواد ۴ سن بطور نورل بهجت نمره
۳۱۳ ارسال شده

منافع و مصالح عمومی یا دولتین آزاد باشد
ک . ن

نمره ۳۳۸

سرا، نیکلسن به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

(نمره ۶۳۶) سن پترزبورگ ۲۰

سپتامبر ۱۹۰۶

آقا - مسیو ایسوالسکی در موقع پذیرائی هفتگی خود بمن اظهار داشت که راجع به پرداخت مساعدت و استقراض و منطقه نفوذ در ایران توضیحات جدیدی ندارد بمن بدهد زیرا مراجعت امپراطور از سفر دریا بتأخیر افتاده و لذا تأشورتی با اعلیحضرت ایشان بعمل نیامده نمیتواند بگفته های سابق خود چیزی اضافه کند . جناب ایشان علاوه نمودند که باز به نظریه سابق خود باقی و عقیده دارند که راه حل موضوع ایران ، تا آنجائیکه انگلیس و روس بان مربوط میباشد ترسیم خط حدود منطقه نفوذ است و در صدد بود که این نظریه را به امپراطور و همکاران دیگر خود که باین مسئله علاقمندند تأکید کنند . از من سؤال کرد که آیا راجع به مبلغ مساعدت بشما تلگرافی کرده و نظریات مشارالیه را برای شما تشریح نموده ام یا خیر من بوی جواب مثبت داده و گفتم که مراتب ذیل را بشما عرضه داشته ام

۱- بانک شاهنشاهی و بانک روس باید به تعویق دریافت بقیه مطالباتی که دولت ایران بانها مدیون است راضی بشوند
۲- در مقابل مبلغی که میسر داریم باید به عوائد کمرکی جنوب ایران و حلیج فارس برای رهن و وثیقه اکتفا نمائیم : ۳- ما باید سهمیه مبلغی را که باید بطور مساعدت بپردازیم بزودی رد کنیم ولی دولت روسیه نظر بیاره جهات پرداخت نصف مبلغ را که سهم او است بتأخیر می اندازد . جناب ایشان اظهار داشتند که این مطالب کاملاً صحیح است و رسیدند آبا جوابی دریافت داشته ام یا خیر ؟ جواب دادم وقت

برای وصول جواب کافی نبوده ولی اطمینان دارم عنقریب جوابی بمن خواهد رسید
مسیو ایسوالسکی اظهار داشت این مسئله حقیقت دارد که آلمان به تحصیل اجازه برای تاسیس بانکی در تهران موفق شده و معتقد بود که عنقریب نماینده آلمان به پایتخت ایران ورود خواهد نمود .
۱. نیکلسن

نمره ۳۳۹

سرا، نیکلسن به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

(نمره ۶۳۷) محرمانه سن پترزبورگ

سپتامبر ۱۹۰۶

آقا دیروز مسیو ایسوالسکی بمن اطلاع داد که راجع بسطحه نفوذی که ما در شرق خط تلگرافی بیرجند و بندر عباس میخواهیم با وزیر مالیه مذاکره کرده و جناب ایشان هم معتقد بوده اند که پیشنهاد ما کاملاً یک پیشنهاد قابل قبول است . میخواست بمن بفهماند که مذاکراتش از جنبه رسمیت عاری و فقط جنبی بر نظریات شخصی او و وزیر مالیه میباشد . هم او و هم همکارش برین عقیده میباشد که موضوع اصلی و اساسی هر گونه قرار دادی که متفق الیه هر دو دولت باشد باید شبیه هر گونه تصادفی را درآینده مرتفع نماید و لازم است در موقع تعیین منطقه نفوذ این نکته رعایت شود . منطقه نفوذی که او مایل است دولت روسیه برای خود تعیین نماید عبارت از شمال ایران است بطوری که مسافتی از منطقه نفوذ انگلیس دور باشد و باقی سرزمین ایران برای اقدامات و امور عمومی او گذار شود . وزیر مالیه هم با این نظریه موافقت نمود و فعلاً در کابینه دو نفر طرفدار این نظریه هستند زیرا نظر ایشان بانک راه حل خوب و مطمئنی است . در عین حال مرا تجدید نمود که ارکان حرب ممکن است نظریه مخالفی داشته باشد و ممکن

نمود که بهتر است این موضوع را از تصفیه مسائل عمومی مجزا نموده و جداگانه حل کنیم مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که بنظر او در حقیقت حل موضوع این دو خط تلگرافی باقرارداد عمومی باید توأم باشد زیرا بهتر و طبیعی تر صورت می گیرد. بعلاوه این مسئله آنقدر مهم و فوری نیست که مطالعه جداگانه و فوری را ایجاب نماید و نیز اظهار داشت که مسئله افغانستان هم که رابطه نزدیکی با مسئله ایران دارد باید مورد مطالعه واقع شود. بوی گفتیم که بخوبی از این موضوع مستحضرم و دستوری بمن رسیده که در موقع مقتضی راجع با این موضوع ناوی مذاکره کنم.

مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که شاید امر بطور تا آخر این هفته بطرف مراجعت نکند و لازم است راجع به امالی که تا من در میان نمانده مذاکرات کامل با اعلیحضرت امیراطور بنماید. انیکسن

نمره ۳۵۰

سر ادوارد گری باعلیحضرت ادوارد
پادشاه انگلستان

۲۴ سپتامبر ۱۹۰۶

خصوصی

سر ادوارد گری مراسم بندگی را در پیشگاه پادشاه مفخم عرض و اطلاع میدهد که بزیرت تلگراف اعلیحضرت مورخه ۲۲ ماه توسط کانل داو بدسن مفتخر گردیده است

معلوم نیست که دولت روسیه بخواهد بمسئله عین و مشخصی راجع بحلیج فارس بنماید و به سر آر نور نیکسن دستور داده شد که قبل از اینکه دولت اعلیحضرت را به چیزی قطعی در این موضوع مینماید سازد بنمردن. مراجعه کنند. اگر چه در این صورت سر ادوارد گری شخصا معتقد است که موضوع دست رسی داشتن به حلیج فارس باید قسمتی از قرار داد ما را در روسیه راجع با ایران بسکبل دهد ولی احدی ندارد تعیین

است منطقه پیشنهادی نفوذ انگلیس نه تنها از لحاظ اقتصادی مهم باشد بلکه واجد اهمیت سیاسی و سوق الجیشی باشد. مشارالیه مایل بود که آزادانه بمن بگوید دور نیست پس از تعیین و تحدید منطقه نفوذ دولت روس مایل شود در قلمرو نفوذ خود خط آهن تاسیس نماید و در این صورت برای اجرای منظور خود باید به سرمایه دول بیطرف خارج مراجعه کند. جنگ اخیر و ساختمان راه آهن سیبری روسیه را فاقد سرمایه ای که در این موارد میتواند بکاربرد نموده است. برای تحصیل مبالغ لازمه به بلژیک و هولاند مراجعه خواهند کرد نه به فرانسه زیرا مایلند از مللی استمداد کنند که یکی راجع بامور ایران بیطرف باشند

من از مسیو ایسوالسکی راجع به اطلاعاتی که بمن داده بود اظهار امتنان نموده و اظهار داشتم که اطمینان دارم او وزیر مالیه هر گونه ایرادات و مشکلاتی را که راجع بمنطقه نفوذ پیشنهادی وجود دارد مرتفع خواهند نمود. این نکته ممکن است کاملاً صحت داشته باشد که منطقه نفوذ ما واجد اهمیت سیاسی و سوق الجیشی است ولی باید در نظر داشت که منطقه نفوذ روسیه هم بطوریکه از طرف او پیشنهاد شده واجد همین اهمیت میباشد و باید با آزادی متقابلی بوی تدبیر دهیم که دولت متبوعه من سوق العاده اهمیت میدهد با اینکه منطقه نفوذ ما همان باشد که من توضیح دادم.

من اضافه کردم که بحث و مذاکره در اطراف این نکات کمی وقت میگیرد ولی میل دارم که بدون انلاف وقت خاتمه یابد در ضمن این احوال تصور کردم که بهتر است موضوع دو خط تلگراف از تهران بشهر و از مشهد به سیستان ترتیبی بدهیم من اخیراً بوی پیشنهاد مبادله منصفانه نمودم و اطلاعاتیکه بعدها بمن رسید مرا متقاعد

حکومتی بر بیابان امر و بلا مسکوت نماید
 از طرف دیگر نظر بعد از آرامش
 مهمی ایران در طرز سر ادوار دگری لازم
 است عاجلا تا روسیه را جمع به سیستمان و
 آن قسمت از ایران که در مسرف خطیر حید
 و بندر عباس واقع است نوامی حاصل شود
 مشکلاتی که اخیرا راجع به خط لنگراف
 مسدود سیستمان بدید آمده و حکومت هند
 ریاض در اهمیت میدهد نمونه ایست از
 این موضوع . و رفع این مشکل سنگی از
 دو طریق دین ممکن است ۱- توسط
 اقداماتی که مشابه اسعال کردن است
 الحمايه قرار دادن سیستمان و حقوق برابر
 است ۲- توسط فرار داد های سیاسی
 اجرای این دو طریق اولی مستلزم مخارج
 گراف و جیب نمودن بار کبر آن دائمی
 برای حفاظت مرحدات جدید میباشد و
 نظر بر ادوار دگری طرفه دوه ترجیح است
 ولی در مقابل قرارداد سیاسی که ناحیه ملک
 سیستمان را از مداخله آزاد نماید لازم است راجع
 به قسمت شمالی بر عربی ایران ماهم روسیه
 و نفع متقابل بدیم و در نتیجه روسیه باید
 از لحاظ تجارت دسرسی خلیج فارس
 داشته باشد و این موضوع بک قسمت از فرار
 داد و تسکین میدهد . اگر دهانه خلیج
 در منطقه خود بر بنایا واقع شود چنین
 قرارداد می تواند همده سمان را از طریق
 در نا مورد بدید فرار دهد و در عین حال
 کر روسیه مسرفت خود خود را در نا به
 ملک سیستمان و سبله خطوط لنگراف
 ساحل طرف و وسائل دیگر به وسعت
 امنیت هندوستان از طریق بری کامل
 خواهد بود .

دارند و در مقابل منطقه خود مسامحه در
 شمال و غرب برای روسیه منظور شود و
 مرکز ایران برای امور تجارتی طرف
 باقی نماید .
 اگر روسیه موضوع دسرسی دانش
 به خلیج ایران را در میان آورد به طور
 ادوار دگری نماید اصولا جواب مهمی
 داده شود بلکه این موضوع باید مطرح
 مذاکرات واقع گردد .
 میل حکومت هندوستان بطوری که
 در ضمن مذاکرات نایب الساطه هندوستان
 به شرح شده است که از شمال به خط
 به حادیمین امداد دهیم سر ادوار دگری
 اطمینان دارد که بحصول امداد چنین خطی
 توسط هندوستان ممکن نیست و اگر با
 شود این نظریه اصول سیاست ریطانه را
 تسکین دهد اجرای آن فقط توسط اقدامات
 مسهل و نسی اذیت اسعال کردن سراسر
 ایران حری ممکن است و این کار هم به
 سنگینی مسئولیت امر اظهاری خواهد بود .
 شماره ۱۵۱

سر ادوار دگری به سر ف لاسل
 وزارت خارجه - ۱۱۴۳-۳۲۱

۱۴۶۵ - ۲۵ سپتامبر ۱۹۰۶
 آه ما ۱۰ افراتمان در روز ۱۸
 در حری بدید در آمده و فک را مود
 شرحی نمود که راجع به اسال نیک آلمان
 در حری بدید با سر مند بود
 سارالیه با اذیت که راس رفیع
 هر کون به نامی و مو سده است چه یق
 دین را در راجع به
 احرا دولت ایران امداد ناسیس بک
 نیک المانی را در ران داده است و کر
 با کون مصمم فعلی در این موضوع
 اجماد شده ولی از آنجا که نیک آلمان
 مایل به اسامر چنین استی بدید معاملا
 را و سبله آن انجام دهند سده
 این امداد قبول شود سده بحیر سنگی می
 خواست به جاند که قبول چنین پیسه اندی

فان حرم سر ادوار دگری به سده
 میباشد که در ورت ادامه مذاکرات از
 دولت روسیه در خواست شود فراری از
 طرف آنها داده شود که بموجب آن خود
 خود را در سمان بده که در نسیم خط
 بندر عباس به بیر حید بحیر سده موقوف

بهیچوجه علامت تغییر روش و سیاست آلمان در ایران نیست زیرا آلمان علاقه سیاسی با این مملکت ندارد و فقط میخواهد بحارب خود را در آنجا رونق دهد

سرك - هاردینگ در عیاب من از نارون استوم پرسیده بود که آیا این بانك يك بانك دولتی خواهد بود یا خیر زیرا بانك دولتی قرار داد بانك ایران را که کلیه امور دولت منحصر بان بوده و سرمایه معدیهی از طرف انگلیس در آن موجود است نقص میکند - جواب داد که در نظر او کلی بانك بانك بحاربی خواهد بود مانند بانك های معمولی انگلیس و خارجی در لندن .

سرك هاردینگ - نارون استوم اطلاع داد که مسیو تجیرسکی در کرا اسرك مکر را بوی گفته است که آلمان علاقی سیاسی در ایران ندارد مصالح آن عبارت است از مصالح بحاربی و این موضوع را که مکر را بوی گفته شده در نظر داشته و آرا بر این اطلاع خواهد داد

سپس سرا - هاردینگ اظهار داشت اجنای مسیو ساوینی آنکه سه ماهه داران آلمان حاضر شده اند اما آن ها عرس بدهند و بپسند اما این امر جوهرت داد یا خیر نارون استوم اظهار داشت که بهیچوجه اطلاعی نداشته ام و چه کسی بداند و چه کسی بگوید که این امر در گذشته است - را - هاردینگ پرسید که آیا دولت ایران - با استفاده از بانکها و روسیه و آنچه بخواهد بانك ایران را در داخل موجود می نماید و یا نه و در مطالعه قرار داده است ولی این موضوع استقرای از آلمان هم نباید بداند و لذا دراع و کشمکشهای راجع بویجه استقرای بولند خواهد شد . زیرا آنها و بینه هم در ایران عوائد گمرکی میدانند و گمرکات شمال در مقابل استقرای از روسیه و گمرکات جنوب در مقابل استقرای از

انگلیس قبلا برهن گشاده شده است نارون استوم تاکید نمود که چنین اطلاعی بوی نرسیده و آرا باور هم نمیکند

نمره ۳۵۲

سرا - انگلیس به سرادواردگری

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

(نمره ۶۶۳) محرمانه سن بطرز نوزک

۲۹ سپتامبر ۱۹۰۶

آقا - من امروز صبح ندیدم مسیو استوالسکی رفته و از وی پرسیدم آیا میتواند به پیشنهاد من در مسیو بر آنکه بکاب و خرجات طریقه پرداخت بانك نصف از منبع مساعدت دولت ایران دوباره نمایند و او من در این معین کند و جوابی ندهد . تاخیر . مسرا البته جواب داد که در این خصوص او در مالدیه مسؤل شود است و بروی من جواب خواهد داد

سپس اظهار داشتیم که مثل دایم وی اطلاع دهم که دولت اعلام محضرت ادساهی ر بظانما بمرسدند که اندر حیطی این در حتما به ما عوامی محدود عربی منطقه نفوذ انگلیس قرار داد مسود دولت روسیه آرا در این رسمیت رسانند و بوی جانظر ساد کردیم ما این اسرائیل یعنی در پرداخت همه این کاری همان ه اعلام ما این معین است و این طارای که این آلمانک در همه ما هم و در خارج هم حیطی این ما این ما این معین است و این طارای که این آلمانک در همه ما هم و در خارج هم حیطی این ما این معین است و این طارای که این آلمانک در همه ما هم و در خارج هم حیطی این

ما این معین است و این طارای که این آلمانک در همه ما هم و در خارج هم حیطی این ما این معین است و این طارای که این آلمانک در همه ما هم و در خارج هم حیطی این ما این معین است و این طارای که این آلمانک در همه ما هم و در خارج هم حیطی این ما این معین است و این طارای که این آلمانک در همه ما هم و در خارج هم حیطی این

بدون مطالعه و بطور سرسری حل شود. او مایل بود که آنچه را بوی گفته‌ام کاملا و بطور واضح بداند و باینجهت از من اینموضوع را ستوال نمود که آیا دولت متبوعه من حاضر است تا روسیه در موضوع پرداخت مساعدت بدولت ایران بشرط تعیین خطی از بزرگمد ببدر عباس اشتراک‌مساعی نماید یا خیر؛ بوی جواب دادم که آزادانه میگویم که دولت متبوعه من این همه را مست نصحتم این مساعدت طرح نموده است جناب ایشان اظهار داشتند که باوجود این مراتب باید پوست کنده و بطور کامل من بگویند که قصایا ارجح قرار است.

تخاطر دارم که بعضی دریافت‌حس از تهران مبیی براییکه دولت ایران شدیداً احتیاج بیک فرصه‌ای دارد سردمن آمده و راجع بدرخواستهایی که از سمارتروس شده اطلاعات کامل من داد مشارالیه با من نظر سردمن آمده و اطلاعات خود را من داده است که موافق روح قرارداد من گشت لامسدروف و سرک. اسپرنگ را پس رفتار کرده باشد و برای اینکه اولین قدم را بطرف اقدامات عملی عمومی در ایران که در نظر وی به قرار داد رضایت بعضی مدی می شود برداشته باشد. بنا بر این تصمیم گرفته شد که مبلغ مساعدت باقسمتی از مبلغ فرصه‌مسردکا پرداخته شود. من بعدها مایل دولت متبوعه خود را مبیی در آنکه در مقابل سهمی که بطور مساعدت میسر دارد ناحیه مخصوصی در ایران زمین محصور در منطقه بود دولت انگلیس نامد باشد بوی ابلاغ دانستم. در همان وقت مشارالیه ایراد خود را راجع بارتباط موضوع مهم و اساسی مانند تعیین منطقه نفوذ با مسئله کوچکی مانند پرداخت مساعدت برای من توضیح داده بود و آزادانه عقیده شخصی خود را که جنبه مساعدتی را متضمن بود راجع به مسئله تعیین خط منطقه نفوذ من اطلاع داده ولی از من درخواست کرده بود که این عقیده را من بکسی بیک

عقیده شخصی داشته و آنرا مربوط به تعاریف دولت روسیه ندانم. مشارالیه امیدوار بود که ملاحظات فوق که من قطعا باطلاع دولت متبوعه خود رسانیده‌ام ثابت گردانست که نباید موضوعات مهمتر را موقوف به حل مسائل کوچکتتر نمود.

من در هر صورت به موضوع مراجعه کردم و اگر دولت من باز نقطه نظر خود را تعیب منمود ادامه مذاکرات مشکل منشد. مشارالیه مایل بود که با من کاملا از روی آزادگی و صداقت وبدون کتمان چیزی صحبت کند

موضوع منطقه نفوذ در ایران موضوعی نیست که سرسری و با ۲۴ ساعت احتیاط انجام نامد. این موضوعی است بسی باریک و مستلزم فکر و مطالعه رباتی میباشد. منطقه ای که من پیشه اد کردم در درجه اول اهمیت واقع و متضمن نکات سیاسی سوق‌البحینی میباشد و گرچه او شخصاً با پیشنهاد من موافق بود ولی باید نامحاهدات زیاد آنرا بدیکران بهولاند اس بیک نکته است که باید در نظر گرفت ولی با رهم نکاتی دیگر هستند که باید از نظر دور داشت.

ما مسعود بحث و مذاکره راجع به بعضی مسائل صعب‌الوصول و پیچیده و درهم بودیم که مسلرم بیکدیگر و بعد بگرمر بوط میداشند. آنها متضمن مسائلی بودند که در طی چندین سال مورد مباحثه هر دو مملکت بوده و بارها بحراهای شدیدی در روابط آنها تولید نموده بود. ما هر دو مایل بودیم که در صورت امکان بر بیانی فراهم نمائیم که از خطرات اصطکاک منافع و رقابت در آینده جلوگیری نماید مثل دیگر ما این بود که روابط منمانین را در خصوص دست. افغانستان و ایران طوری تصدیق کنیم که بتوانیم با دوستی و صلح با هم درست نمائیم

در ابتدای مذاکرات توضیح داده بودم که برای طرح و تصدیق این سه مسئله

مهم سه قرار داد جدا گانه لازمست و يك قرار داد برای هر سه کافی است و در حقیقت ما نباید همان رویه را که در طی مذاکراتی که منتهی به قرار داد فرانسه و انگلیس گردید مراعات و متابعت نمائیم . مشارالیه تصور میگرد این طرز اقدام خوب است زیرا در این صورت يك معامله راجع بیک موضوع امتیازاتی میدهد و معاملات دیگر امتیازاتی در مسئله دیگر قائل میشود این نکته روح مذاکرات را تسکین میدهد . ولی دولت متنوعه پادشاهی من حالا ظاهراً خواهد که ابتدا يك قسمت ، یعنی قسمت مهم يك مسئله را حل و تصفیه نماید قبل از آنکه راجع بمسائل دیگر قرار دادی بسته شود . علت این اقدام پرداخت مساعده دیگر سند ولی در نظر او پرداخت مبلغ حرقی یعنی چند ملیون فرانک به ایران بطور مساعده دلیل کافی برای همه اقدام رسمی نیست .

مشارالیه امیدوار بود که مذاکرات با عجله بعمل نیاید و با وقت کافی داده شود که مواضع موجوده را مرتفع نماید . اگر دولت اعلیه حضرت پادشاهی در اجراء سراطی که من راجع به نصف دوم مساعده خاطر نشان کرده ام اصرار کند دولت روسیه در صورت احتمالاً حراً به داری ایران محبور است این مبلغ را از منابع مالی خود بردارد . ممکن است این کار از جهت رحمت شود ولی آنها به دمه ... در ... موردی جوهند شد . مسازالیه اطمینان دسب که ما این نکات را رای شما شرح خواهد داد انهم آرا شما حاضر هستند و چند نظری در تصمیمات خود نمائید با خبر . من به مسو اسوالسکی اطمینان دادم که شما تمام گفته های او را شما معروض خواهد داشت و در ضمن حالت نوی تذکر دادم در منطقه ای که من مامور مسیاد آن شده بودم از لحاظ سووالسکی اهمیت دارد ولی اهمیت آن برای ما و از لحاظ دفاعیه میباشد . بطور که من از اعتبار او

فهمیدم روسیه نیز در یکی از نقاط دمائی در جستجوی منطقه ای خواهد بود که متقارناً دارای اهمیت سوق الحیثی باشد ولی نظریات ما نیز مانند نظریات او متوجه بر قرار نمودن صلح و فراهم آوردن تربیاتی است که حتی امکان تصادم و کشمکش را باقی نگذارد . من تذکر دادم که مناطق مخصوص ما نباید تمامی اهم داشته و در جوار هم واقع باشند و سفیده دانستم که تعانس ندانشش ادا بهتر است . من تصور کردم که رسمیت شد حسن خط منطقه ما کایه نامحیی را که او پیش بینی میکند در بردارد . با وجود این وی گفتم که اعتماد کامل به صداقت گفتمار او داشته و همه جوار هم نظریات و ملاحظیات و با قدر و قیمت لازم بدهیم . اگر چه میدانم و سبک ندانستم که نظریات گفتمار را از من مانم و این سه مسئله مهم یعنی موضوع تب و افغانستان و ایران را باید در بهم حل و تصفیه نمود ولی قبل از انعقاد آخرس قرار داد باید راجع بهر يك از آنها توافق نظر حاصل شود . ما در ناره تب همین شوه را اجرا داشته ام در ناره ایران نیز میتوان اجرا نمود من شك ندانم که کار او خیلی مهم و مشکل خواهد بود ولی از اینجائیکه مسازالیه اظهار مینماید شخص ثالثی موافق او ضاع است و ممکن است مذاخسه کند با خود و عالی را اصلاح نماید .

موضوع چند سینه و مسیاد را من حراً مذاکرات خود قرار دادم و دم ولی برای اینکه موضوع واضحتر و روشنتر باشد در مراسله دیگری آنرا توضیح خواهد داد شخصاً بصورتی که من مسو اسوالسکی از روی صداقت صحبت میدارد و هیچوجه در سند اشکال تراشی های غیر لازم و حتمالی نمیدانم میتراهم اگر ما با اصرار خود راجع تسخیر و رسمیت دادن فوری خط مسرحمد و بندر عباس اداه دهیم ممکن است او را راجع نکلیات مسئله حاجب و

متوحش کنیم - از کینه بیانات و اظهارات او اینطور استنباط نمودم سوء ظنی داشت که ما کوشش می کنیم از مشکلات مالی و داخلی روسیه استفاده نمائیم . برای اینکه مذاکرات مامنتهی بموفقیت شود باید این سوء ظن رفع گردد و اگر اجازه داشته باشم بگویم معتقدم که پرداخت مساعده به ایران باید اولین اقدام در یک عمل مشترکی باشد و راجع بشرایطی که مسیو ایسوالسکی نمی تواند فعلا با آن ها موافقت نماید نباید اصرار نمود. نیکاسن

ملاحظات ذیل مراسم

روسها همیشه بیطوره و کنیدی پیش میروند و میل ندارند کسی آنها را بجهت و اداری کند . . . ولی آنها گاهی بحال را دوست دارند بطوری که در موضع خط تکراری سیدمان عجاوه نمودند ولی اگر مسیو ایسوالسکی این مسئله را درست نکند من از بجهت می گویم که به خود کرده است اینها را بخواهم کرد . . . ای . ک

نمره ۳۵۳

سرا - نیکاسن به سرادواری گری وزارت خارجه

(نمره ۶۶۳) سن بطرز بورد ۲۹ سپتامبر ۱۹۰۶

آقا : امروز صبح بمسیو ایسوالسکی اطلاع دادم که می خواهم جدا راجع به موضوعی با وی مذاکراتی نمائیم که می ترسم اگر به فوریت آن را تصفیه ننمائیم بفرنج و مشکل شود اظهار داشتیم که مقصودم حفظ منهد و سیستان است و از موقعی که اخیرا بوی مذاکره نمودم قدمهای دیگری برداشته شده و اکنون منتها الیه خط سیستان بیک اداره روسی در نصرت آباد منتقل شده و از آنجا بداره ایران مرتبط گردیده است این اقدامات باعث شده که نظارت انهای خط مذکور و منتها الیه آن در مشهد باولیا امور روس

واگذار گردیده است ولی این اوضاع بی اندازه قاسف آور است . بوی گفتم که من پیشنهاد مصالحه منطقی و مطبوعی بوی نمودم که عبارت است از مبادله نظارت و مباشرت ما در خط مشهد و تهران با نظارت روسیه در خط مشهد و سیستان .

خط تهران و مشهد ممکن است برای ارباب امور روس مفید واقع شود در صورتیکه خط دیگر برای روسیه فایده چندانی ندارد و بواسطه اوضاع فعلی ممکن است کشمکش و نزاع متمادی در آن خط واقع گردد . من باینجهت مامور شده ام که پیشنهادات مذکور در فوق را تکرار نموده و توضیح دهم که امیدوارم این پیشنهاد بفوریت و قبل از ادامه مذاکرات بینمیری راجع بموضوع تازه مشترک دو بین نیمه مساعده به دولت ایران بموجب اجرا گذارده شود .

مسیو ایسوالسکی همان دلائلی را در نامه قبل اظهار داشته بود تکرار کرد و علاوه نمود که حاضر برای مطالبات در پیشنهاد من میباشد ولی منیرسد انتقال دو خط مذکور در سر اسرا بران سرو صداهایی تولید کند و بحس کجکاوی دستجات دیگر را بیدار نماید . برسید آبا مصلحت است که مادر مفادیل حتمهای متجسس بکنده نلت برده از روی کار قبل از استحکام مبنای آن برداریم ؟

آیا قبل از اینکه مادر مذاکرات خود بپسرفزای لازم را نموده باشیم میباشد دستجات دیگر را از منظور مذاکرات حوییش مطلع نمائیم ؟

بنظر او باید در اینجا منتهای دقت را بکار برد اظهار داشتیم که نمیدانم عملی نمودن پیشنهاد من بطور پیش از پرداخت مشترک مساعده باعث تولید سرو صداهائی خواهد شد . مسأله الیه اظهار داشت که ممکن است دولت ایران در صورت مشاهده این دلیل مبرهن در اشتراک مساعی محکم ما آشفته و هراسان گردد . من جواب دادم تصور نمیکنم این

نمره ۳۵۴

سرا. نیکاسن به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

(نمره ۶۶۴) سن پترزبورگ ۲۹

صبتامبر ۱۹۰۶

آقا : - من به مسیو ایسوالسکی
 تذکر دادم که بهترین طریقه کار بعقیده
 دولت متبوعه من که آنرا تکرار میکنم
 اینست که در طی مدت مذاکرات فیما
 بین رقابت عمال هر يك از ما در ایالات
 ایران موقوف گردد . بوی کفتم این يك
 امر طبیعی است که کسانی که در نقاط بعیده
 ایران بسر میبرند و در استان رقابت قدیمی
 را از اسلاف خود بارت برده اند متوجهت
 از عملیات اسلاف خود مینمایند ولی اطمینان
 دارم که بعمل خود دستور خواهند داد که
 سلاح مخالف ترا کنار بگذارند

مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که
 بانظریات فوق کاملا موافق است و دستوراتی
 در همان زمینه صادر نموده ولی اینک آن
 را بیک شکل مثبتی مجددا ابلاغ خواهد
 نمود مشارالیه اضافه کرد که یکی از رؤساء
 سفارت روس را که وجودش بنظر او
 مضر بود از آنجا معزول کرده است
 ا . نیکاسن

نمره ۳۵۵

سرادوار دگری به سرک. اسپرینک راپس

وزارت خارجه ۱۶۹۳۷۱

(نمره ۱۴۴۶) اول اکتبر ۱۹۰۶

آقا - امروز وزیر مختار ایران
 بامر و دستور دولت متبوعه خود از من
 سؤال نمود که آیا صحت دارد که ما بین
 ما و دولت روسیه قراردادی در خصوص
 مسائل راجعه بآسیا منعقد گردیده که شامل
 يك ماده در خصوص ایران نیز میباشد
 یا خیر

من بوی جواب دادم که چنین قرار دانی
 بسته نشده است

در جواب سئوالات دیگر راجع به
 اینکه آیا انعقاد چنین قراردادی قریب

موضوع ضروری داشته باشد . - مسیو
 ایسوالسکی اظهار داشت ممکن است این
 موضوع باعث شود که دولت ایران به
 دسته ثالثی مراجعه کند ولی من با این
 نظریه موافق نبودم و اهمیت زیادی بان
 ندادم . جناب ایشان اظهار داشتند که
 آلمان علاوه سیاسی در ایران ندارد و نمی
 تواند مانند روس وانکاپس در امور آنجا
 مداخله کند و در اینصورت ممکن است دولت
 ایران آنرا يك دوست بیطرفی فرض
 کرده و از وی مشورت واستعانت نماید .
 او میخواست در این دوستی و رفاقت امکان
 پذیر قبل از اینکه مذاکرات ما نتیجه
 معینی داده باشد تسریع نماید من اظهار
 داشتم که هر گونه نعمتی مسکن است باعث
 اصطکاک مصالح ممالکین بسود باند مرتفع
 گردد و بطوریکه پیش بینی میکنم اگر
 اولیاء امور روسیه به نظارت خود در خط
 سیستان ادامه دهند در آینده نزدیکی مشکلات
 زیادی تولید خواهد شد . جناب ایشان
 فرمودند که مطالعات لازمه را در این مسئله
 بعمل خواهد آورد کرجه بنظر ایشان حائز
 اهمیت عاجلی نمیشد

ا . نیکاسن

ملاحظات

البته مسیو ایسوالسکی نمیتواند پی

بفوربت این موضوع ببرد زیرا در این
 تغییر دولت هندوستان در زحمت واقع شده
 است نه دولت متبوعه او .

* حقیقت اینست که مصادر امور نظامی
 و بعضی دستجات رسمی دیگر روسیه
 باتوافق دربارد ایران مخالفند . از طرف
 ما هم حکومت هندوستان با آن مخالف
 است ولی از آنجائیکه مملکت ما در حال
 انقلاب نیست و تشکیلات دولت ما محکم
 میباشد میتوانیم باین مخالفتها از طرف خود
 غلبه نماییم . مسیو ایسوالسکی نمیتواند
 مخالفت را از طرف خود مرتفع نماید .
 اینست اشکال مسئله .

د . گ

الوقوع یا مورد بحث و مذاکره است
 اظهار داشتیم که نظر بوضعیت ممالک
 ایران ما با دولت روسیه بعضی مطالب را
 بخصوص خطوط تلگرافی قروض و بعضی
 مسائل دیگر مورد بحث قرار داده ایم .
 لازم بود که ما این اقدام را بنمائیم تا
 بتوانیم از بروز اختلافات سیاسی بین خود
 جلوگیری کنیم . ولی بهیچوجه داخل مذاکره
 در مباحثی که نطمه به استقلال و کاملیت
 اراضی ایران بزند نشده ایم .
 ادوارد گری

نمره ۳۵۶

سرادوار گری به سر ا. لائل
 وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۱۱۴ -

(نمره ۲۷۱) - مورچه اکتبر ۱۹۰۶
 در تعقیب تلگراف نمره ۲۶۵ مورچه
 ۲۵ ماه گذشته لازم است خاطر شریع را
 مطلع سازم که در روز ۲۳ ماه گذشته
 شارژدار آلمان بدستور دولت متبوعه
 خود به سر ا. هاردینگ که در غیاب من
 از وی پذیرائی نموده اظهار داشت که نظر
 بعدم علاقه نیشنال دات متخصصین مالی
 آلمان تصور میرود که پروژه تاسیس بانک
 آلمان در تهران هیچوقت عملی نشود ولی
 اگر در هر صورت باین پروژه رسمیت هم
 داده شود این بانک نکاتی یک بانک خصوصی
 و شخصی خواهد بود نه یک بانک دولتی .
 در جواب تحقیقات سرش هاردینگ
 راجع بامتیازات در اطراف قرصه آلمان
 بایران مشارالیه بر حسب دستوری که داشت
 اظهار نمود دولت آلمان بهیچوجه اطلاعی
 از طرح چنین پیشنهادی در محافل مالی
 خصوصی آلمان ندارد و البته مشخص
 مالی آلمان خودشان از مداخله در مسئله
 قرض دادن بایران خودداری خواهند نمود .
 سرش هاردینگ در بیانیه بارون استوم
 که برای وی قرائت شد وقت نموده و از وی
 راجع بابالغ ماموریتش اظهار تشکر نمود
 ادوارد گری .

نمره ۳۵۷

سرادوار گری به سر ا. نیکسن

خصوصی

نیکسن عزیزم
 ۳ اکتبر ۱۹۰۶
 من فعلا تعجیل واضطرابی در تسریع امور
 راجعه بایران ندارم ، ما بقدر کفایت بروسیه
 آشکار و واضح کرده ایم که انعقاد یک قرارداد
 منصفانه با ما یک سیاست مفید و عملی خواهد بود
 اکنون بهتر است ما منتظر بشویم
 تا پیشنهاداتی را که مسیو ایسوالسکی تهیه
 نموده ولی نمیتواند آنها را آشکار کند
 خود دولت روسیه با ما در میان گذارد .

من مایل به پرداخت قرضه مشترک زیاد
 پس از پرداخت ۳۰۰۰۰۰۰ لیره بطور مساعد
 هستیم . ما نمیتوانیم همیشه پول بایران بدهیم
 پرداخت این قرضه برای اینکه شاه جدید
 نتواند با طرز خوبی شروع بکار کند ممکن
 است منطقی باشد ولی دوست ندارم بممکنیتی
 که بطرف برنگاه ما سر ازیر است و پیوسته
 در اعماق گودال قروض مستغرق میشود
 پول عرض بدهیم ، قبول چنین فرضه هائی
 ما را محصور خواهد کرد روزی بنفوه چهره
 تضمینات خود را حفظ کرده و مسئولیتهای
 جدیدی بدوش بگیریم . . . (۱)
 دوستدار صمیمی س. گری

نمره ۳۵۸

سرك. اسپرینگ راس به سرادوار گری

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۱۷۰

(نمره ۲۵۷)

تهران ۷ اکتبر ۱۹۰۶

آقا - محضرا اطلاع میدهد که در
 روز سوم ماه جاری بدیدن علاء السلطنه
 وزیر امور خارجه رفتم . جناب ابضان
 بطوری که خود شما هم اطلاع داردم مدت
 پانزده سال وزیر مختار ایران در لندن
 بوده اند با کمال محبت از من پذیرائی
 نمودند . اینک شرح مختصری از مذاکرات
 مفصل را معروض میدارم .

۱- بقیه این مراسم راجع بمسائل و

مطالب دیگر است

کرده و نجات خود را از دیگران خواهد جست و اروپا متوسل خواهد گردید آیا نقشه تقسیم ایران نمونه تصفیه موضوع افریقا نخواهد بود؟ در اینصورت ایران بخود حق میدهد که برای تعیین سرنوشت خویش صدای خود را بلند کرده و از تمام دنیا استعانت بجوید.

بلك مطلب دیگر که تاثیرات عمیقی در شاه نموده است خونسردی انگلیس و روس راجع بموضوع تعیین سرحدات ترکیه میباشد. نظریات و افکار ترکیه بندری بطرف سخت گیری و شدن مماایل شده که ایران مجبور خواهد شد باز بحکومت و قضاوت توسل جوید و خود او قضاوت سر نیکال او کونور را ترجیح میدهد و تصور میکند که باید بساطان مستقلی مراجعه شود من از منابع دیگر اطلاع پیدا کرده ام که این سلطان امپراطور و پادشاه میباشد. سومین و مهمترین نکته موضوع

قرضه مشترک است که اخیرا با اطلاع آورسیده است - آیا معنی این قرضه مشترک بطوری که بعضیها میگویند ابرسکه روسیه بواسطه احتیاجات مالی خود مجبور شده است که از نقشه قدیم خود (که تا آخرین لحظه نهیب و بواسطه مساعدت موقع سرمایه داران انگلیس از آن صرف نظر شده) که عبارت از تحمیل شرایط جبرانه در مقابل پرداخت وجه مهمی بعنوان مساعدت بوده است صرف نظر کرده و بنا بر این مجبور شده است تا انگلیس توسل جوید؟ و آیا انگلیس بشرایط روسیه تسلیم نشده و رضایت داده است که برای فشار دولت ایران دست بدست آن بدهد؟ فشار البته از ادمه بین الساطان راه رسیداد اورد سال بسبوری برای قرضه مشترک بعنوان اینکه اینکار اولی قدمی است که در راه نجات الحمایگی مشترک برداشته می شود و تذکر داد و اظهار داشت. موجب نباید کرد که این اجبار تیره ترین او-کار و نصورات را تولید نموده است

جناب ایشان اظهار داشتند که بهیچوجه مایل بترك لندن نبوده و فقط در اثر فشار شاه و صدر اعظم از آنجا آمده اند. این انتصاب موافق رضایت روسها نبوده است ولی تذکر داده است که پسر صدر اعظم که وزیر مختار ایران در سن پترزبورگ است طرفدار روسیه محسوب میشود بطوریکه اگر معظم له (علاء السلطنه) احساساتی بر له انگلیس داشته طرفداری پسر صدر اعظم از روسیه با اینگونه احساسات مغایره خواهد نمود

مشار الیه راجع بانتشاران راجعه بمذاکرات جاریه بین انگلیس و روس خیلی مضطرب و وحشتناک بود و اظهار میداشت انگلستان سالهای متمادی دوست طبیعی و لازم ایران بوده است. آیا میخواهد دوست متفق قدیمی خود را برای دوست جدیدی ترك گوید؟ من اطمینان و قول صریحی که لورد لانسداون و شما شخصاً بوی داده بودید نکر دادم و پرسیدم که آیا با وجود این مواعید اطمینان بخش باور میکنند که انگلیس نظریات خود را در خصوص لزوم حفظ استقلال و تعامیت ارضی ایران تغییر داده باشد؟

مشار الیه اظهار داشت که خود او هیچ شك و تردیدی در این موضوع ندارد ولی در محیط ایران و مخصوصاً در مغز خود شاه حس تردید و شك ایجاد شده است و هم آن می رود که انگلستان برای حصول توافق نظر با روسیه ممکن است از منابع خود در ایران صرف نظر کند، یا بدین از آن داخل مذاکرانی برای تقسیم امپراطوری ایران بمناطق نفوذ که سهلترین راه برای ایجاد يك تحت الحمایگی معنوی و مسودت بشود. آیا انگلستان قراردادی را با روسیه طرح میکنند که مشابه قرارداد آن با فرانسه در ناره مراکش میباشد؟ اگر چنین باشد ایران از مشاوره با انگلستان برای رهائی خود خودداری

من با آنجا که بواسطه نیک پهلوی و
 صریح بودن اظهارات شماره ۱ نشان اعلام
 و اظهار داشتیم یقین دارم که اولس اصل
 سیاست انگلیس در ایران ادامه استقلال آن
 است تمام معنی سسپل اسپرینک راس
 شماره ۳۵۹

سرس . اسپرینک راس سرادوار دگری
 وزارت خارجه ۱۷۰۳۷۱

(شماره ۲۵۸) تهران ۲ اکتبر ۱۹۰۶
 آقا - در پنجم ماه جاری بدین
 وزیر مختار روس که همور در منزل بیلاهی
 خود میبانشد رفتم . مشارالیه با صمیمانه
 ترین وصفی از من پذیرائی نمود . بطور
 کلی راجح وضعیت فعلی مذاکره نمودیم
 چنانکه اطلاع دارید ایسان هنگامی که
 در روسیه بودند یکی از طرفداران قرار
 داد و توافق نا انگلیس مخصوصا با جنبه
 اروپائی آن بودند . در طسی صحبت او
 هیچگونه علامتی از تغییر نظریات قدیمه
 اش ندیدم . ولی بی او هرچه باشد بار
 رسوم و عادات اداری ، و نمایلاب ریروستان
 او مانع بزرگی در اجرای سیاست صانع آمری
 او میباشد .

راجح ، صه مشترك اظهار داشت
 که هرچه رود در این موضوع را مورد
 مطالعه قرار خواهد داد . من مسعود
 مشاوره با مسر را پیو عضو نا نیک
 شاهشاهی می باشم همکار من و من نیک
 بشه مطلق از روی اصولیکه طرفین موافقت
 نمودیم برای بطارت در محارج طرح
 نموده و تسلیم خواهیم کرد . احتیاجات دولت
 بطوری است که بدون اسکال میتوان اطمینان
 حاصل کرد یواپیکه خواسته است موردلرور
 میباشد . در نظر خواهیم داشت که معنی
 صحیحی راجح بویجه خودمان معین شود
 زیرا راجح سادر حتمی بردندانی حاصل
 شده است اطمینان داره که در انقسمت
 مشکلاتی ندیدند خواهد شد ولی در صورت
 بروز اشکال بیم آن دارم که محبور باشیم

در ای یک تصفیه رسالت بحسی پامشاری نمایم
 میو هارنوبک راجح بمطلقه نمود
 نمایمی نمود مشارالیه گمت ایرات مهمکه
 ناین پیشهاد وارد است استیکه اگر با اطلاع
 اربابها برسد مطعا آثارا در آغوش آلمان
 خواهد انداخت و در عین حال علت بروز
 مشکلات دائمی بین روس و انگلیس خواهد
 شد . بطراوه ترین طرفهیکه باید در پیش
 گرفت حصول توافق صریحی است راجح
 برای آنها دلگرافات و غیره دولت ایران
 نمیتواند ناین قرارداد ایرادی بگیرد و
 از طرف دیگر برای کسمکش در تعیین
 آنکه چه چیز باعث نمص موضوع مهم
 « نموده نموده ناموده راهی نار نمیمانند

من نوی گهم نگرافتی برای مسول
 گریهانی دولت پادشاهی در مطایبان ایران (که
 یک نسخه آنرا لهارسال میدارم (۱) محاسبه
 نموده بایشان سفارس میکنم که نظر باب صلح
 جوانه ای را در مورد همکاریان روسی خود
 بهیبت نمایند او بر اظهار داسب کدهم
 دستور را خواهد داد .

اوسینگ اسپرک مساعی
 من رؤسای قبولعبانهها مخصوصا در بربر
 که بطر باب و بجهت در آنجا اهمیت زیادی
 دارد بی نهایت لازم است .

ما بطور وسوسه و سر ج راجح
 مسائلی که ان اول منده ان مان مود
 است داخل مذاکره کنیم . و بناوسمانه
 برین طرز اهم جدا ده و هم اطمینان
 دادیم که امور ده نین متنوعه چه در ما
 روابط شخصی بین خود و روس دستان
 خود آسان خواهیم نمود .

سسپل اسپرینک راس

شماره ۳۶۰

سرس . اسپرینک راس سرادوار دگری

وزارت خارجه ۱۷۰۳۷۱

(شماره ۲۶۳) تهران ۲۱ اکتبر ۱۹۰۶

آقا - البته رای من خیلی هیور

بحارثی و صنعتی در تحت نفوذ متقابل انگلیس و روس - لزوم اقدامات لازم بر ضد بروز ونا و توضیحاتی دیگر در باره مسائل - بحارثی و تشکیلاتی باشد ولی تمام پیشمهاداتی که ممکن است نزد مایون سوء تعبیر شده و دست آویز اتهام اینکه ما میخواهیم در اراضی ایران بطارت نمائیم نباید جدا رد شود ،

من میترسم هرگونه پیشمهادی از طرف انگلیس که موهم بحالت در اراضی ایران باشد حیرت انگیز است آویز و حربه مفیدی در دست کسانی نیست که میخواهند باهالی ایران مدلل کنند سیاست دیرینه بریطانیای کسب مدنی در ادامه استقلال و مصونیت ایران اکنون تغییر یافته است و حال آنکه ما میخواهیم باواگذار کردن قسمت اعظم اتران را بحیار روسیه خصوصیت دیرینه را مرتفع سازیم سرطی که ما اجازه داده شود قسمت کوچک باقی مانده را که برای دفاع از مستملکات هندوستان ما لازم است در اختیار ما بل خود داشته باشیم . -

نمبر ۳۶۱

سرس اسر ملک راس به سراد وارد کری
خصوصی بهران ۱۳ اکتبر ۱۹۰۶
گری عربم ... من مذاکرات ریادی
با طهباب علماء و وزراء و افراد نموده ام.
من چنین مستماد منگردد که مهادت
عمومی برادست که در صنعت کسبگره را
نفوذ نمودم ، با وسیله روس ها را
فریب داده و درهم شکستم و موفقیت حاصل
کرده ایم . البته من مکرر در مکرر
گفته ام که ، چنین نمایی نداشته ایم ایرانی
ها آزادی خود را بخودشان مفروضند
به ما و اگر یک حزب عمومی به یک
ملت احمی گیه دهد مرتجعین هم ملت
دیگر متوکل میشوند و استقلال ایران در
بمجه مذاکرات احمی دچار لطمه میشود

رود است که بتوانم راجع به وضعیت روحیات
عمومی نظریه ای معروف دارم ولی اجازه
می خواهم نکات ذیل را در هر صورت
بعرض برسانم

در تاثیرات عملی هر یک از مؤسسات
عمومی چندینده ظاهرا نمیتوان مردد بود
که علامت ظاهری تعبیر و تدلی است
که ایران با آن معروف گردیده است. ارتمام
چیرهایی که میثوم حسین میهم که روح
وطن نرسبی در اتران زنده ننده
و ممکن است دوام کند و این بیداری
بمجه طبعی امور برستی و تعلیمی باثبات
بهتت عهدیه ، اتحاد اسلام ، و حسن عرور
ملی است که در افواج ژانور در روسیه
در معر شرفیه پیدا شده فوب و استحکام
و قدر و قیمت نرسبی این بهتت هر چه
باشد میخواهم بگویم نباید آنرا از نظر
دور دانست

از این بهتت نظر بدیهی است که در
طی هر یک از مذاکراتی که ما راجع باس
مملکت ناروس مطرح میکنیم باید بمایل
دیرینه خود را نسبت بمصونیت و استقلال
ایران را داشته و بقرار کردن فرصت مساعد
و مساوی برای ادامه بحارت عموم ملل را
اولین و اساسی ترین بهتت سیاست خود
بازدهیم . حسانا نمیکویم اگر ما بتوانیم
بطور وضوح با ارباب نانت و مدلل کنیم
که در طی تمام مذاکرات ما ناروسیه که
بای رفع اختلافات موجوده بعمل آمده
بن نظریه اولس و ... هر بن بهتت ما
بوده است موقعیت خود را بمراتب قوی برو
مستحکم تر نموده ام .

اگر ما مایل باشیم که وسيله توافق
بظرف بمقابل فعالیت سیاسی خود را در یک
قسمت معین از امر اظوری ایران محدود
نموده و اختلافات بین ما را رفع کنیم
من معتقدم که این راهی نظر نباید بتوان
بعض موارد مستحص مانسد بهتت امور

آنچه که بمن گفته اند اینست (۱)
نمره ۳۶۳

سرس اسپرینک در اینس سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۷۱ تهران ۱۳ آبر ۱۹۰۶
تلگراف نمره ۲۸۲

در طی مذاکرات با وزیر مختار
روس توافق نظر حاصل کردیم که اگر
بیانیه علنی تهیه شود مبنی بر اینکه اولین
منظور مذاکرات ما استحکام بنیان استقلال
و مصونیت ایران است که ما هر دو خواستار
آن میباشیم بنفع هر دو مملکت خواهد
بود. من بوزارت امور خارجه نیز مراسله
در زمینه تلگراف نمره ۱۷۲ شما ارسال
داشته ام (۲)

ملاحظات ذیل عینوت

چنانکه معلوم است نظریات هارتویک
بایسوالسکی راجع بایران اختلافات زیادی
داشته است
نمره ۳۶۳

سرا. نیکاس سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۱۷۰
(نمره ۶۹۷) محرمانه

سن پترزبورگ ۱۵ آبر ۱۹۰۶
آقا... (مسیو بوتیرون) وزیر مختار
فرانسه پریروز گذشته از من عنوان کرد
که آیا مذاکرات ما با مسیو ایسوالسکی
پیشرفتی کرده است یا خیر

من بطور خصوصی با او گفتم که عنقریب
دو نیتین پیشرفتی برای رفع مبرم ترین
احتیاجات دولت ایران خواهند نمود و
مسیو ایسوالسکی و من مشغول مذاکره
برای قرار داد وسیع و عمومی میباشیم. من
در ضمن صحبت با مسیو بوتیرون داخل جزئیات

۱ - قسمتهای حذف شده این مراسله
مفصل و راجع بمسائل عمومی در ایران است
(۲) مطالب این مراسله همان است که
ضمن تلگراف نمره ۱۳۴ تحت نمره ۳۵۵
درج شد

یکی از علماء مشهور ظاهر املتت
خطیر شده و تصور میکنم توانستم به او
مدلل کنم که بهترین طریقی که سفارت
ما میتواند در پیش گیرد اینست که از
هر گونه مداخلاتی خودداری نماید بشرطی
که روسیه نیز بکلی بیطرف بماند و
کناره گیری او از مداخله در شئون ایران
بما روشن شود. مردم اینجا در باره
انگلیستان فقط این فکر را دارند که دولت
من بوز مخالف روسیه میباشد و معتقدند
اگر ما درباره ایران با روسیه قرار دادی
منعقد کنیم این قرار داد دارای جنبه معامله
داد و ستدی میباشد: انگلیستان يك قسمت
از ایران را بروسیه واگذار و با قسمت
دیگر ماده می کند: یا اینکه تمام
ایران را بروسیه واگذار میکند بواسطه
ملاحظات در جاهای دیگر ایرانیها نمیتوانند
تصور کنند این دو مملکت ممکن است رقابت
دیرینه خود را کنار گذارده و با هم دوستانه
زندگی کنند. باین علت است که من تصور
میکم بهتر است گوشزد کنیم که اولین اقدام
ما در این مذاکرات درخواست این بود
که روسها اطمینان قدیم را برای صیانت
استقلال ایران تاکید و مستحکم نمایند
من به تمام قسولها دستور داده ام
که با همکاران روسی خود نظر دوستانه ای
اتخاذ کنند و يك نسخه از تلگراف را
به مستر هارتویک داده ام. او میگوید
که همین کار را کرده است ولی با نهایت
تأسف باید بگویم که اخباری که بمن میرسد
نشان بهبودی نیست و سکوت مستر هارتویک
هم يك دلیل است

ایرانیها جدا مخالف فرضه مشترك
هستند روسها هم همینطور مرکز دشمن
بزرگ ما فعلا در سن پترزبورگ میباشد
و او همیشه اشکارا با توافق نظر با ما
درباره ایران مخالف بود او آدمی زرفک
و زبان باز است و شاید امپراطور را هم
دیدم باشد.

نمره ۳۶۳

سرا. نیکاسن برادوار دگری
وزارت خارجه ۱۷۰۳۷۱
(نمره ۷۰۱)

سن پترزبورگ ۱۹ اکتبر ۱۹۰۶
آقا من امروز بعد از ظهر از مستر
گو باستوف تحقیق نموده و پرسیدم آیا هیچ
پیشنهادی از طرف وزیر مختار روس در
تهران مبنی بر اینکه بیانیه ای منتشر و
تذکر داده شود که اصول مذاکرات ما
راجع بایران مبنی بر لزوم ادامه مصونیت
و استقلال ایران میباشد بوی ابلاغ شده
جناب ایشان جواب دادند که تا کنون
پیشنهادی در این زمینه بایشان نرسیده و
ظاهرا از این تحقیق من دچار کمی حیرت
شد، من برای او را پورتی را که از طرف
مسترس اسپرینگ دایس در نتیجه مذاکرات
با مسیو هارتکویک راجع باین موضوع رسیده
شرح دادم و گفتم تصور میکنم شخص
اخیرالذکر موضوع را بوزارت امور خارجه
اطلاع داده است.

بعد علاوه کردم که عقاید دولت
متبوعه من در مراسله وزیر مختار دولت
بریطانیا تغییراتی ننموده و اطلاع نداشته ام
که نظریه شما چیست ولی غیر از ملاحظات
محلی که باید مورد اهمیت واقع شود
بنظر من و مطابق عقیده شخصی من هر
قدر کمتر افکار عمومی متوجه مذاکرات
ما بشود بهتر است من چنین میفهمم که
هم دولت اعلیحضرت پادشاه بریطانیا و هم
دولت روس بدولت ایران اطمینان لازمه
را داده اند و بهتر است موضوع در همین جا
متوقف شود. بنظر من در این مرحله از
مذاکرات افکار عمومی را متوجه آن نمودن
مطبوع نمیشد ولی میل دارم که عقیده
ایشان را در این زمینه بدانم.

مسیو گو باستوف با من متفق العقیده
بود که هر قدر بتوان باید از انتشار مذاکرات
جاریه ما جلوگیری نمود. گر چه

نشده و هیچ اشاره ای راجع بنکاتی که تحت
بحث است ننمودم ولی اظهار داشتم پیش
بینی میکنم که دایره قشونی مشکلات زیادی
در راه حصول توافق و انعقاد قرارداد ایجاد
خواهند کرد. من اضافه کردم که اطمینان
دارم مسیو ایسوالسکی آنقدر که بتواند
مجاهدات لازمه برای رفع این مشکلات
مبتدول خواهد داشت ولی اطمینان ندارم
که نفوذ و مقام او اینقدر ثابت و محکم
باشد که بتواند موفقیت حاصل کند در هر
صورت من منتظرم که بمذاکرات ادامه
داده شود.

(مسیو بوتیرون) اظهار داشت که
مسیو هارتکویک در تحت تاثیر رسوم و عادات
قدیمه وزارتت اینجا واقع شده و شاید
نظریات او راجع بمسئله ایران با نظریات
رئیس ما فو قش مخالف باشد و یحتمل
بواسطه اطلاعات بسیطی که در جزئیات
مسئله دارد در صدد اعمال نفوذ در باره
مسیو ایسوالسکی برآمده و پیچ و خمی
در جریان مذاکرات مستقیم و روشن بیندازد
از من سؤال کرد که آیا هیچ علامت تمایل
بالمان از طرف مسیو ایسوالسکی مشهود
نشده؟ جواب دادم که تا کنون چنین علامتی
پدید نیامده ولی تصور اینکه آلمان با رضایت
کامل بحصول موافقت دائمی بین روس
وانگلیس مینکرد حماقت است.

مسیو بوتیرون اظهار داشت که مسیو
ایسوالسکی قبل از مراجعت بسن پترزبورگ
سیاحتی در پاریس خواهد کرد و در آنجا
رئیس جمهور و مسیو (بورژوا) را خواهد
دید و در آلمان توقف خواهد کرد و
یحتمل بحضور امپراطور که ایسوالسکی
محترم ترین اشخاص در نزد او است شرف
حاصل کند و شاهزاده بوفراهم ببیند.

من تذکر دادم مشاهده تاثیر این
دید و بازدیدها در مسیو ایسوالسکی
هنکام مراجعت خالی از لطف نمیشد.
ا. نیکاسن

اگر دولت ایران مایل باشد افکار عمومی را اطمینان دهد ممکن است بانها اجازه داد که بهر شکل مناسب بدانند بیانییه انتشار دهند . ا . نیکسن

نمره ۳۶۵

وزارت خارجه ۱۷۰۳۷۱

تهران ۲۳ اکتبر ۱۹۰۶

تلگراف (نمره ۳۰۰)

عطف بتلگراف شما نمره ۱۸۷ و تلگراف سر ا . نیکسن نمره ۲۷۰ (۱) من ترجمه بتلگراف نمره ۱۴۴ شما را بوزیر امور خارجه ارائه دادم و ایشان گفتند که بفوریت آنرا بنام که از طرف سفارت روس بوی اطمینان داده شده است که در مقابل پیشنهادات دولت بریطانیا برای دفاع از مصونیت استقلال ایران بجهتنگد تقدیم خواهند نمود ، شاید این موضوع مربوط به « منطقه نفوذ » باشد

اطرافیان شاه همه ضد انگلیس میباشند يك بیانییه آشکار و صریح بهترین راه اصلاح است

دادداشت دبل مینون

۱ - تلگراف نمره ۲۷۰ سر ا . نیکسن مورخه ۱۶ اکتبر ۱۹۰۶ شهر است که با معاون وزارت امور خارجه روس راجع به انتشار بیانییه ای در ایران راجع بمذاکرات روس و انگلیس مذاکراتی بعمل آمده سر ا . نیکسن اظهار دانسته بود که هر قدر این موضوع کمتر شهرت یابد بهتر است

سر ادوارد کری در ضمن تلگراف نمره ۳۱۳ به سر ا . نیکسن (که در نحت نمره ۱۸۷ به سرس . اسمر بک زاسمجاره شده) این نظریه را تصویب و علاوه نمود : ولی تا آنجائیکه از مندرجات مطبوعات برمی آید ممکن است در پارلمان از من سئوالاتی بشود و من باید باین

اصل رجوع کنیم که مصونیت ایران یکی از منظور های ما را در پرداخت مساعده مشترک تشکیل میدهد

نمره ۳۶۶

سر ادوارد کری به سر ا . نیکسن

وزارت خارجه ۱۷۰۳۷۱ - ۳۱

اکتبر ۱۹۰۶

تلگراف (نمره ۳۳۱)

بهر اینست که مسیو ایسوالسکی حس کند که ما منظریم بس از مراجعت وی از بران مذاکرات راجع بایران را ادامه داده و پیشرفت حاصل نمائیم .

در صورت امکان خوب خواهد بود اگر کرمان را در جزء قنمر و نفوذ ما قرار گیرد . چینی بهتر است اگر بتوان منطقه نفوذ را کنار گذارده ترك کنیم . اولین منظور این است که بین ما و روسیه قرار دادی منعقد گردد که هیچ بسک در حدود منطقه خود در صدد اعمال نفوذ در منطقه طرف مقابل . نیائیم . - این نواحی با هم تعیین خواهد شد . ما می توانیم از دولت ایران ضمانتی بگیریم که نگذارد بوسیله اعمال نفوذ دولت مقابل اوضاع هر يك از این مناطق دستخوش اغتشاش شود

نمره ۳۶۷

سر ا . نیکسن به سر ادوارد کری

وزارت خارجه ۱۷۰۳۷۱ سن پترزبورگ

۴ نوامبر ۱۹۰۶

نمره ۷۳۵

آقا ؛ - دیروز بعد از ظهر من بدین مسیو ایسوالسکی رفته و وی توضیح دادم اکنون که سن پترزبورگ مراجعت نموده اطمینان دارم که مذاکرات ما با طرز معمولانه ای پیشرفت خواهد نمود . من بجناب ایشان گفتم که جریان کار راجع بپرداخت يك مبلغ بطور مساعده بدولت ایران تصفیه شده و ما اکنون آزادیم

و آنها را در مجرای سیاست خارجی روسیه بحریان انداخت . بنا بر این بدیهی است که وقت زیادی لازم میباشد تا ما باخرین نقطه توافق نظر رسیده و قرار دادی منعقد نمائیم .

من به مسیو ایسوالسکی گفتم که فکر قشونی فقط یک طرف مسئله را میبیند و مخالفت بایک قرار داد را از ناحیه قشونی تنها در روسیه نباید انتظار داشت . او نمیبایستی تصور کند که در میان تمام اولیاء اموری که ما در قسمت خود از آنها مشورت نموده ایم توافق نظر و اتحاد عقیده موجود است ولی اداره کنندگان مسئول مذاکرات نباید بیجهت وزن و اهمیت بنظریات نامشروع نظامی بدهند .

از آنجا که دیروز میخواستم دامنه صحبت را بر زمینه دیگری بکشانم قصد کردم که مذاکره مشروح این قسمت را برای وقت و فرصت دیگری بگذارم ، راجع بنظریات قشونی اجازه میخواهم نظر شعارا بمراسله کلنل ناپیر که مابل بودم رئیس ارکان حرب را برای حصول توافق نظر بین انگلیس و روس مساعد نماید متوجه مساعیم .

داز به مسیو ایسوالسکی گفتم تا آنجا که من میتوانم بفرمهم افکار عمومی در روسیه مابل و موافق با حصول توافق نظر با بریتانیا کبیر میباشد و جرائدی که از جریان سیاست دور ندما نند (نووی ورمیا) و (اوکو) نسبت به چنین توافق نظری آهنگ های فحسین آمیز میسرایند

جناب ایشان جواب دادند که ممکن است بعضی جرائد باعث قرار داد موافق باشند ولی یک یادو جریده را اسم برد که جدا مخالف ترك سیاست قدیمه و دیرینه روس میباشد . و اضافه کرد که بعضی نکات دیگر وجود دارد که باعث تحیر او شده است . او تصور میکرد که قرار داد ما پس از امضاء سندی طمع و نشر میشود و متحیر بود که در صورتی که طریق میتوان بدولت ایران و سایر ممالک مدلل نمود

که داخل بحث در اطراف مسئله وسیع روابط آینده خود در ایران بشویم و در مدت غیبت ایشان از سن پترزبورگ من با شما دارای روابط و ارسال و مرسول راجع باین مطلب بوده و عقیده شما هم این بوده است که مذاکرات پیشرفت نماید بنظر من موانع مهم و غیر قابل رفعی در راه حل و تصفیه این امر باقی نمانده و در حقیقت بواسطه بعضی بی احتیاطیها که فرصت بدست مذاکرات داده است آنها هم راجع بمذاکرات ما بحث و استدلال میکنند لازم است که برای اخذ تصمیم باسرع اوقات مجاهده نمائیم

مسیو ایسوالسکی بمن جواب داد که لازم بتکرار نیست که صمیمانه ما میل بحصول آخرین توافق نظر میباشد ولی باید باو وقت داده شود موانعی را که در راه این طریقه ای که ما برای حل قضیه در نظر گرفته ایم وجود دارد از میانه بردارد در راه برقرار کردن روابط دوستانه با بریتانیای کبیر بتواند اقدام کند مشارالیه شخصا بنظریات و خیالات ما کاملا همراه است

ولی بمنهاد تجدید منطه نفوذ برای بعضی از اولیاء امور روسیه باعث ایجاد اضطراب و تردید گردیده است . متلازکان حرب که هنوز مذاکرات جدی با آن بعمل نیامده بکلی مخالف اینست که سینان را کاملا تحت نفوذ و نظارت ماوا گذارند از لحاظ نظریات نظامی این نواحی واجد اهمیت سوق الجیستی بوده و ممکن است در آینده بسیار مفید واقع شود . بنا بر این لازم است مشارالیه جوابهای محکم و متبیهی تهیه کنند که بتواند در جواب مخالفت های آنها فایده آمده ایرادات آنها را رفع کند و باید بتواند به اولیاء قشونی مدلل نماید که در عوض سیستان در جاهای دیگر امتیازات متقابلنی ماها داده خواهد شد علاوه بر این یک مشکل دیگر وجود دارد که باید افکار قسمتی از توده را تغییر داده

موافقت کنم. کاملاً صحیح است که ما نباید بگذاریم دول دیگر در نواحی ما امتیازی تحصیل کنند و معلوم است که امتیازات راه آهن و سایر مهمات در مملکتی مانند ایران باطناً بیشتر از آنچه که ظاهراً مستفاد میشود مهم است، ولی من تصور نمیکنم منظور این باشد که درب تجارت مشروع بسته شود و در هر صورت درب باقی مملکت ایران برای اعطای هر گونه امتیاز یا تجارتی که دول دیگر مایل باشند کاملاً باز است، او دولت آلمانرا تذکر میداد ولی آیا اینطور نیست که دولت مذکور میتواند اسراداتی بحصول توافق نظر بین ما داشته باشد.

مسیو اسوالسکی اظهار داشت که با کمال دقت از اجازه دادن بالمان برای نظر داشتن در مذاکرات ماجلو گیری کرده است زیرا بنظر او این مطالب فقط بخود مامربوط میباشد اگر چه هیچگونه علامتی برای اتیان اینکه آلمان در راه موفقیت ناشکال میاندازد -

مشهود نیست هر چند واضح است که مایل نیست به پیدا مانوافق نظر حاصل کرده ایم. من حوادئیرا که در طی موضوع قرارداد انگلیس و فرانسه راجع به مراکش رخ داد و مشکلاتی را که بواسطه غفلت مسیودلکاسه از همراه نمودن قبلی آلمان بوجود آمد تذکر دادم بیش از این برای او این قضیه را روشن و آشکار نکرده بودم که چگونه ممکن است دولت ایران راضی به قرار دادی که ما طرح ریزی نموده ایم بنسود. فرضاً هم دولت ایران از روی سوءظن این قرارداد را مبنی بر اصل انقسام مملکت خود تشخیص دهد و برای جلو گیری از این موضوع بالمان توسل جوید؟ من نمیخواهم تذکر این نکات را از طرف او دلیل بر این بدانم که او مشکلات خیالی و بی اساسی را در راه انعقاد قرارداد ایجاد میکند. او کاملاً و از روی صحیحیت مایل بحصول توافق نظر

که مادر صدد تقسیم ایران نبود و نمیخواسته ایم اصول «درب آزاد» را بهم بزیم. مسیو اسوالسکی خاطر نشان کردم که تصور نمیکنم که تهیه یک مقدمه برای این قرارداد متضمن اشکالات زیادی باشد زیرا در اول آن یک جمله ای که حاکی از تمایل ما بادامه مصونیت و استقلال ایران باشد جامیدهم و بعد شرح میدهم که نظر بسرحدات متقابل جغرافیائی خود با ایران برای ادامه صلح و آرامش بهتر است که طریقه ای در پیش گیریم که نه روس و نه انگلیس در نواحی مجاور سرحدات یکدیگر اعمال نفوذ نمایند. ما میتوانیم این نواحی را در طی مذاکرات خود تعیین و تمدید نمائیم. زیرا فقط نواحی را که برای حفظ سرحدات خود لازم داریم تعیین کرده ایم از مذاکرات وی چنین میفهمم که آنچه را میتوان ناحیه روس نامید در شمال مملکت ایران واقع است من اطمینان دارم که دو ناحیه در مجاورت هم واقع نخواهد بود بلکه مابین آنها یک فاصله قاطع بیطرفی مقرر و معین خواهد گردید. بنظر من این بهترین طریقه کار است و ما میتوانیم از دولت ایران قول بگیریم که بهیچیک از دولتین اجازه ندهد علاقه و امتیازاتی در ناحیه طرف مقابل بدست آورد از آنجائیکه حقوق ما برای صیانت سرحدات متقابل خود غیر قابل انکار است هیچ دوائی نمیتواند از چنین قرار دادی مستثنی شود. و نیز گفتم بهتر است عنوان «منطقه نفوذ یا منافع» را بکار نبریم و من یک فورمول حاضر و آماده ای ندارم بوی تقدیم نمایم ولی آنچه را تذکر میدهم یک نظریه عمومی میباشد و مطمئنم که با نظریات شما نیز موافقت دارد.

مسیو اسوالسکی تذکر داد چون ما میخواهیم از اعطای امتیازات بدول دیگر در نواحی خود جلو گیری کنیم شاید بعضی از آنها مثلاً آلمان چنین وانمود کنند که ما اصول «درب آزاد» را رعایت نمیکنیم جواب دادم که با این نظریه نمیتوانم

و کندی پیشرفت نماید که مذاکره با بطور
انجامیده و عناصری در میان قدم گذارند
که شاید باعث بهم زدن اوضاع بشوند
بوتر است مسبو ایسوالسکی را ترغیب
نمود که قدری سرعت کار خود بیفزاید
و بنظر من اگر صورت موادی که بمنزله
مقدمه و دیباچه قرارداد است با نقشه‌ای
که من در نزد ایسوالسکی طرح نموده
ام بمن برسانید مفید تر خواهد بود -
تصور میکنم اگر چنین طرح حاضر و آماده‌ای
بوی تسلیم شود از تردید و تشمت او مقداری کاسته
خواهد شد و باز ثابت میشود انقدر که او
تصور میسرود طرح نقشه اینکار از روی
پیشنهادات من چندان مشکل نمیباشد . ما
در ضمن این ماده یا مواد میتوانستیم مقصود
خود را مبنی بر عدم مداخله در امور ایران
نکنجانیم و آن نواحی را که بواسطه قرب
جوار با افغانستان و بلوچستان مجبور از
برقراری صلح و آرامش در آنها میباشیم
و نمیخواهیم اجازه مداخلاتی را از طرف
دول دیگر در آنها بدهیم تعیین نمائیم .
ما میبایست ناحیه‌ای را که مورد علاقه روسیه
میباشد در نقشه آزاد و خالی بگذاریم و
همین فضای خالی عامل خوبی خواهد بود
که روسیه را بتعیین منطقه خود و ادار سازد
و همچنین تصور میکنم مسیو ایسوالسکی
در صورتی که چنین سندی در دست داشته
باشد در هر موقعی بهتر میتواند موضوع را
با امپراطور و سایر همکاران خود در
مدان نهاد .

ضمیمه نمره ۳۶۷

نایب سرهنگ داپیر به سران روسی

محرمانه

سن بطرز بورك سوم نوامبر ۱۹۰۶
آقا - افتخار ابرا دارم که دایره
دهم بر حسب میل جناب شما مبنی بر اینکه
تحقیق کرده بدانم نظریات محافل نظامی
در اینجا راجع به انعقاد قرار دادی در

است ولی میخواهد جنبه‌های مختلف قضیه
را بنظر من بیاورد و مخصوصا جنبه اینرا
که این قرارداد چه تأثیری در سایر احزاب
خواهد داشت و میخواهد باین وسیله بمن
مدلل نماید که حل این قضیه باسانی و
سرعت ممکن نیست

من در اولین ملاقات پس از مراجعت
او موشکافی بیشتری را در اطراف افکار
و نظریات آلمان شرط احتیاط ندیدم
زیرا ممکن است مشار الیه هنوز در تحت
تفوذ مسافرت اخیر خویش بوده و
میل نداشته باشد توضیحاتی در این
خصوص بدهد . قبل از حرکت ایشان
من فرصت ملاقات دیگری بدست آورده
و توضیحات بیشتری راجع باین مطلب
از وی خواهم خواست ولی می خواستم
او چنین حدس بزند که من راجع بملاقات
ها و مصاحبه های او در پایتخت آلمان
اضطراب یا نگرانی دارم

قبل از اینکه از موضوع ایران
خارج شویم از وی پرسیدم که آیا هنوز
امپراطور میل دارد با بریطانیای کسیر
توافق نظری حاصل نماید مسیو ایسوالسکی
جواب داد که بدون تردید اعلیحضرت
امپراطور دارای همین عقیده هستند ولی
موقعیکه بیک مسئله مانند تعیین حدود و
فرسیم منطقه مقابل در ایران بر سر خوردند
تا اولیاء امور لشکری و قضونی مانند نوز
امور خارجه مراجعه نموده و با آن ها
مشورت بعمل میاورند . مسیو ایسوالسکی
اصافه کرد که بی نهایت میل دارد موفقت
او طوری باشد که بتواند به اعلیحضرت
واضح نماید که اهمیت موضوع در جنبه
نظامی آن نمیباشد . ملاقات مسیو ایسوالسکی
تائیری در فکر من نمود مبنی بر اینکه
اگر چه او شخصا میل است توافق نظر
حاصل شده و قراردادی منعقد گردد ولی
بی اندازه مایل است در هر قدم مراعات
احتیاط کامل را نموده و بقدری با بطور

بارہ ایران بچہ میباشد دیروز موقعیکہ بس از یک غیبت طولانی مجدداً سر خدمت حاضر شدم فرصتی بدست آورده و برای ادای مراسم معمولہ بنزد ژنرال پالیتزین رفتم کہ فکر او را در این خصوص اسودہ نمایم ژنرال پالیتزین رئیس ارکان حرب بعد از گرانددوکنیکلا اولین عامل نفوذ در ناحیہ مرکزی میباشد، مشارالیه با کمال صمیمیت و ملاحظت از من پذیرائی کرده و راجع بمسائل متنوعہ مذاکراتی نمود بطوریکہ من توانستم بدون ایجاد سوءظن در اطراف ایسکہ منظور اصلی از ملاقات او همین بوده است موضوع ایران را مطرح کنم.

ژنرال پالیتزین تصور میکنند از روی صمیمیت اظهار تمایل بدوستی با انگلستان نمود و اعلان داشت کہ در سراسر آسیا ما دارای علائق عمومی و مشترک میباشیم ولی فقدان اطمینان و سوء تفاهماتی را کہ مدنہا است حکمفرما بوده نمیتوان در یک آن مرتفع نمود و این مواعع انعقاد قرارداد را مشکلی نموده است. راجع بایران مشارالیه معتقد بہ تعیین منطقہ نفوذ نبود و باین موضوع اظهار مخالفت کرد. نظر او این روش و طریقہ عملی نیست و تجارت ایران موضوعی است واجد اهمیت حقیقی و غیر ممکن است عملیات تجارتی را کہ در تحت نفوذ عرضه و تقاضا و ملاحظات جغرافیائی و وسایل نقلیہ واقع است و فقط یک ممالکت با چند را فرصت میدهند کہ بواسطہ مقاومت با رقباء خود دائرہ تجارت خویش را در اطراف و اکناف آن بسط دهند تجدید نمود.

والبتہ ممکن بود ایران را تقسیم کرد ولی اگر روسیہ و انگلیس منطقہ نفوذ خود را تعیین نمایند آلمان و سایر ممالک تقاضای سهمیہ خود را خواهند نمود و در اینصورت ما مجبوریم ایران را مسخر نماییم ژنرال پالیتزین با نظریہ راجع بہ

خط آهن بغداد کہ یک فرع آن بخامین امتداد باید نظر مساعدی نداشت و تصور میکرد نظریہ مزبور قدیمی است و ضمناً اظهار داشت کہ طرفدار امتداد خط آهن ایران بہ تهران نبوده است، مشارالیه از اقامہ دلایل سوق الجیشی برای رد پیشنهاد تعیین منطقہ نفوذ خود داری نمود و من نمیتوانستم بدون توضیح دادن عین پیشنهادات دولت متبوعہ خود و پرده برداشتن از منظور خویش کہ جناب شما میخواهید مستور بماند اصرار کنم کہ دلایل خود را در این باب ابراز نماید.

م. د. نابیر نایب سرہنگ
اناشہ نظامی

ملاحظات ذیل مراسلہ

اگر دولت روسیہ بواسطہ تبحر یک و اساد دائرہ نظامی از قبول پیشنهاد منطقہ نفوذ ما استنکاف می ورزد دلیل واضح و مثبتی است کہ اینکہ بحیال تعرض بر صدهندوسان در صدد قبضہ نمودن سیستان است و می خواهد اساس کار را محکم نماید. در این صورت ادامه مذاکرات بی فایده خواهد بود.

در ضمن مقدمہ ای کہ باید تویہ شود ممکن است توضیح داد کہ در مناطق نفوذ درب تجارت بروی تمام ممالک باز خواهد بود و اعطای امنیت از نقطہ منحصراً بطریق شویہ و راه آهن ها و خطوط تلگرافی، و سادر و فلاحات خواهد گردید ادوارد گری.

نمبر ۳۶۸

سر ا. نیکلسن بہ سر ادوارد گری.

وزارت خارجہ ۳۷ - ۱۷۰

(نمبر ۷۳۸) محرمانہ

سن بطرز نورک ۵ نوامبر ۱۹۰۶
آقا :- من امروز بدیدن سفیر آلمان رفتم و منار الہ راجع بمسافرت مسبو اسوالسکی بالمان و تانیرات حوی کہ اس مسافرت بدید آورده بود و حسن پذیرائی از او مذاکراتی نمود، مسیو دوشوہن

بر ضد مملکت دیگر استناد می نمودند از
بسی مشکل است
مسیوفون شوهرن داوطلبانه موضوع
مذاکرات ما را بمیان آورد و من موضوع
این مذاکره را بمسیو ایسوالسکی در اولین
ملاقات وی خواهم گفت : من حالا سه
مذاکرات فوق را در ضمن مذاکرات شماره ۲۸
خود مورخه امروز را پورت داده ام (۱)
۱. نیکس

نمره ۳۶۹
سواء نیکس سراد واردگیری
وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۱۷۰
(نمره ۷۳۵)

س پترزبورگ ۷ نوامبر ۱۹۰۶
آقا :- امروز هنگام پذیرائی دفتنگی
مسیو ایسوالسکی فرصتی بدست آورده و
بدیدن او رفتم تا مفاد مذاکراتی را که سفیر
آلمان يك یادوروز قبل راجع به نظریه
دولت آلمان در موضوع مذاکرات روسیه
و بریطانیای کبیر در باره ایران بمن کرده
و مقتضای مهمل آنرا در ضمن مذاکرات
محرمانه نمره ۷۳۸ مورخه پنجم ماه جاری
عرضه داشته ام بوی گوشزد نمایم . (۲)
مسیو ایسوالسکی از اخبار و اطلاعاتی
که بوی داده ام اظهار امتنان کرده زجوابی
که بمکار آلمانی خود داده ام خوشوقت شد
زیرا آنچه من گفتم دارای مفهوم مذاکرات
اوست در برلین ،

مسیو ایسوالسکی اقرار دارد که
همیشه راجع به نظریات آلمان در بیم و
اضطراب بوده و مترسیده است که ناگهان
مانند يك اجل معین نمودار شده و در راه
پیشرفت مذاکرات ما در ایران مؤامسی
ایجاد نماید . با رجعت مسلم شده بود که
خودش در برلین موضوع را بروی دایره
برنزد و بطور محتمل بداند دولت آلمان
چه نظریاتی دارد . در این باره سرس بولو
(۱) بواسطه درج مهمل از مهمل اصل

صرف نظر شد

۲ - مذاکرات ما بین این مراسم

خیلی مشوش بوده و میخواسته است راجع
به مذاکرات دولتین روس و بریطانیای کبیر
در باره ایران از طرف دولت آلمان اطمینان
خاطر حاصل نماید
مشارالیه اظهار داشت که بواسطه
این مصاحبت رفیع هر گونه نگرانی از جناب
ایشان شده است .

مسیوفون شوهرن اظهار داشت که آلمان
بموجب چه مایل نیست ایجاد مؤامسی در راه
ایجاد توافق نظر بین بریطانیای کبیر و
روسیه بنماید و میل ندارد برای خود امیازاتی
از قبیل امتیاز بانک در راه آهن تحصیل نماید ،
تنها چیزی که آلمان طالب میباشد اینست
که اصول درب آزاد در موضوع تجارت
رعایت شود . هیچیک از بانک های آلمان
خواستار افتتاح مؤسسه ای در ایران ، هر
چائیکه بانک شاه شاهی توسعه یافته نمی
باشند ، در جرگه آلمان بعضی زمزمه ها
برای تاسیس مدارس و حتی يك انیورسیت
در ایران جریان دارد ، هیچ چیز رانمی
توان بیش از حقیقت خود وانمود کرد ،
اقداماتی که شده عبارت از افتتاح بکتاب
مدرسه برای دختران آلمانی است . او از
مسیو ایسوالسکی چنین استنباط کرده بود
که مذاکرات ما تا مدتی جریان خواهد
داشت زیرا در بعضی نقاط روسیه مخالفین
زیادی وجود دارد که باید آنها را محاب
و مغلوب نمود . در این باره من
دارم ایران را از این اذیت راجع به
افغانستان و تبت خواهیم شد که در نظر
او خالی از اشکال است

من بمسیوفون شوهرن گفتم که منظور
اصلی از مذاکرات ما راجع با ایران رفیع
هر گونه تضاد ممکن الوقوعی بین ایندو
مملکت بوده و اصول درب آزاد در مملکت
مورد توجه میباشد و محتمل است مذاکرات
ما با بطوء و کندی جریان یابد زیرا
انحراف از رویه و روش مرسومه که
تا کنون تعقیب می شده و برای سیاست
مداران ایران که از برانگیزختن مملکت

گفته بود که مذاکرات جاریه در سن بطور-
 فوراً بهیچوجه دارای حنده محالمت با
 آلمان نموده بلکه منظور از آن منظور
 هرگونه اصطکاک و تصادمی بین آن دو
 مملکت در آسیا و برقرار کردن روابط
 دوستانه بری بین روسیه و برطانیای کبیر
 بوده است مشارائیه با کمال دقت نگذاشته
 است پرسش بولو از ماهیت مذاکرات ما
 و معاد پیشنهادی که بین ما رد و بدل شده
 اطلاعی حاصل کند و مصرأ از من درخواست
 نموده که این نکته بخصوص را شما
 تذکره هم.

این مسئله اسباب مرشکستگی است
 که نگذاریم شخص ثالثی در مذاکرات
 جاریه بین ما دخالت نماید و او شخصاً حاضر
 نیست نه کسی در این موضوع اعتماد نماید
 یا تسلیم تصمیماتی بطیر آنچه ما مدانه تصویب
 دیگران ندیده ایم شود.

جناب آستان اظهار داشتند که به
 پرسش بولو گفته اند که شخص همیشه دعوی
 خواهد بود تا از هر گو، اقدامی که به
 مصالح مسروع آلمان هر دوئت دیگری
 لطمه وارد نماید خودداری بعمل آید
 و اضافه کرده اند که بری رسید ایسان
 در ایجاد تصمیم جامع الاطرفی به راست
 دولت آلمان صریحاً نگویید چه نوع علاقه
 و مصالحی در ایران دارید، خواهش
 حفاظت و ادامه آن میباشد.

پرسش بولو جناب - به است که به
 چیزی که مورد توجه و ع " آلمان است
 همانا زام آهن بعدد و رعایت در آن
 برای ادامه تجارت میباشد.

خون بیاناتی که موسسه فون شوهر
 برای من کرده موافقت کند در این مسئله
 فکر مسیو اسوالسکی را از دست ما
 از بردند و اصطرات سروا آورده و
 را امیدوار کرده است بهر حال مذاکرات
 ما بدون انقطاع دحر خواهد رفت
 و از آنجائیکه سابقاً معاهده کرده است که
 در معر آلمان سوء به همی ح - شده و

نصوب میکند اتحاد توافق نظر بین بریتانیا
 کبیر و روسیه باعث انفراد و نهائی آلمان
 شده و آن مملکت در اطراف خود سیم خار
 داری را خواهد دید که آنرا محصور و
 محبوس میسازد. فعلاً تصور میکردند دولت
 آلمان ثابت کرده است که حسن نسبی در
 بین نمیداشد و خیلی خوشحال بود که من به مسیو
 فون شوهر این حمله را گوشزد نموده ام که
 منظور مذاکرات ما زرع عوامل تصادم
 میباشد زیرا آنچه من گفته ام بیانات او
 در برلین مطابقت نمیداد. بدون تردید
 مسیو فون شوهر مأمور شده بود اطمینانی
 را که سابقاً بمن داده بود مجدداً تأکید
 کند و اسوالسکی تصور نمیکرد که هوای
 محیط کاملاً روشن شده است.

مسیو اسوالسکی گفت مهمی که در
 پیش است بدون اشکال میباشد. مسارائیه
 «صمیمیت و سرامت کامل مایل بود که تمام
 و توافق دوستی به ای ناما حاصل نماید ولی
 لازم بود که تا توجه و احتیاط قدم بردارد
 زیرا ادامه روابط دوستانه با آلمان کمال
 اهمیت را دارد. مسافرت او به برلین
 بسیاری از تردیدات و سوء ظنهای سابق را
 زایل نموده و بمن اطمینان داد که در طی
 مذاکرات او در برلین هیچگونه اختلاف
 نظر و سوء نیتی در کار نبوده و هیچ
 مسئله مهم و حساس آوری را ناوی در
 میان نبوده و اظهار تمایل شدیدی در
 حصول اطلاع از ماهیت مذاکرات ما
 نمیکرد.

مذاکرانه اضافه کرد که مسیو فون
 میکس و در سفر آلمان عازم مسافرتی
 را بر بوده و ای فعلاً بواسطه گذشتن فصل
 از نیت خود منصرف شده است. او تصور
 نمیکرد که بن قدر یک ماهه بوده و نوی
 هر شب است که از همه خود صرف نظر کند
 من مسیو اسوالسکی که هم موجب
 میگردد بطور مسیو فون شوهر مشکوکند
 که آلمان قصد تیسس دنگ در تهران
 - در برابر قرار آنکه اطلاع حاصل کرده

را چرخ نایب که ما در صدد اسناد از موقعیت
فعلی روسیه میباشیم جلوگیری بعمل آوریم
من میخواهم آخرین جمله سواد پیشنهادی
شمارا حذف تمام این موضوع که هر
نیک ارمان دو دولت باید منعقد شویم که
از اعطای امتیازات بدولت ناکلی در آن
نقاط ایران که خودمان از دانش نمود در
آنجا صرف نظر کرده ایم جلوگیری بعمل
آوریم آنقدر مهم و اساسی میباشد .
همین قدر کفایت میکند که هر یک از ما
دو طرف منعقد شویم که از اعمال ما بهم زدن
نمود نکند بگر در منطقه طرف مقابل نکلی
خودداری نمائیم ، پس از آنکه قرارداد
ما با روسیه کامل شد ما میتوانیم از ایران
قول بگیریم که از اعطای امتیازاتی که حده
سیاسی داشته باشد دولت الماب در منطقه
نمود ما خودداری کند

روسیه هم میتواند همین کار را برای خودش
نکند و در تهیه قرار دادی که ما با
روسیه میبندیم در پیمانی بوجود خواهد آمد
که هیچیک از ما زدن بگری برای عهد فرار
داد های جداگانه بدولت ایران در قسمت
خود ابراد نکند .

این چنین قرار دادی ما با روسیه
و ما بطور تعیین دست آور و عنوانی
در دست ممالکت دیگری نمیدهد که بگونه
ما اصول آزادی صادر و در آزاد را
بعض کرده ایم .

الته من اشکالات منو سوئسکی
در ر ناحیه قسویی بحوبی میباشد . در
هر آیه سیستم دارای همبستی
الحسسی میباشد ولی این اهمیت در صورتی
است که آنها بخواهند بدنه زمان حسیه
که با فشار هائی ما بدو رسد و ما
تا حد بدرون که قصد هم بار
فاده ای که ما از فرار داد روسیه می
بریم این است که راه چنین صورتی
شود و آنها خبری که ما از این
ابصار داریم همین است

ام امتیازی داده شده و عنبریت نمود
احراز گذارده خواهد شد - ایشان جواب
دادند که بدون بردن این امتیاز اعطاء
شده و گرافیکوئیهای شارژ داور آلمان در
تهران باعث تشویش خیال وی شده است و اطمینان
داشت که شارژ داور نیک رمانی حذف شده
است که بهیچوجه این موضوع تصدیق
نشده و تا کنون هیچ نایب آلمانی مایل
نموده است که داخل چنین کار کم مهمتی
شود . در هر صورت در درون امتیازات
اطمینان داده شده است که این نایب بهیچ
وجه حسیه با منظور سیاسی ندارد و فقط
یک وسیله برای سهیل تجارت و امور
اقتصادی است

مسئله اسوالسکی مجدداً من اطمینان
داد که اکنون فکر او نکلی از طرف آلمانها
راحت است و بعدها میتواند تمام هم خود
را مصروف به تهیه وسائل وافق نظر ما
برطمانا که در نظر او واجب ترین طریقه
دولت متنوعه او است نماید

ا . نیکاس

نمره ۳۷۰

سر ادوار دگری به س . ا . نیکاس
خصوصی نوامبر ۱۰۹۶ بدون تاریخ
نیکاس عزیزم - در جواب بلگراف
شما مورخه چهارم نوامبر حث نمره ۲۳۵
و مراسله خصوصی شما راجع به ما بموضوع
منخواهم بگویم ابرادی در این مدار که
نما خلاصه سر تیبات پیسنه ای خود را
عملاً به مسیو اسوالسکی بدهید و اینک
نسخه شما بطور خلاصه در ضمن بلگرافی
ارسال میگردد . در هر صورت شما بد
دندان این موضوع را بگویم بدهید که
این خلاصه حسیه نیک قرارداد دارد
بلکه پیشتر نمره که صادر داشتی است از
مدتی که از مذاکرات ما حذف شده

من میل ندارم این مذاکرات را بگویم
نماید ولی از طرف دیگر هم نباید
انجاد سو وطن در دفاع و فکر مسیو اسوالسکی

اگر چنانکه شما تصور میکنید مسیو ایسوالسکی ایراد بگیرد که «روسیه از این قرار داد چه فایده میبرد» طبیعتاً شما جواب خواهید داد که در ناحیه مخصوص خود همان امنیتی را که مادرسیستان داریم خواهد داشت. شاید او در جواب تذکر دهد که فایده ای را که مادر اینجا میبریم از فایده ای که روسیه میبرد خیلی بیشتر است زیرا روسیه را این فکر مضطرب نخواهد کرد که مادر شمال یا شمال غرب ایران ممکن است فشار هائی وارد کنیم و بهمین جهت باید تعویضات بیشتری برای او منظور شود که بتواند بوسیله آن مخالفت ناحیه قشونی را مرتفع نماید یا اقلاً به امپراطور ثابت کند که مخالفت اداره قشونی بی منطق است. ولی هر چه پیش خواهد رفت بگوید خودش میدانند.

شاید مشارالیه بعضی چیزها را در نظر دارد که در اظهار آنها مرد است. ۲ - اگر موضوع دست یافتن بخلیج فارس مطرح نظر او میباشد باید بخود ما مراجعه کند تا آنرا مطرح مذاکره قرار دهیم. تصور میکنم که باید ما بدانیم چه چیز در محیلة او حطور میکنند. ولی من مردم که ممکن باشد قرار دادی با روسیه دست بدون اینکه شامل شرق نزدیک بشود زیرا اختلافات شرق نزدیک است که باعث تصادم و مخالفت بین ما و روسیه شده است.

تا اینجا یک اولیاء روسیه بطور رسمی اطلاع دارند نظریات ما راجع بشرق نزدیک تفاوتی نکرده است. ولی ما نباید پیشنهاد تغییراتی بشرابط قرارداد را بکنیم. تصور میکنیم در نقطه ای که مورد توجه روسیه است تغییراتی جایز باشد و اگر روسیه این موضوع را با ما در میان گذارد باید حاضر باشیم در اطراف آن بحث نهائیم. اگر مسیو ایسوالسکی در این موضوع تذکراتی بنما بدهد باید

جواب دهید که دستور مخصوصی راجع بان ندارید ولی از لندن نسبت تکلیف خواهید کرد من جوفاً برای شما یادداشتی راجع بیک قسمت از دار دائل ارسال میدارم این یادداشت نشان میدهد که خیلی چیزها امکان پذیر میباشد. ولی نباید چنین وانمود شود که بمن یا بکابینه در این خصوص مراجعه شده است.

البته در اینجا اشکالی است که موضوع دار دائل مربوط بدول دیگر اروپائی نیز میباشد. قرار داد ما با روسیه پس از تکمیل شدن باید منتشر گردد و چنین موضوع مهمی یعنی تعهد از طرف ما برای مساعدت دیناماسی برای تعمیر معاهدات اروپا را نمیتوان در ضمن یک ماده محرمانه کنجانید.

ولی از آنجائی که واقع و حقیقت امر همین است اول کسی که باید این موضوع را تذکر دهد مسیو ایسوالسکی میباشد نه من در این موضوع نمیتوان فشار آورد بدون اینکه از مسائلی که مربوط با اروپا باشد میان آید و ایجاد چنین وضعیتی هم به نفع روسیه است نه بنفع ما. اگر چه ما نباید بیش از این ایراد باین مسئله بنمائیم زیرا میباشد چندسال قبل از این اعتراض کرده باشیم نقشه قرار داد ایران از طرف شما طرح ریزی شده ولی دریاچه آنرا زان مورلی تهیه کرده و وارد یک بین قرارداد خط آهن چین بین روس و انگلیس را نمونه قرار داده تا بتواند شرایطی را پیشنهاد نماید که دولت روس با آنها سابقه داشته باشد.

اضطراب و بیم من از اینست که مبادا ارتقاء موقتی مرتجعین که امپراطور را احاطه کرده زمینه را برای مذاکرات ما مساعد نکند. ا. گری

نمبر ۳۷۱

سر ادوارد گری به سر. نیکنسن

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۲۱۷۰-۱۲ نوامبر ۱۹۰۶

(نمره ۵۲۱) محرمانه

آقا: تلگراف جناب شما تحت نمره ۷۳۵ مورخه چهارم ماه جاری را که حاکی از مذاکرات با وزیر امور خارجه روسیه در خصوص توافق نظر درباره ایران بود دریافت داشتم

من طرز بیانات شما را با مسیو ایسوالسکی در این زمینه تصویب مینمایم و اینک جوفا خلاصه مواد قرار دادی را که شما مامور ابلاغ آن بجناب ایشان مینمایید ارسال میدارم از گری

ضمیمه نمره ۳۷۱

مسوده طرح قرارداد

دولتین بریطانیای کبیر و روسیه که متقابلا خواستار مصونیت و استقلال ایران میباشند و باینکه میل صمیمانه درصدد ادامه انتظام و امنیت در سراسر خاک امپراطوری ایران بوده و میخواهند اساسی که وسیله متساوی و پیشرفت تجارت و صنعت تمام دلترا متضمن باشد برقرار سازند تصمیم اتخاذ نموده اند که قرارداد بقریب ذیل بین آنها منعقد گردد دولتین بریطانیای کبیر و روسیه متقابلا تشخیص میدهند که هر یک از آنها باستناد علل جغرافیائی و اقتصادی علاقه خارجی به ادامه امنیت و انتظام در بعضی ایالات مخصوص ایران که نزدیک یا در جوار سرحدات روسیه از یکطرف و سرحدات افغانستان و بلوچستان از طرف دیگر واقع اند دارند و از آنجائیکه اغلب تصدقات داخلی که در روابط آنها با ایران یا با همدیگر حادث میشود دولتین را ملزم میکند که هر یک از آنها برای حفظ امنیت اقدامی بکنند لذا این مسئله ایجاب زمینه را میکند که بوسیله آن بعدها ممکن باشد هر یک از طرفین از مداخله در علاق و مصالح دیگری در ایالات ایران که فوق بان اشاره شد جلوگیری نمایند، لذا برای این منظور در مواد ذیل موافقت حاصل شده است:

۱ - بریطانیای کبیر متعهد میشود که درصدد تحصیل یا ادامه هر گونه امتیازاتی که جنبه سیاسی و اقتصادی داشته باشد برای خود یا متابعین خود یا ایجاد موانع مستقیم یا غیر مستقیم در راه درخواستهای از این قبیل در ناحیه ای که از طرف دولت روسیه نگاهداری میشود بر نیاید.

۲ - روسیه بنوبه خود متعهد میشود که درصدد تحصیل یا ادامه هر گونه امتیازاتی که جنبه سیاسی یا تجارتي داشته باشد برای خود یا تابعین خود در داخله خطی که از سرحدات افغانستان از وسط گازیك - پیر چند کرمان - زیندر عباس و سرحدات افغانستان یا بلوچستان میگذرد بر نیاید و در آن نواحی ایجاد موانعی مستقیم یا غیر مستقیم در راه پیشرفت منازور هائی که مورد توجه دولت بریطانیاست ننماید.

نمره ۲۷۳

سر ا. نیکسن به سر ادوارد گری

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۱۷۰

(نمره ۷۹۶)

سن پترزبورگ ۲۵ سپتامبر ۱۹۰۶

آقا - امروز مسیو ایسوالسکی بدیدن من آمد که اطلاع دهد وزیر مالیه تلگرافی از مدیر بانک روس در تهران دریافت داشته حاکی از اینکه رئیس الوزراء ایران بدون تحصیل اجازه از مجلس برای انعقاد کنتراک، استقراض اظنار تمایل است نموده مسیو ایسوالسکی گفت بهتر است از نظریات نم. پندکان روسیه و انگلیس جو با شده بدانیم انا همراهی کردن نمایان رئیس الوزراء دوران احتیاط نیست و ممکن است امتناع مجلس را در صورت استقراض از نظر دور داشت

من جناب ایشان جواب داده که نمیدانم و طائف و اختیاران صریح و قطعی مجلس راجع بقروض حقه مینماید ولی بطوری که من اطلاع پیدا کرده ام در حواله اول برای اتخاذ تصمیم در موضوع استقراض از مجلس درخواست تصویب شده ولی امر

تألفه رئیس الوزراء در کنار گذاشتن
و توجه نکردن به عقیده مجلس موافقت
نمائیم ممکن است این اقدام باعث تولید
بلوای کوچکی در ایران بشود. این يك
موضوعی است که بطور تحقیق لازم است
نظریات نمایندگان روسیه و بریتانیا که
در محل بوده و میتوانند راهنماییهای مقیدی
بما بنمایند بدانیم.

من مطالب تلگراف سری . اسپر بنک
رایس نمره ۳۳۸ مورخه ۲۵ نوامبر را
برای او قرائت نموده و اظهار داشتم از
قرار معلوم در آن تاریخ رئیس الوزراء
تصویب مجلس را لازم میدانسته است .
شاید فشارهای مالی او را مجبور به تغییر
عقیده نموده باشد ؛ ولی غیر ممکن است
موقعیت را از چنین بعد مسافتی تشخیص داد
مسیو ایسوالسکی با نظریات من
موافقت نمود و اظهار داشت هیچ اطلاعی
از مسیو هارتویک راجع باین موضوع بوی
انرسیده است . تا آن موقعیکه دولتین روسیه
و بریتانیا کبیر راجع بامور ایران با توافق
و هم آهنگی کار میکنند مشارالیه با کمال
آرامش خاطر در حوادث آن مملکت مینگرد
و خیالی خوشحال است که نظریه و عقیده
شمارا در باب موضوع فعلی بداند و اظهار
نمود که تلگرافی بکنت بنددورف مخایره
نموده است .

من مذاکراتی را که مسیو ایسوالسکی
باعن نمود در ضمن تلگراف نمره ۳۰۵
مورخه امروز خود مخایره کرده ام ، (۱)
۱ . نیکلسن

نمره ۳۷۳

سر ا . نیکلسن سردواردگری .
وزارت خارجه ۳۷۱ مورخه ۱۷۰
سن پترزبورگ ۳ دسامبر ۱۹۰۶
(نمره ۸۰۱)

آقا :- با کمال افتخار تلگراف نمره
۵۲۱ مورخه ۲۷ ماه گذشته جنابعالی را
۱ - این تلگراف دوچ نشده :

بضمیمه مسوده قرارداد راجع بایران زیارت
کردم .

امروز من بعد از ظهر بدیدن مسیو
ایسوالسکی رفته و بجناب ایشان مذاکرات
چند هفته قبل را در خصوص طرزیکه ممکن
است درباره قرارداد راجع بایران اتخاذ
کنیم یادآوری و ضمنا ایشان طریقی را
که میتوان پیش گرفت بدون اینکه فکر
دولت ایران یادولیکه در ایران دارای علائق
تجارتی هستند مشوش و نگران شود برای
من بیان گردماند من بوی گفتم که خلاصه
سواد قرارداد راجع بایران را از طرف
جنابعالی دریافت داشته ام و میل دارم آنرا
ارائه داده و از ایشان درخواست کنم که
آنرا يك موضوع خصوصی بدانند و تصور
نمایند تردیداتی را که چندی قبل اظهار
میداشتند مرتفع خواهند نمود و اضافه نمودم
که این ورقه بطرز قرارداد و معاهده تدوین
نشده و نباید آنرا سواد قراردادی تصور
کرد . این ورقه فقط بمنزله یادداشتی است
از نظر باتی که مدتها در طی مذاکرات ما بین
خود مبادله کرده ایم و اینک صورت زمینة
مذاکرات يك شکل سهل و آسانی بخود گرفته است
مسیو ایسوالسکی طرح مزبور را قرائت
نموده و تذکر داد که ناچار در همین
مجلس من منتظر جواب فوری از طرف
وی نمی باشم و اضافه کرد که باوجود
تعیین و توضیح نظریات دولتین ممکن
است دیگران تصور تقسیم ایران را به دو
منطقه نفوذ بنمایند .

جواب دادم بنظر من اینطورها هم
نباید باشد ؛ این طرح مناطق مخصوص
و متقابل نفوذ ما را تعیین مینماید اگر
چه جای منطقه روسیه را باید سفید گذاشت
و من مخصوصا متوجه شدم که در دیباچه
و مقدمه اصول آزادی بنادر مراعات و
محفوظ نشده است . من حود نمیتوانم
بفهمم چگونه ابرادی ممکن است بهر يك
از این شرایط و مطالب بگیرند .
گفتند اگر من ورقه مسز :

پیش ایشان بدانم تا بطالعات لازم را
در آن بعمل آورند اسبابه مسرت خاطر
ایشان خواهد بود.

۱ - نیکاکسن

نمره ۳۷۴

سرا نیکاکسن بسرادو اردگری

۱۷۰۳۷۱

نمره (۸۰۳)

سن پترز بورك ۱۴ دسامبر ۱۹۰۶

آقا :- امروز مسیو فون شوهن سفیر
آلمان از من سؤال نمود که آیا مسیو
ایسوالسکی راجع به مسافرت اخیر خود به
برلن چیزی بمن گفته است . و من گفتم
که مسیو ایسوالسکی کمال رضایت دارد
از اینکه میبیند دولت آلمان با نظر
دوستانه ای به مذاکرات جاریه مابین دولین
بریطانیا و روسیه برای مرتفع ساختن کلیه
عوامل تصادم بین این دو مملکت در ایران
و آسیای مرکزی مینگرد و خیلی خوشحال
است که تنها موضوعی که مورد توجه دولت
آلمان میباشد موضوع خط آهن بغداد
است که از مسئله ایران خارج میباشد
یکی هم ادامه آزادی بنا در است برای معاملات
تجارتی و رضایت خاطر جناب ایشان با
نطقی از طرف پرنس بولو در ریستخ
تایید شده است

مسیو فون شوهن آنچه را که در
دوما قبل بمن گفته بود و من نیز افتخار آنرا
داشته ام که در ضمن تلگراف نمره ۷۳۸
محرمانه خود مورخه پنجم ماه گذشته آنرا
بجانب عالی راپورت دهم تأیید نمود و اضافه
کرد که مسیو ایسوالسکی پرسیده است آیا
دولت آلمان در آبنده ممکن است ایرادی
بر روسیه در موضوع تحصیل امنیت خط
آهن در شمال ایران وارد کند جناب ایشان
اطلاع حاصل کرده اند که باین قبیل
امتیازات ایرادی نخواهد شد زیرا آلمان
میل ندارد در ایران وارد این قضایا بشود
مسیو فون شوهن تردید داشت که آیا
روسیه میتواند در آتی مدتی مدتی از

امتیازاتی که ممکن است
استفاده نماید زیرا که با گنبدی بسیار در
این راه حرکت میکنند اگر روسیه يك
راه آهنی تاسیس نماید که بالاخره متصلی
براه آهن بغداد شود برای تمام اجزای
چیزی بهتر از این نیست

من تذکر دادم که گویا در بعضی
مقامات روسیه برای تسهیل روابطی که
ممکن است در مقابل انحصار عملی تجارت
روسیه در شمال ایران تولید رقابت خارجی
بنماید تمایل زیادی ابراز نمیشود و همین
بیم و وحشت باعث شده است که گاهی با
پروژه راه آهن بغداد با نظر بی میلی نگاه میکنند
و مسیو فون شوهن گفت صحیح است
که چنین نظریاتی راجع براه آهن بغداد
در روسیه وجود داشته است ولی امروز
در عقاید عمومی روسیه تغییراتی راه یافته
هنوز وقت آن نرسیده است که دولت آلمان یا
فرانسه ، بریطانیای کبیر و روسیه راجع
بشیرکت در راه آهن بغداد موافقت نماید
و شاید اگر بگوئیم برای دستجات سرمایه
دار در بعضی ممالک وقت شروع مذاکره
در اطراف این مسئله نرسیده صحیح گفته
باشیم هنوز وقت آن نرسیده که این مسئله
مورد مذاکره واقع شود

مسیو فون شوهن راجع به موضوع بانک
آلمان در ایران اظهار داشت هنگامی که
دولت ایران در مضیقه بود و نتوانست
بفوریت احتیاج خود را از دولین بریطانیا
و روسیه مرتفع نماید بنزد سارردار آلمان
رفته و پیشنهاد کرده است که يك بانک
آلمانی برای استقرارش ها و امور مالی
در ایران تاسیس شود . سارردار که بمن
داشت داخل معرکه شود من پیشنهاد را
قبول و از دولت آلمان درخواست نمودم بود
بجای آنکه که آنگاه يك از بانکها
حاضر تاسیس شعبه ای در ایران هستند .
بعضی بانکها از قبول آن خود داری کرده اند
ولی يك بانک که مسیو فون شوهن اسم
ترا ذکر نکرد و در اسلامبول و بیروت

هم شعبه دارد حاضر بودن خود را اطلاع داده و عاملی بایران فرستاده که ماه آینده وارد خواهد شد. مسیوفون هوهن تصور نمیکنند این بانک شعبه ای در تهران باز کنند. شاید در بعضی نقاط دیگر ایران ممکن شود ولی در هر صورت این شعبه با استقرار و امتیازات سروکاری ندارد و فقط محدود به امور تجارته است.

ا. نیکلسن

ملاحظات

خیلی بازمه است

(نمره ۳۷۵)

س.ا. نیکلسن سرادوار دگری

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۱۷۰

سن پترزبورگ ۱۵ دسامبر ۱۹۰۶

تلگراف (نمره ۳۰۷)

قرضه ایران

من یلک مراسله خصوصی از وزیر امور خارجه دریافت داشتم که حاکی است با موافقت دولت روسیه و بعسولیت دولت ایران پرداخت مساعده باید علنا صورت بگیرد. دولت روسیه معتقد است که اگر قدری تأمل شود تا اینکه دولت ایران و مجلس نا هم ترینیمی کنار بیایند مرجح است ولی هیچ مانعی نمی بینند که این مبلغ بر حسب نهاضای رسمی رئیس الوزراء پرداخته شود و تا اینکه مسارالمه موفق نشده باشد هیچگونه مجامعی را مرتفع نماید. باز دولت روسیه معتقد است که دیر میبود اگر نمایندگان روسیه و برطانیای اطلاع دهند که ولیعهد بالاستحقاق در مورد قروض کیست دسنوراتی در زمینه مذکور در فوق بوزیر مختار روس ابلاغ شده و وزیر امور خارجه منعوف خواهد بود اگر چنین مستوری هم به سر سسیل-اسپرینک راس داده شود

نمره ۳۷۶

س.ا. نیکلسن به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۱۷۰

سن پترزبورگ ۱۶ دسامبر ۱۹۰۶

(نمره ۸۲۱)

آقا: در نهم ماه جاری مراسله

خصوصی بمسیو ایسوالسکی نوشتم حاکی از اینکه از تهران بوی اطلاع رسیده است که قطعا نمایندگان روس وانگلیس معتقدند که باید مبلغ مساعده بطور علنی و بعسولیت دولت ایران بخرانه ایران پرداخته شود و بهتر است اگر صبر شود تا اختلافات بین دولت و احزاب مرتفع گردد. من اضافه کردم که دولت اعلیحضرت پادشاه برطانیایا باین نظریات موافق است.

با مطالعه مجدد این مراسله معلوم میشود که ممکن است قبل از اینکه دولت بریطانیایا مرحمت کرده و نظریات خود را در خصوص اینکه آیا تقاضای رسمی رئیس الوزراء را بدون تصویب مجلس میتواند بفوریت قبول کرد باخیر اظهار دارد وزیر مختار روسیه بر حسب دستورات مخصوصیکه او میرسد عمل کند. من باینجهت مراسله ای بمسیو ایسوالسکی نوشتم که سواد آنرا نیز تقدیم بمنام و ضمنا خاطر نشان کردم که امید است مسیوهار تویک قبل از حصول توافق نظر با سر سسیل اسپرینک راس اوامر واصله را موقع اجرا بگذارد. نیکلسن در موقع نکارش سطور فوق جوابی از مسیو ایسوالسکی راجع بدسنوراتیکه بمشارالیه رسیده دریافت داشتم که تا کمال افتخار سواد آنرا نیز ارسال میدارم.

و نیز شرح دادم که بموجب اطلاعات واصله از طهران مجلس بقدر کفایت پول برای پرداخت حقوق عقب افتاده قشون تهیه کرده است و میدانم نظریه شما هم اینست که از طرف ما هیچ اقدامی در اطراف شرایطی که متفق الیه دولتین است نشود زیرا این پول در اختیار دولت ایران می باشد و هیچیک از دولتین نیز مایل نیستند که بزور شرایطی رایه دولت ایران بقبولانند در ضمن مصاحبه ای که دیروز با جناب ایشان بعمل آوردم مراسله ای را که در جواب من نوشته و افتخار آنرا دارم که سواد آنرا نیز جوفا تقدیم دارم برای من کرامت و بعد آن را به من مسترد داشتند

ضمیمه اول نمره ۳۷۶

مسیو ایسوالسکی به سر. ا. نیکلسن
سفیر عزیزم - دولت امپراطوری
روسیه با نظر دولت پادشاهی بریتانیا
در موضوع پرداخت مساعدت نقدی بایران
موافقت نظر دارد و فی الحقیقه لازم می
داند که مساعدت مزبور علنا پرداخته شود
و مسئولیت آنرا بآنگلیه بعهده دولت
ایران واگذارند.

در عین اینکه با این نظریه دولت
بریتانیا که معتقد است بهتر است صبر کنیم
تا صدر اعظم موفق شود اجازه موافقتی
راجع باین مساعدت از مجلس بگیرد
معذرت دولت امپراطوری روس
هیچ عیبی در این نمی بیند که مبلغ
موعود را بموجب درخواست صریح و
رسمی مشیرالدوله بدولت ایران بپردازیم
ولو اینکه مشیرالدوله هم بالاخره نتواند
در مقابل ایستادگیهای مجلس ملی مقاومت
نموده بتحصیل موافقت تامل شود

در حال ظاهرا خوب است بمحض
اینکه ولیعهد وارد طهران شدند بوسیله
نمایندگان روس و انگلیس از موضوع
قرض و مشکلات مالی مستحضر شود و
دستوران مشروحی راجع باین قبیل مسائل
برای وزیر مختار روسیه بطهران فرستاده
شده و من هم بسیار از جناب عالی ممنون
خواهم شد هرگاه مساعدت کرده دستورات
متناهی در این خصوص برای سر اسپرینک
رأیس ارسال دارید

ایسوالسکی

ضمیمه ۲ نمره ۳۷۶

سر. ا. نیکلسن بمسیو ایسوالسکی
سن پترز بورك ۱۶ دسامبر ۱۹۰۶
وزیر مختار عزیزم مرأسله جناب
عالی را که دیروز در موضوع پرداخت
مساعدت بدولت ایران بمن نوشته بودید
خواندم و بلافاصله مضمون آنرا بدولت
متبوعه خود اطلاع دادم. من تصور میکنم
خوب است دستوراتیکه برای مسیو هارتویک

فرستاده شده اجرا نشود تا قبلا موافقت
سر اسپرینک رآیس را جلب کنیم. زیرا
من بخوبی میدانم مثل ما شما هم مایلید که
هر دو وزیر مختار بایک هم آهنگی کاملی
در اینموضوع پیشرفت و اقدام کنند.

بدون شبهه سر اسپرینک رآیس از
دولت متبوعه من دستورات کافی دریافت
خواهد کرد و خیلی میل دارم که مسیو هارتویک
نیز صبر کند تا همکار انگلیسی وی هم
دستورات و نظریات سر ادوارد کری را
بدست آورد.

ا. نیکلسن

ضمیمه ۳ نمره ۳۷۶

۱۷ دسامبر ۱۹۰۶

مسیو ایسوالسکی به ا. نیکلسن

سفیر عزیزم - اس اساس تعلیماتی
که از آغاز مذاکرات راجع بقرضه ایران
ما بمسیو هارتویک داده ایم این بوده است
که همواره با همکار انگلیسی خود هم آهنگی
و موافقت کامل را رعایت کند و بهمین لحاظ
زائد میدانم که در اینخصوص چیزی علاوه
بر آنچه قبلا دستور داده شده لازم باشد
که نوشته شود معذرت چون جناب عالی میل
داشتید من تلگرافا مطابق مضمون مرأسله
جناب عالی دستوراتی بوی مخا بره کردم

مخلص شما. ایسوالسکی

نمره ۳۷۷

سر. اسپرینک رآیس به سر ادوارد کری

خصوصی ۲۱ دسامبر ۱۹۰۶

عزیزم سر ادوارد - مطابق اطلاعات

خصوصی از سیاق کلام مسیو هارتویک
استنباط می شود که روسیه تصمیم دارد
خود را از دست یافتن به سیستان و
بالاخره خلیج عمان محروم بدارد. ولی
شخصا او دارای تمایلات دوستانه میباشد
و همین طور زیردستان او. البته اشکالی
ندارد که در تحت این حوادث تمایلات
دوستانه ای نشان داد زیرا از موقعی
که من باینجا آمدم ام احزاب آموخته اند
که نباید مستطیر بدولت انگلیس و منتظر

توجهات آن باشند و این موضوع تفاوت فاحشی در کیفیت اقتدار روسیه پدید آورده بطوری که این يك دو سال بدبختی بعد از جنگ با ژاپون میتوان گفت نقصانی در حیثیت و امتیاز او وارد نساخته است باید بخاطر آوریم که در ماههای ژوئیه و اوت و سپتامبر نفوذ انگلستان در فوق همه نفوذها قرار داشت و روسیه دارای قدرتی نبود. اکنون البته این موضوع تغییر یافته و اگر چه پادیده احترام به انگلستان مینگرند ولی با نظر استعانت و استظهار بان نگاه نمیکنند و احزاب نیز باین لحاظ کاملا و خالصا ایرانی شده اند. بهمین طور انتشار توافق نظر ما با روسیه راجع باینکه ما مصالح خود را در ایران فروخته ایم تاثیراتی نموده و دویم رفته مذاکرات انگلیس و روس خواه منتهی بموفقیت بشود و خواه نشود در هر صورت بحال دولت اخیرالذکر مفید است و ما دستی دستی مقام خود را در اینجا در مقابل يك تعهد از دست داده ایم امیدواریم که دولت روسیه این نکته را دریابد. این البته صحیح است. (۱)

دوست صمیمی شما ا. اسپرینک رایش

نمره ۳۷۸

سر ا. نیکسن به سرادوار گری

سن پترزبورگ ۲۲ دسامبر ۱۹۰۶

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۱۷۰

(نمره ۸۳۰)

آقا: در تعضیب تلگراف نمره ۸۲۱ مورخه ۱۶ ماه جاری خود مقتضای سواد مراسله ای را که به مسیو ایسوالسکی راجع به پیشنهادات جناب ایشان مبنی بر اینکه تقاضای رسمی مشیرالدوله برای رباهت مساعدت مشترک بدون اشکال پذیرفته

(۱) - جمله اول این مراسله حاوی

روح مبسوطی است راجع به اوضاع داخلی ران و نظریات روسیه و جمله اخیر کاملا بصوصی است

شود و همچنین راجع بقرضه ایران ولیعهد نیز دارای اطلاعات لازمه باشد نوشته ام تقدیم میدارم ا. نیکسن

ضمیمه مراسله ۳۷۸

سر ا. نیکسن بمسیو ایسوالسکی

۲۲ دسامبر ۱۹۰۶

وزیر دختار عزیزم - در جواب مرقومه که در یازدهم ماه جاری راجع به پرداخت مساعدت بدولت ایران برای من ارسال داشته بودید تذکر میدهم که بعقیده دولت من شاید بهتر این باشد که سفارتین دولتین در طهران مراقبت خود را در اطراف اینکار ادامه داده و کاملا جهات آنرا از هر حیث بسنجند بر فرض مشیرالدوله صریحا و رسما از مادرخواست وجهی کند مامیتوانیم پیشنهاد او را بامقتضیات زمان تطبیق کرده ونظریه مناسبی اتخاذ کنیم و بنظر ما عاقلانه تر اینست که مادام مذاکرات با هیئت نمایندگان مجلس راجع بمسائل مالی در جریان است ولیعهد را باینکار دخالت ندهیم:

در ایران وضعیت مامورین ومناسبات

بین دولت و مجلس ظاهرا قدری تردید آهیزاست و در چنین مواقعی اتخاذ یک روش احتیاط کارانه از طرف سفارتین بعقیده دولت متبوعه من بعقل نزدیکتر است

امیدوارم با این نظریه من جنتا بعالی هم سهیم بوده و مرا قابل اعتماد خود بدانید. ا. نیکسن

نمره ۳۷۹

سر س. اسپرینک رایش سرادوار گری وزارت خارجه ۱۷۱ - ۱۷۰ - تلگراف (نمره ۳۷۶)

تهران ۲۶ دسامبر ۱۹۰۶

راجع مساعدت ایران

مراتب ذیل نتیجه مذاکره ناووزر

مختار روس است

نهضت عمومی بر علیه این استقراض هنوز خیلی قوی میباشد ولی ممکن است بواسطه فشار شدید مالی ولیعهد و ضرورت اعطای در خواست استقراضی مینمایند و

شما موافقت مینمائید یاخیر (۱)

نمره ۳۸۱

سرس، اسپرینتک رایس بسرادواردگری
وزارت خارجه ۳۶۹-۳۷۱
نمره (۴)

تهران ۳ ژانویه ۱۹۰۷

آقا - بر حسب امر و دستور شما
من با کمال دقت از دخالت در مذاکرات
نامسیو هارتویک راجع بشانوده قرارداد
بین انگلیس و روس درباره ایران خودداری
بمعمل آورده ام. در عین حال جسارتا
تصور میکنم مفید خواهد بود اگر اطلاعاتی
از آثار و علائم سیاست عمومی روسیه
که ممکن است از منابع غیررسمی ولی
موثق بمن برسد بجناب عالی بدهم. بقول
سرا، هاردینگ «در لندن و سن پترزبورگ
سر و نوک عقاب روسی با سلوب اروپا ولی
در شرق سر و نوک آن بطرز بربریت
مشهود و آشکار است» و امید وارم
که مرا خواهید بخشید اگر جنبه محلی
سیاست آسیائی روس را بنظر دولت اعلیحضرت
معروض میدارم.

از مباح مذاکراتی که همکاران من
و بعضی از مخبرین جرائد که برای اطلاع
بر نظریات روسیه راجع بایران با مسیو
هارتویک بعمل آورده و بطور اختصار بمن
اطلاع داده اند آشکار و هویدا است که
سیاست سفارت روس راجع به تقسیم ایران
بمناطق نفوذ که ممکن است روسیه را از
دست یافتن بیندری در خلیج یا تامیس
خط آهن و وسایل نقلیه ای که بهترین
طرز حافظ منافع سیاسی و اقتصادی آن
باشد محروم کند در طهران و مسکو کاملا
متباین و مخالف است. ایران تا موقعی

۱ - (تلگراف نمره ۲ به سرا.

نیکلسن مورچه چهارم ژانویه چنین جواب
داد، تلگراف شما نمره ۲ مساعده بایران
ما موافقیم. این تلگراف تحت نمره ۴
مورخه همان روز بتهران مخابره شد.)

نفرت عمومی را بیفاده اینکه بواسطه فشار
بان رضایت داده اند متوجه ما کنند.
این دو بانک مجبورند بواسطه تردیددر
اینکه آیا درخواست مساعده خواهد شد
یا خیر - تادیه مساعده را بتجار محدود
کنند و اینکار هم تاثیری که میکند این
است که ما کوشش می کنیم بر ضد
تمایلان ملت قرضه ای بدولت ایران
تحمیل نمائیم.

من تصور میکنم اگر رسما بصدر
اعظم اطلاع داده شود که دولتین از پرداخت
آن منصرف شده اند انقلابه تر باشد
غیر این صورت هر دو سفارت متهم میشوند
که بدولت پول قرض داده اند تا انقلاب و
نهضت عمومی ایران را خفه کنند

نمره ۳۸۰

وزارت خارجه ۳۶۹-۳۷۱

تلگراف (نمره ۲) سن پترزبورگ

۳ ژانویه ۱۹۰۷

مساعده بایران: عطف بتلگراف

نمره (۱)

مراسله ای از وزیر امور خارجه
دریافت داشته ام که حاکی است از طرف
وزیر مختار روس در تهران بوی اطلاع
رسیده که بعقیده سرس، اسپرینتک رایس
اگر دو دولت از پرداخت مساعده منصرف
شوند با سرمایه داران سایر ممالک ممکن
است قراردادی بسته شود. بنابراین وزیر
مختار روس اجازه میخواید که انصراف
از پرداخت مساعده را اظهار نکند تا
موقعی که او و همکار بریطانیائی وی در
تعیین موقع مقتضی برای اینکار موافقت
حاصل کند

دولت روسیه برای این رویه مانعی
نمی بیند و اگر دولت بریطانیا با نظریه
فوق موافق باشد دستورات لازم بوزیر مختار
روس داده خواهد شد

وزیر امور خارجه درخواست جواب
غوری مینماید که بایشان اطلاع بدهم که

که مطیع صلاح اندیشی مشاورین روس بوده و امتیازات مفیدی که موافق مصالح روسیه است میدهد نباید از استقلال و مصونیت خود مطمئن باشد.

و متقابلاً سیاست روسیه معطوف شرق ایران است که بقول مسیو هارتویک میخواهد در این قسمت تحصیل نفوذ و کنترل برقرار نماید تا این وسیله نتواند از انتشار امراض مسریه که از هندوستان بروز مینماید و از وارد کردن اسلحه و مهمتر از همه از مستهلک شدن میستان توسط بریتانیای کبیر بواسطه کنترل انگلیس ها در آن ناحیه جلوگیری نماید.

معدنک مسیو هارتویک خیلی مایل است که روابط حسنه را بین انگلیس و روسیه برقرار گرداند و در عین اینکه مصالح روسیه را حراست مینماید دارای بهترین روابط با سفارت انگلیس باشد. مشار الیه از عملیات مستعمل عمال مالی و سیاست حداکثر سایر مؤسسات دولت روس بدون اطلاع وزارت خارجه خیلی نگران و متوحش است. و بسیار ظفره میرند که از هر گونه مداخلات عملی در سیاست داخلی ایران جلوگیری بعمل آورد و با تمام وسائلی که در قوه او بوده کوشیده است که افکار عمومی را متقاعد نماید که سفارت روس با انقلاب و بهجت عمومی ایران هیچ مخالفتی ندارد و حتی از نفوذ خویش در مورد وی بجهت استفاده نموده است که با مجلسی دارای روابط حسنه باشد. خود او در مورد این بهجت با هر گونه مداخلات عملی مخالفت و با تمام قوای خود میکوشد که دولت متنوعه خویش را از تسلیم شدن بدستور های مدعیان سیاست تهاجمی باز دارد.

اجازه میخواهم توجه دقیق شما را بتلگراف سراهاردینک شماره ۱۲۶ مورخه دهم ژوئن ۱۹۰۵ معطوف ندارم که مشار الیه در ضمن آن بیک شکل روشن و

زنده ای آنچه را که از سیاست روسیه در ایران استنباط کرده پیشرفتهای عمال روسیه را در آنجا پی رده است شرح میدهد من معتقدم که آنچه مشار الیه در

آنوقت نوشتند کتون حقیقت پیدا کرده است زیرا از موقعیکه وی مراتب مزبور را نوشت تاکنون آنچه را که پیش بینی نمود واقع شد یعنی یک بیداری سبب و در عین حال مهم در ایران شروع شده که توده ملت اعتراض شدید باو لیبای امور فاسد نموده و بر علیه فروش ایران بیک دولت اجنبی قیام کرده و «عملیات ضد عفونی» که مشار الیه در مکتوب خود اشاره کرده اینک شروع شده ولی نه وسیله هم آهنگی روس و انگلیس بلکه بدست خود ملت ایران. من تصور میکنم که ممکن است بحاجت ایران و حل قضیه عامص آن با همین طریق صورت بگیرد. اگر دول اجنبی مخصوصاً انگلیس و روس راضی بشوند که دست دوستانه ای بایران بدهند با اقلای مانع پیشرفت متحد و اصلاح طلبی ایران بشوند ممکن است ایران خود را نجات دهد. ولی اگر نقشه های روسیه را که تاکنون برای بلع آن کشیده میشده اجراء نماید عملیاتش چنانکه در بانقار اتمام حثی شده و نمیتواند امیدوار باشد که دولت روسیه بحال با حال حاضر بحین امری رضایت بدهد

سسیل اسپرینک رایس

نمره ۳۸۲

سر س. اسپرینک رایس سر ادوارد گری

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۰۲

(نمره ۱۵) محرمانه

تهران ۳ ژانویه ۱۹۰۷

آقا: افتخار آرا دارم که اطلاع

دهم دلایل مثبتی در دست دارم که باور

کم چند روز قبل تلگراف رمی از برلن

راجع بروابط روس و آلمان در ایران به

سفارت آلمان واصل و از وزیر مختار

ایران راپورتی خواسته شده بود و از آن

این قانون مجلس ملی در کتب از ۱۶۰۰ الی ۴۰۰ نفر نماینده می باشد که با آراء عمومی منتخب می شوند و مجلس سنا نیز مرکب از ۶۰ نفر است که نصف آنرا از طرف مردم و نصف دیگر از طرف دولت نامزد و انتخاب می گردند

مجلس برای ارسال این مطالب به پادشاه و سایر دولتها اقدام کرده است که قبلا در حاکمیه دوره اول این مجلس در کتب دولتی و غیر دولتی مشاهده شده است. نمایندگان سنا نیز بیکدیگر مداخله می کنند و در این امر مساعدت می نمایند و حقوق ملت ایران را در نظر دارند. و رأی که در کتب شاه انتخاب می شود در حضور مجلس ایران در دست است و امور مربوطه در دربار ایران در دست است و امور مربوطه در دربار ایران در دست است

در روز هفتم راه ۱۹۰۷ به دربار آمد او در حاکمیه دولتی نظایا و روس داداشهائی مبادله نمود و سر ذم نبی بهایان احکام را با ولایت عین رواری بالاستحقاق شناختند. در ۲۵ راه ویه حیر ولایت عهد مسارالیه عین مسارالیه راه جدید در ۱۹۰۷ راه ویه ناچار از بیرون نمایندگان را همکار اجرائی مراسم دعوت نکردند بود این موضوع عین نمایندگان مجلس مورد بحث واقع شد.

نمبر ۳۸۳
سر س. اسپرینگ راس سرادوار دگری وزارت خارجه ۳۰۱۳۲۱
(نمبر ۳۱) تهران ۲۷ ژانویه ۱۹۰۷
آقا: افتخار آنرا دارم که بر شما خلاصه قانون اساسی ایران را که در سایه سرخرچیل تهیه شده تقدیم دارم. مطا و

بعد اطلاعاتی بمن رسیدم که روسیه از اشکالات و ایرادات خود راجع به خط آهن بغداد و امور آلمان در بین الدهرین صرف نظر کرده بشرطی که خودش حق داشته باشد سهم خط آهن را بخواهید. بعد از آن باسیس و پس از آن بهره گیری برای آن وضع نمایند. لازم نیست بگویم تعرفه ای که نسبت روسیه وضع شود بجزایر از راه جنوب و شرق ایران در خط مرزور ممنوع خواهد نمود و آلمان بجزایر ایران را بروسیه واگذار خواهد کرد که افلا واردات را بصریمه و عاب روسیه از راه بلژیک - نریدر - همدان خواهد نمود. تصور میکنم که جواب سفیر آلمان هم دارای همین چهره بوده است

مسئله است که زادن

ملاحظات
۱- ما برای قائم این عهد که کردیم از جامع ایران ما اهل ایران را در این عهد سهم سوء ظن من روس را انگار سادس شده چیزی درست است. زادن اروا...

۲- (پس از آن - و روز هفتم راه ۱۹۰۷ به دربار آمد او در حاکمیه دولتی نظایا و روس داداشهائی مبادله نمود و سر ذم نبی بهایان احکام را با ولایت عین رواری بالاستحقاق شناختند. در ۲۵ راه ویه حیر ولایت عهد مسارالیه عین مسارالیه راه جدید در ۱۹۰۷ راه ویه ناچار از بیرون نمایندگان را همکار اجرائی مراسم دعوت نکردند بود این موضوع عین نمایندگان مجلس مورد بحث واقع شد.)

نمبر ۳۸۳
سر س. اسپرینگ راس سرادوار دگری وزارت خارجه ۳۰۱۳۲۱
(نمبر ۳۱) تهران ۲۷ ژانویه ۱۹۰۷
آقا: افتخار آنرا دارم که بر شما خلاصه قانون اساسی ایران را که در سایه سرخرچیل تهیه شده تقدیم دارم. مطا و

بیر دارا خواهد بود و کلاه دارای مصوبیت شخصی میباشند و باستثناء بعضی موارد راجع به کمیته های محلی عملیات آنها علمی خواهد بود

آزادی کامل در درج احبار و بحث و انتقاد (بشرط اینکه دارای حسه هجو و افترا آ میر باشد) به مطبوعات داده میشود

علی الطاهر اگر این قانون اساسی بموقع اجرا گذارده شود دولت ایران يك دولت مشروطه شاهشاهی خواهد بود زیرا وزراء گرچه در مقابل مجلس مسئول میباشند ولی از طرف شاه انتخاب میشوند نه از طرف نمایندگان و قدرت و اختیار مجلس شامل امور مالی است و بدون تصویب آن استهراض نباید از طرف دولت بعمل آید
س. اسپرینک راس

نمره ۳۸۴

سر س. اسپرینک راس به سر ادوارد گری
وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۶۹

دران ۱۱ فوریه ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۲۸)

اگرچه ترتیبات و قرارداد معین و شخصی با بسته نشده ولی اینجا کاملا آرامش حکمفرما است . مسئول در برطانیه از تکرار اطلاع میدهد که مات فورجانه و دوائر دولتی را مصرف شده است بی انتظامی و اساسا ظاهرا در کار نیست ولی ملت تصمیم قطعی دارد و اگر دستن بیر قول همراهی ناپاداده شده . وزیر مختار روس میگوید اگر وحامت اوصاف همراهند نظر او سیاسی در سرحدات و در حلیج مورد لزوم پیدا میکند .

با کمون برصد خارجیها بعضی بندید پیامده ولی در اولن دفعه وقوع چنین امری تصور میکنم دولت روسیه خود را ملزم بدادن بعضی نمایان نظامی خواهد دید امیدوارم که اجرای این نظریه را تهویق خواهد انداخت تا موقعیکه اقدامات علمی

بر علیه خارجیها امرا آرام و اقتضا نماید ولی نظر من اقدامات بدوی نابد ناموافق نظر از طرف دولتیست سود .

فصلی استقامت راجع نامکان عملیات نظامی از وزیر مختار روس استعلام نموده است .

من وزیر مختار روسیه توضیح داده ام که دولت اعلیحضرت پادشاه بر برطانیه تصور نمی کنم هیچگونه نمایان سیاسی را بر علیه دولت ایران بصورت و قبول نماید و فقط با اقدامات و عملیاتی موافق خواهد بود که از لحاظ دفاع همس محار و لازم باشد. نظریات روسیه شاید نظر بموقعیت سیاسی همکار و آسیای مرکزی متباین باشد

ملاحظات

۱- (سواد از وزارت خارجه . به هندوستان و سر برتر بورک ارسال شود)

۲ - مسلما دولت روسیه برصد بنانه ایست که مداخلات خود را که ما محالفا آن هستیم شروع کند . هر گونه بحث و مذاکره برای توافق در نمایان نظامی آنها آنها را عملی نمودن این فکر جاری و وادار خواهد کرد . از آنجائیکه سر س. اسپرینک راس هنوز تصور میکند که ما باید با اقدامات دولت روسیه رای نمایان نظامی توافق و هم آهنگی نشان بدهیم تصور میکنم با ص ص ص و بطور قطع نظرات ما که ظاهرا بر این آسکار است برای اطلاع داده شود ، فعلا هیچ خطری متوجه خارجیها نیست

۳- سر ادوارد گری در جواب این تلگراف در روز ۱۲ فوریه ساعت هفت صبح به س. اسپرینک راس تلگراف دبل را محابره نمود

تلگراف شما نمره ۲۸ من کاملا ما شما موافقم در اینکه هیچگونه اقدامی بر علیه دولت ایران و بر علیه بهت اصلاح طلبان نمیتوان نمود من سختی موقعیت روسیه را میدانم

ولی ما نباید بهیچوجه اعمال فشار بر وزیرین
 مگر اینکه لزوم حفاظت خارجیها آنرا
 ایجاب کند و حتی در بدین صورت هم
 عملیات ما بهعلل عادی نباید در بنادر
 محصور باشد ، باینجهت شما باید تمام
 نفوذ خود را بکار ببرید که روسها را از
 هر نمایشی که دارای جنبه سیاسی باشد
 مانع شوند زیرا این مداخله و خلاف
 و ناقص اصل عدم مداخله است

۳ - از قرار اطلاعات واصله در
 ۱۱ دوره شاه با تقاضاهای ملت موافقت
 نموده است

نمره ۳۸۵

سر ادوارد گری به سرس . اسپرینگ راینس
 وزارت خارجه ۳۰۳۷۱ مورخ ۱۹۰۷

تلگراف ر نمره ۱۶ (۱۱ دوره ۱۹۰۷
 جواب تلگراف نمره ۲۳ (۱) راجع
 به مساعدت به شاه

در تمام اقدامات و عملیات مشترک
 با همکار روسی خویش میباشد در بصیرت
 و حرم خودتان استعانت بجوئید : ما حتی
 الامکان میخواهیم از هرگونه اقدامی که
 ما را متهم بدخالت در امور داخلی ایران
 مینماید محترز باشیم

سواد تحت نمره ۱۶ مورخ ۱۹۰۷ دوره
 ۱۹۰۷ به سن بطرز دورك معاينه شده است.
 نمره ۳۸۶

سر . ا. نیکلسن به سر اک وارد گری

تلگراف ریور مورخه ۱۰ فوریه
 ۱۹۰۶ پیشنهاد میکند که نمایندگان بریتانیا
 و روسیه راجع مساعدت حرم و بصیرت
 خود را بکار برده و مدعی سیاست عدم
 مداخله باشند

وزارت خارجه ۳۰۳۷۱ مورخ ۳۰

سن بطرز دورك ۱۱ دوره ۱۹۰۷
 (نمره ۷۹)

آقا * من پریرور میدن مو سوله

ايسوالسكي رفته و مطالب تلگراف سر
 اسپرینگ راینس مورخه هشتم ماه جاری
 (۱) را در باب پرداخت مساعدت به شاه
 نظر بموقعیت مترارل تهران روی ابلاغ
 نمودم . از جناب ایشان استوال کردم که
 آیا از مسیو د. هارتویك در اینموضوع
 اطلاعی بایشان رسیده وایشان جواب می
 دادند . مشارالیه اظهار داشت که در تمام
 موارد راجعه بایران میخواهد تا دولت
 بریتانیا همرا شود و از من درخواست
 نمود که نظری بمشروعات عامه پیشهادی
 نماید و تواند نا وزیر مالیه که امروز
 عصر ناوی ملاقات خواهد نمود و مشورتی
 بعمل آورد و نیز استوال نمود که آیا
 سرس اسپرینگ راینس این مساعدت را پرداخته
 یا منتظر احد دستور از دولت متدبره خود
 میباشد . جواب دادم که از سابق تلگراف
 بر می آید که موضوع فوتی است و
 بهتدل سرس . اسپرینگ راینس لازم دیده
 است که تا سرعت و فوریت عمل کند ولی
 من بطور قطع نمیتوانم بگویم چه اقداماتی
 شده است . نظرمین از آنجائیکه وضعیت
 بحران آمیر بنظر میرسد باید دست نمایندگان
 آنجا را قدر کمایت باز گذاشت ولی لازم
 است که آنها پیوسته با هم مربوط باشند
 ۱ - تلگراف نمره ۲۴ مورخه ۸ فوریه
 ۱۹۰۷ راپورت میدهد که شاه از مسیو
 فیوز درخواست مساعدتای نموده و مسیو
 هارتویك بعنوان اینکه اعتبارات بانک
 روس تمام شده به آن اعتراض نموده
 و در این موقع سرس . اسپرینگ راینس
 پیشنهاد کرد که بیانک شاهشاهی اختیار
 داده شود مبلغ ۳۰۷۰ لیره به مسیو فیوز
 بشکل يك مساعدت مشترك از طرف هر دو بانک
 در حساب جاری به امضاء شخص شاه
 پرداخته شود

احتیاط های زیادی باید بعمل آید زیرا هر اقدام غلطی بسبب منع ما لطمه ای زده و ممکن است باعث تسهیل اجرای مقاصد دیگران در آن مملکت بشود. مسیو ایسوالسکی اظهار داشت مادامی که ما دست بدست هم دادیم ایران در نظر او بمنزله یک میدان در سینه برای دیگران می باشد و چون تذکر دادیم که حوسه بختانسه وزیر مختار فعلی آلمان در تهران طاهرآ آدمی ساکت و صلح طلب است مشارالیه متبسمانه جواب داد که پیوسته باید از اشخاص ما نتی که اجراء سیاستی را در جلو دارند بهمانک بود و معلوم نیست شاززادفر سابق جوان و بی احتیاط آلمان را که بطور وضوح مقاصدش معلوم بود باین آدم ساکت و نا درون ترجیح باید داد یا نه؟ - انیکلسن (ضمیمه شماره ۳۸۶)

مسیو ایسوالسکی به سرآ. نیکلسن وزارت امور خارجه ۱۰ فوریه ۱۹۰۷ سفیر هریتزم بقرار مرأسله اخباریکه از طهران بمن رسیده وزیر مختار ما به سرسیل اسپرینسک رایس راجع به پرداخت مساعدت مشترک شاه موافقت خود را اظهار و دولت امپراطوری نیز کاملاً این تصمیم را تصویب کرده است

مخلص صمیمی شما - ایسوالسکی

شماره ۳۸۷

سر آ. نیکلسن به سرادوار دگری (۱) وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

سن بطرزبورک ۱۲ فوریه ۱۹۰۷
تلگراف (شماره ۲۳۰) محرمانه
موقعیت ایران

امروز وزیر امور خارجه بمن اطلاع

(۱) تلگراف شماره ۸۵ مورخه ۱۲ فوریه ۱۹۰۷ ایس موضوع را مفصل تر بیان میکنند و تلگراف شماره ۱۹ مورخه ۱۳ فوریه ۱۹۰۷ به سر آ. نیکلسن توافق کامل را با این رویه اشعار میدارد.

لاشکوه کردم که باطمینان دارم به مسیو اسپرینسک که با سر اسپرینسک رایس که مکرر تمایل صمیمانه خود را برقراری روابط حسنه با همکار روسی خود کوشش کرده است کاملاً هموا و موافق گردد.

مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که موضوع ایجاد روابط حسنه بین دولتین دارای اهمیت بسیار میباشد و اگر دولتین با تفاق آراء در ایران کار کنند از آینده نگرانی نخواهند داشت

بعد تلگراف شماره ۱۲ مورخه ۹ ماه جاری شما که مشعر بود دولت اعلم حضرت پادشاه بریطانیا در صورت حرکت روس محاصرات دستور پرداخت مساعدت مشترک را صادر نماید و اصل کردید من این موضوع را به مسیو ایسوالسکی ابلاغ نموده ام و امروز صبح مرأسله از طرف جناب ایشان بمن رسید که جوفاً سواد آن را تقدیم میدارم و راجع به آن تلگرافی تحت شماره ۱۸ مورخه امروز محابره کردم (۱)

از موفج محابره تلگراف مزبور تلگراف س. اسپرینسک رایس مورخه دیروز را که توصیه نموده بود با او همکار روسی بشاید اختیار داده شود که در موضوع مساعدت از احتیاط و بصیرت خویش استعانت بجویند دریافت نمودیم من چندان تردید ندارم که مسیو ایسوالسکی از طرف دولت روسیه مایل است که موضوع را در اختیار مسیو هارتوویچ بگذارد و چون نبات امروز عصر جناب ایشان را راجع به بعضی مسائل دیگر بیستم از وی استوال خواهم کرد که چه اطلاعات دیگری از تهران با شما رسیده است

و ممکن است اضافه کنم که در مذاکرات منم ماه جاری خود با مسیو ایسوالسکی تذکر دادیم که نظر به متعیر ایران و صمیمی آن و در نظر خرجیها ۱ - درج نشده

این امتیازات عبارت خواهد بود از راه آهن، طرق و غده، در عین حال به امتیازات موجوده فعلی باید ادامه داد. من در اینجا حرف مسیو ایسوالسکی را قطع کرده و پرسیدم آیا منظور شما از امتیازات فعلی خط تلگرافی مشهد و سیستان هم هست یا خیر؟ زیرا لازم میدانم شما تذکر دهید که دولت متبوعه من اهمیت زیادی میدهد که موضوع مطابق نظریه ما حل شود. مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که بعقیده او موضوع دوخط تلگرافی یکی خط مشهد و نصرت آباد و دیگری خط تهران و مشهد، باید در قرارداد جداگانه‌ای حل شود. بوی گفتیم ممکن است اینطور باشد ولی بعقیده من بهترین راه حل این قضیه انتقال خطوط زبور در تحت نظارت روس و انگلیس میباشد. من از جناب ایشان سؤال کردم که مقصود امتیازات دیگر که ایشان اشاره نمودند چه میباشد. جواب داد که بانک روس در سیستان دارای چند نفر عامل است و کمراکات آن ایالت نیز قسمتی از وثیقه هائی را که برای استقرار از روسیه منظور شده تشکیل میدهد و اظهار داشت که مساعدت انگلیس در مقابل او و انگلیس کمراکی فارس و حلبیج فارس در امان میباشد در صورتیکه روسی که روسیه پرداخته بوسیله کمراکات شمال و سیستان ضمانت میشود.

مسیو ایسوالسکی در وقت که با کمال کراخی میخورد در آن ایالتی که برای قرارداد در وضع شده بود به ما گفتیم چه میباشد زیرا مسئله است که با افغانستان بوده و یکی از آنها را نمیتوان از دیگری تفکیک کرد. جناب ایشان گفته که اگر قرارداد را بپذیرد که پیش از آن خود را با اطلاع به قیام ولی میباید و این همسوردیکی ترانسپورت کار و کتیم جناب ایشان بمن اصرار نمودند که بطور کلی اصول آن پیشه دان را بگویم و اب داده غیر ممکن است و هم در خصوص

داد که راجع پامور ایران با وزیر جنگ و رئیس ارکان حرب مشورتی بعمل آورده است. رویه و سیاست دولت ایران بقرار ذیل است: جلوگیری از هرگونه مداخلات بهام داخلی ایران؛ عدم اقدامات عملیاتی نظامی مگر در صورت لزوم قطعی و لذا عملیات نظامی را در تنگ ترین حدودی محدود کردن و بطور عموم با دولت بریطانیا همبوا شدن مشارالیه اظهار امیدواری کرد که از طرف دولت بریطانیا نیز نظریات متقابل باید ابراز شود. من بوی اطمینان دادم راجع باین نکته تردیدی بخود راه ندهد.

نمبر ۳۸۸

سر ا. نیکلسن به سراد وارد کری

وزارت خارجه ۳۷۱

سن پترز بورك ۱۹ فوریه ۱۹۰۷

نمبر ۹۸

آقا؛ پس از این که مذاکرات مابین مسیو ایسوالسکی و خود من راجع بقرار داد ثبت حتماه یافت جناب ایشان اظهار داشتند که باید راجع بقرارداد خودمان در باره ایران مذاکره نمایند. مشارالیه اظهار نمود که پس از زحمات زیاد موفق شده است رئیس ارکان حرب را وادار بقبول اصولی که ما از روی آن طرح توافق نظر خود را ریخته ایم بماند و آنها بمر و موافقت کرده اند که منطقه بود و مصالح انگلیس طوری که در خلاصه یاد داشت پیشه ادی من تعیین شده معین گردد. مراسمهای که در وقت داشت بوی نظریات دولت روس راجع باین موضوع بود، و اظهار داشت که پس از مطالعات لازم در شرایط مندرجه و طرز و شکل آن مراسم را بمن حواله داد و هم بقدر می تواند من بگوید که خط منطقه روسیه از گتشار بپردواصفهان الی قصر شمرین ممتد خواهد شد و دولت روسیه صلاح میدانند که طرفین از درخواست چه قسمه ام راتی باید در منطقه بود خوش خود داری به بند؟

عقیده اظهار کنیم تا وقتی که مشروطیت یوی
اطلاع دهیم ولی خیلی خوشوقت خواهیم
بود اگر نظریه دولت روسیه را راجع
بارتباط نزدیک این دو مسئله بگوید .
مسئله ایسوالسکی اظهار داشت که
نظریه دولت روسیه را بطور خلاصه بمن
اطلاع خواهد داد و گفت از دولت روسیه
درخواست کرده ایم که ما را در سیستان آزاد
بگذارد و ممکن است در آینده خط
آهنی در ناحیه مذکور تاسیس نمایند .
و اینکه قسمت قشونی عقیده دارد که با
واگذار کردن سیستان به ما موقعیت فوق العاده
مهمی را از دست داده اند و لذا لازم
است موقعیت روسیه تحت مطالعات کامل
در آید اگر علاوه بر رابطه راه آهن بین
نصرت آباد و هندوستان مثلا و شاید بین
نصرت آباد و سواحل جنوبی راه آهنهایی
از افغانستان گذشته و به هندوستان امتداد یابد
برای روسیه خیلی اهمیت خواهد داشت .
در این صورت بطور کلی تمام وضعیت کنونی بر
خلاف منافع روسیه دست خوش تغییر خواهد شد .
ما تا کنون افغانستان را یک سر زمین
دوست و بی اهمیتی فرض میکردیم
ولی فرض کنیم بریطانیای کبیر ما موفقیت
امیر در صدد برآید که روابط فعلی را
بوضعیت صمیمانه تری تبدیل نماید و امیر
اجازه دهد که صاحب منصبان انگلیسی تشکیلات
قشونی او را تجدید کند و مایل تاسیس
راه آهن و ساختن طرق شود ؛ فرض
کنیم از این به بعد ما بین روسیه و ژاپن
اختلافی پدید آید و ما با داشتن جنبه اتحادیه
با ژاپن ملزم به طرفداری از آن مملکت
بشویم . در این صورت تردیدی نباید داشت
که روسیه دارای موقعیتی ضعیف تر و
مقرنزل تر از موقعیتی که فعلا دارا میباشد
خواهد بود مشارالیه تکرار کرد که این
ها همه ملاحظات است که رجال قشونی
میکند ولی من میبایست بدانم از چه لحاظ
مسئله ایران کاملا با موضوع افغانستان
مربوط است .

رابطه نزدیک این دو موضوع میباشد ولی
مشاهده میکنم که در ضمن قراردادی که
جلوی روی من گذاشته شده نکات بی اهمیت
و بی پایه ای مشاهده میکنم ، منظور از
قرارداد ما بر قرار کردن وضعیتی است
برای صلح نه ایجاد سوء ظنهایی برای
احتمال یک وضعیت جنگی . و وی گفتیم
ما فقط از لحاظ نظریه تدافعی میخواهیم
سیستان در منطقه نفوذ ما واقع شود ،
مسئله ایسوالسکی حرف مرا قطع کرده
و اظهار داشت که یک دفاع منهدمی
« نیز مانند » دفاع لازم « در دنیا
وجود دارد . راجع نامکان امتداد راه
آهن به سیستان بنا بسواحل سند نمی
بایست این موضوع را مطرح کنیم و واضح
است که مطابق وضعیت فعلی در تهران
مجلسی وجود دارد که راجع باین موضوع
چند کلمه بگوید و علاوه فرض کنیم
روسیه در موقعیت نظامی راضی بسازاد
کردن ما خواهد شد در عین حال ما هم
بنوبه خود در قسمت دیگر ایران امتیاز
و فرصت مقابله با روسیه میدهیم که امتیاز
یکی معادل با دیگریست و اضافه کردم
که من مفهوم و منظور نکاتی را که وی
تذکره داده است کاملا راجع با افغانستان نمی دانم
راجع بشکایات جدید از طرف
صاحب منصبان انگلیسی در قشون امیر این
موضوع هم در چنین موقعی که صاحب
منصبان انگلیسی نمی توانند قدم از سر
حدات بیرون گذارند محتمل بنظر نمی
رسد گفتیم من چنین میفهمم که او یا
دائرة قشونی روس تصور میکنند که ما
فصل داریم یا میخواهیم افغانستان را بین
مانند بلوچستان تحت حمایت خود در
آوریم این موضوع خیلی بعید و بهیچ
وجه موجب ترس نمیباشد
راجع براه آهن هم اگر امیر
تحریرت و ترغیب شود که مملکت خود
را ترقی داده و راه آنرا باز کند ما
اورا از این تمایل مانع نخواهیم شد ،
مسئله ایسوالسکی جواب داد که

چنین قراردادی فقط در مورد خط آهن بهداد ممکن تواند بود. من جواب دادم که فعالیت زیاد زمین در هندوستان نیز مانند همه نقاط ایران بروز میکند و من میدانم که راجع برآه آهن بهداد موفقیت طوریست که اگر آلمان. مقدمات اعانت خارجی را تهیه نماید روسیه و فرانسه و بریتانیای کبیر نیز حاضر بشرکت خواهند شد. مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که روسیه در فکر ساختمان راه آهن بهداد بوده ولی اگر آلمان متعهد شود که روسیه را در منطقه خود منفرد و تنها بگذارد از این نظریه منصرف خواهد شد. من از سیاق کلام مسیو ایسوالسکی چنین استنباط کردم که راجع برآه آهن بهداد « باتفاق آراء » باید قرار دادی منعقد گردد.

مسیو ایسوالسکی در حاتمه اظهار داشت نظر من پیشرفت های زیادی در حصول توافق نظر نمودیم و من اطمینان دارم عنقریب مذاکرات ما به نتایج حسنه و مقتمی منتهی خواهد شد و با نهایت مسرت بشما اطلاع میدهم که مذاکرات ما با وزیر محترم ژاپون بطرف موفقیت جریان دارد و از ظاهر اوضاع خیلی راضی و خورسندم و مايلم سه معاهده با ژاپون در خصوص تجارت، ماهیکیری، و راه آهن و دو مقاوله نامه یکی راجع بحکایت مطابق آنچه شما با فرانسه دارید و دیگری راجع اینکه روسیه و ژاپون باید وضعیت فعلی هرق اقصی را ادامه دهند منعقد نمایم در اینصورت از لحاظ اسانیت در حقیقت آسایش و صلح عمومی تأمین میدیدنی بر قرار خواهد بود.

جواب دادم چنین قراردادی بقریب مورد پسند دولت متنوعه من نیز واقع خواهد شد و سؤال کردم که آیا ژاپون راجع باین مسائل تمایلی از خود بروز داده است یا خیر. جناب ایشان جواب مثبت دادند.

من اینها را می فهمم ولی آیا چه کسی این راه آهن ها را تاسیس می کند و اینها بکجا منتهی خواهد شد؟

واجب است که با مساعدت بریطانیا تاسیس شده هندوستان منعقد خواهد شد (گنت بیکندورف) تذکر داد که ما با افغانستان معاهده ای داریم و نباید از حدود این معاهد قدم بیرون گذاریم. پرسیدم آیا میل دارید که وضعیت سیاسی کنونی ادامه یابد، از گفتار موسیو ایسوالسکی اینطور فهمیدم که چنین تمایلی دارند و بعلاوه میبایست معاهدات ای نیز برای تنظیم روابط دوائر سرحدی روسیه و افغانستان و چگونگی تجارت منعقد گردد.

جواب دادم راجع باین قسمت هاممکن است تفاهم و توافقی ایجاد گردد ولی من باید منقظر دستورات لندن بشوم سپس مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که مايلم موضوع دیگری را با شما در میان گذارم و آن اینست که روسیه و هندوستان میخواهند معاهده ای منعقد کنند که بموجب آن هیچیک از طرفین حق درخواست امتیازاتی در منطقه طرف مقابل نداشته باشد ولی راجع به یک دولت ثالثی چه در نظر دارید؟

جواب دادم بطوری که من می فهمم منظور اساسی ما این بود که پس از حصول توافق نظر بین این دو دولت هر کدام از آنها به تنهایی دولت ایران را متعهد کند که از اعطای امتیاز در منطقه وی بدوئت ثالثی خود داری نماید.

مسیو ایسوالسکی جواب داد که این کار در ب قسمت اعظم ایران را می بندد و ما باید با همان موقعیتی که در مراکش پیش آمد مواجه شویم، آلمان در سیستان باعث زحمت شما خواهد شد ولی برای دولت روسیه لازم است که راجع به منطقه نفوذ روس قراردادی با آن دولت منعقد نماید.

نتیجه ای که من از این ملاقات طولانی گرفتم این بود که دولت روسیه بسیار مایل است قراردادی باما منعقد نماید ولی حیرت من مبادا روابط ما و افغانستان طوری پیشرفت کند که بالاخره امیر را بدرجه در تحت نفوذ مستقیم خود در آوریم که تاکنون خود واجد ادش تا این اندازه در تحت نفوذ ما نبوده اند بنا بر این دولت روسیه از ما قول میخواهد که ما با اصول روابط خویش بازی تغییر نمی دهیم و وضعیت بهمان حالی که فعلا هست بماند ممکن است دولت اعلیحضرت پادشاه بریطانیا مایل نباشد خود را راجع به آینده محدود نماید ولی من میدانم که اگر اطمینانی در روسیه داده نشود مشکل و شاید غیر ممکن است راجع بایران باما گذار نیاید .

من صریحا نتوانستم بفهمم روسیه در مسائل فوق منتظر چیست . هنگامی که پیشنهادات خود ما را راجع بافغانستان بوی ابلاغ میکنم امیدوارم بتوانم بفهمم نظریه دولت روسیه چیست .

اجازه میخواهم که قونا سفارش کنم که نباید گذاشت وضعیت مناسب فعلی مذاکرات ما از بین برود و اگر چه در مورد مسائل مهم نباید چندین معجول و هتاپ زده بود ولی اگر از طرف ما تاخیر و تعللی بعمل آید باعث تاسف خواهد بود و نیز مایه تاثر است اگر در مذاکرات ما وقفه و سکوت روی دهد . کسانی که مخالف قرارداد ما بوده و با نهایت اشکال و زحمت فعلا بجا آمده اند هرگونه تعالی را از طرف ما به سوء ظن تعبیر خواهد کرد و این موضوع برای وصول نتیجه مطلوب زود آور خواهد بود . بیکن سر . سراسر بیکنس به سرادوار کری

وزارت خارجه ۳۱۳۷۱۹۳

(شماره ۱۰۱) سن پترزبورگ ۲۰ آوریل ۱۹۰۷

آ . . . . .

قراردادی را راجع به روابط متقابل آینده بین بریطانیای کبیر و روسیه که توسط دولت روس تهیه شده و ایک من افتخار آنرا دارم که نسخه ای از آنرا ارسال خدمت نمایم بمن داد ، من سواد مذکور را در حضور او مورد مطالعه و دقت قرار نداده و بدون بحث و مذاکره آنرا پذیرفتم ، خیلی متأسفم که دیروز در تلگراف خود بین کوهستان و قوچان اشتباه نمودم ، ولی سوء تفاهم مذکور بواسطه این بود که من تلفظ این دو جزا را با دقت از هم تمیز ندادم . این مقدمه و دیباچه صمیمه سواد قرارداد بریطانیا میباشد جز اینکه در آخر آن بجای کلمه « دخالت » « تصادم » استعمال شده است .

راجع بماده دوم از موقعی که خلاصه سواد قرار داد روسیه را تلگرافا مخابره نمودم . سوادى را که همسوی ایسوالسکی داد و با دقت مطالعه کرده و می بینم که تعیین خط بریطانیا در هر دو پیشنهاد تقریبا یکی است نکاتی را که من در ضمن تلگراف خود راجع بکلمات « از مرحدات افغانستان و بلوچستان » (در اصل فرانسه) معروض داشته ام از روی فکر و مطالعه کافی نبوده است

تصور میکنم جمله اخیر محتاج بسط و توضیح و اصطلاحاتی باشد . نمیدانم آیا شما لازم نمیدانید در این مسوده قید کنید که عواید ماهیکیری بحر خزر و پست و تلگراف باید وثیقه قرضه بریطانیا را تشکیل دهد بحیر . ولی در هر صورت به کنار من لازم است قید شود که عواید کامرکی فارس و حلبج فارس برای مساعده ای که دولت بریطانیا می پردازد وثیقه گذشته شده در طرح قرار داد فعلی هیچ ذکرى از قرضه بریطانیا نشده و نمیدانم آیا مایلید در ضمن این مسوده تصریح کنید که محمره نیر جیره صادر حلبج فارس است یا میخواهد از نکته ای باشد . بحث

ضمیمه مراسمه نمره ۳۸۹

سواد طرح قرارداد

پیشنهادی مسیو ایسوالسکی

دولتین بریطانیای کبیر و روسیه مشترکا با تعهد حفظ تمامیت و استقلال ایران و با میل صمیمانه باینکه انتظامات و وضعیت مصالح آمیز فعلی را در تمام حاکم مملکت ایران محفوظ داشته و همچنین منافع و مصالح تجارتهی و صنعتی تمام ملل را رعایت کرده باشند تصمیم گرفته اند که یک قرار داد راجع بایران ما بین آنها منعقد گردد :

دولتین بریطانیای کبیر و روسیه مشترکا معتقدند که هر یک از لحاظ موقعیت جغرافیائی و اقتصادی منافع مخصوصی در بعضی ایالات ایران دارند که باید برای استقرار صلح و آرامش و حفظ حدود همجواری در سرحدات روس از یکطرف و سرحدات افغانستان و بلوچستان از طرف دیگر تدابیری اتخاذ بشود و چون هر یک از دولتین بمضرات تصادمی که از تقابح حتمی اصطکاک منافع آریاست بخوبی آگاه بوده و میدانند که ممکن است در مناسبات آنها باینکه بیکدیگر و دولت ایران اختلافی هود از اینجهت میل دارند که برای جلوگیری از هر علتی که در ایالات ایران بامنافع دیگری ممکن است تصادم کند سوادی ما بین خود مقرر دارند که در نتیجه توافق نظر قرارداد ذیل تنظیم می شود .

۱ - بریطانیای کبیر متعهد میشود

که به برای خود و نه برای هیچکس دیگر خود و نه برای پادشاه دولت عثمانی هیچگونه امتیاز سیاسی و تجارتهی از قبیل امتیاز خط آهن و بانک و تالکراف و جاده هوسه و انحصار حمل و نقل و بیمه و غیره در خارج از خطی که از قصر شیرین و بردوکاخ گذشته در قریه گوغسه بی سرحدات افغانستان منتهی میشود در طرف شمال ایران از دولت ایران تحصیل ننماید و همچنین نه مستقیما و نه غیر مستقیما با دولت روسیه

و مذاکره جدا و علیحدہ بکنارید نمی توان تصور کرد که ما نظریات خود را با قید کردن این جمله « فارس و خلیج فارس » تغییر داده ایم .

بطوریکه از مذاکرات خود با مسیو ایسوالسکی در هیجدهم ماه جاری استنباط نموده ام ذکرنی از ادامه امتیازات فعلی در منطقه معلوم و مشخص ما نیست غفلت از ذکر این نکته از آنجائیکه مواد راجع به آینده میباشد مرابنحوال می اندازد که دولت روسیه میخواهد این قبیل امتیازات ادامه یابد .

واضح است که مسیو ایسوالسکی میل دارد مسئله دوخط تلگراف را از این مسوده بجزا کند . ممکن است بنظر شما چنین کاری مورد ایراد و اعتراض نباشد . اگر از طرف دیگر ما خواسته باشیم که مثلاً عاملین بانک روس در سیستان از آنجا بیرون بروند دولت روس نیز ممکن است درخواست کند که ما هم از امتیازات خود در منطقه روس صرف نظر کنیم و این امر ممکن است بساعت شود که مسئله خط تلگرافی هند و اروپا، حکومت هندوستان بانک شاهنشاهی و غیره بمیان آید شاید بهتر خواهد بود که موضوع امتیازات فعلی را از طرح مرور جدا کرده و بحال خود بکناریم تا ناچار که در خارج این قرارداد راهحلی برای مسئله خط تلگرافی مشهد و تهران یا مشهد و نصرت آباد پیدا کنیم . من این نظریه را از روی تردید و احتمال معروض میدارم .

همکامیکه دولتین راجع به مسوده قرار داد توافق نظر حاصل کرده باشند تصور نمی کنم خطوط تلگرافی مذکور در فوق باشکالات زیادی بر حورد .

من بسیار خوشنود خواهم بود اگر شما جمله آخر را بطوری که مورد پسند دولت اعلیحضرت پادشاه بریطانیاست اصلاح نموده و برای من بفرستید تا مقاد آنها بمسیو ایسوالسکی ابلاغ دارم .
آه نیککن

راجع واحد چنین امتیازاتی در نواحی حدود مرزیه هیچگونه ضدیت و مخالفتی نه نماید

۲ - دولت روسیه نیز سهم خود متعهد میشود که نه برای خود و نه برای رعایا و اتباع خود و نه برای اتباع دول ثالثی هیچگونه امتیاز سیاسی و تجارتی از قبیل حط آهن و بانک و تلگراف و چاه شوشه و حمل و نقل - و بیمه و غیره در وراء حطی که از سرحد افغانستان به کاریز و پیرچند و کرمان و بندر عباس و سرحد افغانستان و بلوچستان میگردد در طرف شرق و جنوب ایران تحصیل نماید و نه مستقیماً و نه غیر مستقیم با امتیازات متشابهی که دولت بریطانیا در آن حدود تحصیل کرده و باقی کند مخالفتی نماید علاوه مسلم است که عایدات تمام گمرکات ایران باستانهای گمرکات ایالت فارس و بلاد جنوب و ثبته استیلاک اصل و پرداخت مافع فروش است که دولت شاه از روسیه دریافت داشته و کما فی السابق برای هم ن مصرف باقی خواهد ماند .

ملاحظات

این مقدمه طهرا صحیح و درست است . صورت بین « دحالت » و تصادم بهیچ وجه در وقت بیاعتنا معلول میباشد در ماده ۱ . در صورت درخواست کنیم که منطقه از بر و کاحک میگردد و به دو اقلار که در منقأ الیه شمالی سرحدات ایران و افغان واقع است منتزی گردد .

میتوان تذکر داد که در ضمن مقدمه ای که از طرف مسیو ایسوالسکی پیشنهاد شده منطقه نمود روس و اسکلیس از یکطرف نردینگ یا درجوار سرحدات روس و از طرف دیگر نردینگ سرحدات افغانستان و بلوچستان واقع اند . هیچ ذکری از این نیست که منطقه روس دو جوار سرحدات افغانستان واقع باشد .

و علاوه از اینست که بریطانیا میسر مسئول روابط خارجی افغانستان است دولت بریطانیا مسئول تصدیق تمام مسائل سرحدی و غیره در ایران و افغانستان می باشد و پیدایش دولت دیگری که در سرحدات ایران و افغان دی علاقه باشد باعث انحلال امور شده و منظور ما را در مقدمه از بین می برد .

در این نقه هیچ وجه موضوع تسلیم و رضا نباید بیان آید . و نیز خوب است درخواست شود که شهر طهرا را بواسطه اینکه پایتخت و مسکن سفارت خانهای خارجی است باید با نظر بیطرفی نگریست . ما در این نقطه امتیاز عالی تحصیل خواهیم کرد . تصور میکنم برای اینکه از هر گونه سوء تفاهم امکان پذیری در آینده جلوگیری کنیم لازم است يك ماده به کمیته کنیم که بموجب آن جمع امتیازات فعلی ادامه یابد . احتمال دو حط تلگرافی ممکن است در خارج از دائره قرارداد بعمل آید : ولی باید بطور وضوح فهمیده شود که شرایطی که برای این نقل و انتقال تنظیم می شود باید با قرارداد در يك موقع امضاء گردد . موضوع خارج شدن عاملان بانک روس هیچ گاه در میان نبوده است ، ما از امضاء علیه بانک ایران از منطقه روس بیشتر سرد خواهیم برد واضح است که آخرین جمله متن طرح پیشنهادی مسیو ایسوالسکی نسیاقص می باشد . من اضافه جمله دلی را به آن پیشنهاد می کنم « همچنین واضح است که عایدات گمرکات ایالت فارس و بلاد جنوب و هکذا عایدات صید ماهی بحر جزر و تلگرافات کما فی السابق در وثیقه استقراری که دولت شاه از بانک شاهنشاهی کرده است خواهد ماند »

از این مسئله لاینحل می ماند که آیا راجع به بودن گمرکات سیستان در تحت کنترل روسیه در مقابل قرضه که ادعا

تمامیم کنید راجع پروابط مستقیم دواوئر سرحدی روسیه و افغانستان به وی تذکر دهید که برای ما خیلی لازم است قبلا از امیر تحصیل اجازه نمائیم و بالتبعجه باید بدانیم نظریات روسیه در دراین موضوع چیست و بطور بمحواهد قبل از نزدیک شدن با امیر آنها را بموقع اجرا بگذارد؛ تا کون مسئله روابط دواوئر سرحدی بواسطه امیر عملی مشکل می شود - دانسته ایم و این مسئله را در صورتی می توان حل کرد که آن را ضمیمه تصفیه مسائل عمومی سرحدی هندوستان که باعث فراغت خاطر هر دو طرف بوده و نمیکندارد حوادث جزئی در سرحدات ماجر بمشکلات باظواهرات سیاسی بشود بنمائیم.

ملاحظات

این مسوده را بوزارت هندوستان فرستید : در صورت امکان باید فردا سر.ا. نیکلسن تلگراف نمائیم. ۲۲۳۲، ۱۹۰۷،
نمره ۳۹۱

سر.ا. نیکلسن بسراادوارذکری

دزارت خارج ۳۷۱ و ۳۶۹ سن بطرزورک
اول مارس ۱۹۰۷

تلگراف (نمره - ۳۷)

ایران : - دیسبوزیر امور خارجه اضاراب خود را راجع به اهمیت فعلی برای من توصیح دهد و طار دست که شاهه ایل است روسیه در سرحد باقی نماید زیرا اعتد اشات از واحی قفقاز بایران سرات کرده است زیر مو حده کمت که دولت روسیه در این مورد است که در لاسون را از قفقاز در اسی ایران راجع به اضاغه کرد که اولیاء نظامی مشرت کرده و از آنها خواهد پرسید که چه اقدام دیگری امکان پذیر است . و علاوه تصمیم و نیت خود را همی براینکه اقدامات خویش را در دائره کوچکی محدود خواهد ساخت

شده است باید احتیاطی بعمل آید یا حیر ؟ در آخر اینجمله قید شده که عواید کمركات باید برای قرضه روسیه تخصیص داده شود و ما ممکن است بگوئیم چون ثابت شده است که از عواید مذکور برای این منظور تخصیص داد می شود برای روسیه تفاوتی نمی کند که چه کسی آنرا جمع آوری نماید این خود بطنه مخاطره ایست که چه فوراً دامتدیر شود ولی حتما صحبت آن میان می آید که آیا ما نباید بدولت روسیه اعلام نمائیم که چنانچه در کمترات قرضیه ما پیش برمی شده اگر لازم شود ما ضمیمه که جمع آوری و تسلیم عواید کمركاتی را باندازه ای که از عواید کمركاتی منطقه نفوذ ما باید برای قرضه روسیه منظور شود بعهده بگیریم من پیشهاد می کنم که مراسله ای راجع به این موضوع به وزارت هندوستان که متضمن سواد مرأسله سرا ، نیکسن و ضمیمه آن باشد ارسال وجواب فوری هم درخواست شود .

راجع این موضوع وزارت هندوستان بنویسید . ادوارد کری

نمره ۳۹۰

سراادوارذکری سر.ا. نیکلسن

وزارت خارج ۳۷۱ ، ۳۲۰

۲۲ فوریه ۱۹۰۷

تلگرافات (نمره) (۲۵)

ما باینده نظر صورت جامع پیشهادان روس راجع ایران بشویم قبل از اینکه شروع در گونه مذاکره ای در اطراف آنها نمائیم ، از خلاصه پیشهادان چنین استنباط میکنیم که دولت روس در رؤس مسائل آنچه ما دونظر گرفته ایم موافق است و تا اینکه ممکن است ما بعضی اصلاحات پیشهاد کنیم از راهیه رعایت بحشی برای مذاکرات بمحواهد .

درعین حال ما بواسطه همین چشم داشت در عقد قرارداد خود را ذبحق میدانیم که نظریات خویش را درباره افغانستان ابلاغ نمائیم ممکن است شما مسوده دستورانی را که در پیش خود دارید بمسئول سوالسکی

و بدون استشارة از دولت پادشاهی بریتانیا اقدامی نخواهد نمود تکرار کرد .
 مشارالیه تصور میکرد اگر دولتین راجع با اقداماتی که هر یک باید نمایند وزارت هندوستان با این نظریات اظهار موافقت نمود ۲۲ فوریه ۱۹۰۷
 عنداللزوم قبلا توافق نظر حاصل کنند بهتر خواهد بود .

من بوی گفته تنها کاری که مامی-
 توانیم بکنیم ایستکه اتباع بریتانیا را در بنادر خلیج حراست نماییم او جواب داد که بعد ها من اطلاع خواهد داد که روسیه چه پیشنهاد خواهد کرد
 و سپس مایل است نظریه دولت بریتانیا را بداند و اظهار داشت که شنیده ام بانک هاننشاهی میخواهد تمام عوائد گمرکی را ببرد و نباید بایموضوع رضایت داد من ناو موافقت نمودم ولی اظهار داشتم که اطلاعی از ایسموضوع ندارم
 نمره ۳۹۲

سر . ا . نیکلسن به سراد واردگیری وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۶۹
 من بطور بورك ۸ مارس ۱۹۰۷
 تلگراف (نمره ۴۱)

ایران - وزیر امور خارجه یادداشتی بمن فرستاده است که اشعار میدارد وزرای مختار روس و انگلیس تصمیم دارند مشروحه ای بدولت متبوعه خود بفرستند مبنی براینکه :-

- ۱ - با وجود آزارش طاهری علائم بهضت مخاطره آمیزی بر علیه خانواده سلطنتی و اروپائیان مشهود است
- ۲ - راپورت هایی مؤکد واصله مدعی براینکه شاه معصم است مجلس را که در صدد تشکیل مجاهدین ملی است تعطیل نماید بهضت صد شاه را تا ناید می کند .

۳ - نهضت صد اروپائیان راجع به افراد باسفارتخانه هایست بلکه این نهضت بر ضداستخدام آنها در دوائر ایران تکرار یافته و منظور ایستکه آنها را از تحصیل هرگونه امتیاز مانع شود

۴ - نظر نمایلات مجلس روسیه و بریتانیا حق خواهند داشت که بدوات ایران اعلام نمایند که در عین اینکه نمی خواهند در امور داخلی ایران هرمداخلاتی بعمل آورند باز بهیچوجه حاضر نخواهند شد لطمه ای از هر حیث که باشد بمصالح آنها وارد کرده دولت روس ملاحظه می کند که این دو نماینده بدون شك در اتخاذ این تصمیم محق میباشد و بهتر ایستکه وزراء مختار روس و انگلیس هر دو باهم یاد داشت متحد اللحنی که دارای مفاد فوق باشد بدولت ایران ابلاغ دارند .

دولت روس نهایت سرور و میل رضایت دولت بریتانیا را اصفا میکند و در صورتیکه دولت احیرالذکر ابرادی نداشته باشد دستوری بوزیر مختار روس داده شود که با همکار بریطا بیائی خود در اقدامات لازم همراه گردد
 ۳۹۳

سر . ادوار دگری به سرانیکلسن وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۶۹ تلگراف (نمره ۳۰) ۸ مارس ۱۹۰۷ قرار داد ایران (۱)

مقدمه و دیباچه سه سوره ای که از طرف دولت روس پیشنهاد شده کافی و ممکن است مورد قبول واقع گردد

ماده اول - راجع بخط نفوذ روسیه می بینیم که این مقدمه منطلقه نفوذ بریتانیا و روسیه را از یکطرف عماس با سرحدات روسیه یا در جوار سرحدات مزبور و از

در منطقه بیطرف که باشد همه مناطق ایران از طرف تهران ابراهام شود و اعمال کرد
ماده ۲ - ما ملاحظه میکنیم که یک جمله بد در آن گنجانیده شود مبنی بر اینکه تمام امتیازات فعلی «ادامه میمانند راجع به نقل و انتقال و مبادله دو خط تلگرافی توسط تبادل یادداشت فیما بین ما هیچوجه ایرادی نداریم مشروط بر اینکه کاملاً و واضحاً فهمیده شود که یادداشتهای راجع به انتقال خطوط مزبوره در همانوقتی که قرارداد امضاء میشود با امضاء برسد و این یک شرط اساسی در امضاء قرار داد محسوب میشود

ما قصد در خواست خارج شدن عاملین بانک روس را از سیستان که مستلزم خارج شدن عاملین بانک ایران است از منطقه نفوذ روس نداریم . زیرا ضروری که در این صورت دامن گیر ما میشود از نفع اوئی بیشتر است

آخرین جمله مسوده روس در نظر ما ناقص است و ما الحاق جمله دیر و ایشتهاد می کنیم .

«متساویاً فهمیده میشود که عوائد کمرکی ایران از ایالت دارس و نادر جنوب و همچنین از ماهیکبری بحر حرر و عوائد پست و تلگراف باید ما بدست ما بقروصی که توسط شاه و بانک شاهنشاهی استقرار شده است تخصیص داده شود

در اینجا این مسئله دخی میماند که ناشیجه روسیه و نظارت تمییش عوائد کمرکی سیستان را در اثر نامه پرداخت بقیه قروض بحود تخصیص خواهد داد تا موقعیکه میتوان ثابت کرد که عوائد کمرکی برای قروض مذکور تخصیص داده میشود (چنانکه در آخرین جمله مسوده روسیه مدراج است) . می بینیم برای روسیه تفاوت نمیکند که این عوائد توسط چه اشخاصی جمع آوری شود . ما برای شما مامورید بدوئت روسیه اعلام نمائید در صورتی که مورد لزوم واقع شود

طرف دیگر در جوار یا محاسن با سرحدات افغانستان و بلوچستان «میشمارد و هیچ ذری از این نیست که منطقه نفوذ روسیه محاسن با سرحدات افغانستان باشد . گذشته از این از آنجائی که ما مسئول روابط خارجی افغانستان میباشیم و نه تنها قرارداد با امیر بلکه ماده ۶ قرار داد ایران منعقد در ۳ مارس ۱۸۵۷ ما را ملزم میکند که هر گونه اختلاف حواء سرحدی و حواء غیر سرحدی بین ایران و افغانستان را مرتفع نمائیم ما بر این پیدایش دولت دیگری که در امور سرحدی ایران و افغانستان ذیعلاقه باشد مسئله را پیچیده و در هم نموده و منظور اصلی ما را از قرار داد مزبور از بین میبرد . باین جهت خیلی اهمیت دارد که هیچ قسمت از این سرحدات در قلمرو منطقه نفوذ روس واقع نشود . اگر ما میدانستیم که دولت روسیه دعاوی فعلی خود را بمیان میآورد تمام سرحدات راجع منطقه خود قرار می دادیدیم وئی ما میخواستیم منطقه خود را هر قدر ممکن است کوچک کنیم . شما باید جهت باید در خواست کنید که خط منطقه روسیه در ذوالفقار واقع در منتهالیه سرحد شمالی افغانستان منتهی گردد . در این قسمت هیچوجه نباید تسلیم شد

ما در اول تصمیم داشتیم در خواست کنیم شهر تهران چون پای تحت ایران و مقر سفراء خارج است در داخله منطقه روسیه بحوط بیطرفی را تشکیل دهد ولی اکنون حاضریم با صرف نظر کردن از این موضوع امتیاز مهمی بر روسیه و نادر کنیم در صورتیکه بدانیم روسیه که بواسطه بودن این شهر در منطقه خود آن بر قدرت و اهمیتش پیوسته می آید متعهد شود که در اعطای هرگونه امتیازی با اتباع انگلیس مانند اتباع یک دولت ثالث در منطقه بیطرف مخالفت نمینماید در حقیقت خیلی بد است که بعد دور افرون دولتی در تهران برای لطمه وارد آوردن ما

چنانکه در قرارداد استقراض آنها پیش
 بینی شده ما حاضریم که جمع آوری عوائد
 گمرکی مزبور و پرداخت آنها بروسیه
 تا آنجاائیکه طلب روسیه به آن تعلق
 میگیرد بعهده بگیریم بشرط اینکه دولت
 روسیه نیز راجع بطلب ما همین تمهید را
 در منطقه نفوذ خود بنماید

نمره ۳۹۴

سرادواری کرمی به سر ا . نیکلسن
 وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

تلگراف (نمره ۳۴) ۹ مارس ۱۹۰۷
 جواب تلگراف شما نمره ۴۱

ایران ، اعلامیه متحدالمضمون پیشنهادی
 موقعیت خیلی سخت است زیرا ما
 نمیخواهیم بواسطه امتناع از اقداماتی
 مطابق پیشنهاد آن ها دولت روسیه را
 در حال حاضر برنجاقیم . از طرف دیگر
 هیچ شبهه ای نیست هر قدر سر و کار
 ما کمتر با دولت ایران بیفتد بهتر است
 برای اینکه مداخلات قبلی و غیر ضروری
 طبیعتا احساسات مذکرت را بر علیه ما
 تحریک مینماید

ما در این شما بیبایست بدولت
 روسیه اطلاع دهید که فعلا هیچ خطری
 برای اتباع خارجه محسوس نمیشد و
 ما هم هیچگونه خبری از سرس ، اسپرینک
 رایس در قائلید لزوم با مفید بودن ابلاغیه
 عمومی دریافت نموده ایم ولی بخوبی
 از احساسات مخالفت آمیز ایرانیها نسبت
 نامور خارجیهها مطلع بوده و بنا بر این
 در عین اینکه میخواهیم مظاهر به هیچ
 گونه مداخلاتی در امور داخلی نشویم
 طرفدار اشتراک مساعی دولتین در ایران
 برای حفاظت متقابل منافع هر یک از آن
 ها در موقع ضرورت مینماییم .

ما تصور نمیکنیم صادر کردن یک
 ابلاغیه مشترک در حال حاضر موافق سیاست
 باشد ولی برای اینکه وحدت عملیات و
 منافع خود را نشان بدهیم ممکن است
 دولت ایران فشار بیاوریم که جواب

مقتضی بتحقیقات سفارت های ما راجع به
 اینکه برای دریافت بقیه فروض چه اقداماتی
 باید بشود بدهد (رجوع شود بتلگراف
 من نمره ۱۷ و تلگراف نمره ۱۷ مرا
 برای سرس اسپرینک رایس تکرار نمائید)
 نمره ۳۹۵

سر ا . نیکلسن به سرادواری
 وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

(نمره ۱۳۵) سن پترزبورگ ۱۰
 مارس ۱۳۰۷

آقا : امروز صبح بدین مسیو
 ایسوالسکی رفته و کفتم مراسم ای حاوی
 بعضی اصلاحات از طرف دولت متبوعه
 من رسیده که باید در ضمن مسوده قرارداد
 راجع بایران که اخیرا دولت روس به
 من فرستاده مواد آن کنجانیده شود و
 اینک با کمال افتخار سوادی از یادداشت
 خود را که پس از پایان مذاکره بایشان
 دادم ارسال میدارم ،

من به مسیو ایسوالسکی گفتم که دولت
 اعلیحضرت پادشاه بریطانیا مقدمه مسوده
 قرار داد را پذیرفته است و راجع به
 تعیین منطقه نفوذ روسیه مطابق آنچه که
 در مسوده قرارداد مندرج است . مايلم
 ملاحظاتی را که سابقا راجع به آن شما
 گفته ام اینک قدری مبسوط تر بیان کنم -
 شما ملاحظه مینمائید که در طی مقدمه
 مسوده قرارداد روس چنین توضیح داده
 شده است .

«نواحی که دولتین روس و انگلیس
 علاقه خاصی به آنها دارند عبارت از محل
 هایی است که نزدیک بادر جوار سرحدات
 روسیه و سرحدات افغانستان و بلوچستان
 واقع اند دولت بریطانیا نیز همین نظریه
 را دارد و طبیعتا تصور میکند که منطقه
 روس نباید شامل هیچ قسمتی از سرحدات
 افغانستان بشود ولی اگر خط روسیه در
 یک نقطه سرحدات افغانستان نزدیک (کوهستان)
 منتهی گردد یک قسمت از آن ناحیه در
 منطقه روسیه واقع خواهد شد . همچنانکه

تصور میکنم که مسیو ایسوالسکی ملتفت اهمیت و قوت تذکرات من نشد و گرچه خودش مبادرت ننماید ولی مستشاران خود را تحریک خواهد کرد که این تغییرات و اصلاحات را قبول کنند.

من به مسیو ایسوالسکی گفتم که یک مسئله دیپلری هم است که کاملاً مربوط به منطقه نفوذ روس میباشد و میخواهم در اطراف آن مذاکراتی بعمل آورم منطقه روس شامل تهران یا پتخت مملکت ایران است و من باید آزادانه بشما به گویم که اگر دولت من قبول کند که پتخت این امپراطوری در ناحله ناحیه ای که روسیه ذیملقه بان تشخیص داده میشود باقی بماند باعث تزئید روز افرون نفوذ روسیه خواهد شد.

در حقیقت دولت متبوعه من در بدو امر میخواست پیشنهاد کند که طهران محوطه بیطرفی را در داخله منطقه نفوذ روس تشکیل دهد ولی از آنجائیکه صمیمانه مایل

است موضوع با طرز دوستانه ای تصفیه شود حاضر شده است که مهمترین امتیازی را واگذار و از این تصمیم منصرف شود و آن در صورتی خواهد بود که بفهمد دولت روسیه متوجه میشود که بدون حصول توافق نظر قبلی با بریطانیای کبیر باعطای هرگونه امتیازی به اتمام انگلیس یا به اتباع دول دیگر در منطقه بیطرف دولت ایران مخالفت همه من آورد.

مسیو ایسوالسکی سؤال کرد که آیا این نکته که من پیشنهاد کرده ام فقط از طرف دولت روسیه باید تعهد شود یا بریطانیای کبیر هم مایل است متقابلاً چنین تعهدی نماید جواب دادم که راجع باین موضوع دستوری ندارم ولی آنچه را گفته‌اید با اطلاع سرادوار دگری خواهم رسانید مشارالیه جواب داد که هنوز علت درخواست چنین تعهدی را از دولت روسیه نمیدانم و هیچ تصور نمیکنم اگر تهران در منطقه نفوذ روس باقی بماند موفقیت سیاسی فعلی

من در ضمن مصاحبه خود باشما در هفتم ماه جاری نظریات خویش را توضیح داده‌ام اینگونه ترتیبات منجر بقضایای در هم و بر همی خواهد شد. ما مطابق عهد نامه های خود با افغانستان و با ایران ملزم میباشیم که هرگونه اختلافات سرحدی و غیره را که ما بین این دو مملکت پدید آید حل و تصفیه نمائیم و بنابراین لازم نیست من توضیح دهم که در صورت علاقه پیدا کردن دولت ثالثی در مسائل سرحدی ایران و افغانستان چه مشکلاتی پیدا خواهد شد. منظور از قرارداد رفع کلیه عوامل اصطکاک محتمل الوقوع میباشد ولی در صورتیکه خطه منطقه روس مطابق آنچه در مسوده قرارداد روس تعیین شده باقی بماند در این صورت یک عامل موثر برای اصطکاک دائمی برقرار شده است. ولی اضافه کردم که آنچه را در هفتم ماه جاری گفته‌ام تکرار مینمایم و آنهم اینست که خط روسیه باید از کاکخک به ذوالفقار ادامه یابد تا بدین طریق هرگونه احتمال تصادمی که اشاره شد مرتفع گردد.

من باید بشما بگویم که دولت متبوعه من نهایت درجه اهمیت را باین نکته میدهد و چنانکه در هفتم ماه شما کوشش نمودم اینک تاکید مینمایم که این موضوع برای روسیه دارای اهمیت حیاتی میباشد و خیلی احتمال دارد که دولت روسیه از تحقق در این نکات که من تصریح کرده‌ام غفلت نموده باشد.

مسیو ایسوالسکی جواب داد که من تمام مذاکرات هفتم ماه جاری شما را بخاطر دارم و میتوانم این نکته را تکرار کنم که خط مزبور را خود من تعیین نکرده‌ام و با کمال دقت با در نظر گرفتن مذاکرات شما تغییراتی را که پیشنهاد کرده‌اید مورد مطالعه قرار میدهم. من بوی گفتم که اصلاحات پیشنهادی من اصلاحات اساسی و ضروری می باشد.

تفاوتی حاصل کند ، مناطق معینه ما برای این در نظر گرفته شده که هر یک از دولتین را مانع از مداخله در منطقه نفوذ طرف مقابل شود ولی چرا راجع به قسمت های دیگر ایران در خارج از این مناطق باید چیزی گفته شود ؟ من چنین میفهمم که باید منطقه بی طرف برای تمام دول باز باشد و در نظر من دو تن روس و بریتانیای کبیر باید آزادی کامل عملیات را در مورد آنها حفظ کند . من بمسئول ایسوالسکی گفتم که این امتیازی را که ما با واگذار کردن تهران در منطقه روسیه برای آن دولت قائل شده ایم مثل این است که علاقمند بودن روسیه را خصوصا برسمیت شناخته ایم و با نتیجه منجر به موقعیت مخصوصی در پایتخت خواهد بود و این امتیاز خیلی مهم میباشد . اگر روسیه دارای موقعیت مخصوصی باشد با لطیفه دارای نفوذ بیشتر نیز خواهد بود و میتوان گفت نفوذ آن مافوق همه خواهد شد اگر چه در حال حاضر این طور نیست . پس چنین نفوذی ممکن است بعد ها (نمیکوئیم اینطور خواهد بود ولی میکوئیم ممکن است) برای جلوگیری از اعطای امتیازات به بریتانیای کبیر در منطقه بیطرف هم بکار رود ، ولی روسیه دارای موقعیت خاصی برای ابراز چنین مخالفتی خواهد شد و ما از نظر اینکه ممکن است بعدها در منطقه بیطرف علائقی پیدا کنیم محبوریم وثیقه ای در دست داشته باشیم که موقعیت و نفوذ آن برای لحظه وارد آوردن این علائق بکار نرود تهران ایران را اداره می نماید و ما باید برای آینده این حقیقت در نظر داشته باشیم . بنظر می رسد که مسیو ایسوالسکی ملتفت این نظریه شده است زیرا اظهار داشت که من نمی فهمم چرا باید دولت روسیه خود را از حق مخالفت با اعطای امتیاز بدولت ثالثی که ممکن است در

محروم نماید مشارالیه نقشه ای را جلو گذاشته و بمن نشان داد که چگونه ممکن است آلمان مثلا شعبه خط آهن بغداد را در منطقه بیطرف ادامه دهد آیا باید دولت روسیه در صورتیکه اعطای چنین امتیازی را مخالف مصالح خود بدانند از حق مخالفت با آن محروم باشد ؟ من تذکر دادم که ما نمیخواهیم بطور مطلق روسیه را از مخالفت مانع شویم ؛ ما با کمال دقت جمله د بدون موافقت قبلی با بریتانیای کبیر را در آن کنجنا پیدا مییم مشارالیه جواب داد که من کاملا متوجه این نکته هستم ولی فرض کنیم دولت روسیه مخالف اعطای امتیاز بدولت ثالثی بود در صورتی که دولت بریتانیا برعکس بان میل داشت در این صورت کشمکش نه تنها بین روس و بریتانیا بلکه با دولت دیگر که دچار موقعیت درهم و مشکی میشود پدید خواهد آمد راجع بدول ثالث من نمیخواهم اسمی از آنها ببرم . من بوی گفتم آنطور که من می فهمم دولت روسیه خواهان تعهد متقابلی بین روس و بریتانیای کبیر میباشد که بموجب آن از اعطای امتیاز به هر یک از آنها جلوگیری بعمل نیاید ولی از دول ثالث اسمی برده نشود .

گفتم که ما میل داریم جمله ای در آن کنجنا کنیم که امتیازات معینه فعلی بریتانیای کبیر و روسیه باید ادامه یابد و البته این موضوع ربطی به انتقال و تبدیل حق نظارت و کنترل بریتانیا راجع بمخطوط تلگرافی تهران مشهد یا مشهد - نصرت آباد ندارد . این تبدیلات و تعویضات باید بوسیله مبادله یادداشتهائی که با قرارداد در یکوقت با اعضاء میرسد صورت بگیرد مسیو ایسوالسکی راجع باین پیشنهاد چیزی نگفت سپس گذاشتم دو جمله اخیر را را که متضمن نتیجه یاد داشت است و تصور میکردم هیچ ایرادی به آنها وارد نیست

خط روسیه و از قصر شیرین شروع و از اصفهان گذشته تا پیر دو کاخ رسیده بسرحدات افغانستان در نزدیک کوهستان منتهی میشود و سفیر دولت شاهشاهی اجازه میخواهد تذکر دهد که در دیباچه چنین توضیح داده شده: «دولتین بریطانیای کبیر و روسیه مشترکاً منافع خصوصی که هر یک متقابلاً خواستار مصونیت . . . تا آنجا که هر یک از آنها باستناد عمل جغرافیائی و اقتصادی و علاقه خاص به ادامه امنیت و انتظام در بعضی ایالات مخصوص ایران که نزدیک یا در جوار سرحدات روسیه از یکطرف و سرحدات افغانستان و بلوچستان از طرف دیگر واقعند.»

باین جهت چنین مستفاد نمیشد که دولت روسیه مایل است یکقسمت از منطقه آن با خاک افغانستان مماس باشد چنانکه اگر خط مذکور در نقطه ای که در ضمن مسوده قرار داد تعیین شده منتهی میشد همین حال را پیدا میکرد علاوه بر این بریطانیای کبیر مسئول روابط خارجی افغانستان بوده و به آنها برحسب قرارداد با امیر بلخه مطابق مقررات ماده ۳ عهدنامه با ایران منعقد در ۱۸۵۷ مجبور است که تصفیه تمام مسائل سرحدی و غیر سرحدی ما بین ایران و افغانستان را بعهده بگیرد باینجهت واضح است که پیدایش دولت دیگری که در مسئله سرحدی ایران و افغانستان ذیعلاقه باشد منجر به در هم و در هم شدن قضایا گردیده و اصل منظور ما را از قرارداد از پیر خواهد بود «این جهت سفیر دولت بریطانی در سرحدات افغانستان که درخواست کند خط روسیه در ذوالفقار واقع در منتهی الیه شمالی افغانستان منتهی شود نه در نقطه واقع سرحدات افغانستان در نزدیکی کوهستان. سفیر دولت بریطانی مایل است تذکر دهد که دولت متبوعه او اهمیت زیادی باین موضوع میدهد:

سفیر دولت بریطانی اطلاع دولت امپراطوری روسیه میرساند که بند امیر دولت متبوعه او تصمیم داشت درخواست

جناب ایشان از من تشکر نموده موضوع را به ایشان ابلاغ کرده ام و اظهار داشت که مطالعات لازم را در آن بعمل آورده و آن را با یک تعادل صحیحانه برای حصول توافق نظر مورد امتحان قرار خواهم داد و امید وارم که راجع بنکاتی که چندی قبل تذکر داده اید جواب بدهم

قبل از اینکه از مسیو ایسوالسکی جدا شوم اظهار داشتم امید وارم بزودی نظریات دولت روسیه را راجع بافغانستان باطلاع من خواهید رسانید زیرا بر ما واجب است که پس از فهم آن با امیر مشاوره ای بعمل آوریم و این البته کمی وقت میکیرد جناب ایشان جواب دادند که من وقت خود را صرف این مسئله که تا یک اندازه دارای اهمیت است می نمایم و قول میدهم که بدون تعال زیاد جواب شما را بدهم ولی البته این مسئله نیست که بتوان در مدت چند روز آن را حل و تصفیه نمود تذکر دادم که امید وارم بتوانیم ترتیب امور را قبل از اینکه تعطیل تابستان من در اواخر ژوئن شروع بشود بدهیم مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که امید وارم برای اخذ نتیجه و تصمیم قبل از آنموقع مشکلاتی پیش نیاید من خلاصه ای از مذاکرات و تاکیدات خود را در ضمن تلگراف نمره ۳۲ خود مورخه امروز محابره کردم (۱) نیکاس

ضمیمه نمره ۳۹۵

یاد داشت

مسوده قرارداد راجع با ایران که از طرف دولت امپراطوری روسیه تهیه شده است سن پترز بورك ۱۰ مارس ۱۹۰۷ دیباچه

دولت اعلیه حضرت پادشاه بریطانی مقدمه را میپذیرد ماده ۱ - مسوده قرارداد تعیین مینماید که ۱ - درج نشده

گند که شهر تهران یا تخت ایران و محل سکونت سفراء خارجه محوطه بیطرفی را در منطقه روسیه تشکیل دهد. اینک دولت بریطانیا حاضر است که بوسیله صرف نظر کردن از این موضوع امتیاز مهمی را واگذار نماید ولی بشرط اینکه بفهمد روسیه بدون موافقت فعلی، دولت بریطانیا با اعطای هرگونه امتیاز به اتباع دولت بریطانیا یا اتباع دولت ثالثی در منطقه بیطرفانه مخالفت نخواهد کرد. نیز دولت شاهنشاهی تردیدی ندارد که دولت امپراطوری روسیه در تعهدات مذکور مشکلی نخواهد داشت

ماده ۲ - سفیر دولت پادشاهی بریطانیا مایل است جمله ای در این جا کنجانیده شود حاکی از این که بتمام امتیازات فعلی ادامه داده میتود. در عین حال درخواست میکند که حق کنترل خط تلگرافی مشهد و نصرت آباد به بریطانیا بکیر منتقل شود و حاضر است موافقت کند که کنترل خط تلگرافی تهران و مشهد بدولت روسیه واگذار گردد. این نقل و انتقال بوسیله میدانه یاد داشت هائی که با قرارداد در يك وقت بامضا میرسد باید صورت بکیرد سفیر دولت بریطانیا مایل است آخرین جمله ماده ۲ اصلاح و ترمیم شود و پیشنهاد میکنند که جمله ذیل پیشنهاد گردد «دولتین متساویا اعتراض میکنند که عوائد کمركی ایران در ایالت فارس و خلیج و همچنین عوائد ماهیکیری بحر خزر و عوائد پست و تلگراف باید مانند سابق برای تضمین قروضی که از طرف دولت شاه با بانک شاهنشاهی مقرر شده تخصیص داده شود»

سفیر دولت بریطانیا مایل است يك نکته دیگری را تذکر دهد، اگر مسئله عدم قادیه بقیه قروض یا امکان تشکیل نظارت و کنترل در عوائد کمركی یا عوایدی که وثیقه قروض گذارده شده در هر يك از مناطق بمیان بیاید بریطانیا بکیر حاضر خواهد بود که جمع آوری و تسلیم آن قسمت از عوائد کمركی را که در منطقه انگلیس واقع است و به

مطالبات روسیه تعلق میکرد عهده دار گردد بشرط اینکه دولت امپراطوری روس نیز متقابلا راجع بخواهد منطقه روسیه که به مطالبات بریطانیا تعلق میکرد تعهدی بنماید سن پترزبورگ ۱۰ مارس ۱۹۰۷

ملاحظات

این یادداشت کاملا صحیح است مگر در مورد جمله راجع به امتیازات دولت ثالث در منطقه بیطرف که از آن موقع تا کنون در ضمن تلگراف تصحیح شده است.

نمره ۳۹۶

سراوداگری به سرا. نیکلسن

وزارت خارجه ۳۷۱۳۶۹ ر ۱۱ مارس ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۳۵)

جواب تلگراف شما نمره ۴۲ (۱)

راجع قرارداد ایران

ما فقط باین علاقه مندیم که با امتیازات بریطانیا در منطقه بی طرف بدون حصول توافق نظر قبلی دچار مخالفتی نشویم و حاضر برای تعهد متقابلی خواهیم بود باین جهت ما با اولین جهه قسمت سوم تاکیداتی که از مصاحبه و مذاکره شما با مسیو ایسوالسکی اقتباس شده موافقت

۱ - (درج نشده) این تلگراف

حاکی از تاکیدات سرا. نیکلسن میباشد که از مذاکرات وی با مسیو ایسوالسکی راجع بنظر به احتمالی دولت روسیه در موضوع قرارداد ایران اقتباس شده قسمت سوم که قولا به آن اشاره شده از قرارداد ذیل است «دولتین موافقت خواهند نمود که با هرگونه امتیازی در منطقه بی طرف مخالفت بعمل بیآورند در صورتیکه این تعهد متقابل و محدود بامتیازات بریطانیا و روس باشد بریطانیا نمی خواهد در مورد مخالفت یا اعطای امتیازات بدولت ثالثی دست های خود را بسته باشد گرچه من بوی گفته ام که روسیه از حق مخالفت با ایسگونه امتیازات در صورت حصول توافق نظر قبلی با ما محروم نخواهد بود.»

نمره ۳۹۷

سرا . نیکلسن به سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

(نمره ۱۳۳) سن پترزبورگ ۱۳ مارس ۱۹۰۷
آقا : من امروز به مسیو ایسوالسکی
راجع باعطای امتیاز دولت ثالث در منطقه
بیطرف ایران اطلاع دادم که اگر از طرف
دولت روس تهدید بشود که بدون حصول
توافق نظر قبلی با بریطانیای کبیر با امتیازات
بریطانیادرناحیه مذکوره در فوق مخالفتی
بصمل نیاید دولت متبوعه من راضی و به
آن اکتفا خواهد کرد. ما نیز در قسمت
خود ، اگر روسیه مایل باشد حاضریم
تهدید مشابه آن بنمائیم . چنین برمیاید
که مسیو ایسوالسکی کاملا پابین ترتیب
موافق است و اظهار داشت امیدوارم به
توانم در همین نزدیکی ها موقعیتی برای
خود بدست آورم که جوابی بملاحظات
و نکاتی که شما راجع به مسوده قرارداد
روسیه بمن تذکر داده اید بدهم و اضافه
کنم که اولیاء قشونی مشغول مطالعه در
اطراف موضوع منتهی شدن خط. منطقه
نفوذ روسیه در ذوالفقار میباشد ولی من
کمان نمیکم که در تصفیه این قضیه مطابق
درخواست دولت اعلی حضرت پادشاهی بریطانیا
مشکلات زیادی پیش آید .
اجازه میخواهم که برای استحضار
خاطر شما مسوده مختصر ضمیمه الحاقیه
قرار داد راجع بانققال و مبادله خطوط
تلگرافی مشهد و تهران و مشهد و نصرت
آباد لفا تقدیم دارم . تصور میکنم اگر
بجای اینکه منتظر پیشنهادی از دولت
روسیه بشویم مسوده الحاقیه به مسیو ایسوالسکی
ابلاغ شود بهتر است . ا . نیکلسن

ضمیمه نمره ۳۹۷

مسوده ضمیمه الحاقیه بقرار داد
ایران راجع بانققال حق نظارت در خطوط
تلگرافی بین تهران و مشهد و نصرت آباد
دولتین بریطانیای کبیر و روسیه
که قراردادی راجع بعلاق و مصالح خود
در ایران امروز امضاء نموده اند اینک

موافقت دارند که حق نظارت (کنترول)
خطوط تلگرافی بین مشهد که فعلا مخصوص
دائرة تلگرافی بریطانیا می باشد بدائرة
تلگرافی روسیه منتقل شود و حق نظارت
(کنترول خط تلگرافی بین مشهد و نصرت
آباد که فعلا مخصوص دائرة تلگرافی
روسیه است بدائرة تلگرافی بریطانیا
منتقل گردد تمام ترتیبات و مقرراتی که
راجع بادامه عملیات عمومی این دو خط
تلگرافی بادولت ایران تعیین گردیده است
از طرف دوائر تلگرافی هر یک از دولتین
بریطانیای کبیر و روسیه مراعات خواهد
گردید تمام متصدیان و علائم بریطانیا و
کار دها و سایر کارگران بریطانیا در
خط تلگرافی بین تهران و مشهد و تمام
متصدیان و علائم روسیه و کار دها و
سایر کارگران روسی در خط تلگرافی بین
مشهد و نصرت آباد هنگام مبادله حق نظارت
(کنترول) این دو خط منتقل خواهند شد.

نمره ۳۹۸

سرا . نیکلسن به سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

(نمره ۱۳۱) سن پترزبورگ ۱۶ مارس ۱۹۰۷
آقا : من مشاهده میکنم که در مسوده
قرار داد روسیه راجع بایران علاوه بر
تعیین نوع امتیازاتی که هر یک از دولتین
باید از درخواست آن در منطقه دیگری
خود داری نمایند دولت روسیه اینطور
شرح داده است که بریطانیای کبیر از طرف
خود متعهد میشود که از طرف خودیا بنفع
اتباع روسیه یا اتباع دولت ثالثی در صدد
تحصیل هیچگونه امتیازی بر نیاید .

الی آخر

کاماتی که زیر آنها خط کشیده

شده مواد اضافی هستند که شاید شما مایل
به حفظ و نگاهداری آنها باشید

اگرچه مسیو ایسوالسکی ذکر اسم
دولت ثالث را در مورد نظریاتی که دولتین
باید راجع با امتیازات و در منطقه بیطرف

در صورت وقوع حوادث نظیر آنچه
گونا ذکر شد راجع بکمربکات و سایر
عوائد تعهدی در داخله خطی که در ضمن
ماده ۱ تعیین شده، روسیه بحاضر است جمع
آوری و تسلیم این عوائد را نسبت بانچه
که از بابت قروض کنتراتی بین دولت شاه
و بانک شاهنشاهی است عهده دار گردد .
ا . نیکسن .

نمره ۳۹۹

سرادواردگری به سرف برتی

وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

(نمره ۱۵۳) ۱۶ مارس ۱۹۰۷

آقا : من اخیرا تمایل و خواهش خود
را مبنی بر اینکه بواسطه توافق نظر حاصله
بین بریطانیای کبیر و روسیه راجع پرداخت
مساعده بدولت ایران ، دولت فرانسه باید
بانکهای فرانسه را از قرض دادن بدولت
ایران اقلا ، بدون توافق نظر قبلی بدولت
اعلیحضرت پادشاهی بریطانیا و دولت روسیه
باز دارد برای سفیر فرانسه شرح دادم
در روز هشتم ماه جاری مسیو کامبون
باین وزارتخانه آمده و یادداشتی (۱)
بمن تسلیم نمود حاکی از اینکه دولت فرانسه
باحسن قبول این درخواست راتلفی و وزیر
مالیه اقداماتی نموده است که در محافل مالی
فرانسه حتی الامکان خواهش مرا بموقع
اجرا بگذرانند .
ا . گری

نمره ۳۰۰

سرا . نیکسن به سرادواردگری

وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱ سن پترز بورك

۱۷ مارس ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۳۶)

فرار داد ایران :

در ماده ۲ و ۱ مشاهده کردم در متن
روسی « بریطانیای کبیر و روسیه هر يك
بنوبه خود متعهد می شوند که از اعطای
امتياز به اتباع دولت ثالثی در منطقه طرف
دیگر طرفداری ننمایند
شاید شما مایل باشید اسم دول ثالث در

ایران اتخاذ نمایند ابراد نمود چسار تا
عرض میکنم که بهتر است در مورد منطقه
نقوذ بریطانیا و روسیه دولت ثالث نیز
ذکر شود زیرا این تذکر امکان تمایل
دولت روسیه را بمعرفی معاملات دولت
روسیه در منطقه بریطانیا مرتفع خواهد
نمود اطمینان دارم چرا از تذکار این
نکته معفو خواهید داشت و بدون شك
این نکته در نظر خود شما هم بوده
است ولی میخواهم مطمئن شوم که شما
اجازه بدهید اضافه گردد یا خیر

راجع بمنطقه بیطرف پیشنهاد من
این است که مسوده ماده سوم بترتیب ذیل
یاد رطی کلماتی نظیر آن تقدیم ایسوالسکی شود
روسیه از طرف خود متعهد می شود
که بدون حصول توافق نظر قبلی با بریطانیای
کبیر با اعطای هر گونه امتیازاتی باتباع دولت
انگلیس در ناحیه ای که در خارج از خطوط
معینه در ماده اول و دوم واقع است مخالفت
بعمل نیارد . بریطانیای کبیر نیز تعهدی
مشابه آن راجع با اعطای امتیازات باتباع
دولت روسیه در نواحی مذکوره در فوق
می نماید .

« بتمام امتیازات موجوده در خطوط
مذکوره در ماده ۱ و ماده ۲ اضافه داده
می شود . »

شاید بهتر باشد اگر از استعمال
لفظ « منطقه » یا « دائره » خود داری بعمل
آید و به همین علت است که من کلمات فوق را
بکار برده ام . ماده ۴ راجع است بکمربکات
و تعهدات راجع بعوائد و چسار تا سطور ذیل
را بمنزله مسوده ماده ۵ معروض میدارم
« اگر موضوع عدم پرداخت بقیه قروض
بمیان آید و در صورت امکان تعیین نظارت
و کنترول برای کمربکات و سایر عوائد تعهدی
در نواحی واقع در ماده ۲ بریطانیای کبیر
حاضر است جمع آوری و تسلیم این عوائد را
نسبت بانچه که از بابت قروض کنتراتی
بین دولت شاه و روسیه تعلق میبرد عهده
دار گردد . »

مورد مناطق مخصوصه ما باقی باشد زیرا
ممکن است این تذکر روسیه را از اظهار تمایل
به معاملات خارجی در منطقه ما باز دارد.
از آنجا یکما در متن مسوده خود آن را ذکر
نکرده ایم اینک چسار تا استعمال مینمایم

نمره ۳۰۱

سر ادوارد کری به سرا . نیکلسن

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۶۹

تلگراف (نمره ۳۹) ۱۸ مارس ۱۹۰۷

تلگراف شما نمره ۳۶۶ قرار داد ایران

مایم ذکر اسمی از دول ثالث در

ورد امتیازات در مناطق معینه ما چنانکه در

ماده ۲۰۱ متن روسی است باقی بماند

نمره ۳۰۲

سر ادوارد کری به سرس . اسپرینک رایس

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۶۹ ۲۰ مارس ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۳۰)

تلگراف شما نمره ۸۵ مخفی (۲)

دولت روسیه میل ندارد گنجاندن

جمله ای چنانچه شما پیشنهاد کرده اید در

قرار داد اجازه دهد

من از سرا . نیکلسن درخواست کرده ام

که از دولت روسیه جویا شود که در صورت

لزوم چه اقداماتی بمنفعت ظل السلطان

خواهند نمود و آیا حاضر خواهند شد که با

دولت بریطانیا یا بخود ظل السلطان در این

موضوع اطمینان بدهند یا خیر

بیقر است تا موقعیکه نتایج تحقیقات ما

معلوم نشده چیزی بظل السلطان نکرئیم

نمره ۳۰۳

سرا . نیکلسن به سر ادوارد کری

وزارت امور خارجه ۳۷۱ و ۳۶۹

سن پترزبورگ ۲۵ مارس ۱۹۰۷ (نمره ۱۵۶)

۱ - درج نشده

۲ - درج نشده : در ضمن این تلگراف

از دولت روسیه درخواست تمهیدی شده که

اگر اصفهان جزء منطقه روس و ایران بود

دولت روس متعرض ظل السلطان که بمنفعت

بریطانیا اقدامات کرده بود نکرده

آقا : امروز صبح مسیو اسپوالسکی

یعنی گفت اینک در یک مراقبتی است که

میتواند اقداماتی را که دولت روسیه در

صورت وخیم شدن اوضاع ایران برای حفظ

مصالح روسیه در آنمملکت در نظر دارد

بمن اطلاع دهد و اظهار کرد در نظر وی

نکته اساسی اینست که توجه بعمل آید تا

عوائد کمربکی که برای تضمین فروش روسیه

همین شده از این منظور دور و منحرف نشود

و نیز با نمایشات عملی نشان داده شود که

دولت روسیه اجازه نمیدهد لطمه ای به

بمنافعش وارد کرد دولت روسیه کاملاً مصمم

است که از هر گونه مداخلاتی در امور

داخلی خودداری بعمل آورد و تا زمانی که

جریان حوادث اقداماتی را ایجاب ننماید

تصدی بر نخواهد داشت ولی در عین حال بهتر

است خود را برای حوادث محتمل الوقوع

آماده نماید و من اینک یادداشتی در این

موضوع بشما بدهم و اینک سواد یادداشت

مزبور را که حاکی از اقداماتی است که در

نظر گرفته شده تقدیم میدارم از مایل است

که با لصل سیمینیت اشتراک مساعی کامل با

دولت اعلیحضرت پادشاه بریطانیا نموده و

راجع با بران با آن همخوانی کرد و بنا بر این

دلیل است که دولت اعلیحضرت چه اقداماتی

را از طرف خود در نظر دارد در نظر

من اقداماتی که از طرف دولت روسیه در

نظر گرفته شده. معذرت باین است در صورت

لزوم تمهیدی از عوائد کمربکی شمال را

بدست آورد

مشار الیه از من درخواست نمود که

نظریات مزبور را در موضوع اقداماتی که

دولت روسیه در نظر دارد باو تذکر دهم و

بگویم که آ این اقدامات تا ابرام مفیدی

در اهالی ایران خواهند نمود یا خیر

من بجناب ایشان گفتم در اظهار

نظر راجع باین تمهید متحیرم و منتظرم

اطرفیات سر ادوارد کری را بدانم ولی

شخصاً بصر من نیست که اقدامات مزبور

دو احوی باشند بتوانند در موقع لزوم هر یک از نقاط مرز بوده آمد و رفت نمایند - دولت امپراطوری روسیه وظیفه خود میدانند که قملایین نکته را با اطلاع کابینه لندن رسانند و خواهش کند که در چهار دولت انگلستان در ارجح اقداماتی که باید از ناحیه او بر عمل آید اطلاع دهد تا یک توافق نظر کاملی با این دولتین در عمل برقرار باشد

نمره ۳۰۲

سر ا. دیکلسن به سوادواردگری

وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

(نمره ۱۷۳)

پس پترزبورگ ۲ آوریل ۱۹۰۷

آقا: با کمال افتخار مراسم خودوسی

را که امروز از طرف مسیو ایسوالسکی انجام پذیر نامی که شامل جواب دولت روسیه راجع به این است که در تمام این مبادی و تملیم کرده بود و نیز در ضمن مراسم ۱۲۵۰ بود و آنرا راجع به قرار دادی در موضوع افواج هر یک از دولتین روسیه و ریشایینی که بر د ایران بوده به خدمت شما عالی فرستادام تمام ملاحظه

در نظر د-یو ایسوالسکی نکته اساسی اهمیت که دولت روسیه حاضر خواهد بود بر حسب قراردادش دولت برید، با حفظ روسیه در این باره تشریح در صورتی که راجع به یک یا دو نکته توضیحات لازم داده شود، راجع است که جواب دولت روسیه قدری بیش از آنچه که من شرح داده ام محفوظ است و این تصور منکم که آید مسلم دانست که خواهش ما را در این نکته به قبول برده است

نگار من - کتاب درجه در قسمت دوم تا گویا راجع به امتیازات در منطقه بطور فطرت این موارد شده است که با اظهار شهادت که من در سیزدهم مارس که به مسیو ایسوالسکی دادم و در ضمن آن طرف نهم ۱۳۳ خود در همان تاریخ به شما عالی را پور داده طاعت نماید تصور

می تواند مطابقتی را که این اقدامات برای آن در نظر گرفته بر آورند و امیدوارم در صورت اجرا تاثیرات لازمه را در احوالی ایران رساند سپس اسامی بیک برای من میدادم معتقد است که در حدود امکان تا آخرین لحظه از ما اجتناب شود داری عمل آید ولی در صورت لزوم این امانت بکاره میرود بیش از سه است

مسوا ایسوالسکی اظهار داشت همان طور که در دفعه قبل گفتیم از هم اطمینان نمیدهم که هیچ چیز جز لزوم قطعی و فوری دولت روسیه را وادار با اقداماتی نخواهد نمود و فراموش پرسید آیا دولت متدووعه شما خواهد کرد، ام جواب دادم بوقتیه من با ما یکنم اقداماتی در حفاظت از حقوق عمل میوردم، معترض کردن آنها است، کمترین آسایش را در این باره نخواهد آورد و جواب دادم راجع به این است که توام جواب دادم ولی من این باره اینک سر اذعان کردی و اطمینان دارم در اطراف یادداشت شما در این باره نظر است او را در این زمین ملاحظه

صمیمت مراسم نمره ۳۰۲
چون هیئت ایالت شهری ایران در روز و چهارم در این باره تا اول اظرفی روسیه در این باره از وزارت روسیه که مصمم به انجام دادن این کار است شود برای من تمام مسائل و جزئیات است اقدامات لازم در این باره در نظر گرفته دقیق رعایت شده است در هر دو صورتی و عملی انجام داده است که عمل کمترین و بیشترین این باره در صورت که فیه و تمام این مسائل و جزئیات در تحت نظر من در این باره راجع به روسیه را که دولت این باره کرده که کتاب خود اردولت روسیه در این باره نامه ای در این باره با اینکه در این باره کرده که در این باره که تمام عادت از جمله - آینه آرا - ایرانی همه دست به دست - آینه آرا - ایرانی

میکنیم با این تریب پس از اینکه جواب
تذکر نامهای را که اینک میدهیم میدارم میدهیم
دیگر ایرادی وارد نیاید .

هیچ دگری از ماده سه مطوطه تلگرافی
یا ادامه امتیازات فعلی یا راجع الحاق قسمت
اصافی ماده ۲ مسوده قرارداد روسیه راجع
بعوانندی که برای تامین فروص بریطانیا
در ایران پیشههاد شده بمیان نیامده است و
من پیش منی مشکلاتی را در این نکات نمی
نمایم من موضوع تذکر نامها را در ضمن تلگراف
نمره ۵۷ مورخه امروز معروض داشته ام
ا . تکلمس

صهیمه ۱ نمره ۵۸

مسیر ایسوالسکی به سر. ا . تکلمس
مورخه ۳ آوریل ۱۹۰۷

سعی کردم - تا کمال عجله معدوم
میخواهم که در ضمن این یادداشت در جواب
مراسله اخیر شما راجع باورن تذکر دلیل را
حاضر نشان نمایم .

این يك جواب اساسی نیست اما چنانکه
مشاهده خواهید فرمود در اول و بنا کرد
ما حاضریم که بر طبق عایالات شما رفته که
مخاطب صهیونی و ایسوالسکی

صهیمه ۲ نمره ۵۹

یادداشت دولت روسیه

سنت پترزبورگ ۳ آوریل ۱۹۰۷

بظن با اهمیت زیادی که وثتاد ایس
داین نکته پندهر که حدوده خط بود بشر
بیمی شده روسیه در این مهمی نگویس
• بشود بلکه بدو انبار منسی گردد در تمام
آنکه امتحان صمیمیت غیر قابل تردید در
نگارنده من حواس در دره وصول بیه
محکمگی از اتحاد و یکپارگی در نه لبین داده
باشیم دولت امپراطوری روسیه متقوانده است
خود را با تالیلاب دولت انگلستان اعلام
- ارد معدنك قبل از آنکه يك جواب اساس
چه راجع داین موضوع و چه راجع بمسائل
مربوطه دیگری که در یادداشت دولت انگلستان
مورخه ۲۵ فوریه است داده ماشیه وزارت خارجه
دولت امپراطوری روسیه عیل دارد به نظر

دلیل را که در مسوده یادداشت مربوط خاطر
نشان شده است نجومی روشن سازد

۲- سعی بریطانیا اینطور اظهار علاقه
میدماید که هرگاه موقعیتی پیش آید که دولت
ایران اقساط فروص خود را بردارد و کنترل
گمرکات یا سایر مانع عایدات دره خطه
یکی از طرفین واقع شده ممکن فکر دولت
ریطانیا متعبد میشود که عایدات مربوطه را
در مقابل استیلا فروص روسیه در معطاه خود
جمع آوری و بر روسیه ایصال وعاید دارد و
دولت روسیه هم هم خود راجع جمع آور
و ایصال گمرکات و سایر ائد و ائد در منطقه
ندود خود که دانا معترف است الا که قروس
دولت ایران نکاتس در دست آمد مشابهی
می نماید .

عانی هدایا لارم است در نظر گرفته شود
که حق کنترل بر گمرکات ایران در صورتی
که در داحت اقساط فروص غیر مدلم باشد
بمرحبه يك قرارداد مسوومی که امضای
دولت ایران نمیده تا که فروص روسیه
در دست است و در نتیجه لارم است قیاما
آن مسئله حل شود تا دولت روسیه
حق را بر تمام حق خود را شرکری
و در کنار آنکه در ات ارا حق دزد
برصد حساب آنه ائد نماید

• حدود و اب ارا ارا روسیه منی
تا اندامه سایر در این آنگه بطور
تمام و صحیح ارا منی که است انگلستان
در این روسیه ارا ارا کرده است
و اثبات شد ارا در دره ریطانیا
• هت دره من ارا ارا ارا در
و قابل ارا که ارا ارا ارا حق
در رسیده ارا ارا ارا

• من ارا ارا ارا ارا ارا دولت
در رسیده قبل از ارا ارا ارا دولت
انکس ارا ارا ارا ارا ارا ارا
آنکه ارا ارا ارا ارا ارا ارا ارا
و من دولت ارا ارا ارا ارا ارا ارا
چون این ماده طوری تنظیم یافته که ممکن است
ارا ارا ارا ارا ارا ارا ارا ارا

متعصمن پیشنهاد قرار داد انگلیس و روس
راجع بایران بود فعلا مطرح مذاکره است
من از طرف سراد وارد کبری وزیر وقت
دستور دارم که جوفا یک نسخه از مراسله
بهیر دولت اعلام محسوس پادشاه بریطانیا را
در پتارر بورد که حاوی بعضی تدکرات و
پیشنهاداتی است که جناب ایشان مایل بودند
ضمیمه مسوده قرار داد دولت روس که نسخه
ای از آنرا جوفا مراسله ۲۸ فوریه خود (۱)
ارسال داشته شود لذا تقدیم دارم.

راجع ناوین فقره مراسله سرانیکاس
لارم است بشما اطلاع دهم که سراد وارد کبری
به جناب ایشان اطلاع داده است که
دولت پادشاهی بریطانیا مایل به تدکر
اسمی از دول ثالث در مورد امتیاراتی که
باید در مناطق مخصوص روس و انگلیس
ادا می یابد می باشد. این اطلاع که در ضمن
تلگراف شماره ۳۹ مورخه ۱۸ ماه گذشته
سراد وارد کبری به سرانیکاس ابلاغ شد
دو قسمی که مراسله از دو شتته شده بود باور رسید
و یک نسخه از تلگراف مر در ارسال میگرد
در ۱۱ ماه گذشته سراد وارد

کبری تا کرافتی تحت شماره ۳۳ که در همان
روز نسخه از آن بشما ارسال شد بعدوان
سرانیکاس محابره کرد حاکی از اینکه
دولت اعلام محسوس پادشاهی فقط داین علاق
می باشد که با امتیارات بریطانیا در منطقه
بیشتر مدون حصول توافق طر قبلی نا
دولت برتانی محالمتی بعمل نیاید و دولت
روس بخواهد خود حاضر است چنین تعهدی
را از طرف خود بدهد.

مسوده ماده ۳ پیشنهادی سرانیکاس
این لحاظ تنظیم شده که نظریه فوق را
تأمین نماید. سراد وارد کبری اصولا آنرا
مکفی میدانند ولی تصور می کند بهتر است
بجای لفظ واحدی مذکور فوق در
ایران لفظ همان بواحی در آخر
فقره اول استعمال شود که نظر ایشان معهود
شماره ۳۸۹ و صمیمه آن و ملاحظات آن

بهتر آن است که از این ماده تمام کلماتی که
مربوط بدول ثالثی است (همانطور که در
پیشنهاد اولیه سرانیکاس بود) کاملا
حذف شود

بدیهی است که دولت روسیه نمیتواند
چنین تعهدی را بدهد مگر آنکه دولت انگلیس
نیز در مقابل تعهد مشابهی کرده باشد

شماره ۳۰۵

سرانیکاسین به سراد وارد کبری

وزارت خارجه ۳۷۱-۳۶۹

شماره ۱۷۷ پس بطارر بورد ۲۴ آوریل ۱۹۰۷
آقا. من دیروز به مسیو ایسوالسکی
اطلاع دادم که یک نسخه از یادداشت مشار
الیه را که در باره ایران من تسلیم کرده
بودند جوفا مراسله شماره ۳۳ خود (۱)
مورخه دوم ماه جاری برای اطلاع شما
فرستاده ام و اظهار داشته ام که خیلی خوشوقت
ام از اینکه می بینم دولت روسیه حاضر است
پیشنهاد اصلاحی دولت بریطانیا را راجع
بخط حدود روسیه بپذیرد. جناب ایشان در
دادند از آنجا که در اسکاتلند مرتب
موافقی داده شده است و از سایر اسکاتی
که در ضمن یادداشت مطرح است و دارای
جذبه قبی می باشند مشکلات ردی پیش نیاید
و البته شما ملتفت هستید که من نتوانم
راجع به آنها کنم خط روس قبل از اینکه در
سایر اسکات توافق نظر حاصل شود جواب
صریحی بدهم. مشارالیه اضافه کردند که
من مشغول مطالعه درترین طریق برای ترتیب
دادن مسئله خط کرافتی می باشم و از قرار
معلوم ملتفت شده بود که این راه حلی
همانا طریق معادله می باشد من پیش بینی
نمی کنم که راجع این موضوع مشکلاتی
پدید شود

شماره ۳۰۶

وزارت خارجه وزارت ۱۵ وستان

وزارت خارجه ۳۷۱-۳۶۹

۶ اوایل ۱۸۰۷

آقا. در جهت مراسله قبل که

ماده مربوط را بدون اینکه در معنی آن تغییری دهند موکد می نمایند .
مهدا ایشان از نظر موافقت با استر مورتلی وزیر
پیشهاد می نمایند که به سر ا . نیکلسن اختیار داده
شود که این مسود را با تغییرات جزئی چنانکه
فوق اشاره شد بوزیر امور خارجه روسیه
تسلیم نمایند .

سر ادوارد کری با سر ا . نیکلسن در
این نظر به موافقت دارد که بهتر است ارتش
قرارداد پیشهادی در گونه دیگری را در
نقطه « منطقه » یا « دائره نفوذ » حذف نمود
سر ادوارد کری عقیده دارد که مسوده
ماده ۵ پیشهادی سر ا . نیکلسن اصولاً در
منطوری که برای آن نوشته شده نماینده
نظریات دولت اعلی حضرت پادشاهی بریطانیا
میشود . مشروطاً به ترتیبی می دهند که هر گونه
دگرگونی از تعیین قطار اریک طرف در مورد
کمربند یا سایر عوائد رهبری در منطقه طرف
مقابل که احتیاطهای لازمه در قرارداد بانک
شاهنشاهی ایران با دولت ایران در باره آن بعمل
آمده حذف شود و پیشه ادم نمایند که اگر کلمات
دیل بجای کلماتی که از طرف سر ا . نیکلسن
نوشته شده بکار روده منظور و مقصد ماده مربوط
را واضح تر و روشن تر نمایند .

« در صورت عدم پرداخت مرول قروض
روسیه از طرف دولت شاه بریطانیا
کمربند حاضر است . جمع آوری و پرداخت آن
قسمت از عوائد کمربندی یا سایر عوائد و بقیه
قرضین را در باجیدای گذر داخل خط مدکور
در ماده ۳ واقع است تا آنجا که بقرصه مربوط
تعلق میگیرد عده ۱۰۰ را کرده .

« روسیه نیز در صورت وقوع حادثه مشابهی
حاضر است که جمع آوری و پرداخت آن قسمت
از عوائد کمربندی یا سایر عوائد و بقیه را
در باجه ای که در دامن خط مدکور در
ماده ۱ واقع است تا آنجا که بقرصه ای کابین
ساز و بانک شاهنشاهی اعتبار آن بسته شده
تعلق میگیرد عده دار کرده .

سر ادوارد کری پیشهاد می نمایند در

صورتی که مستر مورتلی ایرادی نداشته باشد
به سر ا . نیکلسن اختیار داده شود که مسوده
ماده ای را که شامل این مفهوم باشد بمسیر
ایسوالسکی تسلیم نماید . ا . کورسی
نمره ۳۰۷

سر ا . نیکلسن به سر ادوارد کری

وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

(نمره ۱۸۲)

س پترزبورگ ۷ آوریل ۱۹۰۷
آقا : افتخار آنرا داشته ام که مراسله
نمره ۱۳۶ مورخه ۲ شهر جاری شمارا به
اصحاب نسخه ای از مراسله دائره امیرالبحری
راجع با اقدامات برای حفظ مصالح بریطانیا
در خارج فارس دریافت دارم . (۱) از آن
جائیکه در جواب یادداشت مسیو ایسوالسکی
که بمن تسلیم کرده و من نیز يك نسخه از آن
را در خوف مراسله نمره ۱۵۶ خود مورخه
۲۵ مارس ارسال نمود داشتم چسارتا یادداشتی
تهیه کرده ام که ممکن است در صورتی که
مواد آن مورد تصویب شما واقع شود بوی
تسلیم نمایم ایملک مسوده آنرا لها تقدیم
میدارم و تصور میکنم لازم نباشد اسامی
بناوری را که حلق است کشتی جنگی
با ااعراض داشت ذکر و تعداد معاینیم . ناین
حجت است که خود بحاجت محضر و عمومی راجع
بان ماده ام . و بهر من نوع اقدامات لازمه
را از لحاظ حفاظت تعیین نکردم و اگر محدودا
مسیر ایسوالسکی از من سؤال کند که آیا
در صورت لزوم دولت اعلی حضرت پادشاهی
بریتانیا حاضر است که گمرکخانه ها را
قبضه نمایند من پیشهاد میکنم چنین جواب
داده شود که برای صاحبان مصداق بحری نباید
تا بلی راجع با اقداماتی که جریان حوادث
اقتصادی میکند منظور شود و بهما اختیار داده
شود بهر اقدامی که در نظر آنها عملی
تر است و بهر من اقدامات نمایند مدارب
حضورند در حقیقت حورسند خواه بود اگر
نظریات حورس را راجع به مسوده یادداشت

(درج شده)

مرنور و هر کوبه اصلاحاتی که میل دارید
معمل آوردم بنگرافا بمن اطلاع دهید .
ا . نیکلسن

صمیمه نمره ۳۰۷

مسوده یادداشتی که باید بدولت
روسیه ابلاغ شود

سفیر دولت اعلیحضرت پادشاه بریتانیا
با کمال افتخار اطلاع میدهند که تدکرونامه
ای را که دولت امپراطوری روسیه لطفا
در ۲۵ مارس ۱۹۰۷ راجع به
اقداماتی که در صورت لزوم قطعی برای
حفاظت منافع روس در ایران چه آشد شد
ارسال داشته بود دریافت کرده است دولت
امپراطوری روسیه درخواست کرده است
که اقداماتی را که دولت اعلیحضرت پادشاهی
بریتانیا در چین موردی خواهد کرد و
رویه ای را که اتحاد خواهد کرد به آن
اطلاع دهیم .

سفیر دولت بریتانیا اجاره میدهد
بعضی برساند که در صورت پیش آمدها
اضطراری و در صورتیکه زندگی و مصالح
اتباع انگلیس را خطر میزند بدین
دولت متوجه او حاضر است که کشتیهای
جنگی به نادر جنوب ایسوار و خلیج
فارس برای تسهیل اقداماتی که جریان خواهد
اقتضا کند اعزام دارد . سفیر دولت بریتانیا
چنین مینماید که دولت امپراطوری روس
با دولت بریتانیا در این سلسله موافقت
دارد که در صورت امکان اقدامات را در
مرحله احتیاطی عمل آمیز و بنگرید
اقدامات در صورتی بعمل آید که حوادث
لرزم قطعی آنرا ایجاد نماید و قباله
دولتین موافقتی در آن موضوع حاصل کرده باشد
نمره ۳۰۸

سرا . نیکلسن ، سرادوار گری
وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱
(نمره ۱۹۰۰) سن پترزبورگ دهم آوریل ۱۹۰۷
آقا : من امروز از مسیو ایسوالسکی سؤال
کردم که آیا میتواند بگوید که دولت روسیه

مادل است اطمینانی برای آرامش فکر
طل السلطان راجع آینده اس بدهد یا حیر
جذاب ایشان اطمینان دامتند که دولت
روسیه کاملاً حاضر است مطابق آنچه که من
در ضمن مراسم خصوصی ۱۲ ر ۳۵ ماه مارس
که نسخه ای از آن در تاریخ همان روز بصمیمه
مراسله نمره ۳۰۷ خود (۱) ارسال داشته ام
به مداتی بمع دو اطمینان بدهد مسیو ایسوالسکی
اصانه کرد که مسیو ایسوالسکی طل السلطان
اطمینان داده حرامد شد . من از وی سؤال
کردم که آیا میتوانم موضوع را در همین جا
تصمیم بدهم ؟ ایشان جواب مثبت دادند
هر موضوع بگذارم که در ضمن نیکراس
در ۲۲ آوریل بود اطلاع شما رسانیده
ام . نیکلسن

مراسله نیکراس مسیو ایسوالسکی
سن ۲۵ مارس ۱۹۰۷
وزیر خارجه - راجع به اقداماتی
که هر روز بحال میشود و خلاصه آن دو کلمه
که در حدیث مخصوصی در اینک خلاصه نماید
ا . نیکلسن

من حیرت حیرت حیرت حیرت
باید که در آن روز در آن روز روسیه
در برای که در روز سلطنت با فامیل
و بستگان از آن باشد که امر است بعضی
به عدد از روی عمل آورد راجع باین
مسئله اطمینانی بدوات میدرخه من یاد عمل
السلطان در آن روز در آن روز که متارالیه
در تمامه است و تمامه است این است خودش
و ادار داد من روز در آن روز شما عمل و
حاجت احتیاطی در آن روز در آن روز پیشامد اتفاق
دولتین را با آن روز در آن روز شده است اظهار
دیده و احتیاطی در آن روز . نیکلسن

۱ - شرح مسوده که ارساله نمره ۳۰۵
مرحله ۳۵ رس که فواید آن اشاره شده حاکی
از ملاقاتی است که بر سر آن نیکلسن و
مسیو ایسوالسکی راجع به رقابت طل السلطان
معمل آمده در ضمن در سر است مسیو ایسوالسکی
سرا . نیکلسن در اسناد خصوصی دلیل را بوی نوشت
۲ - شرح شده

سرس . اسپرینک رایس به سراد وارد گری
وزارت خارجه ۳۰۷۳۷۱

(شماره ۶۹) تهران ۱۱ آوریل ۱۹۰۷
آقا ، افتخار آفرین دارم که وصول
نسخه ای از مسوده قرار داد راجع با ایران
را در روز ۷ آوریل که از طرف مسیو
ایسوالسکی در روز ۴ آوریل بمن فرستاده
شده اطلاع دهم .

از دریغ و طرز ارسال آن چه من
مفهوم مینمود که عقیدت من راجع باین قرار
داد پیشهادی خواسته شده و نامورد بسند
و توجیه است ولی در این حال همچنانکه در ضمن
احکام شاهي مندرج است و بلیه خود میدادم
که آئینه را راجع به تاثیرات که در
نتیجه چنین قراردادی در امر منافع برطانیای
در مدتی که من ساکنم و غرض داد مراد
باید در آنجا مرقع اثر گذارده شود
ممکن است تولید کرده هر من بدم .

در صورتی که صلاحات پذیرا
شما ترتیب امر را در هر دو صورت
رس رایس ، حق منافع در خارج ردا
خارج و مرحداد و حدود آن را در هر دو
و تحصیل حق منافع در آنجا در هر دو
مانده و اختیار بر برطانیای در هر دو
روسیه ادامه داد بزرگی پس این
امتیازات را با اختیار دولت رایس خود
تلگرافی صادر کرد برطانیای در هر دو
همین کارها را بسمعی از آنجا در هر دو
و امع گردیده است و در هر دو که این
منافع برطانیای را از آنجا که در هر دو
شده ، منطوق قطع اهر و هر دو که
به تریا اختیار بر برطانیای و هر دو
بظرف اذن کنایه است و در هر دو که
بمایل بحدود آنرا در هر دو که
دارد در هر دو که این را در هر دو که
تجدید در هر دو که این را در هر دو که
امتیازات را در هر دو که این را در هر دو که
۱۹۳۵ ح . در هر دو که این را در هر دو که
دایا نیست سان ریدار تجدید بود .

بسیار اهمیت خواهند داشت اگر تعهدی مبنی
بر اینکه حق نظارت در خطوط تلگرافی که فعلا
در دست بر برطانیاست دولت ایران برای
انتقال بدست دیگری مسترد نگردد . نکته
دیگر که شامل مصالح حیاتی بر برطانیای میباشد
اینست که از بانک روس جاو گیری بعمل آید
که واردات نقره را برای مقاصد سکه زنی
چنانکه چند سال قبل در صد آن بودند
و باعث برون رفتن حق انحصار اسکناس بانک
شاهشاهی میشود و آفرای منصرف مینماید
بحدود انحصار بدهند .

حقی که فعلا بر برطانیای کبیر برای
اداره کردن دایره فرطیه در جنوب ایران
دارد بسیار مهم میباشد زیرا اگر این حق
بدست دیگری موهل گردد شاید برای لطمه
وارد آوردن منافع تجارتهی بر برطانیای احتمال
گردد . این کار محاسمت آفر روسیه
و عالیین امریکی آن نسبت به دایره فرطیه
هریما یا اگر قول رسمی از آنجا بگیریم
که در این ترتیبات یعنی با ادامه دهیم بیشتر
بحدود انحصار ردیلا است .

در هیچ شکل دولت که سر چنین قرار
دارد و این قرار ادعای تاثیرات مخصوصی
بر اهالی مینماید . این قرار داد بطور ساده
بهره معاهده تقسیم ایران حلوه میکند .
ایند در نظر داشت که هیچگونه تعهد رسمی
و مشخصی برای مصوبیت و استقلال ایران وجود
ندارد و دولت در این دیناچه اشاره ای بطور
عیر رسمی به ترتیبات فعلی شده است . امید
و آری میرفت که هر گونه قراردادی بین روسیه
و انگلستان بمنت تمام رسمی راجع ادامه این
مسئله و هر دو دولت باشد ولی یاس و حرمانی
شده در نتیجه این قرارداد حاصل میشود قابل
دقت و لاحت است . در هر دو که در نظر داشت
که این در دولت روحا مانده که « انتظام و
آمدت و سرانجام این قرار کند و فرصت
این توافق ری حورب قائل بشوند . «
و هر دو که در واقع با بی خود را ادامه
ارامس را در تمام در بعضی ایالات مخصوص «

تحت نظر من است و هر يك از آنها منعقد ميشود
که در منطقه ای که برای طرف مقابل خیر باشد
در صدد تحصیل امتیاز بر نیاید از این توضیحات
چنین نتیجه گرفته میشود که این دو دولت بخود
حق میدهند که در سرزمین شاه آرامش و انتظام
برقرار نمایند و در بعضی ایالات امتیازات
انحصاری که خود نو عسی از آن است
تحصیل نمایند.

نظر به جریان قوی افکار عمومی که
فلاحتکفر مائی میکنند و با هر گونه امتیازات
خارجی و نظارت خارجی شدیداً مخالف
است انتشار قرار دادی که دارای این جنبه
باشد و در تاقچه این شرایط پیچیده شده باشد
تأثیرات شدیدی تولید خواهد کرد. هر
مملکت خارجی که مستقیماً رابطه ای بقرار
داد روس و انگلیس نداشته باشد بدون شک
قادر خواهد بود که حاصل زیادی از این
تخم نفرتی که ممکن است نسبت بان دو مملکت
پاشیده شود درو کند و در این صورت اینها
باید برای چنین پیش آمدی خود را آماده
نمایند. از طرف کسانی که مخالف نفوذ
روسیه و انگلستان میباشد - (بسیاری از
آنها وجود دارد) - تحریراتی خواهد شد
مبنی بر اینکه این دو امپراطوری با هم قرار
گذاشته اند که تحصیل هر گونه حقوقی را
در وسیع ترین دائره ممکنه و امتیازات سیاسی
و تجارتی از طرف روسیه یا بریطانیا در
بزرگترین و حاصلخیزترین قسمت امپراطوری
ایران نسبت بهم اغماض کنند و متقابلاً فرصت
های استثنای برای انتفاع از ایالات معینه
نسبت بهم قائل شوند و واگذارند. من وظیفه
خود میدانم تذکر دهم - آنچه را که کاملاً
واضح و بکرات بعرض رسانیده ام - که
این قرار داد که بمنزله معاهداتی برای
تقسیم امپراطوری ایران جلوه کرده و حق
نظارت خارجی را در حقوق و اختیارات دولت
ایران ایجاب می نماید تأثیرات عمیقی در
افکار عمومی نهوده و باعث هتد احساسات
ضد اجنبی فعلی که تاکنون با وجود اشکال
از آن نگاهداری شده میکرده و اجازه می
خواهم که اضافه کنم این احساسات قنفر آمیز

بیشتر متوجه ما خواهد گردید و بهمان اندازه
که سابقاً تمام امید و آرزوها بر ما بود و اعتقاد
عمومی بدوستی و همدردی ما حکمفر مائی
میکرد، عخصوصاً در میان توده های که منتظر
بودند حکومت لیبرال انگلستان آن ها را
از تعرضات مطلق روسیه محافظت خواهد
کرد. اینک این حس نفرت بیشتر بطرف
ما متمرکز خواهد شد.

راجع به قیمت تقریبی و تأثیرات عملی
این قرارداد در صورتی که تصویب شود.
تصور نمیکند باعث سرعت یا بطوء پیشرفت
روسیه در این مملکت بشود. بی مزه نخواهد
بود که اشاره ای به نقشه روسیه یعنی
تاسیس خطی بطرف هرات از راهی که توسط
مسیر له سار در ساحل چپ هری رود بکاشان
نقشه برداری شده و شروع این خط در اطراف
خابج عمان بطوری که از راه کاشان و یزد
نقشه برداری شده و همچنین بساختن خط
راهی بین سیم قفقاز و راه آهن بغداد از
طریق تبریز و همدان و خانیقین که بدون شک
راجع بان با آلمان موافقت نظر حاصل شده
بنمائیم. هر موقع این خطوط تمام شود
موقعیت روسیه بقدری مستحکم خواهد شد
که فرضاً مدتی با تقاضای قرارداد مانده باشد
باز جایی برای رعایت و عملی کردن نظریه
و عقیده کنت لامسدورف که میگوید « هر
موقع که حوادث بیک روش نماید و تغییر
کند قرارداد های سابقه نمی توانند الزامی
بما وارد کنند » باقی میماند. در هر صورت
برای روسیه قدری مشکل خواهد بود که
بقوه خود این پروگرام را اجراء کنند. اگر
بخواهیم از وضعیت فعلی قضاوت کنیم دولت
ایران بکلی از اعطای هر گونه امتیازی به
اجانب امتناع خواهد کرد. مجلس بدون
شک در صدد تکامل منابع ثروت بدست کمپانی
های داخلی بر خواهد آمد که حتماً از خارج
استعانت خواهند نمود ولی از مراجعه بروس
یا انگلیس خودداری خواهند کرد هر دولت
که نظارت بر حکومت مرکزی داشته باشد
خواهد توانست مقرراتی برای تسهیل ساختن
راه آهن و طریق آن تعیین نماید هیچ هکی

نیست که این دولت که خواهد بود روسیه
 ما را بروی زمین قرار داده ولی خودش در
 جلو نشسته و عذرا برای بدست خویش گرفته است
 شما هنگامی که پیشنهاد بیطرف مانندین مقرر
 حکومت را مینمایند این نظریه را تا کید
 میکنید . ولی اجازه میخواهم تذکر دهم
 این در صورتی ممکن خواهد بود که احتیاط
 اهالی بعمل آید که نگذارید روسیه پول
 بدوئت ایران برساند ، یا بعداً کارد قزاق
 خود بیفزاید یا قشون را توسط صاحب منصبان
 روسی اداره نماید یا هر گونه نفوذ مستقیم
 یا غیر مستقیم را که فعلا مایل است تحصیل
 کند . و جرات کرده میگویم رضای دولت
 روسیه اجازه دهد این مواد احتیاطی در ضمن
 قرارداد کنجانیده شود یا بیپرده و بیعصر
 خواهد بود . هیچ چیز روشن تر و قطعی تر
 از احتیاطهایی نبود که در ضمن قرارداد
 روس و ژاپون بین سنوات ۱۸۹۶ تا ۱۸۹۸
 راجع بممالکت کوره رعایت گردید . ولی
 هیچیک از اینها صاحب منصبان روسی را از
 نمایشات بحری و تحصیل نظارت در حکومت
 کوره بوسیله چاپلوسی و تمسید و هجوم
 آوردن به انحصار اسکاس بانکی ژاپون
 یا مجاهده برای تحویل موقعیت سوق الجیشی
 و حق نظارت در مسکوکان و معادن و
 تشکیلات عمومی عالی آن دولت باز نداشت
 اجازه میخواهم بگویم هیچ گونه
 تعهدی در این زمینه غایب نخواهد داشت و
 هیچ دولتی روسیه را از تحصیل کنترول
 کامل در امور دولت ایران باز نخواهد داشت
 مگر امتناع و مقاومت خود ایران و مجاهده
 و بی میلی خود او برای غلبه کردن به این
 مقاومت . بطوری که معلوم است اهالی ایران
 مقاومت خواهند کرد و این حقیقت است که
 انگلستان مجبور است از آنها طریقه ای نسبت
 آنها را از مقاومت باز نخواهد داشت ولی
 مانع میتوانیم منتظر باشیم که مقاومت آن ها
 بنفع انگلستان تمام خواهد شد و نباید منتظر باشیم
 که بدرخواستهای ما جواب مطلوبی داده
 شود . من توقعیت را طوری می بینم که در

صورت تصویب شدن این قرارداد متابع بر مطالب
 در میان ایران و شاید در سراسر این امپراطوری
 متزلزل می گردد و من اطمینان دارم که
 صاحبان آن منافع بیدار شده و برای استعانت
 نه به تهران بلکه به سن بطرز بزرگ
 مراجعه کنند .
 اگر چه از بعضی لحاظ این قرارداد
 فقط آنچه را که فعلا وجود دارد و مانعیت و اینها از
 آن جلو گیری کنیم رسمیت میدهد ، یعنی تفویض
 نفوذ روس در شمال ایران و در تهران ولی
 انتشار آن بنظر من تاثیرات شدیدی در افکار
 عمومی خواهد کرد و ظاهرا این مقصد و معنی
 را اذاعه خواهد کرد که انگلستان از کشمکش
 سیاسی خود در تهران که تا کنون اهالی این
 ممالکت آنرا لحاظ خود تصور می کردند
 دست کشیده است و بدون شك این موضوع
 ترس و غضبی زائد الوصف تولید کرده و
 شاید این ترس و بیچان شك استعانت از دول
 دیگر را بخورد بگیرد . احتمال نمیرود که
 كمك بویج شكلی بعمل آید . یگانه امیدگاه
 ایران برای ادامه استقلال نه موقوف بكمك
 از خارج یا قرار داد و معاهده با دیگران
 میباشد بلکه منحصر و متمرکز بمردم خود
 این ممالکت و حس شوافت و وطن پرستی
 آن است که مجددا در آنها بیدار شده و
 شاید مسئولیت شورش تمام مسلمین میباشد
 دولت اعلیحضرت شاهی بسختی میتواند علنا
 یا بر وز این احساسات مخالفت ورزد ولی
 از آنچه که میشنوم بر من مسلم شده که قرار
 داد بین انگلستان و روسیه در ردیف قرارداد
 انگلستان و فرانسه بوده و جنبه ضد اسلامی
 دارد و بالاخره عموم مسلمین دنیا بتمام دعوت
 خواهند شد .
 باینجهت جمار تا پیشنهاد میکنم در
 همان موقعی که این قرار داد منتشر میشود
 توضیحات عینی داده شود که مقصود اصلی از
 آن چه میباشد و همین شود که با این قرارداد
 تقسیم ایران یا انتفاع از مردم و اسارت آنها
 در نظر نیورده است
 سرسپیل اسپرینك رایجی

نمره ۳۱۰

سرن . ا کونور به مرادوارد گری
وزارت خارجه ۳۶۹۳۷۱

(نمره ۲۳۱) محرمانه قسطنطنیه
(اسلامبول) ۱۷ آوریل ۱۹۰۲

آقا : در مدت تابستان گذشته که
من و سفیر روس از اعتراضات سفیر دولت
ایران راجع بموضوع تصفیه سرحدی ترک
و ایران طرفداری مینمودیم تا آنکه توسط
پرنس رضاخان (ارفع الدوله) اطلاع یافتیم
که سفیر آلمان حاضر شده است باوی
همراهی کند و جناب ایشان نیز در حین
ادای تشکرات از همراهیهای معظم له بوی
تذکر داده اند که در صورت عدم حصول
توافق نظر با باب عالی مطابق قرارداد مارس
۱۸۶۵ انگلیس و روس ملزم خواهد بود که
موضوع مناقشه را واگذار بفضاوت و تصمیم
دولتین انگلیس و روس نمایند .

در مدت جریان مذاکرات اخیر

سفیر روسیه دنباله صحبت به پیشرفت عجیبی
در مذاکرات ترک و ایران در اثر پیدایش
آلمان بروی صحنه کشیده و از آنجا که
من در ماه سپتامبر از اینجا رفته و دیگر
چیزی از این موضوع نشنیده بودم از جناب
ایشان سؤال کردم آیا میدانید بر آنچه سفیر
آلمان اینطور ناگهان علاقه باین موضوع پیدا
کرده و حاضر به همراهی با سفیر ایران
شده است .

مسیو زینوویف بطور محرمانه بمن
اظهار داشت که یکروز سفیر ایران از دولت
متبوعه خود تلگرافی دریافت داشته بود که
ویرا مامور باستعانت از سفیر آلمان میگردد
و او نیز جواب داده بود مبادرت باینکار
مشکل است زیرا طبیعتا حکمیت این موضوع
بسفرای بریتانیا و روس میرسد و بوی جواب
داده شده است که در هر صورت بی آنکه
استقامت جسته و نتیجه مذاکرات را بدولت
متبوعه خود اطلاع دهد .

مسیو زینوویف که با همکار ایرانی
خود دارای روابط صمیمانه می باشد چنین
گفت که مطابق اطلاعات حاصله تلگرافاتی

که دستورات فوق را به پرنس رضا خان
داده اگرچه بامضای رئیس الوزراء رسیده
است ولی با مرخصی مسیو نیوز مخبره
شده و یکی پوست یکی از تهریکات اینها لیم جناب
این بود است که در جلب همراهی و طرفداری
آلمان موافقت حاصل کند . بطوری که من
میدانم مسیو نیوز در مدت توقف خود در
اینجا یکی از مهمانهای دائمی سفارت آلمان
بوده و از آنجا آنکه نه فقط ذاتا یکی از
اشخاص تهریک گندم است بلکه دارای استعداد
های قابل ملاحظه میباشد احتمال دارد که با
مسیو استنریخ وزیر مخنار جدید آلمان در
ایران بدون رعایت منافع ایران نقشه ای طرح
ریزی کرده باشد .

معلم له از منابع موثقه اطلاع حاصل
کرده بود که مشارالیه منعقد شده است که
مستلزم سرحدی است بطوری که منافع ترکیه
تعمیر نماید که در نتیجه آن سفیر آلمان که
برسبب در اینر تصمیمی برت منسرب خواهد شد
بدر حقیقت باشد برسد سلطان تهریکاتی به شکل
یک استادیون دخال منک یا یک جزیره در
منطقه ایران در حرامت کند .

جناب ایشان اصرار داشتند که اعلامیه
نورده لانسداون را در مجلس اعیان در سال
۱۹۰۳ به سفیر ایران تذکر داده و بدولت
ایران را برآنصطه اینکه به عمال مسیو نیوز
آزادی است در امور سیاسی داده است
قریب بمورد

جناب ایشان اصرار داشتند که از
هیچگونه مخالفتی از طرف آلمان در حال
حاضر برای مناسبت اندر اینر حال
سنگی در سبب روسی اعلامیه - از م ولی
تسیر میسکم سید نباشد که در بیان وعده ای
داده است که جزیره یا استادیون دخال منک
را در چهارون راه این فضات بانها بدهد

و نیز ایشان اصرار داشتند که هرگونه
اطلاع چندینی را بجمع باین موضوع بایشان
برسد از مخبر ساختن من تصور نخواهند کرد
ن . ر . ا کونور

ملاحظات

۱ - توضیحات رسمی و محرمانه
پرس رضا جان دارای تمایض مستقیم میباشد
در قسمت اول میگوید که سمیر آلمان حاضر
به همراهی شده ولی از بود برفته است و در
صحن قسمت دوم اظهار دیدار کرده تا وجود
سوار شتاب خود در سلات ایستاد و شروع در
دستور داده شده که برای استنادت بسفیر آلمان
مراجعه کند . این نکات مشخص را و ادا نمیکند
که او را پیش از سایر هموطنان قابل اعتماد
نداند یا اینکه آنچه میگوید مبنی بر اصلی
جر حدس و تخمین باشد . مسیو بیور میبایستی
کاملاً از معاهده مارس ۱۸۶۳ آلمان و روس
مطالع باشد و لذا حیاتی بود نظر بر صد چوب
راه پر پیچ و خمی را برای مهارت آلمان
در احرار ، می در حلاج پیش کشی شده
حیاتی است . در داده و اوقات ایران ایران
است - کرده دادند تا سید اینکه اگر نتیجه
مستقیم است این استنادت باید بگردان
دولت روس روس کرده آن قدر بک
و مصروف گردیده راه من که رسمی آنها
باشد در پیش گیرند

سفیر روس در تهران
قول استقامت روس در مسیو را در صلاح
صداقت رسیده باشد .

۲ - مهارت و حیا در آرد
ممکن است مهارت در این
ایران مورد توجه است
چون بر شده است در
ایران است در این
در این است در این
شاه تیموری
در این است در این
گردیدند که در این
عجیب است که در این
نور دلایل او را در این
در این است در این
در این است در این
در این است در این

است . تمام داستان تحریر بکائی که به مسیو تونر
نمیت داده شده کلیه مورد شک و تردید میباشد
ادوارد گری - ف . اس . ک . ه .

نمبر ۴۱۱
سرا . بیکس به سر ادوارد گری
وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۰
(نمبر ۲۲۰) سن بطرز بودک ۲۲
آوریل ۱۹۰۷

آقا : در تمهید مراسله شماره ۱۵۵ و ۱۵۶
مورچه ۱۷ ماه جاری شما (۱) افتحار آرا
دارم که لفا یک نسخه از یاد داشت خود را
که امروز بعد از ظهر در جواب مد کور نامه
دولت روسیه مورسه ۳ ماه جاری راجع به
مسیو بیک در رسوده قرار داد روسیه در مورد
ایران به مسیو الوالسکی تسلیم کردم (۲)
ارسال دارم

من بحساب معظم که توضیح دادم که
در این سهیل کار بود است که من ماده ۳ و ۴
و در این ترتیب داده ام و در نظر من حیاتی بود یک
است که ما تصمیم قطعی برای انعقاد قرار داد
را در ایران انعقاد نمائیم ، معظم که با من
تلفظ روایتت نموده و گفت من نباید قبل از
این که در این شما جوانی بدهم آرا تحت
ملاحظه از همه و بیرون مسئله دو خط
با گراهی در پیش است ، من تذکر دادم که
من و در این قرار داد شما تسلیم کرده
و معظم که تمام ایشان جواب دادند که
یک دو که هست که مربوط باین مسئله می
باشد که شادان لازم باشد آنها را برای شما
تردید هیچ در حال حاضر میل ندارم
در این شرح آن نکات بنویسم .

۱ - این مراسلات شامل تمام مراسلاتی
در دسترس در اطراف مراسله شماره ۱۳۹ و ۱۴۰
در این وزارت خارجه و وزارت هندوستان
روسی شده در ضمن آن اسرار بیکس
در حرارت شده که مطابق مراسله شماره ۶۰
دادم برای الوالسکی روال طی بر قرار کرد
در شماره ۴۰ و ۴۱ و صمیمانه

که اینک من بشما تقدیم میدارم هیچ ذکری از منطقه «پادشاه» نشده زیرا خیلی بدتر است از استعمال این عناوین که ممکن است باعث تولید سوء تفاهم خود خود داری بعمل آید ظاهراً جناب ایشان با این نظریه موافق بودند
ا. نیکلسن

ضمیمه نمره ۴۱۱

مسوده یادداشتی که در ۲۲ آوریل ۱۹۰۷ ابلاغ شده

سفیر دولت پادشاهی بریتانیا افتخار آنرا داشته است که تذکر نامه دولت امپراطوری روسیه مورخه ۲۱ مارس ۲ آوریل ۱۹۰۷ را که در جواب یادداشت مورخه ۲۵ فوریه ۱۰ مارس سفیر دولت بریتانیا ارسال داشته است دریافت نماید. دولت امپراطوری در تذکر نامه مذکور در فوق توضیح میدهد که حق نظارت در کمراکات ایران در صورت عدم پرداخت بقیه قروض مطابق کمتراتی که با دولت ایران بسته شده بدولت روس واگذار گردید و در این صورت لازم است تعیین کرد که آیا ممکن است این حق بدولت ثالثی واگذار گردد یا اینکه دولت ایران حق دارد در این मामله اعتراضی بعمل آورد. سفیر دولت بریتانیا اجازه میخواهد تذکر دهد که آن دسته که جمع آوری عوائد وثیفه قروض معیده آن واگذار شده بمنزله عامل طرف مقابل محسوب خواهد شد و در این صورت تصور نمیرود که دولت ایران حق اعتراضی در این مساحت داشته باشد

و نیز دولت امپراطوری خبر داده است بدانند که دولت بریتانیا در صورت عدم پرداخت ربح قروض بریتانیا حق واگذار آنستایی دارد و در صورت وقوع چنین حادثه مسئولیتی که دولت روسیه با آن در این مورد چه میباشد. سفیر دولت بریتانیا اجازه میخواهد تذکر دهد که در کمتراتی که در امسال که بین بانک شاهنشاهی ایران و دولت ایران بسته شده واضحاً این نظریه بود هیچ داده شده ولی حق نظارت در عوائد در صورت عدم پرداخت قرضه طبیعتاً از نتایج لایفک و حتی رهن بودن عوائد است.

یادداشت ۲۰ مارس ۲ آوریل توضیح میدهد که بهتر است از ذکر «دول ثالث» در مورد امتیازات در منطقه بیطرف خودداری بعمل آید. سفیر دولت بریتانیا دستور دارد که با عدم تذکر اسم دول ثالث موافقت نماید و متقابلاً تمهید شود که بدون حقوق توافق نظر قبلی با دولت روسیه با اعطای امتیازات به اتباع دولت روس در مناطق بی طرف مخالفت نمایند

سفیر دولت بریتانیا باین جهت مواد ذیل را که مربوط بمطلب فوق است پیشنهاد مینماید و این مواد بمنزله ماده ۳ و ۴ و ۵ مسوده قرارداد پیشنهادی خواهد بود. ماده ۳ راجع است به مناطق معین متقابل و راجع بانها توافق نظری حاصل شده است. شرط اینکه دولت روسیه به تعیین و اصلاح این مناطق نفوذ خود همچنانکه از طرف دولت بریتانیا درخواست شده معنی براینکه این خط در ذوالفقار به پایان برسد نه در نقطه ای در نزدیکی کوهسان، راضی شود
ماده ۳

روسیه از طرف خود تمهید میشود که بدون حصول توافق نظر قبلی با دولت بریتانیا یا اعتنای هیچگونه امتیازی با اتباع بریتانیا در آن قسمت از نواحی ایران که در خارج از خطی که در ماده ۱ و ۲ معین شده واقع است مخالفت ننماید. بریتانیایی کبیر نیز عین همین تمهید را در مورد اعطای امتیازات با اتباع دولت روس در همان نواحی ایران ذمه دار میشود

ماده ۴

این مطالب مسلم و معین است که جمیع عوائد گمرکی ایران استثناء عوائد ارسنی و عوائد خلیج فارس که در رهن استهلاک قروض و منافع آن است که در روسیه با دولت شاه ترتیب داده شده و مابقی سابق برای همین منظور تخصیص داده میشود
مقتضای این مقرر می شود که جمیع عوائد گمرکی فارس و خلیج فارس بانضمام عوائد ماهیکویری بحر خزر و پست و تلگراف

مانند سابق برای تضمین قروضی که بین بانک شاهنشاهی ایران و دولت شاه ترتیب داده شده تخصیص داده خواهد شد .

ماده ۵ .

در صورت مسامحه در پرداخت ربح و اصل قروضی که در روسیه از طرف دولت شاه کنترات آنها بسته شده بریطانیای کبیر حاضر است جمع آوری و پرداخت آنصحت از عوائد کمرکی با سایر عوائد وثیقه را که از این لحاظ و بر حسب تناسب از بابت قروضی که مربوط به نواحی و آنه در داخله خطمذ کوره در ماده ۳ میباشد و بدولت روسیه تعلق میگردد عهده دار گردد .

دولت روسیه نیز در صورت چنین پیش آمدی جمع آوری و پرداخت آن قسمت از عوائد کمرکی با سایر عوائد رهنی را که برای تضمین قروضی که مسابین دولت شاه و بانک شاهنشاهی ایران در نواحی واقع در داخل خط مذکور در ماده ۱ تخصیص داده شده بر حسب نسبتی که از این بابت بدولت بریطانیای تعلق میگردد عهده دار میگردد .

ملاحظات

۱ - شاید مسیو ایسوالسکی میخواهد مسئله نظارت ما را در خط تلگرافی که در منطقه روسیه امتداد نیابد بمیان آورد .

۲ - تصور میکنم سرشارل هاردینگ اندازه ابراهورد عمق قرض داده که وسیله آن خط مربوط به قاذوالاته بار امتداد گردد .

۳ - ماده ۳ . اگر منظور از این ماده این است که در مورد یکی از اتمار روسیه که در منطقه بمصرف در صدد تحصیل امتیازی است و احتمال میدهد با آن مخالفت باشیم یا بدون اینکه قبلا برای حصول توافق نظر با روسیه کنار آئیم آزاد باشیم مخالفت کنیم ولی در صورت عدم تصدیق و حصول این توافقی بتوانیم با آزادی مخالفت و در زمین حیطی دفاع از این مساده سهل است . اگر منظور

از آن این باشد که در موردیکه روس که در خواست تعویضاتی مینماید که موافق میل ما نیست ما بدولت روسیه مراجعه کرده و با آن قرارداد میبندیم که بموجب آن بتوانیم با این امتیاز مخالفت نمائیم ولی در صورت عدم حصول توافق نظر مجبور باشیم رضایت دهیم شاید مدافعه انقدرها آسان نباشد

ممکن است بجای کلمات « بدون توافق نظر قبلی » کلمات « بدون تبادل نظر قبلی » استعمال شود که بیشتر مبهم میباشد من بخوبی میدانم که این موضوع هر دو راه را قطع مینماید و میدانم که فعلا مقام و موقعیت ما در منطقه بیطرف بهتر از موقعیت روسیه میباشد و ما باید در آنجا از روسیه جلو بپوشیم ولی این یک نکته قابل بحثی است و ممکن است چنین استدلال نمود که روسیه اقدامی جدی خواهد کرد که در خلیج ما را تحت الشعاع قرار دهد بطور کلی من تصور نمیکنم ما از این تغییر کلمات ضرر روزیانی بمریم . ل . م .

۴ - در نظر من کلمات « بدون تبادل نظر قبلی » برای منافع بریطانیای از هر چیزی مزید تر است . بدون شك معاملات بریطانیای در منطقه بیطرف کما تقریبا در صحت جنوب ایران است بیش از معاملات روسیه با سایر ملت انجام میدهد . مادامی که یک راه آهن روسی در بیطرف جنوب وجود ندارد موقعیت چهار افیائی خوبی که نفع تجارت بریطانیای است . راجع بوائجه متحمل الوقوع احیاس حریج جای بیمه و وحشت نیست نواحی واقع در بیطرف منطقه ما و سرحد تر کیه قدری بی طرف و عتاب و گریه است و بطوری که مسئله جعلی یکی است از دیگری در آنجا اندازه یک راه آهسن را از شمال مقطوع مینمایند که بهیچوجه نباید وحشت و بیمی تصور راه دشمن و تصور کنیم یک کمپانی یا دولت کار صانع و صعبی را مانند تاسیس راه آهن تا جنوب ایران عهده دار گردد . زیرا این کار فوق العاده گران تمام می شود و عوائد آن بهمانش نخواهد رسید . تنها

راه آبی که بطرف روسیه تأسیس آن ممکن بود عبارت بود از امتداد خطی بطور مورب از مغرب بجنوب شرقی در اطراف دره ها و مابین سلاسل کوهها که در چاه بهار منتهی میشد. ولی اکنون که چاه بهار در منطقه ما واقع شده این راه نیز مسدود گردیده است من برای حصول اطمینان قطعی میخواهم با وزارت معارف مشورتی بعمل آورم و به بینم آیا با آنچه که من توضیح دادم موافق خواهد بود یا خیر. اگر توافق نظر حاصل شود تصور می کنم کماتنی را که سرانیکسن استعمال نموده پیش از کماتنی که روسیه بکار برده بحال ما میندو واقع شود

س . ح . ا . ک .

شماره ۱۲۱

سرس اسپرینگسرایس به سرادوار گری

خصوصی

سرادوار گری عزیزم تهران ۲۶ آوریل ۱۹۰۷
 خیالی مسرورم که دستور مبسوط و معین شما رسید و نظریه را که می بایست در مقابل مجاهدتهائی که در بر انداختن من بقیام بر علیه حزب ملی میشود اتخاذ نمایم واضح نمود شما می گویند که دولت روسیه هیچگونه علامت تعابلی با انحراف از مسلك بی طرفی نشان نداده است. این عقیده ممکن است در مورد سن پترزبورگ صحیح باشد ولی در مورد تهران صحیح نیست. شما ملاحظه خواهید نمود که علائم و آثار واقعی وجود دارد که نشان میدهد عمل روس با اضطراب زیاد مایلند بشان مساعدت نمایند که بقوه سر نیزد محسوب آزاد بخوابد و متجدد و قزای آنها را منکوب نماید. تصمیم ما مبنی بر عدم مداخله و شرکت در چنین روش بکلی اوجاع را تغییر داده است اگر ما با آنها ملحق نشویم یگانه مسئولیت پهنده روسیه خواهد بود و تمام نفرت و شامت به تنهایی متوجه آن خواهند گردید همچنانکه آن نماینده اقتصادی گفت: شما ممکن است ایران را با هزار نفر دشمن و با صرف يك ملیون روبل مسخر نمایید ولی برای

حفظ و نگاهداری آن يك بشون بی شمار و میلیون ها پول لازم است. اگر اهالی ایران اهمیت و اعتباری برای حسن هندردی افکار عمومی قسمت اعظمی از اروپا و تمام دنیای اسلام قائل شوند عاقبت کار این فاتح مشکل خواهد بود. باین جهت من تصور می کنم فعلا روش و طریقہ ای که روسیه در جلو گرفته اینست که شاه را تحریک کنند که با وسائل صلح آمیز مجلس را مغلوب نماید نه اینکه با زور سر نیزه بان حمله کند و تا آنجا که ممکن است مداخلات تشوتی ننماید شما بیباخت بتاثراتی که قرار داد نزدیکی شما با روسیه با افکار و عقاید عمومی اینجا و سایر ممالک اسلامی مینماید خیلی اهمیت بدهید چنانکه تصور می کنم اهمیت داده آید. دوستان و رفقای شما در حق شما تضایق خواهند کرد: و اگر روسیه چنانکه تعالی هست. علما کوس رسوائی خود را در مخالفت با نهضت وطن پرستی ایران بزنند و اگر شما با روسیه قرار دادی منعقد نمائید مردم عاده اینجا مسلم خواهند دانست که قلبا همفکر روسیه مینمایند. شك نیست که با اعتماد این قرار داد و بوسیله عملیات مشترک خیلی فوائد مادی باید خواهد شد ولی شما باید حاضر باشید که قیمت و غرامت آنها بپردازید و تا آنجا که من میتوانم تضایق کنم يك قسمت از این غرامت عبارت خواهد بود از نصت دادن شهرت و معروفیت در اینجا که ممکن است عکس العمل بدی در موقعیت شما در سایر ممالک اسلامی پدید آید. و نیز بقدرت و حیثیت آلمان خواهد افزود...

(۱)

دوست صمیمی شما

سه سیل اسپرینگسرایس

ملاحظات

قرار داد ما با روسیه عبارتست از يك حکم متقابل و انکار نفسی که استقلال
 ۱ - بقیه این مراسله راجع است بامکان تزاید نفوذ آلمان و نظریه ایرانیان راجع بمداخلات انگلیس و روس

ایران را بر سر میز می‌نشیند و این قرار داد
ممنان است باعث اذیت و رنجش ایران که
همیشه در مخالفت بین ما و روسیه زنده گی
کرده است بشود ولی ما نمیتوانیم برای
تخصیص و جاهت در نزد ایرانیان منازعات
خود را با روسیه ادامه دهیم.

ادوارد گری

(یادداشت ناشر : - ملاحظات ذیل
در وزارت خارجه ۳۷۲، ۳۷۳ در تحت عنوان
« ملاحظات جداگانه » که بهیچ مدرک و
سندی متصل نیست دوسیه شده است)

ملاحظات

بازیک یادو نکته وجود دارند که
فکر ما را در مورد قرار داد با روسیه
راجع بایران بخود متوجه مینماید
مطابق متن مسوده‌ای که فعلا در دست
هست هیچ چیز وجود ندارد که روسیه با
آلمان را از ساختن یک راه آهن اقتصادی
کامل که به خلیج فارس منتهی شود باز دارد
من عتای نمی‌بینم که ما با ساختن یک راه آهن
اقتصادی روسی که منتهی به خلیج شود ایرادی
وارد کنیم و در حقیقت دولت اخیر کرارا
حاضر بودن خود را برای عطف‌اندازی این
موضوع شرح داده و گفته است که مجاهدات
خود را برای ممانعت از ادامه تجارت مشروع
دول دیگر کمتر کز فدا کرده است ولی اگر روسیه
از این حق استفاده کند آلمان نیز متساویا
میتواند آنرا ادعا کند و با ادامه دادن خط
آهن بغداد بساحل ایران و خلیج قادر خواهد
بود که ما را از ممانعت به تأسیس یک راه آهن
بدون اشتراک یا اجازت ما چنانکه سابقا می
توانستیم مانع شویم و باز دارند بقیه کامل
حاصل است که در آید ای که خیالی هم بعید
نیست و ما با آلمان کنار آمده و در راه آهن
بغداد مشارکت خواهیم جست ولی همیشه این
امکان وجود دارد که کنار هم نمانیم برای
مقابله با این موضوع محتمل از شروع به تراسه
که جمله ذیل به ادامه اثر و دم شود :
« دولتین بر بطنانیای کبیر و روسیه

هر یک سهم خود می‌دهند و میسرودن می‌دهند
استقلال و همچنین وضعیت کنونی بر عهدت
بری و بحری ایران را همانطور که هست
حفظ نمایند» احتمال دارد که روسیه با کنگره
این جمله که از امکان ساختن راه آهن
بطرف خلیج توسط روسیه جلو گیری مینماید
مخالفت ورزد گرچه بتصور من در حال
حاضر بهر نحو بوده آنرا از این خیال منصرف
شده است ولی با اعتقاد من آنرا کاملا بیخطر
ظهور و پیدایش آلمان در این صحنه پس برده
اند و باین جهت بعید نیست آنرا قبول کنند
راجع به تغییر خط ما از بیرجند -

گریک به بیرجند ذوالفقار که سر ادوارد گری
پیشنهاد می‌کند با روسیه معامله ای کرده و
تربت حیدری را بجای مشهد برای انتهای
خط تلگرافی میستان قبول کنیم و بمن واضح
شده است که گرچه از نقطه نظر سیاست عمومی
بریضا نیایا گر خط ما بطرف ذوالفقار پیش برود
بتر است ولی برای روسیه از لحاظ موقعیت
شرق آسیای میشر هیچگونه تفاوت ممکنه ای
نیفرهاند باعث زیرا اگر آنها در صد
هجوم به افغانستان بر آید قوای روسیه
بمانای می‌توانند با گذشتن از منطقه ما
قبول از اینکه ما بتوانیم اقدامات ممکنه برای
جلو گیری آنها بعمل آوریم آن عمالکت را
مورد تاخیر و تاخیر قرار دهند

من با وزارت معارف نیز راجع با امکان
ساختن راه آهنی از شمال بجنوب و مغرب
بندر عباس مشورتی بعمل آورده‌ام و بمن
گفته شده است که مطابق عقاید صاحب منصبانی
که جنوب ایران را دیده و در آن عمالکت
سلطنت نمودند اند تصمیم آنها اینست که
هیچگونه راه آهنی بدون مصارف عظیمه
و مشکلات زیاد نمیتوان تأسیس نمود شاید
باستثناء خطی از محمره در اطراف کارون
و عتبات آن ولی وزارت معارف از نظریه اخیر
اطمینان ندارد
شاید ممکن باشد که خط آهنی از
مشرق بمغرب تأسیس نمود که از دوره
خلیج فارس بگذرد . چنین راه آهنی مشکل

دارای اهمیت سوق الجیشی باشد . -
 س . س .
 مراجعه بخط ساحلی در صورت امکان
 مطلوب است . ا . گ .
 من نمیخواهم نکات دقیق را تذکر
 دهم . ولی ما در آخرین نسخه باید در
 نظر داشته باشیم که ذوالفقار خودش در خاک
 افغانستان واقع است ، این نکته ای بود که
 در سال ۶ - ۱۸۸۵ مورد مباحثه طولانی
 شد ف

نمره ۴۱۳

سر ا . نیکلسن به سراد اواردگری

وزارت خارجه ۳۷۱ ۳۷۰

(نمره ۲۷۷) سن پترزبورگ در سال
 ۲۳ مه ۱۹۰۷ وصول ۲۷ مه ۱۹۰۷
 آ : با کمال افتخار سواد مرا ماسه
 خصوصی مسیو ایسوالسکی و صمیمانه
 آفراراجع بجمع آوری کمرکات و تسلیم
 عوائد رهنی در مناطق معینه بریطانیا و روسیه
 در صورت قصور دولت ایران از پرداخت مرتب
 بقیه قروض بریطانیا و روسیه جویا ارسال
 می دارم .

در ضمن مراسله نمره ۲۶۱۱ خرد و در
 ۱۵ ماه مارس جاری من تردید و شک مسیو
 ایسوالسکی را راجع بقبول مسوده ماده ۵
 قرارداد ایران که من تسلیم وی نمودم
 شرح دادم . یاد داشتی را که اینک تمذیم
 میدارم در صورتیکه دولت اعلی حضرت پادشاهی
 بریطانیا با آن موافقت نماید ممکن است
 جانشین ماده مذکوره در فوق نمود .

ا . نیکلسن

ضمیمه ۱۹ نمره ۴۱۳

مسیو ایسوالسکی بسر ا . نیکلسن

۱۰ مه ۱۹۰۷

سنیر عزیزم - پس از تعمق در مذاکراتی
 که راجع بیادداشت شما مورخه ۱۱ اوریل
 اخیر نمودیم اینک برای اصلاح مسوده ماده
 قراردادی که جناب عالی رجوع بطرز جمع آوری
 عوائد کمرکات و غیره در مقابل مضایب دولتی

داده بودید من نیز نظریه خود را تقدیم
 می دارم . چون در مذاکرات شفاهی که در
 ساس قرارداد و مسوده تنظیمی آن میشد خود
 شما شرکت داشته اید لذا برای احترام از
 تمویق امر از تنظیم یادداشت مبسوط و مشروح
 مخصوص که ممکن بود برای امروز هم حاضر
 نشود خودداری بعمل آمد

مخلص صمیمی شما ایسوالسکی

ضمیمه ۴ نمره ۴۱۳

پیشنهاد اصلاحی ماده یادداشت

هر موقع در استرالاک یا پرداخت منافع
 ترونی که دولت ایران بدولتین روس و
 انگلیس تا تاریخ انقضای این قرارداد داری ترتیبی
 و عدم انتظامی رخ دهد و همچنین هرگاه
 مقتضیات برای یکی از متعاهدین ایجاد نماید
 که در سایر عایداتی که در منطقه از وثیقه
 قروض مربوطه است کنترل بعمل آورند
 دولتمند روس را انگلیس در نسبت بیکندیگر
 متعهد میشوند که قبلا مبادت نظر دوستانه
 بعمل آورند تا با طریق مرضی الطرفین
 وسائل کنترل مزبور را در منطقه نفوذ
 یکدیگر فراهم سازند .

نمره ۴۱۳

سر ا . نیکلسن به سراد اواردگری

وزارت خارجه ۳۷۱ ۳۷۰

سن پترزبورگ ۲۷ مه ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۷۸)

قرارداد ایران :

امروز یادداشتی دریافت داشتم (۱)
 حاکی از اینکه دولت روسیه کلیات باماده ۱ ،
 ماده ۲ ماده ۳ و ماده ۴ (۲) مسوده قراردادی
 را که من در ضمن یادداشت مورخه ۲۲ اوریل
 خود که مشروط باین است که خط روسیه در
 ذوالفقار باید منتهی گردد پیشنهاد نموده ام
 من پذیرد .

دولت روسیه ملاحظه مینماید که یک

(۱) مراسله نمره ۲۸۵ سر ا . نیکلسن مورخه
 ۲۸ مه که در ۳۱ به اصل شده شامل مسوده
 یادداشتی میباشد که بشرح ذیل نوشته شده
 (۲) نمره ۴۱۱ و ضمیمه آن

یا دو نکته ای که در درجه دوم اهمیت واقع است وجود دارد که باید حل و تصفیه گردد و حاضر است که بالاخره پس از دریافت جواب مسوده ماده ۵ که من در ضمن مراسله نمره ۲۷۷ مورخه ۲۳ مه خود (۱) عرض داشتم نقشه قرارداد را طرح ریزی کند.

دولت روسیه متعهد شده است که به زودی راجع بمبادله دو خط تلگرافی بمن جواب بدهد.

دولت امپراطوری روسیه با مفاد عمومی مواد ۱ و ۲ از ۳۳ رسیده مسوده طرح قرار داد راجع با ایران بطوریکه در ضمن یادداشت سفارت انگلیس مورخه ۲۳ آوریل اخیر مندرج است بمضمونه شرطی که خط منطقه نفوذ روسیه منتهی بدوالفقار شود کاملا موافقت دارد.

نقطه در اینجا لازم است که بعضی نکات که اهمیت آنها در درجه دوم واقع است از قبیل نقشه اساسی خطوط منطقه ها و امثالها در ضمن کنجانیده شود.

و هکذا بعضی عبارات از آن خلاف و بعضی جمله های مبهمی که کاملا متضاد آن مفهوم نیست و ممکن است مورد اعتراضات و سوء تفاهم هایی واقع شود بطوری تغییر داده شود که بمقرله آخرین اصلاح طرح قرارداد مزبور باشد و ابانزه داده شود که ماده پنجم آن بطوری که تاریخ ۲۳ مه جاری بجناب سر آتور نیکسن تسلیم شده است تنظیم گردد.

راجع بمسئله مبادله خطوط تلگرافی وزارت امور خارجه دولت امپراطوری روسیه فعلا خودداری میکنند تا عندتقریب مسوده قرارداد مزبور را تسلیم سفیر کبیر بریطانیا نمایند سن پترزبورگ ۱۳۰۹ و ۲۷ مه ۱۹۰۷

نمره ۲۱۵
سر ا. نیکسن به سرادوا دگری
وزارت خارجه ۳۰۹ و ۲۷ سن پترزبورگ
۲۹ مه ۱۹۰۷
تلگراف (نمره ۲۹)

(۱) ۱ مراسله قبل.

تلگرافات ایران : ادامه امتیازات

مراسله شما نمره ۱۸۳ (۲)

امروز وزیر امور خارجه یادداشتی در جواب ابلاغیه ۱۹ مه من بمن تسلیم نمود یادداشت مزبور توضیح میدهد که اقدامات پیشنهادی دولت بریطانیا منتج به تغییرات زیادی در وضعیت فعلی امور ایران در مواردی که مربوط بحقوق معینه انگلیس و روس است میشود ، دو فقره خط از ایالاتی که در منطقه پیشنهادی نفوذ روسیه واقع است می گذرد باینجهت یادداشت مزبور خاطر نشان میسازد برای اینکه از تفاهمی که در اوایل کار حاصل شده است منحرف نشویم خیلی بجا است که در حین جریان مذاکرات بین دولتین هیچگونه تغییری در حقوق آنها پیشنهاد نکردیم برای اینکه در حال حاضر این حقوق با مذاکرات فعلی خیلی نزدیک است وزیر امور خارجه واضحاً مایل بود که در ملاقات ما داخل بحث و مذاکره در اطراف یادداشت نشود زیرا فقط آنرا بدست من داده و اظهار داشت که شامل بعضی نکات است که مربوط بمراسله ایست که من وی نوشته ام .

عندتقریب هنگامیکه اصلاحات جزئی را که او مایل است در ماده ۱ ماده ۲ ماده ۳ و ماده ۴ مسوده قرار داد (بمن اطمینان سواد کنترشن اصلاحات را داد) بعمل آوریم مخطوح خواهد شد فرصت بدست خواهیم آورد که داخل این مبحث شوم

خیالی متشکر خواهیم بود اگر نظریات شما را راجع به سخن گفتار خود و راجع

(۳) درج نکرده . این مراسله (مورخه ۱۹ مه) راجع است به پیشنهاد تجدید کنترات دائره تلگرافی هندو اروپا بدولت ایران برای بیست سال بعد از مدت کنترات فعلی (۱۹۲۵) از سر ا. نیکسن درخواست شده بود که این پیشنهاد را با اطلاع وزیر امور خارجه روسیه برساند . در ۲۲ مه مشارالیه مکتوبی به سر ا. گری نوشت که در ضمن مراسله خصوصی مراتب را به ایسوالسکی اطلاع داده است

حاشیه خاطر نشان خواهد شد خود را معطل کند وزیر امور خارجه دولت امپراطوری روسیه گمان میکند لازم باشد که نظر دقت سفارت بریطانیای کبیر را بنکات ذیل که با وجود عدم تماس آنها مسا اساس قرار داد مقررہ حائز بعضی نظریات مخصوصی است جلب نماید :

۱ - باید قبلا تذکر داد که جمله « . . . با میل صمیمانه ای که حفظ انتظام و توسعه صلح در تمام وسعت خاک مملکت ایران دارند » اینطور باذهان عمومی متبادر میکنند که دولتین مستقیما متعهد حفظ نظم و امنیت ایران میشوند در صورتی که این منظور داخل در نیت هیچیک از طرفین متعاهدین نیست.

بنابر این بهتر اینست که این جمله بطریق ذیل اصلاح شود :
« . . . با میل صمیمانه که بمشاهده انتظام و توسعه صلحی که در ایران برقرار است دارند . . . »

۲ - چون قرارداد منحصرأ در روی منافع و مصالح بریطانیای کبیر و روسیه در ایران منعقد میشود بهتر اینست که این جمله « . . . منافع متساویه تجارتي و صنعتی تمام ملل . . . » از آن حذف شود

علاوه بر آنکه این جمله بهیچوجه موافق با مقصود از طرح این قرارداد نیست

۳ - در حسب عقیده وزیر خارجه دولت امپراطوری روسیه مرجح اینست که حتی الامکان تمام جمله هائی را که دارای ابهام و ممکن است بعدا اسباب سوء تفاهم مابین دولتین شود حذف نماییم و بنابر این نظریه جمله « . . . چون با ثلث و خیمه که از تصادم منافع آنها در مناسبات با دولت ایران و مابین خودشان حاصل خواهد شد پی برده اند . . . » خوب است بکنی حذف گردد زیرا مفهوم عمومی خود این قرارداد ظاهرا از این معنی کمتر روشن نیست .

۴ - چون دولت روسیه اصولا خط منطقه نفوذ خود را بذوالفقار منتهی کرده

باینکه آیا من باید اصراری در حقوق خودمینی بر قید حفظ وصعیت حاضرہ بنمایم یا خیر بدانم ، و نیز میخواهم بدانم که آیا وقت آن رسیده است که پیشنهاد ابقا و تضویب امتیازات را به دولت ایران بنمائیم و آیا مجلس ایران مشکلاتی پیش نخواهد آورد خیلی محتمل است که وزیر امور خارجه باین نکات اشاره کند .

کبیر بطوران

نمره ۴۱۶

سر ا . نیکلسن به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۳۷۰ - ۳۷۱

(نمره ۳۰۶) سن پترزبورگ ششم

ژوئن ۱۱۰۷

آقا : افتخار آن را دارم که چون یادداشتی را که از مسیو ایسوالسکی دریافت داشتم ام که شامل بعضی اصلاحاتی است که دولت روسیه مایل است در مقدمه و در مواد از ۱ تا ۴ مسوده قرارداد راجع با ایران به عمل آید تقدیم دارم . ا . نیکلسن
ضمیمه اول نمره ۴۱۶

یادداشت دولت روسیه مورخه ۵

ژوئن ۱۹۰۷

در یادداشت مورخه ۲۷/۱۲/۰۴ مه جاری دولت امپراطوری روسیه در عین حال که بانظار موافقت قراردادی را که مابین بریطانیای کبیر و روسیه منعقد می شود نگرینتہ ولی نسبت بمندرجات مقدمه مسوده قرارداد منعقدہ و مواد چهار گانه آن راجع با ایران خود را ناچار می بیند که توضیحات لازمی برای تنظیم و ترتیب آنها داده شود که بمنزله توضیحات و ضمائم آن شمرده شود

بنابر این دولت امپراطوری روسیه بی فایده نمی بیند که متن مقدمه قرارداد پیشنهادی و چهار ماده آنرا بصوری که اساسا از طرف دولتین مورد قبول یافته جداگانه نوشته و تغییراتی را در آن باید داده شود بطور علیحده بر طبق مسوده ذیل پیشنهاد نماید بدون آنکه برای اصلاحات عبارتی و زائشائی که در مرتبه دوم از اهمیت واقع است و در

صنعتی تمام ملل (اینجمله حذف شود روس)
تصمیم دارند که قرار دادی مابین آنها به
طریق ذیل منعقد گردد :

دولتین بریطانیای کبیر و روسیه چون بخوبی
احساس کرده اند که هر یک از لحاظ دلائل
جغرافیائی و اقتصادی و منافع مخصوصی که
برای حفظ صلح و نظم (برای مشاهده صلح
و نظم مقرر روس) در بعضی ایالات ایران
که در مجاورت سرحدات روس از یکطرف
و مجاورت افغانستان و بلوچستان از طرف
دیگر در نظر دارند و هر یک از دولتین چون
با ثبات و خیمه که از تصادم منافع آنها در
مناسبات با دولت ایران و ما بین خودشان
حاصل خواهد شد پی برده اند (اینجمله
حذف شود روس) بهتر آن دیده اند که از هر
اختلافی که موجب تصادم منافع مخصوص
هر یک از آنها در ایالات ایران که ذکر آن
فوقا شده است اجتناب جویند .

بنا بر مقدمات فوق مواد ذیل را مابین
خودشان مقرر میدارند :

ماده اول - دولت بریطانیای کبیر
متعهد میشود نه برای خود و نه بمنفعت اتباع
انگلیس و نه برای اتباع دول ثالثی هیچ
قسم امتیازات سیاسی و تجاری از قبیل امتیاز
راه آهن و بانک و تلگراف و جاده شوسه و
بیمه و غیره در خارج از خط قصر شیرین تا
اصفهان و یزد و کاخ (یزد - کاخ - کاریز
جبال کوه بنی تک روس) نانقطه که در ذوالفقار
متممی بسرحدات افغان میشود مطالبه و تقاضا
نکند و همچنین نه مستقیماً و نه غیر مستقیم با
درخواست و تحصیل این قبیل امتیازات در
ناحیه مرز بوره که برای دولت روس محفوظ
است مخالفت و ضدیت ابراز ننماید

ماده ۲ - دولت روسیه نیز از طرف
خود متعهد می شود که نه برای خود و نه
بمنفعت اتباع روس و نه برای اتباع دول ثالثی
هیچ قسم امتیازات سیاسی و تجاری از قبیل
امتیاز راه آهن و بانک و تلگراف و جاده
شوسه و بیمه و غیره در خارج از خطی که از
سرحدات افغان از حده دگر باشد ... حذف که مانده

است باید بایک وضع روشن و مفهومی نقاط
عمده ای را که خط مرز بر از حدود کاخ باید
از آنها عبور کنند تذکره داد . لذا وزیر امور
خارجیه امپراطوری روسیه مایل است که خط مرز بر
از حدود حواف و کاریز و سلسله جبال کوه
بنی تک بگذرد . عمده نظر دولت امپراطوری
روسیه اینست که خط مرز بر پست صحیحی
کاریز را که از لحاظ خاک روس در موقع
هجوم امراض مسریه دارای اهمیت است در
منطقه او شامل شود

۵ - چون حدود منطقه روس در ماده
اول غیر از طرف جنوب تعیین نشده لازم
است در ماده دوم جمله (... سرحدات
افغانستان و بلوچستان ... » بعنوان سرحد
منطقه انگلیس درج شود

۶ - بالاخره دولت روس برای اینکه
قرار داد واضحتر باشد پیشنهاد میکند که
ماده چهارم با اشاره کردن باین نکته که
قروض ما خودی تا کنون چه از بانک شاهنشاهی
ایران و چه از بانک استقراضی روس مورد
بحث نیست به عبارت « ... تا تاریخ امضای
این قرارداد ... » تکمیل شود

سن بطور بوزن ۲۳۳ مد ۵ ژوئن ۱۹۰۷
ضمیمه ۲ نمره ۱۶۶
متن قرار دادی که راجع بامور ایران
اساساً از طرف دولتین بریطانیای کبیر و روسیه
مورد قبول واقع شده و اصلاحاتی که دولت
روسیه پیشنهاد نموده است :

(ما اصلاحات پیشنهادی روسیه را
در بین الهالین بعلامت « روس » درج
میکنیم (شفق)

دولتین بریطانیای کبیر و روسیه در
عین اینکه مشترکاً حفظ تمامیت و استقلال
ایران را محترم میشمارند با میل صمیمی که
بمحافظة انتظام و توسعه صلح در تمام وسعت
خاک ایران دارند با میل صمیمانه که به
بمشاهده انتظام و توسعه صلح در ایران
برقرار است دادر (روس) و همچنین
برای مقرر داشته اند منافع متبادله تجاری و

بندر عباس - تا سرحدات افغانستان و بلوچستان
 (منتهی به بندر عباس میشود . روس) مطالبه
 و تقاضا نکند و همچنین نه مستقیماً و نه غیر
 مستقیم یا درخواست و تحصیل این قبیل
 امتیازات در ناحیه مزبوره که برای دولت
 بریطانیا محفوظ است مخالفت و ضدیت
 ابراز ننماید .

ماده ۳ - دولت روسیه از طرف خود
 متعهد میشود که قبل از تحصیل موافقت نظر قبلی
 با دولت انگلستان با هیچ قسم امتیازی که به
 اتباع بریطانیا در نواحی ایران که در خارج
 از منطقه مذکوره در ماده اول و دوم واقع
 شده است (مابین منطقه مذکوره در ماده اول و
 دوم روس) مخالفت و ضدیت بعمل نیارد و دولت
 بریطانیا ی کبیر نیز راجع بامتیازاتی که اتباع
 روس در همین ناحیه از ایران واقع است تعهد
 متشابهی را مینماید .

تمام امتیازاتی که تا کنون در خارج
 از حدود مذکوره در ماده اول و دوم داده
 شده باعتبار واستحکام خود محفوظ خواهد
 ماند . ماده ۴ - معلوم باشد که عایدات
 کمرکات ایران باستثنای کمرکات ایالت فارس و
 خلیج که وثیقه استهلاک اصل و منافع قروضی
 که دولت شاه از روسیه بعمل آورده

(دولت شاه به بانک استقراضی
 تاریخ امضای این قرارداد دارد روس)
 گماهی السابق برای همان مصرف تخصیص
 همچنین معلوم باشد که عایدات کمرکات
 ایران از ایالت فارس و خلیج و سایر
 عایدات صیادی ماهی در بحر خزر (در صورت
 ایران در بحر خزر روس) دولت و تلگراف
 گماهی السابق اختصاص باستهلاک قروضی که
 دولت شاه از بانک شاهنشاهی ایران نموده
 خواهد داشت

یادداشت فاشر

راجع بمدرک فوق مشکلاتی وجود
 دارد . سرادوارد کوری آنرا در ۶ ماه ارسال
 داشت و باین جهت با مراسله نمره ۶ سر
 نیکاسن (مراسله بعد) که تا دوماه
 بوی نرسید تقاطع نمود . سر . نیکاسن در

ششم تلگراف نمود که مراسله او ارسال شده
 ولی اشاره نکرد که تغییرات پیشنهادی مسیو
 ایسوالسکی چه میباشد . (تلگراف نمره ۸۶
 مورخه ۶ ژوئن ارسال ۳ بعد از ظهر و وصول
 ۵ دقیقه بعد از ظهر ملاحظات ذیل در
 پایان این تلگراف مشاهده میشود .

مسوده اصلاح شده ما در همان موقع
 بسن بطرز بورت خواهد رسید . بهتر بود به
 سرا . نیکاسن گفته شود که تا ما در مسوده
 روسیه مطالبات بعمل نیآوریم آنرا تسلیم نکند
 ل . م .
 س . ح

یمنی : حیلی برای ما مایه خوشبختی
 است که مسیو ایسوالسکی اصلاحاتی را در
 مقدمه پیشنهاد نموده و راه اصلاح را برای
 ما باز گذارده است . ما باید منتظر شده به
 بینیم این اصلاحات چیست تا اساس بعضی چیز
 ها را که میخواستیم بنیاد گذاریم یا اصلاحاتی
 را که میبیم پیشنهاد و قبول اصلاحات روسیه
 را در صورت تقویت و قبول آنها نمائیم .

بالمینجه در ختم ماه تلگرافی به
 سرا . نیکاسن معخیره شد (نمره ۷۲) که بوی
 مستقر شد که اصلاحاتی که در مراسله
 مورخه ۶ ژوئن بوی ارسال شده تا موقعیکه
 در مسیو ایسوالسکی دریافت نکرد دیده
 در مسیو نماند .

مطلبی از طرف فاشر در پایان
 رساله ۵ تاریخ ۱۰ است بمشکلاتی که بواسطه
 این مشکل در اصلاح شد سرادوارد
 کوری بنیاد آمده است . بک مشکل دیگر در
 اثر این حقیقت پدید آمده که سرادوارد کوری
 در این مراسله رجوع میکند به مسوده روسیه
 مواد ۳ و ۴ و ۵ در این تاریخ بدیچگونگی
 مسوده ای معلوم نمیشود که عایدات شده باشد
 بحر مسوده بریطانیا مورخه ۲۳ آوریل

نمره ۱۲
 سرادوارد کوری به سرا . نیکاسن
 وزارت خارجه ۲۵ آوریل ۱۹۰۷
 وزارت خارجه ۲۵ ژوئن ۱۹۰۷

آقا : من در اسفند ماه ۱۳۳۳ ماد گذشته شما را تحت نمره ۲۷۲ دانشنامه سواد یکم مرأسله خصوصی از طرف وزیر امور خارجه روسیه که متضمن ماده ای بود که دولت منوعه وی میل داشت بجای ماده ۵۵ مسوده قرار داد انگلیس و روس را جمع به پیشنهادی دولت اعلیحضرت پادشاهی بریتانیا بویا که خود دریافت داشت

اینکه یک مرتبه در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ ای را که بعد از مذاکرات و مذاکرات در پاریس مایل شده اصلاحاتی در قرارداد شد چوفا شما از مایل ما در

جوانان این نامه در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ غالب اصلاحات در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

بیر قانین خواهد شد « برای عبارت در صلح در تمام قلمرو امپراطوری ایران پس جمله « برای ضمانت انجام کدماست» در این تغییر و اصلاح در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ که وزیر مختار دولت بریتانیا در

صحن مرأسله نمره ۶۹ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ شرح داده است مبنی بر اینکه در الفاظ اصلی ممکن است چه شود که این در دولت تسخیر داده است

سقی ادامه از مذاکرات در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ و چنین امرها در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ دولت و دولت ایران در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

اطلاع در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

اکنون پیشنهاد شده در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

شده چنین احساس میشود که عفات از ذکر این نکته در قرارداد فعلی تاثیرات بدی در انعقاد عمومی این مملکت خواهد کرد و به حیثیت و اعتبار قرارداد پس از بسته شدن آن لفظ «محتوی خواهد زد» باین جهت دولت اعلیحضرت پادشاهی بریتانیا تا نماید که این نکته در مقدمه گنجانیده شود. برای اینکه اطمینان حاصل شود که قرارداد بعد از اینکه در این مملکت اعلام شد از این امر طرف هر دو دسته با حسن نظر و رعایت

در تاریخ اول عبارت « در این نقطه ای» در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴ در تاریخ ۱۳۳۳-۳۴

لفظی شده که تصور می‌رود منظور و معنی آنرا صریح‌تر و واضح‌تر کند .

البته جناب عالی هنگام تسلیم این پیشنهادات به مسیو ایسوالسکی که امیدواری حاصل است مورد قبول روسیه واقع شود بر طبق بصیرت و معرفت خود خواهید دانست تا چه قدر لازم است در اطراف نکات و ملاحظاتی که مستلزم این تغییرات شده مذاکره و مباحثه نمایند .

ادداشت ناشر

متن مسوده اصلاح شده قرار داد مذکور با مراسله ای که این مسوده ضمیمه آن بوده و بامتن اصلی که میبایستی در آرشیو سفارت باشد و با خود مراسله مفقود شده و در آرشیو وجود ندارد مشروحه و ترجمه فوق از « طبع اعتماد » اقتباس شده و متن فرانسه ماده ۵ نیز مفقود گردیده است .

نمره ۳۶۸

سر ا . نیکلسن به سر ادوارد کری
وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۷۰ سن پترز بورگ
۷ ژوئن ۱۹۰۷
تلگراف (نمره ۸۷)

قرار داد ایران :

ماده ۵ - من به زیر امور خارجه اطلاع داده‌ام که دولت اعلیحضرت پادشاهی بریطانیا متن روسی را با اضافات پیشنهادی خود می پذیرد ولی من مایلیم پیشنهاد کنم که من نیز ممکن است اصلاحات ذیل را در مسوده متن روسی پیشنهاد نمایم .

بجای عبارات « قروض ایران که در روسیه - انگلستان صورت گرفته است » قرار داد ایران که در روسیه و بانک شاهنشاهی ایران صورت گرفته است « در اصلاحات ماده ۴ روسیه که با پست دیروز شما ارسال شد بانک استقرای ذی گرفته نه روسیه . من همین طریق پیشنهاد مینمایم که بجای عبارات و در منطقه نفوذ طرف دیگر واقع شده « این کلمات نوشته شود » و واقع شده تا آنجا که مربوط به واگدیست که با بانک اولی با مناسبت رسیده در ناحیه مذکوره در ماده ۲

و تا آنجا که به واگدی بانک اخیر مربوط است در ناحیه مذکوره در ماده ۱ «

باین طریق از نوشتن جمله « منطقه نفوذ » خود داری مینمایم زیرا که حذف آن بفتح ما تمام میشود . آیا ممکن است این اصلاحات را پیشنهاد نمایم ؟

ملاحظات

اصلاحات پیشنهادی فقط از لحاظ حسن انشاء و اصلاح عبارات است ، ش . ح - ا . ک

نمره ۳۶۹

سر ادوارد کری به سر ا . نیکلسن
وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۷۰
تلگراف (نمره ۷۳) وزارت خارجه

۱۰ ژوئن ۱۹۰۷

تلگراف شما نمره ۸۷ (قرار داد ایران) من با اصلاحات پیشنهادی موافق هستم :

نمره ۳۶۰

سر ا . نیکلسن به سر ادوارد کری
وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۷۰
سن پترز بورگ ۱۰ ژوئن ۱۹۰۷
تلگراف (نمره ۹۹)

قرار داد ایران :

ماده ۵ تلگراف من نمره ۸۷ .

یاد داشتی از وزیر امور خارجه دریافت داشته‌ام حاکی از اینکه اصلاحات پیشنهادی مورد قبول واقع شده و مشار الیه کلمات اصلاحی پیشنهاد ماده مذکور را ذکر کرده و بجای « منطقه نفوذ » جمله « منطقه منافع » را بکار میبرد . ظاهراً اصطلاح اخیر رایج اولی مزیت داد ولی من در انتظار جواب شما راجع به پیشنهاداتی که در تلگراف فوق ذکر شده میباشم . جای این کلمات « اصولی » که در قرار داد حاضر حکم فرمائی میکنند در جمله اخیر مشار الیه این کلمات را می نویسد « اصولی » که اساس و مبنای این قرار داد خواهند بود «

تصور میکنم بتوانیم اینها را قبول کنیم . همه ماده مطابق است با آنچه که من در اصل ارسال داشتم .

ملاحظات

اینها کاملاً بی ضرر میباشند و تصور
میکنم بدون مراجعه بوزارت هندوستان بتوان
آنها را قبول کرد. ش.ج

نمبر ۴۲۱

سرادار دگری به سوس. اسپرینک ریس

وزارت خارجه ۳۷۰۳۷۱

نمبر (۱۰۶) ۱۲ ژوئن ۱۹۰۷

آقا: راسله سر ۶۹ مورخه ۱۱ آوریل
شما که در ضمن آن نظریات خود را درباره
مسوده قرارداد راجع بایران که در ۲۰ فوریه
توسط موسیو اسپرینسکی تسلیم شده شرح
داده بودید واصل گردید

از مندرجات آن که بدن تردید
تا کنون بنظر عالی رسیده است مشاهده خواهید
کرد که تشییرات زیادی در من آن به اتفاق
آراء دولتین بریطانیا و روس وارد شده و
من جوفا مسوده متعابلی را که از طرف دولت
اعلیحضرت پادشاهی بریطانیا تهیه شده ارسال
می دارم که حاوی بعضی اصلاحات کز چک
ممکنه است که بیشتر مربوط باصلاح عبارتی
می باشد و فعلاً تحت مطالعه است و باید به
دولت روسیه تسلیم گردد

برای جلو گیری از هر گونه سوء تفاهسی
در این قرارداد در مورد موقعیت بریطانیای
کبیر در خلیج فارس من در مقدمه دکری
از مصالح این مملکت و علاقه آن به ادامه
وضعیات فعلی در آن نواحی نموده ام

ماده ای در تحت عنوان ماده ۳ متفق
الیه طرفین واقع شده که از اهمیت خاطر
بیشترت بود روسیه بواسطه بودن ایران در
داخله منطقه مافع آن و اعمال نمودن این
نفوذ برای جلو گیری از حصول امتیازات در
منطقه بی طرف بواسطه بریطانیا می گاهد در
صورتی که ماده ۳ بفر از طرف دولت
روسیه مورد قبول گردیده و این ماده برای
این طرح ریزی شده است که از امکان
اعمال کنترل از طرف روسیه بموجب ترار
داد استعراض در مورد کمربلایی که در منطقه

بریطانیا واقع است و در صورت قصور در
پرداخت باید بعمل آید جلو گیری مینماید
همین طور مشاهده خواهید فرمود
که در توضیح منطقه روسیه اصلاحاتی بعمل
آمده است زیرا دولت روسیه قبول کرده
است که خط منطقه آن بجای کوهستان در
ذوالفقار منتهی شود و همچنین مقرر شده
است که هیچ قسمت از منطقه روسیه نباید با
سرحدات اودن هم حدود بشود و این نکته
بقدری مهم است که لازم نیست تا کیدی راجع
بان بنمائیم

شما اهمیت باین داده بودید که منافع
بریطانیا در مورد امتیازاتی که هنوز مورد
استفاده واقع نشده باید کاملاً محافظت گردد و
پیشتر یاد کرده بود که مقرر گردد که نه تنها
امتیازات فعلی باید ادامه داده شود بلکه
پس از آنهضاء مدن هم بتوان آن ها را
تجدید کرد

توافق نظر حاصل شده که تمام امتیازات
فعلی ادامه یابد در صورتی که امتیازی هنوز
مورد استناد واقع نشده باشد دولت اعلیحضرت
پادشاهی بریطانیا باید در این مسئله مطالباتی
بجمله آورد که آیا حوادث مقتضی این می
باشد که برای درخواست تجدید آن بدولت
ایران مراجعه کرد ولی تصور نمیکنم در این
مورد پیش بینی هائی لازم شود

با سهولت و آسانی نمیتوان با این
شکل یعنی تمدید امتیازات نیمه کار پس از
انقضاء آنرا که مخالف با روح قرارداد
است مواجه شد و نظر باینکه دولت روسیه
در اثر پیشداد درخواست تمدید امتیازات در
نگرانی مند و اروپا بیدار و متذکر این
موضوع شده است ظاهراً امکان ندارد برای
پیش بینی این موضوع چیزی کنجانید

راجع به پیشنهاد دیگر شما مبنی بر
اینکه بعضی تضمینات باید بدست آورد
حظوظ تملکاتی که فعلاً توسط عمال بریطانیا
اداره می شود و سیاه روش یا معامله از طرف

دولت ایران بکسی دیگر واگذار نشده و این طریق بدست دیگران نیفتد، من معتقدم که ممکن نیست چنین ضمانتی را از دولت روسیه تحصیل نموده زیرا نظر باینکه دولت مزبور نمیتواند از چنین معامله ای جزو گیری نماید درخواست چنین ضمانتی هم بی فایده خواهد بود.

مسئله تمدید کنترات دائره تلگرافی هند و اوپا فعلا با دولت روسیه تحت مطالعه است و امید میرود که راه حل رضایت بخشی در نظر گرفته شود.

شما اهمیت باین داده بودید که نباید گذاشت بانک روس و اردات نقره را به مجرد اختصاص داده و انحصار نمایند ولی این مسئله ای نیست که در قرار داد مطرح کرده زیرا این موضوع بسته است بشرازم بانک شاهنشاهی ایران، از آنجا آمده بانک اچپو هم در منطقه بریطانیا و هم در منطقه پتروش دارای مؤسسه ای است این موضوع پیشتر بحث مشروعی را نه باید بین دولتین پس از ختم قرار داد مطرح شود تشکیل میدهد.

راجع باین موضوع که دائره قرظینه در جنوب ایران باید بدست بریطانیا اداره شود من کاملاً همراه هستم ولی این موضوع لزوماً در خارج از دائره قرار داد سیاسی قرار دارد، صما خوب اظهار دارید که در موضوع اصلاح ترقی این سرورس فعلاً با دولت روسیه مورد بحث میباشد و اگر بنگ مسئله مذاکرات سیاسی مورد لزوم واقع شود دولت ایران بجزارت شاهي بریطانیا که در آنوقت می توانست بنگ دائره با ثبات و چندی را نشان دهد بفرمی می تواند موضوع را تعقیب نماید.

جمله ای که من در خصوص ادامه وضعیات فعلی در خلیج فارس پیشتر آورده ام امید میرود که لزوم چنین مذاکره ای را مرتفع نماید.

من نمیتوانم با نظریه شما همی بسر آید که قرار داد فاقد بنگ تعهد روشن سیاسی و راجع به مصونیت و استقلال ایران نیست موافقت شما باین عبارات مقدمه راجع باین نکته کافی است

صریح میباشد و تعهدات فعلی در این موضوع هر چند در اصل غیر رسمی بوده باشند اکنون از آنجائیکه در قرار داد مذکور شده است رسماً چندین مرتبه مستحکم میگردد.

همانطور که بلاحظه خواهید کردون تعقیب ایرادات شما عبارات مقدمه اصلاح و تعدیل شده بطوریکه خطر را که شما مبنی بر اینکه دولت ایران این طور نتیجه خواهد گرفت که دولتین روسیه و بریطانیا حق اداره، انظوم و تاسیس ارستهای متبادلی تجاوزات را در قلمرو سلطنت شاه بخود تخصیص میدهند پیش بینی کرده بودند مرتفع میسازد.

این مسئله بهیچوجه در میان نیست که این دو دولت « امتیازات انحصاری در بعضی ایالات ایران تحصیل کند » یا مدعی « هر امتیاز انحصاری انتفاع از ایالات تعیین شده » گردند ولی خبر بنگ از آنها بر ذمه خود می آید که در دائره مصالح دیگری درخواست تحصیل امتیاز نمایند و بهیچوجه دول ثالث از حصول امتیاز در تمام ایران معروم نشده اند راجع به نظریات شما در مورد خط آهن روسیه که نقشه آن کشیده شده من فقط تذکر می دهم که تاریخ پروژه مسیو تسار قدری پیش از اینست و در هر صورت در صورت پیشرفت بنارف خلیج عمان ... راه گساز ویژه « مرتفع و چون منطقه انگلیس بین آن واقع شده این طریق مسدود نمی گردد.

خاتمه نتیجه منطقی مراده شما این بود که دولت بریطانیا باید همان رویه سابق را مبنی بنگهداری ایران بر علیه روسیه پیش گرفته و آنرا ادامه دهد.

این موضوع مورد اختلاف آزاد است که آیا این رویه و سیاست تا چه اندازه پیشرفت کرده است ولی در هر صورت سیاست مزبور این ضرورت را در بر دارد که برای این مسئله مسئولیت دولتی تولید نگردد و این مسئله است که در این باره ما را مجبور خواهد کرد که با توجه بر نیزه به استعانت ایران قیام نماید.

ماده ۱. قرارداد فعلی واقع شده دولتین بریتانیا و روسیه منعقد می شوند که در تعیین و معائناتی که برای اجرای کنترل با حصول توافق نظر طرفین لازم است قبل از وقت داخل تبادل افکار بشوند و از هر اقدام مضری که با اصول قرار داد فعلی مطابقت نداشته باشد خودداری نمایند.

نمره ۳۲۳

سرادوارد گری به سرا . نیکاسن

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۰

تلگراف (نمره ۸۲) ۱۷ ژوئن ۱۹۰۷

تلگراف شما نمره ۹۶ (مورخه ۱۳)

ژوئن انتقال خطوط تلگرافی مشهد و تهران

و مشهد و سیستان

شما باید با اطلاع دولت روسیه برسانید

که از آنجائی که دولت اعلیحضرت پادشاه

بریتانیا نظارت در تمام خط تلگرافی مشهد

و تهران دارد مشاهده می نماید که این مبادله

و انتقال باید کامل باشد و نظارت تمام مشهد

و سیستان بان واگذار گردد

نمره ۳۲۳

سرادوارد گری به سرا . نیکاسن

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۰

تلگراف (نمره ۸۳) ۱۷ ژوئن ۱۹۰۷

تلگراف شما نمره ۹۶ (مورخه ۱۳)

ژوئن قرارداد ایران (۱) من عبارات پیشنهادی

ماده ۵ شما را با تبدیل لفظ « مؤثره » به

« که مؤثر هستند » تصویب مینمایم .

نمره ۳۲۵

سرادوارد گری به سرا . نیکاسن

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۰ ۲۱ ژوئن

۱۹۰۷ تلگراف (نمره ۸۹)

مراسله شما نمره ۳۰۶ (مورخه ۶)

ژوئن قرار داد ایران (۲)

ما مایلیم عبارات « . . همچنین سایر

ملل . . . محفوظ و بحال خود باقی بمانند .

حذف آنها باعث این میشود که قرار داد

مورد انتقاد ایرانیان و سایر ممالکیکه دارای

روابط تجارسی با آن می باشند مخصوصا

(۱) - دو مراسله قبل . نمره ۳۲۲

(۲) - نمره ۳۱۶

من در اینجا وسائلی را که در صورت الزام با تخلف این رویه در دسترس این مملکت میباشد مورد بحث قرار نمیدهم ولی کاملا و قویا معتقدم باید برای جلوگیری از چنین پیش آمدی مجاهدات لازمه را نموده و راه حل صلح آمیز این مسئله را در پیش گرفت اگر چنانکه شما تصور می کنید ، روسیه مملکتی است که نمیتوان يك قرارداد دائمی با آن منعقد نمود یا حتی حسن تفاهمی با آن بعمل آورد ، بدون شك لازم خواهد بود که امکان لزوم اقدامات قهری را مورد مطالعه قرار دهیم ولی ختم قرار داد فعلی برای دولت اعلیحضرت پادشاهی بریتانیا موقعیتی ایجاد خواهد کرد که بخوبی تشخیص بدهد چه موقعی این اقدام مورد لزوم واقع میشود و آنوقت بر روی اصل اخلاق قویتری برای مقاومت در مقابل تجاوزاتی که به مصالح و منافع آن میشود استوار خواهد ماند در صورتی که بتواند از تعهدات قرارداد روسیه استمداد نموده و بان مراجعه نماید . ا . گری

نمره ۳۲۲

سرا . نیکاسن به سرادوارد گری

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۰

سن پترزبورگ ۱۳ ژوئن ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۹۶)

قرارداد ایران :

من پیشنهاد می کنم ماده ۵ اینطور

نوشته شود .

« در صورت وقوع بی ترتیبی در

استهلاك یا پرداخت نزول قروض ایران که

با بانک استقراضی روسیه و با بانک شاهنشاهی

ایران تا تاریخ امضاء این قرار داد ختم و

تعمین شده و در صورت الزام روسیه بتشکیل

کنترول در منابع عایدی مؤثره در پرداخت

مرتب قروض به بانک اولی که در نواحی

واقعه در ماده ۲ قرارداد فعلی واقع شده و

در صورت الزام بریتانیا بتشکیل کنترول

در منابع عواید مؤثره در پرداخت مرتب

قروض ببانک اخیر که در نواحی واقعه در

آلمان بشود زیرا این جمله قسمتهای مملکت ایران را برای انتفاعات مخصوصی و انحصاری بریطانیا و آلمان و غیره محفوظ میدارد . ولی برای این که مطابق با صریح ماده ۲۰۹ که بریطانیای کبیر و روسیه را از درخواست امتیازات در منطقه طرف مقابل باز میدارد بشود ما پیشنهاد مینمائیم که بجای عبارت « . . . تمام ملل . . . » عبارت « تمام ملل دسرت . . . » نوشته شود

ایرادات دیگر در ضمن مسوده قرار دادها که بضمیمه مراسله نمره ۲۲۵ مورخه ۶ ژوئن خود آنرا ارسال داشتیم (۱) رفع شده ولی ما حاضر هستیم متن پیشنهاد روسیه را در صورتی که مسیو ایسوانسکی مصر باشد بپذیریم .
ماده ۱ .

ما نمیتوانیم تغییرات پیشنهادی را در خط روسیه که خیلی فردیك بسرحدات افغانستان خواهد بود بپذیریم زیرا مورد همان ایراداتی واقع میشود که در پیشنهاد بدوی خط مزبور بکوهستان منتهی می گردید وجود داشت تلگراف نمره ۳۰ مورخه ۸ مارس مرا ملاحظه نمائید ، (۲) اصلاحاتی که اکنون از طرف دولت روسیه پیشنهاد شده میتواند اعتراضات خصوصت آمیری در این مملکت تولید نماید و افق نامساعدی را که برای منافع عمومی جلوگیری از آن لازم است بوجود آورد

ممکن است شما بدولت روسیه اطلاع دهید که اگر ادامه استاسیون صحی را در کاریز بلك اقدام حیاتی و لازم میداند ما نیز موافقت مینمائیم بشرط آنکه آنها نیز موافقت کنند که در ترتیبات فعلی که بموجب آن قرنطینه خلیج فارس تحت کنترول بریطانیا است احتلالی وارد ننمایند
مواد ۲ و ۳ و ۴

هیچ ایرادی با اصلاحات پیشنهادی نیست هنگامیکه نظریات ما را راجع باین اصلاحات بدولت روسیه اطلاع میدهید باید

۱ - نمره ۴۱۷
۲ - « ۳۹۳

اصلاحاتی را که در ضمن مراسله نمره ۲۲۵ من مندرج و بانها اهمیت زیادی می دهیم ابلاغ نمائید مخصوصا اشاره به ادامه حفظ وضعیات فعلی در خلیج فارس و توضیح دادن خطی که از کاخ به نقطه تقاطع سرحدات روس و افغانستان می گذرد

با متن ماده پنج شما موافق و آن را می پذیریم ولی تصور می کنیم لفظ « حکمرانست » بجای لفظ « ... اساس خواهند بود . . . » ترجمه حوی است
۱ - نمره ۴۲۲
نمره ۴۲۶

وزارت خارجه ۳۷۱ مورخه ۳۰ ژوئن ۱۹۰۷
تلگراف (نمره ۹۰)
تجدید امتیاز تلگراف
مراسله شما نمره ۲۸۷ (۱)

ما همیشه دارای این نظریه بوده ایم که تجدید امتیازات فعلی که در ماده ۳ مسوده قرار داد ایران منظور شده معنی تجدید آنرا افاده می کند در صورتی که دولت ایران هم موافقت نماید و ما هنوز اصولا این نظریه را ادامه میدهیم

شما بیباست این نکته را کاملای دولت روسیه توضیح دهید ولی شما نمیتوانید برای حل این مشکل پیشنهاد کنید که آنها در مقابل اینکه ماحق خود را در خط تنگرافی تهران حائزین بانها واکتدار میکنیم نباید به تجدید امتیازات ما ایراد بگیرند .

برای ایشان توضیح دهید که پس از انفصای مدب امتیازات تلگرافی ما محتمل است دولت آلمان سعی کند که کنترول نظارت خط خانقین به تهران و بالاخره بسرحدات هندوستان را تحصیل نماید .

برای جلوگیری و رفع هر گونه اشکال و پیچیدگی که ممکن است در اثر طرح مسائل مربوط به خطوط تلگرافی در ضمن مباحثات

۱ - این مراسله شامل یادداشتی است که در ضمن تلگراف نمره ۷۹۵ نمر ۴۱۵ تلخیص شده بود

بیشترت اعتبارات دیگری در ایران جلو-
گیری نمایند. اگر در حین بی تکلیفی فعلی
در ایران این کشمکش ادامه می یافت و سوسه
بزرگی برای یکی از این دو طرف تولید
می شد که در امور ایران مداخله کند تما
اینکه نگذارد طرف دیگر موقعیت مرجحی
برای خود اصرار نمایند یا بخرج طرف
مقابل منافعی تحصیل کنند منظور از مذاکرات
فعلی من روسیه و انگلستان اینست که از
و فوع اختلافات و اشکالات بین یکدیگر
جلوگیری کنند و مذاکرات مر بور بهیچوجه
بر تلیه ایران سوق داده نشده است

مشیر الملک اظهار داشت که تصویری
وجود دارد دینی بر اینکه انگلستان و روسیه
ایران را بمناطق نفوذ تقسیم مینمایند

وی گفتیم این يك نظریه صحیحی
نمیباشد. صحیح تر اینست که گفته شود
قرار دادی که ما مایلیم منعقد نماییم قرار
دادی است که در آن ما بیبایست نفوذ
خود را در آن قسمت از ایران که نزدیک
سرحدات دیگر است توسعه دهیم

مشیر الملک سؤال کرد که آیا موافقتی
حاصل شده است.

جواب دادم موافقت حاصل نشده
ولی ما هر روز با موافقت روسیه بر حسب
وقوع حوادث مشغول کار می باشیم و هر قدر
کار تبادل افکار راجع به يك قرارداد دائمی هستیم
مشار الیه بمن گفت ایران با روسیه
راجع بمسائل راه آهن دارای قرار داد
های مخصوصی است و گفته میشود که شما
یاد داشتی بخصوصا راجع بموضوع راه آهن
بر روسیه ابلاغ داشته و جوابی دریافت
نکرده اید.

من گفتم ما بین ما هندو کران مخصوصا با یادداشت
مخصوصی راجع بر راه آهن در میان نبود است. در
هر صورت هیچ شکلی نیست که اگر راجع بمسائل
عمومی تر نیبانی ما بین ما داده شود مادر خواست
هیچگونه امتیاز راه آهنی را که بضرر دیگری
تمام شود بخواهیم کرد.

راجع مسوده قرارداد پیش آید باید پیشنهاد
دیگری بدولت روسیه بنمایند که اگر باین
رویه ایرادی ندارند محل مذاکرات راجعه
مبادله خطوط تلگرافی بسهوات ممکن است
به لندن انتقال داده شود و گنت بنکندورف
حامور رسیدگی بان کرد این مذاکرات
دوش بدوش مذاکرات سن پترز بورگ راجع
به مسوده قرارداد پیش خواهد رفت تا اینکه
نتیجه هر دو آنها در یک موقع و با هم معین گردد
نمره ۴۲۷

سر ادوارد کری به سرس. اسپرینک راپس

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۷۰

(نمره ۱۱۱) ۲۱ ژوئن ۱۹۰۷

آقا: امروز مشیر الملک برای دیدن
من آمد. هنگامیکه من اظهار داشتم که ظاهرا
امور ایران در يك حال مسرت بخشی است
و امیدواری میرود که بین شاه و مجلس و
احزاب توافقی حاصل شود مشیر الملک گفت
این امید خیلی مطبوعی است ولی با کمال
تاکید و اصرار می خواست بمن بقبولاند که
برای این موضوع وقت لازم است.

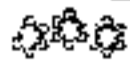
مشار الیه اظهار داشت که در سن
پترز بورگ مذاکرات رضایت بخشی با
مسو ایسوالسکی نموده است.

مذاکرات مذکور از این حیث رضایت
بخش بوده که دو نکته را بروی دایره ریخته
یکی اینکه روسیه قصد ندانسته است مداخله
در امور ایران بنماید مگر این که منافع
اتباعش مورد خطر واقع شود و یکی اینکه
مذاکرات بین انگلستان و روسیه بر علیه
مصونیت و استقلال ایران متمرکز نبوده
است. مشیر الملک اظهار داشت که آراء
عمومی در ایران راجع به این نکته خیلی
مضطرب است و اگر اطمینانی حاصل شود
بسیار مفید خواهد بود

من گفتم که کاملا با آنچه که مسو
ایسوالسکی گفته است موافقم تا اینموقع
بین روسیه و انگلستان کشمکشی بوده و
هر يك از آنها کوشش میکرد است از

ظاهره مشارالیه از این توضیحات
خیلی مسرور و خوشوقت شده و اظهار داشت
مقاد آنرا بدولت متبوعه خود تلگراف
خواهد کرد

ك . ح ۱۱ ژوئن ۱۹۰۷

کاملاً با آنچه که من گفته‌ام موافق بود
ولی صریح تر و کامل تر و بنا بر این صحیح
تر بود . ا . ک

نمره ۳۲۸

سرا - نیکلسن سر ادوارد گری

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۰

سن پترزبورگ ۲۴ ژوئن ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۱۰۶) محرمانه

مسوده قرارداد ایران

من امروز اصلات پیشنهادی شما
را که در مراسم نمره ۲۲۵ و تلگراف
نمره ۸۹ خود شرح داده بودید بوزیر
امور خارجه ابلاغ داشتم جناب ایشان راجع
باینکه آیا دولت روسیه بتواند قبول کند
کس در مقدمه ذکر می از علاقه بریطانیای
کبیر بادامه اوضاع فعلی در حلبج وارس
بشود دارای تردید زیادی هستند . جناب
ایشان و مشاهده نمودند که این نکته در
ساعات اخیر مطالبی را بنیان مبادرد که نه
نظامربوط بریطانیای کبیر و روسیه میباشد
بلکه به بعضی دول دیگر هم مربوط است
و این قرارداد را درموراء حدودی که در
بدو امر تعیین گردیده و تا کنون دقیقاً احترام
شده وسعت می دهد . این قرارداد چنان که
طرح ریزی شده راجع بمسائلی است که
فقط مربوط بر روسیه و بریطانیای کبیر میباشد
و شامل هیچ نکته ای نیست که برای دول
دیگر استثنائی قائل شود یا بانها حق دهد
که تصور کنند منافع آنها تحت تاثیر واقع
شده جناب ایشان بامناوع مخصوص ما در حلبج
مخالفتی نمود ولی اظهار داشت نکته این
نیست شما می خواهید در ضمن قرار دادی
که منظور اصلی از آن رفع هر گونه عمل
و عوامل اصطکاک بین این دو دولت است
چنانچه ای را نگنجانید که مسئله ای بوجود

مشیر الملک اظهار داشت که آن دو
موضوعی که باید در ایران ترتیب داده شود
یکی موضوع مالیه و یکی موضوع معارف
و تربیت است مالیه دارای اهمیت زیادی میباشد
من جواب دادم که اهمیت این موضوع
را تشخیص داده ام ولی برای دولت ایران
لازم است که با مجلس بکار آید تا مالیه
را ترتیبی بدهد .

مشیر الملک جواب داد همیطور است
وباز خواست با تاکید بمن بقبولاند که
وقت و فرصت لازم است تا این تفاهم
حاصل گردد . ا . گری

ملاحظات

امروز صبح در طی مذاکرات با
سفیر ایران راجع به مباحث ما با روسیه
مشارالیه اظهار داشت که یک نکته وجود
دارد که دولت ایران راجع بان بسیار
فکران است . دولت ایران شعیده است که
میخواهند ایران را به مناطق نفوذ تقسیم
کنند و این باعث تجزیه ایران است و جوانی
که از مسیو ایسوالسکی راجع باین موضوع
رسیده کافی و رضایت بخش نمیباشد .

من به مشیر الملک گفتم با ملاحظه
اینکه مصونیت و استقلال ایران صریحاً در
متن قرار داد قید شده هیچ این موضوع در
بین نیست که ما بخواهیم در چگیری موافقت
نمائیم که باعث تجزیه ایران شود . صحیح
است که بعضی نواحی سرحدی نام برده شده
که روسیه و افغانستان در آنها بطور احترام
آمیزی ما فوق همدیگر واقع شده اند ولی
این قرار داد اگر منعقد گردد واجد یک
حکم قطعی است که بموجب آن امتیازات
بریطانیای در نزدیکی سرحدات روسیه
روسیه منوع شده و بالعکس . ولی در عین
اینکه بریطانیای کبیر و روسیه از رقابت در
آن نواحی ایران که منافع آنها یکی مافوق
دیگریست محروم شده اند این قید و صراحت
از جریان مذاکرات دیگران در ایران برای
رقابت در امتیازات در سراسر ایران جلو
گیری نمینماید

بر آن باعث اغتشاش میباید و چنین اطلاع حاصل کرده ام که در بعضی محافل این جن مخالفت در کار است

من تصور میکنم که باید بنظریات وی قدر و قیمتی گذاشت زیرا با نهایت جدیت آنرا اظهار نمود

تصور می کنم بتوانیم در اصرار باین که خط روسیه باید مستقیماً از کاخ به قله ای که در آنجا سرحدات روس و افغانستان تقاطع می نمایند موفقیت حاصل کنیم ولی می بایست راجع بنظارت کامل در خط تلگرافی مشهد - سیستان تسلیم شویم و از کنجانیدن جمله « وضعیت فعلی » صرف نظر کنیم . ما در حقیقت میبایست تمام چیز های اساسی را بزرگ خود تمام کرده باشیم پیش از آنچه که من پیش کوئی نمودم و در نظر من در تبدیل تمام انبعاثات حربه خوبی برای دفاع در دست داریم . اگر جواب فوری به این تلگراف دریافت دارم اسباب تسریع و تسهیل امور فراهم شده است . ا . نیکسن

ملاحظات

مسئله ایسوالسکی با صلاح جمله « حفظ وضعیت فعلی » ابراد مینماید باین عنوان که این يك موضوع ناره ایست که در لحظات آخر داخل قرارداد شده و ممکن است دول دیگر نار ابراد نمایند . تصور میکنم که ما نمیبایست معجلاً در ۱۵ ژوئیه مبادرت بامضاء نمائیم و لازم است به پیشه اذخود ادامه داده و هرگز مبادرت بامضاء ای را برای پیشرفت آن بهمانیه .

ممکن است توسط کت بکنند-روف بدولت روسیه اطلاع دهیم که کنجانیدن این نکته که بریطانیای کبیر علاقه خاصی در ادامه وضعیت فعلی در خارج فارس دارد بیشتر از آن مشروحه دیگر در مقدمه راجع علاقه خاص هر دولت به این است که در جوار سرحدات آن واقع است و میباید با يك دولت ثالثی مواجه نمیکند و آنجا که بدولت اشعید حضرت پادشاهی بریطانیای مودت است این يك موضوع تازه ای نمیباشد و منظور از آن این نیست که

می آورد که دول دیگر شاید تصور کنند علاقمند بان می باشید و من میترسم از این بابت موقعیت هولناکی بمریان آید .

پیشنهادات در نظر او باعث حیرت شده بود و اظهار داشت اگر برای مدارای اینقدر اهمیت است نمی بایستی در لحظات آخر آنرا بمریان آوریم بلکه باید قبلاً پیشنهاد نموده باشیم مختصراً من می دیدم که مشارالیه از پیشنهادات ما بسیار مشوش شده بود و بتصور او باعث ایجاد مشکلاتی در مورد دول ثالث خواهد شد من تا آنجا که ممکن بود البته با وی بحث و استدلال نمودم ولی تزلزلی بارکان عقیده وی وارد نیاردم تصور میکنم هرچه بیشتر در آن ها بنگرد ایراداتش زیادتر خواهد بود . مشارالیه در موضوع حق نظارت مادر قر نعلینه حلیج فارس ابرادی نظیر این نمود و خیلی مترصد است که مسئله حلیج فارس را در خارج از دائره مذاکرات نگاهدارد

مشارالیه اظهار داشت که بی اندازه نگران میباشم که با کمترین تعامل قرارداد بامضاء برسد و میخواهم در ۱۵ ژوئیه آنرا بامضاء برسانم (تا بستان آیمده) و تا کبید نمود که مسامحه در اینکار حملراتی در بر دارد و تصور می کنم فشارهایی برای مخالفت کردن با قرارداد ما وارد شده است مشارالیه راجع به خطر تعامل دارای نظریه مثبتی بود و راجع بمسائلی که اخیراً در میان آمده است و بنظر او ممکن است باعث تطویل مذاکرات بشود و شاید به اساس ترتیبات و قرار داد قطعی ای وارد نمیشود در زحمت بود و اظهار امیدوارم بتوانم در مدت چند روز بدولت اعلیحضرت بادشاهی بریطانیای جوانهائی راجع بمسائل مربوطه ایران و افغانستان بدهم . چون بوی پیشنهاد نمودم که من ممکن است بلند رفتن و مسائل را با سراد وارد کرمی مطرح نموده و باعث تسهیل و تسریع آنرا را فراهم آورم و شب دیگر باینجا مراجعت نمائیم از من خواهش کرد که از اینجا بروم و در احد نیمیجه شتاب نمائیم . تصور می کنیم

دائرة قرار داد فعلی را بزرگ کنند زیرا بریتانی کبیر این مسئله را بدیهی میدانست که هیچ چیز را در قرارداد نباید در موقعیت آن در خلیج فارس مؤثر دانست و این کلمات را از این نظر در مسوده قرارداد کنجانیده است که این موضوع روشن باشد و قرارداد مورد قبول تمام احزاب بریتانیای کبیر واقع شود راجع به قرنطینه اگر ماخط را از کاخ به سرحدات امتداد دهیم ذکر آن لزومی ندارد .

این يك بدبختی بود که کنجانیدن جمله راجع « بادامه وضعیت فعلی » در خلیج فارس در ضمن مقدمه بعد از جریان امر بنظر ما رسید ، ولی هیچ شك و تردیدی نیست که در چند هفته قبل اندازه لزوم آن هر قدر بوده است امروز خیلی بیشتر از آینده برای ما اهمیت دارد که مناقشات خصومت آمیز این مملکت را که در اثر قضایای اخیر من بطرز بورك ایجاد شده مرتفع نماییم .

مسئله مسیو ایسوالسکی خیلی از آلمان هر اسمناک میباشد ولی تصور نمیکنم این موضوع را تشخیص داده باشد که جمله مذکور در مقدمه روسیه را در مورد عملیات دول ثالث در خلیج فارس بهیچوجه مفید و محدود نماید بلکه در نظر فقط عبارتست از بیطرفی روسیه در آن نواحی . این بیطرفی همان چیزی است که ما میخواهیم و اگر چه نتیجه طبیعی خاتمه این قرارداد همین میباشد باز ما برای رفع هر گونه مناقشات خصومت آمیز از طرف افراتیون و محافظه کاران در مجلس مبعوثان تذکر آن را در مقدمه مایلیم من دیروز خلاصه ای از این تلگرام را برای کنت بنکندورف قرائت نمودم و او گفت اگر چه نظریات شمارا کاملا بوسیده مرسله به مسیو ایسوالسکی اطلاع داده ام ولی يك مشروحه دیگری تلگرافا مخابره کرده و اهمیت تذکر موقعیت را از لحاظ آراء عمومی و پارلمانی و برای جلو گیری و

رفع هر گونه انتقادات و استیضاحات خصومت آمیز کوشزد و تشریح خواهم کرد .
تصور می کنم میباشد به سرا . نیکسن جواب داده و متذکر شوم که آراء عمومی این مملکت اهمیت بسیار زیادی به ذکر جمله « وضعیت فعلی در خلیج فارس » میدهد و در عین اینکه متذکر این نکته در مقدمه نمی تواند دول دیگر را مقید کند ولی باعث اطمینان خاطر عموم میشود در اینکه روسیه در مسائل مربوطه بدول دیگر در خلیج فارس بیطرف خواهد بود .

اگر بتوانیم مقدمه را بهمین حالی که هست باقی بگذاریم از هر چیز بهتر خواهد بود و در اینصورت ما حاضر خواهیم بود که اعلامیه ای بدولت روسیه ابلاغ نمایم مبنی بر اینکه رسمیت دادن به منافع مخصوص ما در خلیج فارس تنها در بوط بروسیه است و از آن مستفاد نمیشود که روسیه هر گونه منافع را از طرف دول دیگر در خلیج اکتار می نماید . یا اینکه ممکن است از مسیو ایسوالسکی درخواست کنیم که هر عبارتی که در نظر او منظور ما را در بیطرفی ماندن روسیه بر می آورد بدون اینکه آن دولت را با دیگری جز ما مواجه نماید پیشنهاد نماید آخرین راه اینست که تمام تذکرات راجع به خلیج فارس در مقدمه حذف نمایم و سرادوار کبری هم در مجلس مبعوثان راجع بصحود اعلامیه لورد لاندسداون اعلامیه ای صادر نماید

ش . ح .

ا . ک .

نمره ۴۲۹

سرا . نیکسن به سرادوار کبری

امروز بعد از ظهر بنا بموعده که

تعیین شده بود بدیدن مسیو ایسوالسکی رفته

و بوی اظهار داشتیم که حاضریم جواب دولت

اعلی حضرت پادشاه بریطا نبار راجع باصلاحاتی

که در مسوده قرار داد ایران پیشنهاد نموده

بوی ابلاغ نمایم . بجناب ایشان گفتیم

که دولت مقبوعه من اصلاحات ایشان را در

کرده اظهار داشتیم که این نکات را دریادداشتیم که میخواستیم بوی تسلیم نمایم و سواد آنرا جوفا ارسال میدارم توضیح داده ام

«سیو ایسوالسکی اظهار داشتیم که در اثر گنجانییدن جمله راجع «بادامه و وضعیت فعلی در خلیج فارس» اشکالات زیادی تولید شده و خیلی تردید دارم که آیا دولت روسیه با اذخال این عبارات موافقت مینماید یا خیر خود او شخصا نمیخواست راجع باینکه بریطانیای کبیر در خلیج فارس منافع مخصوص و مافوقی دارد منازعه نماید ولی میخواست توضیح دهد که این مسئله در اولین وهله چگونه بنظر او آمده است و اظهار داشت که در تمام مدت مذاکرات ما راجع بقرار داد ایران هر دو دولت خود را محدود بمسائلی نموده اند که فقط مربوط بحود آنها است بطوری که هیچکدام از آنها حواء مستقیم و خوا غیر مستقیم بمنافع دولت دیگر در حالتی ننماید این تحدیدات عاقلانه هر گونه حق و شکایتی را در آینده از دول دیگر مبنی بر اینکه دولتین متعاقد جز بمنافع مربوطه بخود حالت در منافع دیگران کرده یا راجع بانها اقدامی نموده اند سلب مینماید در لحظات آخر بریطانیای کبیر قصد کرد که دائره قرارداد را وسعت دهد و آنرا بمسائل دیگری بکشاند که بطوری که معلوم است قابل بحث میباشد و در منافع دیگران تاثیر دارد نمی توان انکار کرد که ترکیه و آلمان کاملا منازعه و جدال ما را راجع بخلیج فارس اجازه نمیدهند و اگر جمله مزبور گنجانیده شود و روسیه بان مربوط کرد می ترسم بعد ها موقعیت در هم و معشوشی تولید شود این جمله دارای تاثیرات زیادی میباشد و من نمیتوانم بگویم نتیجه آن چیست و نمی وهمم اگر این موضوع برای شما این قدر اهمیت دارد چرا زودتر آنرا بمیان نیاورده اید این قرارداد بطوری که در بین ما طرح ریزی شد و من امیدوار بودم بعضی مسائلی که در درجه دوم اهمیت واقعند تصفیه خواهند

مواد ۲ و ۳ و ۴ پذیرفته و با حذف جمله راجع «بتاثيرات سوء اصطکاک داخلی» در ضمن مقدمه موافقت نموده است

دولت متبوعه من در هر صورت مایل است که جمله راجع به «فرصت متساوی تجارتي و صنعتی برای تمام ملل» باقی بماند ولی نظر به نکاتی که در ضمن یادداشت مورخه ۵ ژوئن شما مندرج بود و برای اینکه این موضوع مطابقت با ماده (۱) و ماده (۲) بنماید پیشنهاد میکنم که عبارت «هر مملکت دیگر» بجای «تمام ممالک» استعمال گردد

و اظهار داشتیم که باز يك نکته دیگری وجود دارد که دولت بریطانیا کمال اهمیت را بان میدهد و تصور میکنم دولت روسیه در پذیرفتن آن هیچگونه اشکالی پیش نیاورد و آن اینست که در مقدمه جمله ای گنجانیده شود راجع باینکه بریطانی کبیر علاقه خاصی بادامه وضعیت فعلی در خلیج فارس دارد این يك موضوعی است که توجه عمومی در انگلستان فوق العاده بان معطوف میباشد و دولت متبوعه من لازم دانسته است برای اقناع افکار عمومی در مملکت انگلستان و برای اینکه کمکی به اقبال عمومی شده باشد بطور رسمی ذکری از این حقیقت بشود

در ماده یکبار اصلاحاتی است که باید پیشنهاد نمایم و آنهم راجع باینست که خط روسیه از کاخ رو بطرف شمال امتداد یابد طبیعتا تصور کرده ایم که این خط از کاخ مستقیما بمنتهالیه آن در نقطه ای که سرحدات روسیه و افغان در نزدیکی آن تقاطع می نمایند امتداد خواهد یافت ولی در یادداشت مورخه ۵ ژوئن این خط بطوری که تعیین شده بطرف مشرق منحرف گردیده است و بسمت سرحدات افغانستان پیش رفته است. باین ترسیم نیز همان ایرادی وارد است که بترسیم قبل که نتهای خط روسیه را کو هسان قرار داده بود ارد بود. و من جنبه ایرادی را که در آن وقت شده بود مجددا برای جناب ایشان تشریح

شد برای این منظور بود که تمام عوامل
ممکنه اصطکاک را مابین این دو دولت مرتفع
نمایند و فقط راجع است بسرحداث ما و خیلی
متاسفم از اینکه شما میخواهید مسائل دقیق و
مهمی را که آمیخته با مسائل و مباحث دیگر است
ضمناً بمیان آورید و من در این لحظه فقط موضوع
راه آهن بغداد و کویت را تذکر میدهم

من بمسئله ایسوالسکی جواب دادم
که کاملاً بدلیل شما مبنی بر اینکه این مسئله
خیلی دیر بمیان آمده اهمیت میکند و ولی
باید آزادانه بشما بگویم که در بعضی محافل
انگلستان و هندوستان باقرار داد مخالفت
هائی شده و از آنجائیکه لازم است این ایرادات
را مرتفع نمود و هر قدر ممکن شود قرارداد
را بیشتر مورد قبول عمومی قرار داد دولت
متبوعه من بعد از تاملات دقیقه‌انه مایل شده
است که ذکر از موضوعی شده باشد که
افکار عمومی بریطانیا علاقه خاصی بآن دارد
من آنکار نمیکند که این پیشنهاد خیلی دیر
بمیان آمده ولی خیلی ها تصور خواهند
کرد که قرار داد راجع با ایران بدون اینکه
ذکر از حلیج فارس در آن شده باشد ناقص
است بیشتر از آن من نمیتوانم بفهمم برای چه
دولت روسیه از پذیرفتن پیشنهادی که غیر
قابل بحث و مجادله است مردد است . ما از
روسیه درخواست نکرده ایم که اعلامی بنمایند
و نخواسته ایم آنرا در مورد دول دیگر عقیدت
نماییم . ما حقیقت مشکوکی را که یقیناً عموم
آنرا رسمیت میدهند و مکرر در مکرر قائلید
شده و ثور دلائل و اسناد در مجلس بهرمان در
۱۹۰۳ آنرا تصریح کرده است فقط توضیح
میدهم .

مسئله ایسوالسکی اظهار داشت که
من شك دارم شناسائی و تصدیق این حقیقت
انقدر ها که شما میگوئید عمومیت داشته باشد
و من کاملاً از نظریات شما و مشروحی که آورد
لانسداون راجع باین موضوع اطلاع دارم
و با عقیده مشارائیه قویاً بوارد کردن عوامل
جدید در این قرار داد مخصوصاً در لحظه
که...

اعتراض کرده اظهار داشت شما چه خواهی
گفت اگر روسیه ناگهان از شما درخواست
می کرد که منافع مخصوص آنرا در ارمنستان
مثلاً بشناسید و تصدیق نمایید .

جواب دادم خلیج فارس کاملاً با ایران
متصل است زیرا شامل تمام نواحی ساحلی
جنوب انمملکت می باشد . جناب ایشان تذکر
دادند که این خلیج شامل سواحل ممالک دیگر
هست ولی تمام اینها خارج از موضوع می باشد
مشارائیه مصرانه از من درخواست نمود که
نتایج شدید و مهم افتتاح باب این مسئله را
در نظر آورم و اظهار داشت که من می اندازم
شما هم در تسریع ختم مذاکرات بکوشم و
می توانم شما را مطمئن نمایم که تاخیر آنها
خطر زیادی در بردارد .

مخالفت هائی در این مملکت و در خارج
آن وجود دارد و باید شما بدانید که اخیراً
یک یادو قرارداد منعقد شده که مطبوع طبع
برلن بوده است ، من میتوانم سالماً قرار داد
را مطابق خطی که در بدو امر ترسیم شده و
ما تا کنون دقیقه‌انه آنرا مراعات کرده ایم خاتمه
دهم ولی شما باید بخاطر بیاورید که روسیه
دارای یک همسایه مقتدر و هوشیار و بیدار است
که چشم خود را بآن ناحیه دوخته است که
ما می خواهیم در قرارداد خود بشکلی آنرا
ذکر کنیم که لزوماً تولید سوءظن و عدم رضایت
نکند . من حاضریم که با هر گونه انتقاداتی
مواجه شوم در صورتی که شما در امر اصلی
قرارداد باقی بمانید و ولی اگر عوامل جدیدی
داخل آن شود که در هر صورت باعث
تطویل مذاکرات خواهد باشد و موضوع
تفاوت پیدا میکند و باید باز برای شما تکرار
کنم که این تاخیر بی اندازه خطرناک
خواهد بود .

من ایشان جواب دادم با کمال امانت
و صداقت مفرد تذکرات شما را به اطلاع
سراد وارد کری خواهم رسانید ولی هیچوجه
نمی توانم بگویم که آیا این تذکرات دولت
متبوعه مرا ملزم بصرف نظر کردن از این
موضوع خواهد بود .

از روی اضطراب سری با رومی حرکت داد و من از وی سؤال کردم اگر این مسئله هوری را کنار بگذاریم چه وقت امیدوارید قرار داد باهضاه برسد

جناب این سالنامه ای بدست گرفته و اظهار داشتند امیدوارم بتوانم راجع به مسئله ایران و افغانستان تا سوم ژولیه جواب بدهم. من تذکر دادم که اگر شما ایسکار را بکنید از آنجائیکه دولت متبوعه من نیز بقدر شما تعجیل در گذراندن و ختم موضوع دارد برای مطالعه کامل در این موضوعها جوابها را بلندی برده آنها را با سرادوارد کبری مورد بحث قرار داده و یکشنبه شاید در ۲۵ ژولیه برگردم و پس از آن ما می توانیم تمام قرار داد را خاتمه دهیم جناب ایشان از من درخواست نمودند که این نقشه را اتخاذ نمایم و در اینجا نمایم شاید به توانیم تا ۱۰ ژولیه قرار داد را امضاء نمایم من از این عجله و شتاب کمی تعجب کردم ولی جناب ایشان گفتم البته من در اینجا خواهم ماند تا قرار داد گذشته و خاتمه یابد

پس جناب ایشان موضوع امتداد خط روسیه را در میان آوردند و من به ایشان گفتم راجع باین نکته موضوع اساسی اینست که خط شما از آنجاییکه نباید بطرف مشرق امتداد یابد بلکه باید راست و مستقیم بسمت گوشه ای در نزدیکی ذوالفقار پیش برود.

و نیز اظهار داشتیم که اگر دولت روسیه بخواهد با اصرار کارین را بمنزله یک استاسیون صحی نگاهدارد ما حاضریم ایرادی به آن وارد نکنیم به این شرط که آنها نیز متعهد شوند که هیچگونه مداخلاتی در ترتیبات موجوده که مطابق آن فرنیطیه خلیج فارس تحت کنترل بریطانیای کبیر است ننمایند. مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که باز در این مسئله ذکر از خلیج فارس بمیان میاید که من مایلم آنرا بکلی در خارج از دائره قرار داد نگاهداریم. بعلاوه تصویری کنم این معامله تا اندازه ای یکطرفی

می باشد شما بنا اجازه میدهید که در یک محل یک استاسیون صحی برقرار کنیم و بعد لازم می داند که کنترل شما را در بعضی نواحی نشناخته و تصدیق کنیم. من تذکر دادم که تمام آنچه را که مادرخواست می کنیم ترتیباتی است که فعلا هم جریان دارد در صورتی که مایلیم نقطه ای را برای تامل و مطالعه باقی بگذاریم جناب ایشان اظهار داشتند که اجازه میخواهم راجع باین مسئله فکر و تامل نمایم

من در طی مصاحبه خود با مسیو ایسوالسکی در تحت تاثیر دو حقیقت واقع شدم اول تعادل اضطراب آمیز او بگذار گذاشتن تمام مسائل راجع بخلیج فارس زیرا او همانا پیش بینی نموده و می ترسد که اگر ما اصرار کنیم که شناختن و تصدیق مصالح و علاقه مخصوص ما در ادامه وضعیت فعلی در آن ناحیه در مقدمه قرار داد ذکر شود آلمان بیک شکل و ترتیبی عدم رضایت خود را از تسلیم سه روسیه بتمایلات مادر قسمت بمعرض نمایش آورد

در نظر من روشن و آشکار است که مسیو ایسوالسکی هیچوجه حاضر نیست که کوچکترین اطه ای بر روابط حسنه روسیه و آلمان وارد شود مخصوصا در موقعی که روسیه هنوز از مشکلات داخلی خود خلاص نشده و ضرر هائی را که در اثر این فزون گشی منحوس بان وارد آمده جبران نموده است، حقیقت دوم اینست که مسیو ایسوالسکی می خواهد با تعجیل هرچه تمامتر مذاکرات را خاتمه داده و به نتیجه برسد. من در تمام مدت جریان مذاکرات راجع باین قسمت او را اینقدر مصروشاقت ندیده بودم در نظر من واضح بود که یا در محافل داخلی یا محافل خارجی بعضی پیش آمده ها کرده که او را ملزم نموده است وقت بیشتری تلف نکند.

در این کیمرو دار من اجازه میخواهم عرض کنم که ما نباید در نکاتی اصرار بورزیم که ممکن است یا ختم مذاکرات را بتاخیر

اندازد و یا لطمه‌ای به پیشرفت بهائی آنها وارد کند. با کنار گذاشتن آراء عمومی خواه در روسیه و خواه در انگلستان که شاید يك عامل دائمی و همیشگی هم نباشد و با در نظر آوردن منافع و فوائد کنار گذاشتن رقابتها و منازعاتی که در طی سالیان متعددی باعث تیرگی روابط ممالکین شده و نظر به منافع کران بهائی که در اثر تفاهم دوستانه و صلح آمیز بین این دو دولت در آسیا بدست می‌آید من پیشنهاد می‌نمایم که خیلی باعث تأسف خواهد بود اگر این فرصت را که دیگر بدست نمی‌آید از دست بدهیم و بر رابطه تا کید و اصرار در مسائلی که با هم درها اهمیت ندارد بداریم و مان از ترتیبات و قرارداد با دوامی بیاس مبدل شود. در نظر من با ختم این قرارداد حتی با شکل حالیه آن مآتمام و نایق و تضمیناتی را که برای سالن ماندن سرحدات هندوستان لازم است تحصیل کرده و بدست آورده ایم و خطر مهاجمات روسیه را با يك مسافت بعید و معقولی دور نموده ایم. راجع بخلیج فارس و لوفرض کنیم که راه نایبای آن کاملاً مسدود نشده ولی خون با وضعیات معنی نمی‌توان این منظور را انجام داد. ما برای دفاع از منافع و مصالح خود در آن نواحی دارای مهمات بحریه‌ای می‌باشیم که هیچ دولتی نمی‌تواند با آن مقاومت ورزد. ما حیه برای اینکه از تعایل و تعجیل مسیو ایسوالسکی که می‌خواهد با این ترتیباتی که ما تفریباً در آن توافق حاصل کرده ایم امضا شود استمهاله نمایم من جسارتاً می‌گویم که باید در مسائل غیر مهم تا اندازه راه تسهیلی فراهم کنیم و حتی در موضوع آراء عمومی کار را آسان نمائیم و مذاکراتی را که چندین ماه بطول انجامیده بدون فوت وقت خاتمه دهیم

۱. نیکاسن

ضمیمه نمره ۳۲۹

یادداشتی که توسط سر ا. نیکاسن به مسیو ایسوالسکی ابلاغ شده

سن پترزبورگ ۲۳ ژوئن ۱۹۰۷

سفیر دولت بریطانیا مفتخرأ اطلاع میدهد یادداشتی را باضمیمه آن که وزیر امور خارجه امپراطوری در ۲۳ ماهه ژوئن راجع بمقدمه و چهار ماده اولی مسوده قرار داد راجع بایران ابلاغ داشته اند دریافت نموده است.

سفیر دولت بریطانیا افتخار آنرا دارد که اولاً شرح دهد که دولت اعلیه حضرت پادشاهی بریطانیا اصلاحات پیشنهادی وزیر امور خارجه امپراطوری را در مواد ۱ و ۲ و ۳ میپذیرد

راجع بمقدمه و دوماچه سفیر دولت بریطانیا اجازه می‌خواهد تذکر دهد که دولت اعلیه حضرت پادشاهی بریطانیا با حذف فقره واقعه بین کلمات « دو حاکمیتیکه احساس کرده اند .. و کلمات « ما بمن حردشان .. » موافقت می‌نماید ولی مایل است فقره ایراکه راجع است به فرصت مساوی تجارقی برای ممالک دیگر بحال خود بگذارد و تصور می‌کند که حذف کردن عبارت « همچنین برای مقرر داشتن منافع مساوی تجارقی و صنعتی تمام ملل .. » این قرار داد را با انتقادات شدید در ایران و تمام ممالکی که دارای روابط تجارنی با آن میباشد مواجه خواهد نمود. ولی برای اینکه این فقره با ماده ۱ و ۳ که معیناً روسیه و انگلیس را از درخواست امتیازات در منطقه طرف دیگر باز می‌دارد متوافق باشد دولت بریطانیا حاضر خواهد بود که لفظ « تمام ملل دیگر .. » را بجای و تمام ملل .. » استعمال نماید. همچنین سفیر دولت بریطانیا می‌خواهد توضیح دهد که دولت منبوعه وی این موضوع را در کمال اهمیت میدانند که در مقدمه ذکر منافع و علاقه بخصوص بریطانیای کبیر « بادامه وضعیت فعلی در خلیج فارس » بشود و بالنتیجه يك فقره راجع بان گنجانیده شده است تردید ندارد که دولت امپراطوری روسیه با گنجانیدن این فقره موافق است

راجع بماده ۱ سفیر بریطانیا اجازه می‌خواهد تذکر دهد که امتداد خط روسیه به طوری که در یادداشت ۲۳ مه ۵ ژوئن ترسیم

دارد که مقدمه و ماده اول را بطوری که با موافقت تمسایلات دولت اعلیحضرت پادشاه متبوع او اصلاح شده جوفا تقدیم دارد
من بطرز بوزك ۱۰ ژوئن ۱۹۰۷

ملاحظات

ما به سرا، نیکاسن اطلاع دادیم که اگر خط مزبور را از کاخ بسان قسمت از سرحدات که ما ما یلیم کشیده شود تنها يك تامين برای عدم مداخله در کنترل ما در قریطیه حلیج کافی است و اگر ما نتوانیم علاوه حردرا بعضی منافع مخصوص در حلیج بشناسانیم تصور می کنیم ممکن باشد این درخواست را بنمائیم. اگر دولت روسیه به منضم کردن يك فمره که بموجب آن منافع مخصوص ما شناخته و تصدیق بشود راضی باشد تصور می کنیم که باید واضح کنیم که این فمره شامل قریطیه هم هست . ل . م .

در این مرحله مذاکرات تصور نمیکنم معتول باشد که افکار یا شرایط نازه ای در قرارداد راجع بایران داخل کنیم اعلامیه ای که میباشد راجع بخلیج فارس ابلاغ شود باید شامل تلگراف، قریطیه، بحر پیمانی در رود کارون وغیره باشد.

سرا، نیکاسن دلائل خود را بطرز ماهرانه ای بکار برده و من توجه مخصوص بانچه وی در آخرین فقره مراسله خود راجع به بی دوامی افکار و بی و منافع حاصله از این قرارداد که جاییده است جلب مینمایم

ش . ح .
ا . گ .

نمره ۳۳۰

سر ادوارد کری به سرا، نیکاسن

وزارت خارجه ۳۷۰۳۷۱

۲۷ ژولیه ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۹۳)

تلگراف شما نمره ۱۰۶

قرار داد ایران .

همین است که پس از اعلام قرار داد

باروسیه اگر ذکر می از خلیج فارس در

شده طور است که خط مزبور پس از گذشتن از کاخ در نزدیکی سرحدات افغانستان کشیده میشود و این خط ترسیمی مواجه با همان ایرادی خواهد شد که به پیشنهاد اولی مبنی بر اینکه خط مزبور در کوهسان منتهی شود وارد آوردیم، سفیر بریطانیا اجازه میخواهد که آن ابرادات را راجع باینکه منطقه نمود روسیه و بریطانیا بطوری که در مقدمه ذکر شده از یکطرف متصل یا نزدیک سرحدات روسیه و از طرف دیگر متصل با نزدیک سرحدات افغانستان و بلوچستان است و هیچ ذکر از این نشده که منطقه روسیه در جوار سرحدات افغانستان است بطور خلاصه و مختصر ذکر کند، علاوه بریطانیا کییر بموجب تعهدات و قرار داد های مخصوص ملزم به تصفیه هر کوه که کشمکش سرحداتی بین ایران و افغانستان میباشد و پیدایش دولت دیگری که علاقمند بمسائل سرحداتی ایران و افغانستان باشد باعث پیچیدگی و اشکال مطالب خواهد شد علاوه ذوالفقار در داخله خاک افغانستان واقع است و باین جهت سفیر دولت بریطانیا بدولت امپراطوری روسیه پیشنهاد مینماید که عبارت راجع بتعیین خط بقراردیل باشد « از قصر شیرین از راه اصفهان و بزد و کاخ و منتهی شود بمقطه ای در سرحدات ایران که نزدیک است بمقطه بماطع سرحدات روسیه و افغانستان »

باینجهت فهمیده شده که حواف،

کاهیز و کوه بنی تک در خارج در طرف مشرق خط مزبور واقع خواهد بود اگر در هر صورت دولت امپراطوری روسیه تصور می کند که ادامه بسک استاسیون صحی در (کارین) اهمیت حیاتی دارد دولت اعلیحضرت پادشاه بریطانیا ایرادی بسان نخواهد نمود مشروط باین که دولت روسیه قول بدهد که بترتیبات فعلی که بموجب آن قریطیه حلیج فارس تحت نظارت بریطانیا کییر واقع است دخالتی ننماید

سفیر دولت بریطانیا افتخار آن را

قرار داد نبود ما راجع به موقعیت خود در خلیج در معرض مبارزه خواهیم بود عبارات پیشنهادی متضمن بی طرفی روسیه در مسائلی که از طرف دول دیگر با بریتانیای کبیر در خلیج پیش خواهد آمد میباشد ولی روسیه را مجبور بضمانت آن موقعیت ننموده و انرا ملزم نخواهد کرد که بر ضد مصالح دیگران اقدامی بنماید . ما حاضر هستیم که هر گونه عبارتی را که این منظور را رساند و در مطالعه قرار دهیم و ایرادات مسیو ایسوالسکی را که دول دیگر ممکن است از آنچه روسیه بجا آورده مستثنی باشند مرتفع سازیم .

اگر این رویه اتخاذ نشود و موضوع خلیج فارس از قرارداد حذف گردد من باید اعلامیه نورد لاسداون را در پارلمان تکرار نموده و توضیح دهم که از آنجائی که قرارداد اصولا راجع بان نواحی ایران میباشد که اصطکاکاتی با سرحدات مقابل ما دارد و بمفرده آلات تجاهل و حاشا میباشد تصور نمیرفت مقتضی باشد اعلامیه های مثبت راجع بمصالح مخصوص ما در خلیج فارس که ممکن است مربوط بدول دیگر هم باشد بمیان آید ولی من هیچ علتی نمی بینم که ذکر « ادامه وضعیت فعلی در خلیج فارس » باعث تواید مشکلاتی بین دولتین بریتانیا و روسیه بشود .

نظر بماده سوم خیلی مطبوع خواهد بود اگر مشروطه در قرار داد باشد که من آنرا دلیل بر این قرار دهم که وضعیت فعلی در اثر امتیازات روسیه که بدون توافق نظر قبلی ما نمی توانیم با آن مخالفت نمائیم مختل نخواهد شد . باینصورت لازم است شما اصرار بدگر خلیج فارس در قرار داد ننمائید و تا اینکه خود قرار داد بطور کلی مورد خطر واقع نشود شما نمی بایست مشروطه مستقل ما را در پارلمان بحای آن بمیان آورید امیدوارم که مسیو ایسوالسکی تصدیق خواهد کرد که ما راجع به نکته ای که در میان می باشد خیلی سخت گیر یا نامعقول نمیباشیم بلکه صمیمانه مایلیم قرار دادی را منعقد نمائیم که از هر طرف با کمال میل

استقبال شود

اگر ما بتوانیم خط را از کاخ بسرحدات بطوری که میل داریم امتداد دهیم لازم نیست در قرار داد مذکور از مسئله قرنیطیه خلیج فارس بشود زیرا تامین عدم مداخله کافی است .

ما راجع بکنترل خط تلگرافی مشهد و سیستان در داخل منطقه روسیه اصراری نخواهیم نمود ولی میل داریم در مقابل این امتیاز دولت روسیه راجع بموضوع تجدید امتیازات خطوط تلگرافی مخصوصا در شعبه تهران - اصفهان نظریات دوستانه ای اتخاذ نماید بطوریکه استاسیون مرکزی بعد از ختم امتیاز فعلی در ۱۹۲۵ بجای اصفهان در تهران باشد .

۳۳۲

سرا . نیکسون به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۷۰ سن پترز بورگ ۲۸ ژوئن ۱۹۰۷ تلگراف (نمره ۱۰۹) مراتب ذیل متن یادداشتی است که من الساعه از وزیر امور خارجه دریافت داشته ام :

« راجع به پیشنهاد کابینه بریتانیا برای تذکره علاقه مخصوص بریتانیای کبیر بادامه وضعیت فعلی در خلیج فارس در ضمن مقدمه قرار داد این پیشنهاد از آنجائی که در لحظه ای بمیان آمده است که مذاکرات نزدیک باختمام بود مورد ایرادات مهمی واقع می شود . این پیشنهاد دارای جنبه ایست که کاملا روحیه و وسعت قرار داد را تغییر می دهد که در قسمت اصلی و منظور اساسی آن هیچگونه اصطکاکاتی با خلیج فارس وجود نداشته و راجع بان در تمام جریان مذاکرات بین روسیه و بریتانیا تا کنون سعی بمیان نیامده است

« يك جمله تازه راجع بیک مسئله سیاسی که در اهمیت آن نمیتوان تردید نمود و مربوط بمصالح پیچیده و در همی میباشد باعث فتح باب مباحثات شده و ممکن است تریا باعث تاخیر امضای قرار داد راجع

پایه‌های حاکمی است که دولت روسیه موافق خواهد بود که فقره راجع به فرصت مساوی تجارتهای با ممالک دیگر «جزء اصلاحات پیشنهادی ما» در ضمن مقدمه سابقی بماند. من باید فردا وزیر امور خارجه را ببینم و کوشش خواهم کرد که او را با کنجانیدن جمله «حفظ وضعیت فعلی» موافق نمایم ولی میترسم موافق نشوم. در آن صورت توضیح خواهم داد که شما مجبورید نظریات خود را در باره آن موضوع بطور اعلامیه ای صادر نمایید و اضافه نمایم که ما دلائلی در دست داریم که این مسئله باعث ایجاد مشکلات مابین دولتین نخواهد شد.

مشارالیه در یادداشت خود قبول میکند که دولت روسیه منافع مخصوص ما را در خلیج فارس انکار نمی نماید و ممکن بود باین نکته عطف توجهی شود ولی شاید شما اهمیتی باین ندهید که مسئله خلیج فارس ممکن است یک موضوع قابل بحثی را در آینده بین این دو دولت تشکّل دهد. اگر ما با حذف این فقره موافقت نماییم من پیشنهاد می کنم که هنگام نوشتن بوی اطلاع دهیم که ما از پیشنهاد خود صریحاً می گوییم برای اینکه حاکم قرارداد را تسهیل و تسریع نموده باشیم و مخصوصاً شما سائلان او را در منافع مخصوص خود رسمیت میدهیم ولی من راجع به بفتح باب مجدد مباحثات در آمده راجع به آن مورد چیزی نمی گویم.

نمره ۳۳۳

وزارت خارجه ۳۷۱/۳۷۰

سن پترزبورگ ۲۹ ژوئن ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۱۱۲) (۱)

تلگراف من نمره ۱۱۰

امروز هنگام ملاقات با وزیر امور

خارجه بهترین روش و طریقه را تعیین نمودم و نظر بلخ یادداشتی که دیروز از طرف وی تسلیم شد تعیین دارم که مجاهده برای واداشتن وی در بند رفتن جمله به وجه وضعیت

بامور ایران بلکه تمام قرار دادهائی که مربوط به تمام مسائل دیگر است بشود. نباید از نظر دور داشت که بعلاوه ایران ترکیه نیز وجود دارد که نصف نواحی ساحلی خلیج مربوط بآن میباشد و باید خود شرا مستقیماً در این مسئله ذینفع بدانند. بعلاوه دول دیگر هم هستند که تصور میکنند انقاد قرار دادی بدون اطلاع آنها لطمه بمصالح آنها وارد میکند.

این موضوع خیلی اهمیت دارد که از هر چیز که ممکن است در مورد ایران باعث سوء تفاهم دول ثالث در موضوع قرار داد روسیه و انگلستان واقع بشود باید احتراز نمود. نمیتوان انکار کرد که قرار داد با حالت حاضر خود با هیچ گونه منافی که دوش بدوش آن واقع است اصطلاحاً ندارد و بالتبع نمیتواند فرصت یک اعتراض جدی و مهمی بدهد:

ولی جمله پیشنهادی کابینه بریطانیا ممکن است ایجاد و رنجشی کند. و شاید باعث وقوع حادثه ای نظیر آنچه که در نتیجه قرار داد فرانسه و انگلیس راجع به مراکش پیش آمد بگردد.

تمام این علل وزیر امور خارجه را تحریک می کند که از کابینه بریطانیا درخواست نماید که از روی لطف پیشنهاد خود را راجع به ذکر مصالح در خلیج فارس در ضمن مقدمه استرداد نماید. بعلاوه از تدوین این درخواست این مسئله به خوبی معلوم است که دولت امپراتوری بهیچوجه مصالح مذکور را انکار نمینماید و نمیتواند امکان حل مسئله خلیج فارس را با بریطانیا موقع و فرصت دیگر بکلی رد و مرتفع نماید.

نمره ۳۳۲

سرا. نیکلسن سردار دگری

وزارت خارجه ۳۷۱/۳۷۰

سن پترزبورگ ۲۸ ژوئن ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۱۱۰)

تلگراف سابق من: قرار داد ایران

فعلی و بی فایده است باین جهت من یکمرتبه دیگر در عین اینکه برای او شرح می دهم که در نظر ما تا کمال اطمینان می توانست تمایلات ما را بپذیرد این گذشت را خواهم کرد و خواهم گفت که برای تسهیل و تسریع ترتیبات و برای اینکه تمایلات سهل و آسان خود را ظاهر نمائیم ما اصراری نخواهیم داشت و بوی اطلاع خواهم داد که شما مجبور ازینک اعلامیه عمومی ما شدید

در نظر من در این گیر و دار چه ادب این بهترین راه است (۱) و در یک مرتبه دیگر ما را کمک خواهد کرد. امیدوارم شما تصور نخواهید کرد که من حتی از وقت جا حائلی کرده تسلیم شده ام. اگر درست موفقیّت منصور بود و اگر خطیر، گویه ترتیبات و قرارها را تمیز می کنم من تا کمال مسرت حاضر برای نگیند و مناقشه کردن بودم

چهارتا پیشهاد می کنم که من در جواب دادداشت وی با دلایلی را که شماها در ملاقات ۲۳ ژوئن می کشیدید و دلایل مندرجه در تانگرام نامه ۹ مه در پیوسته خواهم نمود (۲)

پیشنهادی که ما با بعضی رؤسای حلیج داریم مشکل ما اجاره دهد که موافقت با نمودن مسملکات بر کیه در حلیج بطوری که در یادداشت ذکر شده نمائیم و دولت بر طایفه با کمال مسرت مساهله می نماید که دولت امر اطوری مصالح و منافع مخصوص ریاست برای کبیر را در حلیج بکار می ما ندو. بطوری نتیجه بگیرم که برای تسهیل قرارها ما اینگونه تمایلات قوی را در هیچ من مسموم و غیره

نمبره ۱۳۳۵

سر ادوارد کری به سرا . مکس
وزارت خارجه ۳۷۱-۳۷۲-۲۹
ژوئن ۱۹۰۷
۱- شماره ۱۳۳۸
۲- شماره ۱۳۳۵

تلگراف (نمبره ۹۳)

تلگراف شما در ۱۱۰ (۱)

اگر مسیو ایسوالسکی مطلقاً از قبول جمله راجع بحلیج ایران بطوری که فعلاً هست امتناع می نماید شما ممکن است این جمله دیگر را پیشهاد نمائید: بریطانیای کبیر دارای منافع و علاقه خاصی در حلیج فارس می باشد

این شامل قرصطینه و غیره خواهد شد و اگر چه بطوریکه ما می خواهیم رضایت بخش برس ولی در آرهیج بهتر است ما دلالتی در دست داریم که ما کبیر فرانسوا ماور خواهد شد که از مزاحمه و بدکردن حلیج فارس در مقدمه طرفداری نماید. در بین این حوادث اگر خیلی دیر بسته باشد بهتر است یک یادآور و تصریح کنید تا تکذاری مسیو ایسوالسکی از پیشهاد اعلامیه دیگر در مقدمه اطلاع نیابد

نمبره ۱۳۳۵

وزارت خارجه ۳۷۱-۳۷۲

من بطر دو ل ژوئن ۱۹۰۷

تلگراف (نمبره ۱۱۳)

فرار داد ایران

من تصور کردم که باز هم برای یک مرتبه دیگر سعی نمائیم وزیر امور خارجه را قبول کنیم تا بپذیرد جمله ای که در مقدمه میل می نماید و ما می توانیم تمام دلایل مندرجه در تلگراف شما و دلالتی را که سابقاً برای وی شرح داده بوده مجدداً توضیح دادم. مشاوره ای که گفت من از این میترسم که روسیه همیشه و محال بود بود ولی میترسم که این الحاق باعث تولید ایرادات دول ثالث شود و مجدداً آنچه را که در یادداشت خود شرح داده بود بکار نبرد

و ما بل بود که تا آنجا که بدول ذکر مربوط است هیچ دگری در فرار داد ما وارد نبود چون می دیدم بهر نحو ناسد مدکن است دلیل و مسامحه زیاد پیش آید و تحریف در راه موفقیّت در حتم مندا کر آب مواج

نمبره ۱۳۳۵

ضمیمه نمره ۳۳۷

یادداشتی که از طرف مسیو ایسوالسکی
یسر ا. نیکلسن در ۲۸ ژوئن تسلیم
شده است

سنت پترزبورگ ۲۸ ژوئن ۱۹۰۷
وزیر امور خارجه دولت امپراطوری
روسیه پس از مطالعه و دقت در یادداشت
سفیر دولت بریطانیا مورخه ۱۰ مارس ۱۹۰۷ ژوئن
راجع با مور ایران منتخراست که مطالب ذیل
را خاطر نشان سازد

وزیر امور خارجه دولت امپراطوری
روسیه حاضر است که با پیشنهاد اصلاح
فقره ای که در مقدمه قرارداد مربوط به تجارت
سایر مال است با تغییری که طرح شده
موافقت نماید

راجع به پیشنهاد کابینه لندن در خصوص
اینکه در مقدمه قرار داد نظر بمصالح و
منافع خصوصی انگلستان ذکر از حفظ وضعیت
فعلی در خلیج فارس بشود چون این پیشنهاد
در موقعی شده است که تقریباً مذاکرات
حائمه یافته قبل ایست که موضوع انتقادات
و اعتراضات جدی واقع شود. زیرا طبقاً
طوری است که کاملاً وضعیت و حدود قرار
داد پیشنهادی را که هیچیک از مواد اصلی
آن مربوط بخلیج فارس نبوده و بهیچوجه
هم نه در روسیه و نه در انگلستان مورد مذاکره
و بحث واقع نشده بکلی تغییر میدهد طرح
یک ماده جدید راجع بیک مسئله مهم سیاسی
که اهمیت آن بر هیچکس پوشیده نیست و
بسیار منافع و مصالح بسیاری ارتباط دارد
بایدی است که باب مذاکره و مباحثه را باز
کرده و ممکن است به فقط موجب تأخیر
امضای قرارداد را نسبت با امور ایران فراهم
سازد بلکه باعث معوق ماندن قراردادهائی هم
که در بین یا سایر ملل و دول دیگر مطرح
است خواهد شد

باید از نظر فراموش کرد که در
خارج حدود ایران مملکت ترکیه واقع است
که تقریباً بیش از نصف ساحل خلیج فارس
تعلق باو دارد و او را باید از علاقه مند آن

مستقیم باین موضوع عمرد همچنین دول دیگری
هستند که اگر این فقره در قرارداد کنجیده
شود تصور خواهند کرد که به حقوق آنها تجاوز
شده است

۱ بنا بر این از هر چیزی که ممکن
است اسباب سوء تفاهم سایر دول و اعتراض
بر قرارداد می باشد که مابین روسیه و انگلیس
منعقد میشود خیلی لازم است احتراز شود
این نکته قابل تردید نیست که قرار

داد بشکل کنونی با منافع هیچیک از دول
تماسی ندارد و از این لحاظ ممکن نیست
مورد هیچ قسم اعتراض اساسی واقع شود
ولی ماده پیشنهادی کابینه لندن شك ندارد
که باعث يك همچنان و اضطراب شدید می
خواهد شد و حتی ممکن است علت و سبب
يك حادثه ناگواری نظیر حادثه ای که پس
از قرارداد انگلیس و فرانسه راجع بمراکش
رخ داد واقع شود

این قبیل دلائل است که وزیر امور
خارج دولت امپراطوری روسیه را وادار
میکند که با کمال اصرار از کابینه لندن
خواهش کند که از پیشنهاد خود راجع بذكر
کردن منافع مخصوص بریطانیا در خلیج
فارس در مقدمه قرارداد لطفاً صرف نظر
نمایند.

از طرف دبسکر بدیهی است که در
صورت انجام این خواهش کابینه امپراطوری
روسیه نمی تواند منکر وجود مصالح و منافع
مربوره باشد و همچنین اعتقاد ندارد که
در آتی به رد یکی لیدی الاقتضا یا کابینه لندن
موضوع خلیج فارس را مطرح مذاکره
قرار دهد

اما راجع بنرسیم خط سرحدی منطقه
روس که در یادداشت سفارت قید شده وزیر
امور خارجه امپراطوری روسیه قبول میکنند
که این موضوع يك اصلاحی است که بمنزله
ناسخ مسوده اولیه قرارداد محسوب میشود
نمره ۳۳۸

سرا. نیکلسن به سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۳۷۱، ۳۳۷۰ سن پترزبورگ
۳۱ ژوئن ۱۹۰۷

بدیدن مسیو ایسوالسکی رفته و بوی گفتیم که ایراداتی را که در موقع مصاحبه من با خودتان در تاریخ ۲۴ ماه جاری راجع بالحق جمله درماریه علاقه خاص بریطانیا در ادامه وضعیت فعلی در خلیج فارس وارد نمودید به سرادوار کبری ابلاغ داشته ام. و برای جناب ایشان توضیح داده ام که این تذکر بهیچ صورت روسیه را مقید نمینماید که اقداماتی بنماید و هیچگونه الزامی متوجه آن نمیکند و چیزی غیر از این نیست که فرضا اگر بریطانیای کبیر و یک دولت دیگر راجع به خلیج فارس مباحثات یا اختلافاتی داشتند بموجب آن روسیه بیطرف بماند. بعلاوه این جمله اعلام یک حقیقت غیر قابل انکار است و فقط بمنزله توضیحی است حاکی از اینکه بریطانیای کبیر علاقمند است که در وضعیت فعلی که خلیج فارس وارد مداخلاتی نشود. من هیچ نمیفهمم برای چه دولت روسیه باید در قبول پیشنهادها اشکالاتی بنماید. بعلاوه میخواهم بشما آزادانه بگویم که در انگلستان یک قسمت مهم از آراء عمومی قرارداد ایراز که ذکر کردیم از مصالح بریطانیا در خلیج فارس از آن نشده باشد ناقص میدانند و این موضوع از استقبال عمومی در قبول قرار داد خواهد کاست و این باعث ناسب خواهد بود

مسیو ایسوالسکی اظهار داشت که البته من بهیچوجه روسیه را در صورت قبول تدوین مقدمه بر حسب میل ما مقید با اقداماتی نمیدانم ولی آنچه را که او را وادار کرد کردن عمره مزبور مینماید این نیست، شما میگوئید که این حقیقت که بریطانیای کبیر دارای علاقه خاصی بادامه وضعیت فعلی میباشد حقیقتی است غیر قابل انکار ولی آیا این حقیقت عموماً شایسته و تصدیق شده؟ و آیا منظور اصلی از «وضعیت فعلی» چیست؟ من برای او مطالب اعلامیه فورد لانسداون مورخه ۱۹۰۳ را تکرار کردم و نظریاتی را که شما در ضمن تلگراف شماره ۹۳ خود مورخه ۲۷ ماه جاری شرح داده بودید برایش توضیح دادم.

تلگراف (نمره ۱۱۵)

بعد از اینکه من وزیر امور خارجه ملاقات کردم تلگراف نمره ۹۴ شما (۱) واصل گردید ولی اکنون راجع بالحق جمله تازه بوی مینویسم و او را تحریک بقول آن مینمایم و بوی نشان میدهم که این جمله باعث ایراد دول ثالث نخواهد شد زیرا حاکی از حقیقتی است که راجع بان هیچ ایرادی وجود ندارد و ایرادات وی راجع بمبارات قبل باین جمله وارد نیست و قرار داد را با خطری که وی پیش بینی می کرد مواجه نخواهد نمود و راه حمله و تعرضی را بقرار داد باقی نمیکندارد و روسیه را بهیچ چیز مقید نمینماید. و نیز تذکر دادم که اغلب مردم در انگلستان (قراردادی؟) را راجع بایران که هیچ ذکر از منافع انگلستان در خلیج در آن نشده ناقص می دانند و چنین قرار دادی تمایل عمومی را باستقبال آن که حصول آن این قدر مهم است ضعیف مینماید

من اطمینان دارم که مشار الیه با جمله «حفظ وضعیت فعلی» موافقت نخواهد کرد

راجع بمداخلات فرانسه چسار تا تذکر میدهم که در این لحظه این موضوع باعث پیدایش دولت ثالثی در جریان مذاکراتیست که تاکنون تنها بین خود ما بوده است و قضایا را بیحیده و مشکل خواهد نمود. بحمل وزیر امور خارجه از اینکه ما یک طرف ثالثی را محل اعتماد قرار داده ایم اشکالی پیش نیامد و شاید خودش را در شور با آلمان آزاد بداند و این خیلی سخت و مشکل است

نمره ۴۳۹

سر ا. نیکلسن به سرادوار کبری

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۱

سن پترز بورك ۳۰ ژوئن ۱۹۰۷

(نمره ۳۲۵)

آقا!

من بموجب ماموریتی که داشتم دیروز

۱-نمره ۴۳۴

جناب ایشان اظهار داشتند که تمام اینها ممکن است از طرف دول دیگر ترکیه یا آلمان مثلا مورد توجه و استیضاح واقع شود. ایراد اصلی من همانطور که دو شنبه گذشته شما گفتیم، و در ضمن یادداشت مورخه ۲۷ ماه جاری خود نیز تکرار کردم اینست که شما در لحظات اخیر پیشنهاد الحاق جمله ای را مینمائید که موقعیت قرار داد را که با کنون غیر قابل بحث بوده تغییر میدهد و آنرا در مرحله ای که بسیار قابل مباحثه است وارد مینمائید. قرارداد بطوری که در اول طرح ریزی شده هیچ حق و هیچ بهانه ای به هیچ دولت دیگری نمیدهد که راجع بان صدائی بلند کنند. و چنانکه شما گفته اید بمنزله يك آلت گذشته ای بین روسیه و انگلستان بوده و چر نامنافع این دو مملکت اصطلاحی نامصالح دیگران ندارد خلاصه قرارداد در يك طریق سلامتی که از هر تعرض مصون است طرح شده بود ولی اکنون شما میخواهید نکاتی را که مورد علاقه دول دیگر نیز میباشد ذکر دهید و میخواهید در قرارداد با روسیه تا کپدی نمائید که علاقه خاصی در ادامه وضعیت فعلی دارید و روسیه مینماید آنرا بپذیرد.

آیا ترکیه راجع به کویت متعلا وضعیت موجوده را تصدیق و قبول کرده؟ آیا آلمان راضی و خورسند خواهد بود که راجع به علاقه مخصوص بریطانیا در حلیج فارس در قراردادی که بوی قول داده شده است که تنها مؤثر در امور بین روسیه و انگلیس یا سرحدات متعابله آنست رسماً کاری نسود؟ پس ما قرارداد خود را با اشکالات و شکایتهائی که نمیدانم چه نتایج دیگری داشته باشد مواجه مینمائیم و در اینصورت می نایست راه آهسته را که تا کنون در پیش داشته ایم از دست بدهیم. مشارالیه از ما خواهش کرد که راجع باین جمله و ذکر از حلیج فارس در قرارداد اصرار نکنیم و گفت اگر شما مصر بشوید من مجبورم قرارداد را بطوریکه با دیگران مورد شور قرار دهم و تاخیر و تعطل زیادی بوجود مینماید.

من بجناب ایشان گفتم که نمیخواهیم سخت گیر باشیم و مجدداً هنگامیکه او نظریات خود را ادامه می داد بعضی از دلایل خودمان را بوی تکرار کردم. در پایان صحبت گفتم که در بین این حوادث دولت متبوعه من حاضر خواهد بود که از درخواست خود برای الحاق آن جمله صرف نظر کند ولی اگر قرار داد در پارلمان راجع به نکته ای که در اطراف آن بحث میکنیم مورد حمله واقع شود (و بطور قطع خواهد شد) سراد وارد گری مجبور است راجع بان توضیحاتی بدهد. و ما مجدداً اعلامیه لورد لانسداون مورخه ۱۹۰۳ را دخیل نموده و توضیح میدهیم که از آنجائیکه قرار داد بیشتر راجع بان قسمت از نواحی ایران است که مشرف بسرحدات متقابل میباشد و دارای جنبه گذشت است شرط عقل نمیباشد که در ضمن آن يك اعلامیه ای راجع به منافع مخصوص در حلیج فارس که ممکن است تصور شود مورد علاقه دول دیگر هم هست الحاق گردد ولی البته هیچ دلیلی در دست نیست که تصور کنیم که (ادامه وضعیت فعلی در حلیج فارس) باعث ایجاد مشکلاتی آن بین دو دولت خواهد شد.

جناب ایشان اظهار داشتند که ایرادی بان ندارند و از من درخواست نمودند که موضوع را کتباً بایشان یاد داشت کنم. من گفتم از آنجائی که این خلاصه ای از يك مشروحه عمومی است که مدتها باید صادر شود مشکل بتوانم اینکار را بکنم. ولی شاید بتواند در آینده در ضمن يك مراسله خصوصی مطالب را بوی اطلاع دهم.

من اطمینان کامل دارم که نخواهم توانست مسیو ایسوالسکی را از نقطه ای که بن تکمه داده بکان بدهم و همچنین اطمینان دارم که اصرار از طرف ما برای امتحان آن جمله در اولین وهله باعث وقفه در کارها با يك مدب طولانی خواهد شد. باید در راه موقعیت آن مخاطره ای ایجاد نماید. من هیچ آمیدی ندارم که مسیو

نشده و بحتمل مشکلات مهمی تولید نماید
شما لطفا در تلگراف خود به من
اطلاع دادید که ممکن است سفیر فرانسه
در اینجا ماهور شود که بطرفداری ما با دولت
روسیه داخل مذاکره شود. من بسا نهایت
احترام اجازه می خواهم عرض کنم مداخله
یک دولت ثالث باعث اشکال و پیچیدگی
می شود. در ابتدای تاملات و مطالعات من
توافق نظر حاصل شد که مذاکرات باید
محرمانه جریان یابد (رجوع شود بمراسله
نمره ۳۳۳ مورخه ۲۹ ژوئن ۱۹۰۶ من)
و من هیچ دلیلی در دست ندارم که مسیو
ایسوالسکی با کمال امانت این تعهد را اجرا
نکرده باشد

از طرف بریطانیا با اسماء بعضی علامات طبیعی
و عمومی از پیشرفت مذاکرات در نظر
نمایندگان دول ژاپون، و فرانسه هیچگونه
نکات و دقایقی افشاء نشده و مذاکرات فقط
در میان دولتین جریان داشته و مخصوص
آنها بوده است، اگر در این لحظه مسیو
ایسوالسکی مطلع شود که در فرانسه درخواست
می کند از پیشنهاد ما طرفداری نماید می
توانم او تصور کند که بلاخره بدون دیگر
مشورت کند یا آنها را مجرم کار خود قرار
دهد و هیچ شکی نیست که در این صورت
که در امر علاقه و منافع آنها در نکته ای که
فعلا مورد بحث است مهم میدانند مراجعه نماید
در نظر من خیلی بدو نامطبوع است راجع
قرار داد ایران و مراوده بین کابینه
من پیروز بورک و ران باز شود و مخصوصا
اصرار میکند که فرجهت شروع این مراوده
بده شود. مسیو نوپارد راجع این مطالب
چیزی بمن نگفته است و من اطمینان دارم که
مشارکتی در هر اقدامی با من صحبت
خواهد کرد.

اگر ایسوانسکی بمن اطلاع بدهند که حاضر
برای اقدام و عمل هستند من از ایشان خواهش
خواهم کرد که این کار را بتعمیر اندازند
تا مراتب را بطالع شما برسانم.
ایسوالسکی

ایسوالسکی را وادار بتغییر نظریه خود در
این مسئله بنمایم و تصور میکنم اگر در ملاقات
دیروز کوشش برای اجرای این منظور نمی
کردم از این نکته صرف نظر نموده و باین
طریق باعث تسریع و تسهیل مذاکرات را
راجع بموارد دیگر فراهم میکردم بهتر بود
ولی نظر بعضی ملاحظیات دیگر و دستوری
که شما داده بودید و اهمیتی که دولت
اعلیحضرت پادشاهی بریطانیا باین موضوع
می دهد بعد از تاملات دیگر تصور کردم
بهتر است باز کوششی بکنم که با کمال
تأسف اینک باید بگویم بی فایده بود،
ایسوالسکی

نمره ۳۳۴

سرا - نیکنسن به سراد واردگیری

وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۱

سن پترزبورگ اول ژولیه ۱۹۰۷

(نمره ۳۵۳)

[قایم متحررا توضیح میدهد که تلگراف
نمره ۳۳۴ شما مورخه ۲۹ ماه گذشته بعد از
ملاقات من با مسیو ایسوالسکی در آنروز
واصل شد و اگرچه من باو گفته بودم که
دولت متبوعه ام نظر بایرادات فوی شما
راجع بگنج جانیدن جمله در وضعیت فعلی در
حلیج فارس در ضمن مقدمه چندان مصر
نخواهد بود، باز بنظر من رسید که باوجود
این می بایست اصلاحات پیشنهادی مندرجه
در تلگراف فوق الذکر شما را بوی اطلاع
نمایم و کوشش کنم که او را بمطرباب دولت
اعلیحضرت پادشاه بریطانیا با شکی اصلاح
نده آن جلب نمایم لذا بحساب ایشان دست
براسله حصوسی نوشتم که یک سواد از آن
را جوفنا ارسال می دارم

من در ضمن مراسله خود کوشیدم که
نصایص جمله اصلاح شده را برای وی تشریح
مایم و توضیح دهم که قبول آن تولید هیچ
شکالی نخواهد کرد. بدختر من بهتر است
ن مسئله را کنار گذاشت زیرا من اطمینان
رم که فشار مقامادی و سخت مفید واقع

ضمیمه مرسله ۳۳۰
 سن پترز بورك ۱۷ ژوئن ۱۹۰۷
 سرا. نیکلسن بمسیوایسوالسکی
 وزیر مختار عزیزم - دیروز عصر
 مرسله از سرادوار دگری دریافت کردم که
 راجع به وضعیت خلیج فارس يك عبارت جدیدی
 پیشنهاد کرده که اینک با اطلاع شما میرسانم
 پیشنهاد دولت متبوعه من اینست که
 در مقدمه قرارداد فقط این جمله کنجانیده
 شود: «... چون بریطانیای کبیر منافع و
 مصالح مخصوص در خلیج فارس دارد»
 دیروز با اطلاع جنابعالی رسانیدم که
 برای رفع اعتراضات و ایراداتی که کرده
 بودید ما از درج جمله «حفظ وضعیت فعلی
 در خلیج فارس» صرف نظر میکنیم ولی امید
 وارم ذکر کلماتی که فوقاً پیشنهاد شده و
 جای هیچگونه ایراد و اعتراض باقی نمیندازد
 مورد قبول جنابعالی واقع شود
 این جمله حاوی يك امر غیر قابل
 تردیدی است که هیچکس نمیتواند آنرا
 انکار کند و قرار داد فعلی ما را با هیچیک
 از خطراتی که جنابعالی راجع «حفظ
 وضعیت فعلی» یاد آوری کرده بودید
 مواجه نمی سازد و دولت روسیه نیز هیچگونه
 تهدیدی نکرده است
 عبارتی که پیشنهاد کرده ام این قرار
 داد را در يك جاده بی خطری سوق خواهد
 داد که هیچیک از دول هرچند سوء ظن هم
 داشته باشند بعد از آنکه از مضمون آن
 مطلع شدند نمی توانند در آن راه اعتراضی
 پیدا کرده یا از آن شکایتی داشته باشند:
 فعلا اجازه دارم با اطلاع جنابعالی
 برسانم که خیلی اشخاص در انگلیس هستند که
 عقیده دارند که يك قراردادی در موضوع ایران
 هر گاه بهیچوجه ذکرى از منافع انگلستان در
 خلیج فارس در آن نشده باشد يك قرار داد
 ناقص است و استقبال عمومی که انتظار میرود
 در محافل سیاسی انگلستان از آن بعمل آید
 خیلی ضعیف خواهد بود

وزیر مختار عزیزم - از این جهت
 خواهش میکنم پیشنهادی را که خدمت جناب
 عالی باصمیمیت تقدیم داشته ام با نظر مساعدت
 تلقی فرمائید و من امیدوارم که عنقریب تمام
 مذاکرات ما بخوشی و عاقبت بخیری خاتمه
 یابد بااحترامات فائقه ا. نیکلسن
 ۳۳۱

سرا. نیکلسن به سرادوار دگری سن
 پترز بورك ۲ ژوئیه ۱۹۰۷
 وزارت خارجه ۳۷۱ ۳۷۰
 تلگراف (نمره ۱۱۷)
 قرارداد ایران ماده ۱
 در متن قرار دادی که بمن ارسال
 شده میبینم در ترسیم خط روسیه اصفهان
 حذف شده تصور میکنم از قلم افتاده باشد
 زیرا ما با اصفهان ایرادی نداشتیم و خط باید
 از آنجا عبور کند (۱)
 ۳۳۲

سرا. نیکلسن سرادوار دگری
 وزارت خارجه ۳۷۱ ۳۷۰
 سن پترز بورك ۳ ژوئیه ۱۹۰۷
 تلگراف نمره ۱۱۸

تلگراف من (نمره ۱۱۵) (۲) خلیج فارس
 امروز صبح من جواب مرسله خود
 را از وزیر امور خارجه دریافت داشته ام (۳)
 مشارالیه می گوید پیشنهاد جدید را با
 صمیمی ترین تمایلات برای حصول توافق
 نظر مورد مطالعه قرار داده ولی متأسف است
 که تردیدات و تاملات مندرجه در یادداشت
 او مرتفع نشده و میگوید اگر چه پیشنهاد
 جدید تا اندازه زیادی منافع و مصالح دول
 ثالث را مراعات مینماید ولی ایراد اساسی
 را مبنی بر اینکه يك عامل کاملا جدیدی را

- ۱ - در تلگراف جوابیه سرادوار دگری نمره ۹۵ مورخه ۲ ژوئیه شرح داده شده که حذف اصفهان «اشتباه مطبعه» بوده است
- ۲ - تلگراف تحت نمره ۳۳۸
- ۳ - تحت نمره ۳۳۰

داخل قرارداد میکنند و از منظور اصلی دور است مرتفع نمینازد. در حقیقت خلیج فارس بطور کلی نمیتواند يك قسمت کامل یا تابع ایران محسوب گردد مسائلی که مربوط به آن میباشد دارای جنبه پیچیدگی و اشکال بوده و با مصالح گوناگونی اصطکاک پیدا میکنند و باین جهت آنها را در داخله حدود قرارداد گنجانیدن اشکال دارد. دولت روسیه با تدوین این ایراد نمیتواند عقامی را که بر بریطانیای کبیر در خلیج احراز نموده رد کند و این منظور نیز در نظر نیست که راجع باین مطلب بعد ها با دولت بریطانیا تبادل افکاری بعمل آید. ولی از آنجائیکه با نهایت صمیمیت مایلیم که با سرعت هر چه تمامتر بيك توافق نظر معینی راجع بنکاتی که مورد بحث فعلی میباشد ترسیم مجددا از دولت بریطانیا تقاضا میکنند پیشنهاد خود را برای تذکر منافع مخصوص خود در خلیج فارس در مقدمه قرارداد مسترد دارد

من میترسم نهاد امداد امت برای قبولانیدن این مسئله بیفایده و بی ثمر باشد. من بهترین مجاهدات خود را نموده ام که او را با نظریات خود مان موافق کنم ولی مطمئن میباشم ایرادات او مرتفع نخواهد شد. دیروز مشارالیه در نزدها هر طور بود و شاید با اعلیحضرت ایشان مشورتی بعمل آورده باشد و اگر ما راجع باین مسائل فشارهای بیشتری وارد کنیم ممکن است راه قرارداد بطور کلی مسدود گردد.

با دریافت جواب فوری باین تلگراف کمال امتنان حاصل خواهد شد

۳۴۳

سرا. نیکسن بسرا دوا رد گری

وزارت خارجه ۳۷۱۳۷۱

(نمره ۳۵۹)

سن پترزبورگ ۳ ژوئیه ۱۹۰۷

آقا. در تعقیب مراسله نمره ۳۵۴ خود (۱) مورخه اول ماه جاری. افتخار آفرای دارم

که سواد مراسله ای را که امروز از مسیو ایسوالسکی دریافت داشته ام و موضوع آنرا راجع بمسئله منافع بریطانیای کبیر در خلیج فارس در ضمن تلگرافات نمره ۱۱۸ مورخه امروز خود (۱) مروض داشتم ارسال نمایم

من هیچ امیدی نمی بینم که بتوان ایرادات مسیو ایسوالسکی را به تذکر «مصالح مخصوص» در ضمن قرار داد مرتفع نمود و باید آذانه عقیده خود را مبنی بر اینکه اصرار در درخواست ما ممکن است نامدنی سه باب مذاکرات را بنماید بیان نمسایم و اگر ما از پیشنهاد خود منصرف نشویم بالاخره مذاکرات منقطع خواهد شد

امروز بعد از ظهر مسیو ایسوالسکی رجوع بموضوع نموده و دلالتی را که سابقا شرح داده بود مجددا بیان کرد. تنها تذکری که من دادم جوابی بود بتوضیحات او مبنی بر اینکه خلیج فارس تنها در داخل آبهای ارضی ایران واقع نیست. و کفتم یحتمل ممکن باشد آن قسمت از خلیج فارس را که در اطراف سواحل ایران و بالاخره داخل در دائرة قرارداد محسوب میشود تعیین نمایم او جواب داد که اجرای این نظریه غیر ممکن است و نخواهد توانست ایرادات را مرتفع نماید باین جهت من از ادامه مذاکرات خود داری کرده و کفتم موضوع را با اطلاع دولت متبوعه خود رسانیده و باید منتظر جواب آن بشوم

ضمیمه نمره ۳۴۳

مسیو ایسوالسکی به سرا. نیکسن

سن پترز بورگ - ۱۹ ژوئن - ۲

ژوئیه ۱۹۰۷

سفیر عزیزم در مراسله مورخه ۱۷

۳۰ ژوئن سال جاری خودتان عبارت جدیدی

میل دارد در مقدمه قرارداد تسنجیده شود

ذکر نموده بودید. بجای اینکه سخنی از

«حفظ وضعیت فعلی در خلیج فارس» چنانکه

دیگر خواهشمندم دولت بریطانیا از پیشنهادات
مبنی بر ذکر منافع مخصوص خود در خلیج
فارس در مقدمه قرارداد صرف نظر نماید
مخلص صمیمی شما ایسوالسکی

نمره ۳۴۳

سزاد وارد کبری به سرا. نیکسن

وزارت بخارجه (۳۷۰ ر ۳۷۰) ۵ ژوئیه ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۹۹)

تلگراف شما نمره ۱۱۸ (۱)

ما زحماتیرا که شما برای گنجاندن و

ذکر مصالح مخصوص ما در خلیج ایران
در ضمن قرار داد تحمل کرده اید و مسیو
ایسوالسکی مایل نیست آنرا بپذیرد تقدیر
می نمائیم.

اکنون شما باید کتابا با اطلاع ایشان
برسانید که در تعقیب نظریات ایشان و برای
تسهیل خاتمه قرار داد ما حاضریم که از
پیشنهاد خود مبنی بر ذکر علاقه ما به ادامه
وضعیات فعلی در خلیج فارس در ضمن مقدمه
صرف نظر نمائیم و ما از مشروطه او در
ضمن یادداشت حاکی از اینکه دولت روسیه
انکار نمی کند که بریطانیای کبیر مصالح
مخصوصی در ادامه وضعیت فعلی در خلیج

فارس دارد یاد داشت بر میداریم (۲)

شما باید اضافه کنید که نظر به آراء

عمومی این مملکت فریضه من است که راجع
بنظریات خودمان در اطراف موقعیت ما در
خلیج فارس و در رشته ادامه وضعیت فعلی
در خلیج مزبور اعلامیه ای انتشار دهیم و بگوئیم
ما دلائلی در دست داریم که مسئله خلیج
فارس تصور نمیرود بین ما و دولت روسیه
تولید اشکالی نماید

من بعد ها مواد اعلامیه پیشنهادی را

بشما اطلاع خواهم داد.

۱- نظر به ایرادات وارده بر قید کردن

۱- نمره ۳۴۲

۲- نمره ۳۳۱ و نمره ۳۴۳

۳- این ملاحظات در ذیل سواد تلگرافی

که بالاخره باین شکل در آمد مندرج است

در موضوع خلیج فارس که سزاد وارد کبری
قبلا پیشنهاد کرده بودند بمیان آید وزیر
امور بخارجه بریطانیای کبیر خواسته است
که فقط از مصالح و منافع مخصوص بریطانیای
کبیر در خلیج فارس ذکر می نماید

با کمال صمیمیت میل دارم که برای
حصول موفقیت در این مقام پیشنهاد جدید
ایشان را مورد مطالعه قرار دهم ولی باید
با کمال تأسف خاطر نشان سازم که بلاشک
بعقیده من همان اشکالاتی که راجع بخلیج
فارس در پیشنهاد سابق موجود بود و در
یادداشت ۱۳ ژوئن خود بان اشاره کردم در
این پیشنهاد نیز وجود دارد

هر چند عبارت پیشنهاد جدید طوری است
که منافع دول ثالث را در يك حدود وسیعی
رعایت می کند ولی عمده ایراد ما باز بحال
خود باقی خواهد بود و آن اینست که در
قرارداد ایران يك باب کاملا جدیدی را
که بهیچوجه با نقطه نظر اصلی ما ارتباط ندارد
مفتوح می سازد

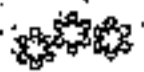
فی الحقیقه خلیج فارس با تمام حدود
و حیاتش را نمی توان مثل يك قسمت مشخص
ملاحظه نمود همچنانکه نمیشود آنرا متعلق
بدولت ایران تنها دانست

به همین جهت مسائل مربوطه به آن نیز
تقریب منظمی دارد که با مصالح مختلفه تماس
پیدا خواهد کرد

بنا بر این خیلی مشکل است که تمام
آنها را در چهار دیوار يك قرارداد مطروحه
محصور ساخت

من بدون تردید تکرار می کنم که
با وجود اعتراف به این اعتراض از طرفی
هم وضعیت و موقعیت انگلستان در خلیج
فارس قابل انکار نیست و هیچ عیبی هم ندارد
که بعدها اگر موقع مناسبی بدست آمد در
این خصوص با کابینه لندن تبادل نظر بعمل
آید ولی چون صمیمانه مایلیم که حتی الامکان
هر چه زودتر در نقاط نظر اساسی که
موضوع عقد قرارداد فعلی راجع بایران است
توافق نظر قطعی حاصل شود لذا یکبار

موافق با زبان سیاسی باشد در ضمن هر اعلامیه ای که بنا است در پارلمان منتشر شود بکار برده شود

من مردهم که آیا ذکر جمله آخر در تلگراف به نیکسن اینقدرها ارزش داشته باشد یا خیر. تصور میکنم باین بهانه که دولت روسیه رادر موردی که میترسداورا یا دولت آلمان مواجه مینماید مورد ایراد واقع شود (تقریباً همانطور که در عبارات مقدمه نگاشته شد) در هر صورت من فشار نمی آورم تصور میکنم اعلامیه لانسداون مورد مطالعه واقع شود.

ج.م.۳۰۷۲۷۰۷۰

من باتلگرام موافقم.

ج.ک.ب

نمره ۴۴۵

س.ا. نیکسن به سر ادوارد گری

وزارت خارجه ۳۷۱ ۳۷۰

سن پترزبورگ ۶ ژوئیه ۱۹۰۷

تلگراف نمره (۱۲۳)

تلگراف شما نمره ۹۹ (۱)

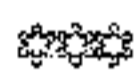
تصور میکنم پارلمان در اواسط اوت تشکیل شود و باین جهت این موضوع خیلی اهمیت دارد که قرارداد منتها اگر زیاد هم طول بکشد تا اواخر این ماه خاتمه یابد. برای اینکه اجازه داده شود که اعلامیه راجع به خلیج فارس صادر گردد من وزیر امور خارجه را وادار میکنم که هرچه زودتر جواب خود را راجع بافغانستان بدهد و من بهترین مجاهدات خود را برای ختم قرارداد میذول میدارم و پاو گفته ام که تا سه هفته باید کار را خاتمه دهیم.

من کمی بیم دارم مبادا با آن زودی که ما یلیم نتوانیم امضاء کنیم و پیشنهادات آنها راجع بافغان کمی تولید اشکال نماید. ولی اگر ما نتوانیم قبل از تشکیل پارلمان قرار داد ها را با امضاء برسانیم و فرصت صدور اعلامیه بتاخیر افتد من بانهایت توقیر پیشنهاد

۱- مراسله قبل

موضوع خلیج فارس در قرار داد با روسیه من پیشنهاد مینمایم که این جمله حذف شود: وای این مخالفت ها قطعاً ما را اذار بمبارزه راجع باین موضوع خواهد نمود؛ شاید آنها قبول قرار داد را موکول به تصویب اعلامیه لورد لانسداون نمایند: در هر صورت ما مجبور به نشر اعلامیه ای مینماییم و تصور میکنم بواسطه تاکید س.ا. نیکسن پارساں جواب این تلگرام باید ارسال شود. این عبارات (که من برای مراجعه ضمیمه مینمایم) (۱) از لحاظ لفظ خیلی قوی میباشد ولی در مطلب چندان اهمیت ندارد من چیزی را ترجیح میدهم که کمتر تهدید آمیز و بیشتر متضمن مطلب باشد. در عین حال من خیلی مسرور خواهم بود که این تلگراف که با حذف موضوع خلیج فارس از قرار داد موافقت مینماید و بدولت روسیه اطلاع میدهد که بر ما لازم است اعلامیه ای صادر کنیم و موضوع آن از چه قرار است بدانیم بتصویب خواهد رسید اگر لورد ریبون رئیس الوزراء و مستر مورلی با آن موافق باشند تصور نمیکند لازم باشد تسلیم کابینه بشود، گرچه مواد اعلامیه پس از اینکه حاضر شد، باید به جریان بیفتد.

ادوارد گری ۳۰۷۲۷۰۷۰

۳ - من کاملاً با این تلگراف که پیشنهاد شده برای س.ا. نیکسن ارسال گردد موافقم راجع با اعلامیه لورد لانسداون، موقعی که آنرا شنیدم، تصور میکردم و هنوز هم تصور میکنم جمله ای را که من زیر آن خط کشیده ام بدون لزوم تهدید آمیز بود (۲) امید وارم که بعضی جملات که بیشتر

۱ - درج نشده

۲ - جمله ای که لورد ریبون زیر آن را خط کشیده جمله سوم بود که راجع بود به تاسیس بحریه برای بندری توسط یک دولت ثالث

نسبت بقطعه شرقی خطیکه منطقه منافع و مصالح روسیه را در ایران تعیین میکند و در ماده اول طرح قرارداد راجعه با مور ایران ذکر شده میل دارد که خط مزبور از حدود ایران و افغانستان تجاوز نکند و بطوریکه قبلاً دولت انگلستان پیشنهاد کرده است بذوالفقار منتهی نبشود بلکه محل تقاطع سوحداث روس و ایران و افغانستان را شامل باشد دولت امپراطوری روسیه حاضر است این خواهش را بپذیرفته و قبول کند که یک خط مزبور شامل خط مفروض باشد که از کاخ منحرف شده و خوف و تربت شیخ جامز او قطع و کوه بنی تلک را خارج از منطقه روس قرار میدهد تا جائی که بمحل تقاطع سه سرحد برسد تا باین واسطه رضایت خاطر دولت مزبور بواسطه قبول شرایط فوق بعمل آید.

وزارت امور خارجه امیدوار است که کابینه لندن لطفاً از این روح صلح طلبی و مسالمت آمیزی که دولت امپراطوری روسیه بوی نشان داده و دوستی خود را بمنصه ثبوت رسانیده و کاپیز و کوه بنی تلک را در خارج از حدود فوق الذکر قبول و از اینکه منتهی بحدود ذوالفقار شود صرف نظر نموده است قدر شناسی کرده و موافقت نماید که پیشنهاد فوق الذکر مورد قبول واقع شود.

سن پترزبورگ ۲۵ ژوئن ۱۹۰۷
نمره ۳۴۸

وزارت هندوستان بوزارت خارجه
وزارت خارجه ۳۷۱۳۷۱
معاون وزارت هندوستان ادعیه خالصانه خود را بمعاون وزارت خارجه تقدیم میدارد مطابق دستور مستر مورلی وزیر برای اطلاع وزیر خارجه سواد تلگرافی را از نایب السلطنه مورخه ۱۳ و ۱۹ ژوئیه راجع به مذاکرات انگلیس و روس در مورد ادامه وضعیت فعلی در خلیج فارس ارسال مینماید
وزارت هندوستان ۲۰ ژوئیه ۱۹۰۷

ضمیمه ۱ نمره ۳۴۸
حکومت هندوستان بوزارت هندوستان
وزارت خارجه ۳۷۱۳۷۱
تلگراف ۱۳ ژوئیه ۱۹۰۷
وزارت خارجه . تلگراف مورخه ۹

میکند که برای رفع مشکلات اجازه دهید در ضمن مراسله ای راجع بقرار داد شرح دهم که بر حسب دستور شما من راجع موضوع مزبور را بوزیر امور خارجه ابلاغ نموده ام و بعد مواد اعلامیه را شرح دهم (باید مراجعه باصل شود) مراسله مزبور باید بنا اصل قرار داد انتشار یابد

نمره ۳۴۶

سراد وازدگری به سرا . نیکسن

وزارت خارجه ۳۷۱۳۷۱ ۳۷۰ ۳۷۸ ژوئیه ۱۹۰۷

تلگراف نمره ۱۰۳

تلگراف شما نمره ۱۲۲ . موضوع

اینکه قرار داد قبل از تشکیل پارلمان میبایستی خاتمه یابد انقدر ها اساسی نیست و بجهت بهتر است که اعلامیه راجع بخلیج فارس در ضمن مراسله ای از طرف شما بمن یا از طرف من بشما مندرج باشد که با خود قرارداد انتشار یابد . من منتظر تمایلات مسیو ایسوالسکی را به اینکه قرارداد زود خاتمه یابد مشاهده نمایم ولی لازم نیست تا موقعی که شما اطمینان دارید از طرف او مسامحه نمیشود فشارهایی از طرف ما که باعث تسهیل کار او است بعمل آید

نمره ۳۴۷

سرا . نیکسن به سراد وازدگری
وزارت خارجه ۳۷۱۳۷۱
سن پترزبورگ ۹ ژوئیه ۱۹۰۷
(نمره ۳۶۹)

آقا : افتخار آنرا دارم که چوناً یک سواد از یادداشتی را که مسیو ایسوالسکی دیروز برای من ارسال داشت و متضمن خط جدیدی برای روسیه است که نظریات دولت بریطانیا را بر میآورد ارسال دارم .

من مضمون این یادداشت را در ضمن تلگراف نمره ۱۲۳ خود مورخه دیروز مروض داشتم (۲) . نیکسن

ضمیمه نمره ۳۴۷

یادداشت ضمیمه مر اسله مسیو ایسوالسکی
به سرا . نیکسن
نظر باینکه دولت بریطانیا کبیر

دو تبه شما (ایران) و روابط مرا با
 نری به سرانجام مسوولان و زوان با
 هر مسئله اداره سیاسی مورخه ۲۱ ژوئن و اصل
 گردید . دولت هندوستان خیلی متعجب است
 که ممکن نشده است موضوع علاقه بریتانیا
 را بدامنه و ضعیفاتی فعلی در خلیج فارس در
 مقدمه قرار داد تذکر دهید . زیرا این تذکر
 ممکن بود قسمت زیادی از تردیداتی را
 که در مورد فواید قرار داد دارد مرتفع
 سازد . راجع به پیشنهاد اصلاح شده مبنی
 بر اینکه مشروطه مسیو ایسوالسکی را در ضمن
 یک بیانیه در نظر بگیریم و رعایت نماییم .
 بدون تردید دولت اعلیحضرت پادشاهی
 بریتانیا نکاتی را که در ضمن مراسم
 اسپرینگ رایس نمره ۳۵۵ رسوله از سن
 پترزبورگ مورخه ۲۶ اکتبر ۱۹۰۷ حاکی
 از این که تعهدات شفاهی یا کتبی بمنزله
 یک اعتبار موقتی است که بر حسب تغییرات
 حوادث تغییر می یابد و دولت روسیه معتقد
 است که تعهدات روسیه گاهی فقط از لحاظ
 مقاصد پارلمانی مورد قبول واقع می شود در
 نظر دارد . نکات مندرجه در مراسم سرشارل
 اسکات نمره ۱۱ مورخه ۷ ژانویه ۱۹۰۴
 که موضوع مذاکرات با کنت لامسدورف را
 راپورت میدهد همین نظریه را تایید مینماید
 و حاکی است از اینکه دولت روسیه بطور
 واضح راجع بدائمی بودن این قبیل تعهدات
 از ابراز فکر خویش خود داری می نماید
 ما هیچ نمیدانیم برای چه مسیو ایسوالسکی
 قبول نمی کند که این جمله در مقدمه ذکر
 شود ولی تعالی او در این موضوع ممکن است
 مربوط به بعضی از همان علل مذکوره در
 فوق باشد .
 اطمینان داریم که اگر تذکر این
 نکته در مقدمه غیر ممکن باشد . علاقه بریتانیا
 در ادامه وضعیت فعلی بواضح ترین طرز
 قرار خواهد شد و اقدامات عملی بر حسب
 اقتضای وقت در خلیج بعمل خواهد آمد
 که نشان داده شود که تصمیم برای اعلامیه
 وجود دارد

۱ - نمره ۳۲۷
 ۲ - نمره ۳۲۸
 حکومت هندوستان ۲۰ ژوئن ۱۹۰۷
 وزارت خارجه ۲۲ سپتامبر ۱۹۰۷
 تلگراف
 وزیر خارجه . در تعقیب تلگراف مورخه
 ۱۳ ماه جاری من . خواهش مند است .
 سر اسپرینگ رایس مورخه ۱۲ ژوئیه را که
 پیشنهادات دکتر روسی را در مورد ترتیبات
 قرنطینه خلیج فارس راپورت میدهند ملاحظه
 نمایند . ما اکنون برای اولین دفعه . از
 تلگرام سر ادوارد گری به نیکلسن نمره ۸۹
 مورخه ۲۱ ژوئن (۱) که یک نسخه از آن
 با مراسم اداره سیاسی مورخه ۲۸ ژوئن
 و اصل شد میفهمیم که میباشد بدولت روسیه
 اطلاع داده شود
 که ایرادات بریتانیا بدامنه استاسیون
 صحیحی در کارین مسترد میشود بشرط اینکه
 روسیه قول بدهد که بکنترول بریتانیا در
 قرنطینه خلیج مداحلاتی ننماید . ما کاتلا
 همانطور که اعلام شده حاضریم که خود را
 برای ترقیاتی در وضعیت قرنطینه که در نظر
 دکتر تمسون اساسی جلوه نموده . میباشد نمایم
 و منتظر ملاحظه نقشه شورای صحیحی که تا
 کنون واصل نشده میباشیم . ما اطمینان
 داریم که بر علیه پیشنهادات دکتر روسی ولو
 اینکه روسیه امکان عدم مداخله را در نظارت
 ما مورد مطالعه قرار داده چون در کنترول
 ما مؤثر است اعتراضات شدید خواهد شد
 نظر به حوادث فعلی با تقدیم احزانات لازمه
 مجدداً معروض میداریم که این موضوع
 نهایت درجه اهمیت را حائز است که مسئله
 ادامه وضعیات فعلی در خلیج فارس که شامل
 ترتیبات قرنطینه نیز میباشد باید قسمت کامل
 قرار داد ما را با روسیه تشکیل دهد . ما اکنون
 چنانچه در ضمن تلگرام مورخه ۲۴ ژوئن (۲)
 نیکلسن مندرج است ایرادات مسیو ایسوالسکی

مراسله‌ای در تحت نمره ۲۹۴ که بعداً در تحت نمره ۳۹۲ درج می‌شود به سران نیکلسن ارسال داشت. ضمیمه دوم آنرا یک نسخه از اعلامیه راجع به خلیج فارس که در من می‌بخوام در پارلمان اعلام دارم یاد در ضمن یک رساله طبع شده بعد از ختم قرارداد بشما فرستیم» تشکیل میداد. این اعلامیه از قرار ذیل بود.

اعلامیه پیشنهادی بریتانیا

این قرارداد محدود است بانواحی ایران که متقابلاً با سرحدات بریتانیای کبیر و روسیه در ایران اصطکاک دارد و خلیج فارس قسمتی از آنها نمیباشد و فقط یکطرف آن در خاک ایران واقع است. باینجهت مناسب بنظر نیامده است که در ضمن قرارداد یک اعلامیه مثبتی راجع به منافع مخصوص بریتانیا در خلیج که نتیجه فعالیت‌های بیش از یکصد سال بریتانیای کبیر در آن آنهاست مطرح گردد.

دولت بریتانیا دلائلی در دست دارد که اگر پیشرفتهای بیشتری در مباحثات مؤثر و راجع بمصالح بریتانیا در خلیج فارس بعمل آید

این مسئله باعث ایجاد مشکلاتی بین این دو دولت نخواهد شد برای اینکه دولت روسیه در حین جریان مذاکراتی که با بحث حتم قرارداد شد صریحاً شرح داده است که انکار نمی‌کند که بریتانیا ی کبیر علاقه مخصوصی در ادامه وضعیت فعلی در خلیج فارس دارد. و دولت اعلیحضرت پادشاه بریتانیا این مشروح را رسمی شناخته و در نظر گرفته است

برای اینکه کاملاً روشن و واضح شود که قرارداد فعلی برای این نیست که تأیید به موقعیت ما در خلیج فارس نماید و هر گونه تغییرات سیاسی را از طرف بریتانیای کبیر در مورد آن افاده نمیکند دولت بریتانیا تصور می‌کند بهتر است افکار را متوجه اعلامیه قبل در خصوص سیاست بریتانیا بنمایند و مجدداً بطور عموم مشروحات گذشته

را به ذکر خلیج دیده ایم نمیتوانم قوت آن ایرادات را بفهمیم زیرا این ایرادات با همان شدت و قوت به ذکر منطقه روسیه که ملل دیگر اگر در آنجا بیشتر از خلیج فارس علاقمند نباشند لااقل بهمان درجه علاقه و منافع دارند وارد است. منافع بریتانیا و هندوستان در خلیج افضل است و اگر ساختمان قسمت سفلی راه آهن بغداد یکی از منظوره‌های سیاست بریتانیا را تشکیل دهد اکنون بیشتر از همیشه ادامه حقوق و منافع فعلی در آنجا دارای اهمیت است.

حتی در دقایق آخر ما باید جرات کرده و مخاطر نشان کنیم که نظریات تسهیل آمیز مانسبت بر روسیه در مورد ثبت و افعانستان ثابت شده و این حقیقت مسلم است که ماقسمت عظیم ایران را جزء منطقه نفوذ روسیه قرار داده‌ایم در حالیکه وسعت خیلی کمی را که قسمت زیاد آن قابل ترقیات تجارتنی و صنعتی نیست برای خود نگاه داشته‌ایم و داوطلبانه از موقعیت و مقام مستحکم سیاسی که در تهران و جاهای دیگر بدست آورده بودیم نظر به منلیات حزب عامه دست برداشته‌ایم پس اینها ظاهراً بما حق میدهد که از روسیه درخواست کنیم منافع و علاقه ما را در خلیج تصدیق کند و بشناسد مخصوصاً حالا که ما این منافع و علاقه را بوسیله ترسیم خط منطقه خود از بندر عباس بسواحل محصور کرده‌ایم. امتناع روسیه از شناسائی مصالح ما در این موضوع با انتشارات اخیر از منابع آلمان در اینجا مبهمی براینده مجلس ایران موضوع اعطاء امتیاز راه آهن حانقین را بالمان مورد مطالعه قرار داده و وصول راپورتی حاکی از اینکه خط بغداد و حانقین شروع شده از بعضی موافقتهای مخفی با آلمان که منظور از آن تخریب تهانی موقعیت ما در خلیج و در بغداد است و روشن شدن موقعیت (خیلی بیشتر؟) بنفع ما خواهد بود.

یادداشت ناشر

در روز هشتم اوت برادوار دگری

بنواحی که از آنجا خطوط منطقه نفوذ متقابل ما در خاک ایران میگذرد اقداماتی بنمائیم. من بجناب ایشان خاطر نشان کردم که قرارداد فقط تذکر میدهد که خطوط انگلیس و روس از نواحی مخصوصی میگذرد ولی باید هر چند بوسیله یک صورت مجلسی که ضمیمه قرارداد بشود روشن و واضح گردد که فهمیده و دانسته شده که کدام نواحی در داخل منطقه انگلیس یا روس بر طبق کیفیت مخصوص میباشد.

مسیو ایسوالسکی دیروز بمن تذکر داد که کاملاً نکته پیشنهادی شما را بفهمم و پیشنهاد نمود که در ضمن خود قرارداد توضیح داده شود که خطوط از فلان و فلان نواحی گذشته و شامل کدام قسمت میباشد. و مشارالیه ترجیح میداد که این موضوع در متن قرارداد تصریح شود نه در یک صورت مجلس، زیرا در صورت اخیر افکار ناحق و ناصوابی باین حقیقت بدیهی جنب شده و مشکل خواهد بود که از استعمال عبارت « منطقه نفوذ » احتراز بعمل آید که میخواستیم آنرا بکار نبریم.

بعلاوه بهتر است که حتی الامکان به تعداد ضمیمهها و اسناد مکمله دیگر نیز اطمینان من بجناب ایشان گفتم که کاملاً با شما موافقم و از وی درخواست نمودم که یک لفظ فرانسوی مطابق کلمه انگلیسی مشمول Implied پیدا کند. من اطمینان دارم که شما با گنجبانیان جمله پیشنهادی در متن قرارداد موافق خواهید بود.

ا. نیکسن

نمره ۴۵۱

سرا، نیکسن به سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۲
سن پترزبورگ ۲۰ اوت ۱۹۰۷
(نمره ۴۲۵)

: آقامن در مراجعت خود از لندن
یک سواد از اعلامیه پیشنهادی را که در یک وقت

.....

را راجع به منافع بریطانیا در خلیج و اهمیت ادامه آنرا تاکید نماید

دولت بریطانیا تمام مجاهدات خود را در نگاهداری وضعیت فعلی در خلیج فارس و ادامه تجارت بریطانیا بکار خواهد برد و با انجام اینکار میل هم ندارد جلو گیری از تجارت مشروع دولت دیگری بنماید

این اعلامیه با بعضی تغییرات در عبارات مانند یک مراسله ای در ۲۹ اوت ۱۹۰۷ به سر ا. نیکسن ارسال گردید و بعد بامتن قرارداد ۲ سپتامبر ۱۹۰۶ منتشر شد
نمره ۴۴۹

سرا: نیکسن به سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۱
سن پترزبورگ ۱۲ اوت ۱۹۰۷
تلگراف (نمره ۱۴۳)

مسوده قرارداد ایران

من امروز یادداشت راجع باصلاح پیشنهادی خط منطقه روس و انتقال دو خط تلگرافی را بوزیر امور خارجه تسلیم نمودم (۱) مشارالیه بیم این داشت که قراردادن خوفاً در خارج از خط روسیه باعث تولید مباحثاتی با ارکان حرب شود. من دلایل لازم و واضح را برای او بیان کردم و بوی تاکید نمودم که ما باید با قوت زیاد قبول پیشنهاد خود را بخواهیم.

من وزیر امور خارجه را در نهایت درجه تمایل دیدم و اطمینان دارم بهترین مجاهدات خود را مبدول خواهد داشت.
نمره ۴۵۰

سرا، نیکسن به سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۷۱ ر ۳۷۱
سن پترزبورگ ۱۵ اوت ۱۹۰۷
(نمره ۴۱۸)

آقا: من در ضمن یک مراسله خصوصی به مسیو ایسوالسکی پیشنهاد کردم که ما باید برای رفع هر گونه ابهامی که در آینده راجع

(نمره ۳۴۶)

آقا من يك مراسله خصوصي راجع به طرحي كه بعضي قراردادها مطابق آن بايد طرح ریزی شود به مسیو ایسوالسکی فرستادم و پوی کفتم که دولت اعلی حضرت پادشاهی بریطانیا میل دارد که آنها توسط خود او و من که سمت وزیر مختاری دول متبوعه خود را داریم و دارای اختیارات تامه می باشیم امضاء شود. من کفتم از آنجا که اسناد راجع به مسائل بسیار مهمی میباشد و در حقیقت اساس روابط آینده این دو دولت را در آسیا بنیاد میکند بهتراست که يك شکل رسمی به خود بگیرد. این موضوع خیلی اهمیت دارد که قرار داد بحال خود باقی بماند و اینها بعقیده من طبیعتاً بیشتر يك قرار دادی را افاده می نمایند تا يك نوع ترتیباتی را.

مسیو ایسوالسکی در ضمن صحبت راجع به من نوع قد ری تردید داشت و بالاخره نظریات خود را در ضمن يك یادداشتی که من افتخار ارسال سوادى از آنرا دارم شرح داد.

من راجع به موضوع بشما تلگراف کرده ام (۱) و در این مراسله بعد از اینکه تصمیم نهایی بمن برسد بشما خواهد رسید و باین جهت من فقط سندی را که مسیو ایسوالسکی برای من فرستاده است ارسال می دارم. ا. نیکلسن

ضمیمه ۳۵۲

یادداشت

سن پترزبورگ ۱۹ اوت ۱۹۰۷
در میان يك رشته قرار داد هائی که ما بین دولت انگلستان و فرانسه وجود دارد فقط یکی از آنها بشکل يك عهد نامه درآمده و آن قرار داد را جیس بارض جدیدید و افریقا است.

ظاهراً در مناسبات بین المللی ما بین دو دولت موضوع عهد نامه صدق نمیکند. اینکه ... باشد که

وراجع است بمسئله مصالح مخصوص بریطانیا در خلیج فارس بمسیو ایسوالسکی دارم. افتخار آنرا دارم که سوادى از یادداشتی را که از طرف وزیر امور خارجه رسیده و میگوید که این وزارتخانه ایرادی بر اشاءه يك چنین اعلامیه ای ندارد و فقط موضوع مشروطه روسیه را در مورد شناختن و تصویب شدن مصالح مخصوص بریطانیا در خلیج فارس اصلاحاتی می نماید ارسال دارم. ا. نیکلسن

ضمیمه نمره ۳۵۱

یادداشت

نظر باینکه وزارت امور خارجه دولت امپراطوری روسیه از طرح ابلاغیه ای که دولت بریطانیاى کبیر را جیس بمسئله خلیج ایران پیشنهاد کرده کاملاً استعجاب حاصل نموده است سعی میکند که بمسارت دولت بریطانیا خاطر نشان سازد که هیچ عیبی برای اشاءه و انتشار این قبیل اعلامیه ها و ابلاغیه ها نمی بیند.

وزارت خارجه گمان میکند که دولت باید سفارت دولت بریطانیا ملت باشد که جمله دوم از عبارت دوم مقدمه طرح مزبور بهتر صحیح و کامل منطبق بر متن عبارت ادداشت دولت روس که در ۱۴ و ۱۷ ژوئن ۱۹۰۷ تسلیم سر آرتور نیکلسن شده و راجع بنقطه نظر دولت امپراطوری روسیه در خصوص مصالح و منافع بریطانیاى کبیر در آبهای مزبوره است نمی باشد و برای آنکه این عبارت مزبوره بااصل بیشتر موافقت حاصل نماید لازم است که گفته شود که کاپینه دولت امپراطوری مصالح و منافع مخصوص دولت انگلیس را در خلیج فارس آشکار نمی کند.

نمره ۳۵۲

سرا. نیکلسن به سرادوار گری
وزارت خارجه ۱۳۷۱ و ۳۲۵۳ سن پترزبورگ
۲۰ اوت ۱۹۰۷

هر چند که باید کاملا از نظر دور ساخت و يك عهدنامه بتمام معنی ممکن نیست انعقاد یابد. هر دره و اردی مثل افغانستان از لحاظ موقعیت مخصوص آن مملکت در مقابل انگلستان.

بعلاوه این نکته را نیز باید یاد آوری نمود که سر و صدائی که راجع بقرار داد انگلیس و روس از لحاظ مصالح خیلی شدیدی در آسیا افتاده است چه در ایران و چه در چین همه با کمال بی صبری منتظر اشاعه آن هستند و اگر این قرار داد بصورت يك معاهده رسمی در آمد چون ممکن است اینطور انعکاس پیدا کند که انگلیس و روس میخواهند استقلال دولت ایران و چین را که تاکنون با آنها با حقوق متساوی معامله میشده تحت حمایت خود قرار دهند محافل سیاسی و دوائر حکومتی آنها را رنجانیده خاطر ساخته و مناسبات سیاسی آنها را تیره سازد.

برعکس يك ابلاغیه یا نظامنامه با قرار داد چون فقط بطور ساده حدود روش دولتین را نسبت بایران و تبت معین مینماید که مابین خودشان عهد و تضامن میکنند که آن قرار نامه رفتار نمایند ابدا و بجهة آنها ندارد که بجهت حاکمیت ایران و چین تماس داشته باشد و از این لحاظ از نقطه نظر سیاست نیز يك سلسله عواقب وخیم در پی نخواهد داشت سن بطرز بورك ۱۹۰۶ اوت ۱۹۰۷

نمره ۱۵۳

مورا نیکاسن به سر ادوارد گری

وزارت خارجه ۳۷۲۳۷۱

سن بطرز بورك ۲۶ اوت ۱۹۰۷

(نمره ۱۵۲۸)

آقا : اوتخان آفرادارم که جوفا باد داشته که مسو ایسوالسکی در ۲۳ ماه جاری بمن داد راجع به انتقال حقوق بریطنیا در مورد خط تلگرافی طهران و خط تلگراف روسیه و حاکمی از اینکه دولت روسیه هیچ ایراد و اعتراضی به تمديد نیست. البته از نظر خط تلگرافی طهران بر روسیه و روسیه و کاشان - رباط و سایر احوال نماید.

باحق حاکمیت تماس داشته باشد در حقیقت قرار داد انگلیس و فرانسه راجع باراضی فوق الذکر چون دو دولت هر يك حق حاکمیتی در آنها دارند از این لحاظ اسم عهد نامه بر آن صدق میکند در صورتیکه اتفاق نامه هائی که راجع بسیم یا مراکش یا دول مستقل دیگری و همچنین مصر که تابع يك دولت ثالث مستقلی است شکل اعلامیه و بیانیه را خواهد داشت

علی هذا در مورد ما نحن فیه قرار دادی که مابین انگلیس و روس در حال انعقاد است باید در نظر داشت که ایران چون يك دولت مستقلی است و تبت يك دولت تابع دولت مستقل ثالثی (چین) است پس طرفین متعاقدین در این نواحی هیچ قسم حق حاکمیتی که ممکن باشد در معرض زوال و سلب افتاده باشند ندارند.

اماراجع بموضوع مقدمه چون اساسا صورت عهد نامه را ندارد بنا براین اجباری در بین نیست که حتما مصدق مقررات بین المللی باشد مثل عهدنامه روس و ژاپن که در هفتم ژوئیه با امضا رسیده و حاوی یک مقدمه است که بتصدیق و امضای مقام امپراطوری روسیه فرسیده است

بنا براین قرار دادهای مغرب و جبهه بعنوان ابلاغیه تلقی شود چه نظامات بالاتفاق نامه در هر صورت هیچ عیبی ندارد که مقدمه خود را که اهمیت قابل بحث و اعتراض نیست کاملا حفظ کند.

از طرف دیگر نظر بمصالح و منافع دولتین انگلیس و روسیه و رجحانی که اصطلاحات دیگر بر کلمه «عهد نامه» در این مورد دارد هیچ جهات زیان آوری برای استعمال آنها متصور نیست زیرا تمام آنها از حیث تعهدات بین المللی برای طرفین متعاهدین در يك درجه از اعتبار قانونی است

پس تصور امکان انعقاد يك عهدنامه در وجه در موضوع ایران و چه راجع به تبت سفار

تصور میکنم که در تهران تا موقعیکه قرارداد بین دولت بریتانیا و دولت روسیه امضاء نشود هیچ اقدامی راجع به خط اخیر - الذکر نخواهد شد .

ا. نیکلسن

ضمیمه نمره ۳۵۳

یادداشت

سن پترز بورك ۲۴ اوت ۱۹۰۷

دولت امپراطوری روسیه اساساً حقوقی را که دولت بریتانیا در خطوط تلگرافی تهران بخانهن دارد همانطور که در یادداشت مورخه ۲۳ ژوئن ۱۹۰۷ سفارت بریتانیا قید شده قبول مینماید و هیچگونه مانعی هم برای تمدید امتیازاتی که برای خطوط طهران بوشهر و جاسک - گوادر و کاشان - رباط بمدت بیست سال گرفته شده نمی بیند .

نسبت بجنبه مالی این موضوع هم دولت امپراطوری روسیه این حق را برای خود حفظ میکند که با دولت انگلستان وارد تبادل نظر شود تا بتواند در محل دوستانه برای آن پیدا کند اینک بطور قطعی چنانکه در یادداشت وزارت خارجه مورخه ۲۹ ژوئیه اخیر ذکر شده تملیک خط مزبور مسلم خواهد بود

نمره ۳۵۴

سرا . نیکلسن سرادوار کری

وزارت خارجه ۳۲۰۳۷۱

سن پترز بورك ۲۹ اوت ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۱۷۵)

قرارداد روس و ایران

... (۱) مبادله خطوط تلگرافی در ایران . وزیر امور خارجه ؛ نظریات شما موافق است . ما قرار داده ایم که ترتیبات راجع بمبادله خطوط تلگرافی باید يك مدرک جداگانه بوده و با خود قرارداد منتشر نشود و وابسته نباشد بان و موسوم بنظامنامه باشد یادداشت برداشتن از آن بی مناسبت

۱ - قسمت اول این تلگراف راجع

بافغانستان و در نمره ۱۲۲ مندرج است

خواهد بود يك جمله اضافی راجع نمایندگان که بعداً با دولت ایران کنار می آیند کنجانیده خواهد شد . هم جناب ایشان وهم من هر دو این نظامنامه را امضاء خواهیم کرد و تا رضایت و اجازه دولت ایران تحصیل نشود منتشر نخواهد شد

من تمام اطلاعات راجع بخط طهران و مشهد را بایشان داده ام و ایشان هیچ اظهاری ننمودند . من هم درخواست اظهاراتی نکردم البته نظامنامه در یکوقت با قرار داد امضاء خواهد شد (۱)

من بایشان یاد داشتی که در آن تمدید امتیازات تلگرافی بریتانیا را شناخته و تصدیق کرده ام تسلیم نمودم (۲)

مذاکرات اکنون خاتمه یافته . امروز آخرین متن حضوراً بر اطوار برای تصویب تسلیم می شود و ما در روز شنبه امضاء مینمائیم .

نمره ۳۵۵

اعلامیه خلیج فارس

سرادوار کری به ا. نیکلسن

وزارت خارجه ۳۷۱۳۷۲

(نمره ۳۲۵) ۲۹ اوت ۱۹۰۷

آقا : امروز بوسیله يك تلگراف بشما اختیار داده شده است که قراردادی را که شامل ترتیبات راجع به ایران ، افغانستان و تبت میباشد با دولت روسیه امضاء نمائید . نظایات راجع بایران محصور به نواحی در آن مملکت میباشد که اصطکاک با سرحدات متقابل بریتانیا کبیر و روسیه در آسیا دارد و خلیج فارس قسمتی از آن نواحی نمیشد و فقط يك قسمت آن در حاک ایران واقع است . باینجهت مناسب بنظر نیامده

۱ - تلگراف ۱۷۳ به سرا . نیکلسن

مورخه ۲۹ اوت ۱۹۰۷ در نظامات پیشنهادی راجع به مبادله خطوط تلگرافی و موافقت نمود .

۲ - مراسله قبل

محترم میفرمائند با میل صمیمانه ای که بحفظ
انتظام و توسعه صلح در تمام وسعت خاک ایران
دارند و همچنین برای مقرر داشتن منافع متساوی
تجارتی و صنعتی تمام ملل دیگر تصمیم دارند
که قرار دادی مابین آنها منعقد شود

دولتین بریتانیای کبیر و روسیه چون
ببخوبی احساس کرده اند که هر یک از لحاظ
مقتضیات جغرافیائی و اقتصادی و منافع
مخصوصی که از لحاظ حفظ صلح و نظم در
بعض ایالات ایران که در مجاورت سرحدات
روس از یکطرف و مجاورت افغانستان و
بلوچستان از طرف دیگر دارند برای اینکه هر یک
دولتین از آثار و خیمه های که از تصادم منافع
مشترک آنها در ایالات مذکوره فوق حاصل
خواهند شد احتراس از جویند علیرضا و اذیت بر امین
خود مقرر میدارند :-

ماده اول - دولت بریتانیای کبیر متعهد
میشود نه برای خود و نه بمنفعت اتباع
انگلیس و نه برای اتباع دول ثالثی
هیچ قسم امتیازات سیاسی و اقتصادی از قبیل
امتیاز راه آهن و بانک و تلگراف و چاه
شوسه و بیمه و غیره در خارج از مرز
شیرین باصغریان و یزد و کاشغریان
که در سرحدات ایران یا سرحدات روس و
افغان تشیع میکنند مطالبه و تقاضا ننمایند
و همچنین مستقیماً و غیر مستقیماً در حصول
تحصیل این قبیل امتیازات در ناحیه مزبور
که برای دولت روس محفوظ است مخالفت
و ضدیت ابراز ننمایند

واضح است که نقاط فرقی مذکور
است در نواحی مخصوصی که بتاییدی کبیر
متعهد میشود که از تضییع امتیازات مزبوره
خودداری نمایند

ماده دوم - دولت روسیه بر طرف
خود متعهد میشود که نه برای خود و نه
بمنفعت اتباع روس و نه برای اتباع دول
ثالثی هیچ قسم امتیازات سیاسی و اقتصادی
از قبیل امتیاز راه آهن و بانک و تلگراف
و چاه شوسه و بیمه و غیره در خارج از
سرحد افغان که از حدود گزینت

بیرجند و کرمان ، تا منتهی بندر عباس
میشود مطالبه و تقاضا نکند و همچنین نه
مستقیماً و غیر مستقیماً با درخواست تحصیل
این قبیل امتیازات در ناحیه مزبوره که برای
دولت بریتانیا محفوظ است مخالفت و ضدیت
ابراز ننماید

واضح است که نقاط فوق الذکر
داخل است در نواحی مخصوصی که
متعهد می شود که از تقاضای امتیازات مزبوره
خودداری نمایند

ماده سوم - دولت روسیه از طرف
خود متعهد می شود که قبل از تحصیل موافقت
نظر دولت انگلستان با هیچ قسم امتیازی که
باتباع بریتانیا در نواحی ایران که در مابین
منطقه مذکوره در ماده اول و دوم واقع شده
است مخالفت و ضدیت بعمل نیارد و دولت
بریتانیای کبیر نیز راجع به امتیازاتی که
اتباع روس در همین ناحیه از ایران واقع
است تعهد متساوی را مینماید

تمام امتیازاتی که تا کنون در منطقه
خارج از حدود مذکوره در ماده اول و دوم
داده شده با عنایت و استحکام خود باقی خواهد بود
ماده چهارم - واضح است که عایدات
تمام گمرکات ایران باسنةئای گمرکات ایالت
فارس و خلیج که ونیقه استهلاک اصل و منافع
فروضی است که دولت شاه از بانک استقراضی
تاریخ امضای این قرارداد دریافت داشته
باید کمافی السابق برای همان مصرف
تخصیص یابد

همچنین واضح است که عایدات
گمرکات ایران از ایالت فارس و خلیج و
همچنین عایدات ماهیگیری سواحل ایران در
بندر خزر و پست و تلگراف کمافی السابق
اختصاص باستهلاک قروض دارد که دولت شاه
از بانک شاهنشاهی ایران تا تاریخ این قرار
داد دریافت داشته است

ماده پنجم - در مواقعی که استهلاک
یادیده صد درصد قروض ایران نسبت به بانک
استقراضی روسیه در ایران و بانک شاهنشاهی

قبل از انتشار که شاید در ۲۶ ماه جاری صورت بگیرد بدون بزرگ ابلاغ خواهیم کرد. شما ممکن است در روز ۲۳ آذر بدولت ایران ابلاغ نمائید در صورتی که همکار روسی شما هم چنین دستوری دریافت داشته باشد و در عین حال باید بوزیر امور خارجه بگوئید که يك مطالب محرمانه ای در بین نیست.

ما تصور میکنیم خلاصه ای را که ۷ سپتامبر (نمره ۱۰۸) (۳) شما فرستاده ایم ابلاغ داشته اید.

نمره ۴۵۸

وزارت خارجه وزارت هندوستان

وزارت خارجه ۳۱۲۳۷۱

۱۹ سپتامبر ۱۹۰۷

آقا. من از طرف سر ادوارد گری

وزیر امور ششم که وصول مراسله مورخه

۱۲ ماه جاری شما را اطلاع دهم در ضمن از مشار الیه درخواست نموده بودید راجع

بجوابی که میبایست بسؤال حکومت هندوستان در باب تاثیر قرارداد ایران در حقوق

دولت بریطانیا نسبت بساختمان راه آهن در قسمت جنوبی آن مملکت که ناصر الدین

شاه در ۱۸۸۸ تعهد کرده و توسط شاه اخیر نیز تایید گردیده داده شود نظریه خود را

شرح دهد.

من میبایست در جواب شما اطلاع

دهم که این قرارداد واضحا مانع است از

اینکه دولت بریطانیا بساختمان راه آهنی تا

تهران پردازد ولی در نظر سر ادوارد گری

عبارات تعهدنامه ناصر الدین شاه در ۱۸۸۸

بان حق میدهد که درخواست اجازه ساختمان

راه آهنی در جنوب ایران در صورتی که

مایل باشد و اگر دولت روسیه نیز امتیازی

برای ساختمان يك راه آهن در شمال تحصیل

کند بنماید.

بدون تردید دولت هندوستان این

حقیقت را از نظر دور نمیدارد که دولت

۳ - درج نشده

ایران که تا تاریخ امضای قرارداد حاضر عمل آمده بتأخیر افتد و هرگاه ضرورت برای روسیه ایجاد کند که منابع عایدات مزبور را که وثیقه قروض مربوط به اوست و در حدود منطقه ماده دوم این قرارداد واقع شده تحت تفتیش و نظارت در آورده همچنین برای بریتانیای کبیر اگر ضرورت اقتضاء کند که نظارت و تفتیش بر منابع عایداتی که وثیقه پرداخت منظم قروض دولت ایران است به بانک شاهنشاهی و در نواحی مذکوره در ماده اول این قرارداد واقع شود برقرار سازد دولتین انگلیس و روسیه متعهد میشوند که قبلا وارد در مذاکرات و مبادله نظر دوستانه شده و با موافقت تام یکدیگر وسایل نظارت و تفتیش را فراهم آورند تا از هر قسم دخالتی که مخالف با اصول این قرارداد است احتراز بعمل آمده

نمره ۴۵۷

سر ادوارد گری به سرس. اسپرینک راس (۱)

وزارت خارجه ۳۷۲۳۷۱

۱۶ سپتامبر ۱۹۰۷

تلگراف (نمره ۱۱۸)

تلگراف شما نمره ۲۶۳ (۲)

قرار داد را محرمانه دو یا سه روز

۱ - تحت نمره ۱۹۳ مورخه ۱۶

سپتامبر ۱۹۰۷ ساعت ۴ و ۱۵ دقیقه بعد از ظهر

با اضافه ذیل بسن پترزبورگ مجددا مخزنه

شده «از دولت روسیه درخواست کنید که

دستوری نظیر این بوزیر مختار بخود در

تهران بدهند.

۲ - سرس اسپرینک راس در تلگراف

نمره ۲۶۳ مورخه ۱۵ سپتامبر خود تاکید

یادی راجع بتردید هائی که در ایران در

ورد قرارداد وجود داشت نمود و پیشنهاد

کرد که يك ابلاغیه فوری و رسمی ممکن است

اعت تسکین شده و جلوگیری از اقدامات

تعمان نماید.

مورخه ۲۴ اوت در خصوص موضوع مطروحه انتقال حقوق متقابل و معین بریطانیا و روس در خطوط تلگرافی تهران مشهد - و مشهد سیستان، من از طرف سرادوار دگری وزیر امور شده ام سوادى از مر اسله سفیر دولت اعلیه حضرت پادشاه بریطانیا مقیم سن بطورز دورك را که شامل مسوده تلگرافی است که دولت روسیه راجع تعللی نه این معامله را تسریع می کند و می خواسته است بوزیر مختار خود در تهران مخا بره کرده و بوی دستور شده که اقدامات لازمه را برای جلب اجازه دولت ایران برای تکمیل آن اتخاذ نماید ارسال دارم -

دولت اعلیه حضرت پادشاه بریطانیا هنوز همچنانکه شما اطلاع دارید منتظر بعضی اطلاعاتی است که دولت روسیه متعهد شده است در باب کیفیت نظارت خود در خط مشهد سیستان ان باشد و این اخبار بر از و صوا با اطلاع شما خواهد رسید ولی من باید تذکر دهم که در نظر سرادوار دگری لازم نبود در دادن توضیحی راجع بموافقت او نامواد سواد قرار داد که دولت ایران برای دریافت آن نکدن بود تا زمانی که مشارالیه این نکات و توضیحات را دریافت کند تعللی بعمل آید و باینجهت مشارالیه توافق خود را تلگرافا در ۲۲ ماه جاری با اطلاع سرا نیکاسن رسانید

و نیز دستور دارم توضیح دهم که در صورت توافق مستر مورای وزیر سر ادوار دگری پیشنهاد می نماید که به سرس ، اسپرینک رایس نیز دستوراتی نظیر آنچه که به کار روسی او در این خصوص داده شده است ابلاغ گردد .

نمره ۴۶۱

وزارت هندوستان بوزارت خارجه
وزارت خارجه ۳۷۲/۳۷۱

وزارت هندوستان ۲۵ سپتامبر ۱۹۰۷
آقا . در جواب مراسله نمره ۲۹۵۲۱ (۱)
شما مورخه ۱۳ سپتامبر من مامور
۱ - درج نشده

در روسیه بوسیله قرارداد جدید متعهد شده است که با امتیازاتی که مربوط دولت بریطانیا میباشد در منطقه بریطانیا مخالفت نوزدو بدون مذاکرات قلبی با آن در مورد امتیازات در منطقه بیطرف نیز مخالفت ننماید و موقعیت بریطانیاى کبیر در این مورد در حال حاضر مستحکم تر از موقعیت قبل از امضاء قرارداد میباشد .

نمره ۴۵۹

سرس . اسپرینک رایس سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۷۳/۳۷۱
قلمك ۲۳ سپتامبر ۱۹۰۷
(نمره ۲۱۵)

آقا : همانطور که در ضمن تلگراف نمره ۲۷۷ (۴) خود مفتخر اطلاع دادم امروز متن قرارداد انگلیس و روس که ترجمه فارسی آنرا با همکاری روسی خود مهیا و ضمیمه کرده بودیم بدولت ایران ابلاغ داشتم . جوفا سواد مر اسله ای را که با معیت مسیو دوهار تویک با متن مزبور بدولت ایران ارسال داشتم میارستم

مشارالیه عقیده داشت که بهتر است ماشفاها توضیح دهیم که مطالب محرمانه ای در قرارداد وجود ندارد نه کنیا دلیل او هم این بود که اظهارات کتبی ممکن است سابقه ای تولید نماید که بموجب آن بعد ها دولتی بجز دوئین متعاهدینی که در آینده قراردادى منعقد نمایند از طرف دول متعاهد مزبور منتظر اعلامیه ای نظیر آن باشند و در صورت عدم اجراء این انتظار عدم رضایت خود را اعلام بدارند . من همانطور که در تلگراف مذکوره در فوق خود شرح دادم با این نظریه موافقت نمودم

نمره ۴۶۰

وزارت خارجه بوزارت هندوستان
وزارت خارجه ۳۷۲/۳۷۱
۲۵ سپتامبر ۱۹۰۷

آقا : در تعلیق مراسله وزارت هندوستان
۴ - درج نشده این تلگراف نیز حاوی
مطالب تلگراف بشکل فوق مختصر تری میباشد

اطلاع دهم که مستر فورلی وزیر مشرور خواهد بود اگر سرادوازد کری همچنانکه پیشنهاد شده ، دستوراتی بوزیر مختار دولت بریطانیا در تهران بدهند که برای تجدید امتیازاتی که بدائره تلگرافی هندو اروپا راجع بخطوط تهران بوشهر - جاسک کوادر - و کاشان رباط اعطا شده است با دولت ایران کنار آید و انتخاب بهترین وقت مساعد را برای اقدام راجع به آنها به سرس . اسپرینک ریس واگذارند - کولین . ک کامپ بل

نمره ۳۶۲

سرف . برتی به سرادوازد کری

وزارت خارجه ۳۲۵۳۷۱

(نمره ۳۶۸) محرمانه پاریس ۲۵

سپتامبر ۱۹۰۷

آقا : در تعقیب مراسم نمره ۳۶۳ دیروز خودم (۱) اونیخار آرا دارم بشما اطلاع دهم هنگامی که من اسامه راجعه به قرارداد بین انگلیس و روس را با اطلاع مدیر سیاسی وزارت امور خارجه رسانیدم مشار الیه تذکر داد که : « من می بینم در موضوع خلیج فارس اعلامیه ای صادر نموده اند که در ضمن خلاصه قراردادی که چندی قبل بمن نشان دادید وجود نداشت من جواب دادم « بای انشماره نامه ای بعنوان سرا . نیکلسن (۲) بمنزله یک اخطاریه می باشد که هیچکس در آینده نتواند عدم اطلاع خود را راجع بنظریات ما در باب خلیج فارس بیانه قرار دهد

فرانسیس برقی

۱ - سرف ، برتی در ضمن مراسله

نمره ۳۶۳ مورخه ۲۴ سپتامبر ۱۹۰۷ خود اطلاع میدهد که متن قرارداد انگلیس و روس را با اطلاع مسیو لویز رسانیده و موقعیت راجع بخلیج فارس و هیئت اعزامی علمی در تبت را بوی خبر داده است

۲ - نمره ۵۵۳

نمره ۳۶۳

سرا . نیکلسن به سرادوازد کری وزارت خارجه ۳۷۳۳۷۱ سن پترزبورگ ۲۵ دسامبر ۱۹۰۷ تلگراف (نمره ۲۶۷) ایران . تلگراف مستر مارلینک نمره ۳۶۲ (۱)

وزیر امور خارجه تلگرافی نظیر این دریافت داشته . مشارالیه نمیدانند چه اقدامی این دولت در حال حاضر میتواند بنمایند ، دولت روسیه مایل است ان نظام و آرامش برقرار کرد و برای آنها هیچ تفاوت نمی کند چه نوع دولتی تاسیس شده و کدام شاه سلطنت میکند مادامیکه شرایط اساسی رعایت می شود . وزیر امور خارجه تصور میکند بهتر ایست منظر حوادث بود و همچنین تمایل دولت روسیه رامبنی بعدم مداخلات نظامی تاکید نمود مشار الیه امروز راجع با اقدام شارژدافر آلمان با سفیر آلمان صحبت کرد . سفیر آلمان هرگونه اقدامی را از طرف شارژدافر بجز حضور در مجلس برای تحصیل خبر تکذیب نمود :

و اضافه کرد که شنیده است نمایندگان بریطانیا و روسیه و فرانسه مداخلاتی نموده تا در مقابل ایجاد بعضی ترتیبات فرصت هائی برای خود تحصیل نمایند . وزیر امور خارجه مداخلات دولت اخیر را بعنوان اینکه خالی از حقیقت است تکذیب نمود و اظهار داشت که نمایندگان روسیه و بریتانیا بسمت نمایندگی دولتی که دارای مستقیم ترین منافع در ایران هستند و فقط از لحاظ مجامده برای ترتیب دادن پیک راه ملی مابین شاه و مجلس برای استقرار آرامش و انتظام مداخلاتی کرده اند و گفت نماینده فرانسه کرسچه طبیعتا مورد مشاوره

۱ - تلگراف راجع بشرح وضعیتی است که در نتیجه کشمکش بین شاه و مجلس بوجود آمده بود

آورد اغلب باعث اضطراب بود ولی دولت روسیه نظریه خود را بدم مذاخه و اشتراك مساعی با دولت بریطانیا ادامه داد. نظر بتقاضاهای فوری اولیاء قنصلگری، دولت روسیه مانند دولت بریطانیا مصلحت دید که بتعداد قنصلگری بهای خود بیفزاید، گاهی بگاهی از طرف روسیه در ایران از دولت روسیه تقاضا میشد که برای اعزام قوی به سرحدات آذربایجان بفرستد ولی مسیو ایسوالسکی مشاهده نموده که نمایشات قشونی در سرحدات ممکن است منتج بنتایج وخیمی بشود و شاید منجر بطغیان متعصبین بشود که بحتمل حیات اروپائیانرا در ایران بخطر بیاندازند. در این نظریه از طرف اولیاء قشونی از وی طرفداری بعمل آمد و توسط یک کمیته مختلط مرکب از نمایندگان کلیه ایالات تصعیم گرفته شد از طرف قوی هیچگونه اجازه برای حرکت بسرحدات داده نشود. از طرف وزارت جنگ و ارکان حرب نیز از هر اقدامی مطابق مذکور قویا خودداری شد و اگر چه یک یادو مورد پیش آمد که باتباع وقاضدین پستی روسیه زیان وارد شد ولی دولت روسیه باز نظریه خود را هشیارانه در حالت دفاعی ادامه داد.

۴۸- مسئله پرداخت مساعده بدولت

ایران تا چند ماه سکوت ماند ولی در ۱۹ اکتبر وزیر امور خارجه وقت باطسلاع سفیر دولت بریطانیا رسانید که شاه برای یک مساعده خصوصی بمبلغ ۵۰۰۰۰ لیره بیانک روس مراجعه نموده است ولی دولت روسیه مایل نبود بدون اشتراك مساعی با دولت بریطانیا مسئول او را اجابت نماید. دولت اخیر الذکر عقیده داشت که بدون کسب اجازه از مجلس ایران نمیتوان بشاه مساعدهای پرداخت و مطبوع بنظر نیامد که در این معامله پیشنهاد اقدامی بعمل آید بعدها در ۴ نوامبر وزیر امور خارجه وقت باطسلاع سفیر رسانید که شاه برای یک قرضه ای از سفارت روسیه درخواست فوری

همکاران خود واقع شده ولی مداخلاتی نکرده است.

استخراج از راپرت سالیانه روسیه سال ۱۹۰۲

ضمیمه مراسبه نمره ۵۷ از سرا، نیکسن

۲۹ ژانویه ۱۹۰۸

(۱) - ایران

وزارت خارجه ۳۳۶۳۳۱۹۳۸

۴۷. اوضاع ایران و هرج و مرج روز افزون مملکت باعث اضطراب خاطر مسیو ایسوالسکی از ابتدای سال گردید. هر دو دولت تعهد نموده بودند که در صورت لزوم و در تحت بعضی شرایط یک مساعده مشترکی بدولت ایران بپردازند و این مبلغ در بانگهای روس و شاهنشاهی حاضر شد. این مساعده مشترک اولین نمایش عملی اتحاد عمل بین دولتین راجع بایران بود و ممکن است گفته شود که عموماً در تمام دوره اغتشاشات ایران، دولت روسیه هم قبل و هم بعد از ختم قرارداد تمایل قلبی و صمیمی خود را با اشتراك مساعی با دولت بریطانیا نشان داد. از ابتدا دولت روسیه مخالف هر گونه مداخلات نظامی بود لریه بیم آن داشت که موقعیت قفقاز و ایران نسبت بهم ممکن است تاثیراتی داشته باشند. در ۷ مارس مسیو ایسوالسکی راجع بموقعیت ایران یادداشتی تسلیم نموده و پیشنهاد کرد که نمایندگان روس و بریطانیا ابلاغیه متشابهی باطسلاع دولت ایران رسانیده و آنرا راجع بلزوم حفظ منافع بریطانیا و روس متنبه نمایند. مراجعت وزیر مختار ایران بن پترزبورگ فرصتی بمسیو ایسوالسکی داد که تمایل دولت روسیه را بدم مداخلات (مادامیکه جان و مال اتباع روسیه را خطر قریب الوقوعی تهدید نکند) بوی بقبولانند و خاطر نشان کند که مذاکرات راجع بایران بهیچوجه مؤثر در مصونیت و استقلال آن مملکت نمیباشد. در تمام مدت سال اخبار واصله از ایران وحشت

در ایران باید در حوزه وظایف مستشار داخلی باشد و در مراسلات عمومی دستور هائی از طرف دولت فرانسه به مستشار مالی باید در موضوع روابط مشار الیه با سفارت بریطانیا و روس نیز نوشته شود از طرف دولت فرانسه مسیو بیزات برای این کار انتخاب شد ولی نظر بتأخیری که در وصول مسوده کتبات بدولت فرانسه رخ داد و نظر باینکه این دولت مایل بود بعضی اصلاحات در آن بعمل آید در موقع نگارش آن این انتصاب واضحاً ذکر نشد دولت روسیه مایل است مواد دستور هائی را که بمسیو بیزات داده میشود بداند ولی این دستور ها مسلماً هنوز حاضر نشده دولتمن روسیه و بریطانیا مایلند که هر چه زودتر این انتصاب عمالی شود زیرا بعضی شایعات حاکی است که سفارت آلمان در تهران مجاهداتی بعمل میآورد که کاندیدا از طرف آلمان تعیین و انتخاب شود

۴۹- فعالیت سفارت آلمان در

تهران وزیر امور خارجه روسیه را پریشان خاطر نموده است زیرا می ترسد مبادا آلمان موفقیت محکمی در پایتخت احرار از نماید و مجاهده کند که نفوذ عالی تری بدست آورد مشار الیه این فعالیت را یک نوع تعبیری برای عدم رضایت آلمان در خاتمه قرارداد انگلیس و روس می شمارد و اینها را اقداماتی تصور میکنند که منظور از آن ایجاد وحشت بفر اندازد ممکن شود برای هر دو دولت میباشد نتیجه این مسئله استحکام تمایل دولت روسیه بوده است باینکه هر قدر ممکن شود بدرجه اشراک مساعی خود بادولت بریطانیا بفرآید بچران ناگهربانی که در اواسط سال مبر در تهران حکم فرما شد و یک مرتبه هم حیات شخص شاه را مورد تهدید قرار داد بنمایند گمان بریطانیا و روسیه فرصت اقدام مشترکی را برای تعیین وظائف بین شاه و مجلس داد

و فرتی نموده است زیرا در نهایت درجه احتیاج بوده و قادر پرداخت حقوق گارد شخصی خود هم نیست ، شاه مجاهده بعمل آورده است که پول از بازار قرض کند ولی موفقیت حاصل نشده و حاضر شده است که مقداری جواهرات بعنوان رهن در بانک روسیه بوثیقه بسپارد در این کشمکش مسیو کوپاستوف توضیح داد که دولت روسیه خود را مجبور باعانت شاه می بیند و به وزیر مختار خود دستور داده است که مسؤل شاه را بمبلغ ۱۰۰۰۰ تومان اجابت نماید و میتواند این مبلغ را تا ۱۰۰۰۰۰ تومان هم بالا ببرد این سفارت اطلاع ندارد که آیا پولی به شاه داده شده و اگر داده شده چه مبلغ بوده زیرا هیچگونه خبری راجع باین مطلب بوی نرسیده هر دو دولت توافق حاصل نمودند که پیشنهاد انتصاب یک مستشار مالی را در ایران قبول نمایند چون دولت ایران مایل بود بعضی دستور های مالی از خارج بوی داده شود

وزیر مختار روسیه در ایران در اولین وهله بدولت متبوعه خود تذکر داد که رضایت دولت روسیه باین انتصاب باید مشروط بشرايطی باشد مسیو دوهارتویک در نظر داشت که این مستشار نباید بمنظور مساعدت برای تأسیس یک بانک ملی مشغول شود و نباید بقروض خارجی مداخلاتی بنماید و بدون مشاوره قبلی با سفارت بریطانیا و روسیه نباید اقدامی بنماید از طرف هر دو دولت باین شرایط توافق نظر بعمل آمد ولی بعد بعضی از مشورت ها بین نمایندگان سه دولت در تهران بنظر آمد که صلاح است این شرایط به نوعی تعدیل شود که اجازه مجلس ایران که در ضمن کتبات شرط شده تحصیل گردد . باینجهت توافق بعمل آمد که مسئله تأسیس یک بانک ملی

بدون شك دقایق این بحران مشروساً در ضمن راپرت طهران مندرج خواهد بود و شاید همیشه قدر کافی است که تذکر داده شود دولت روسیه اقدامات دو نماینده را تفویض نمود و تمایلات ژبادی برای عملیات صمیمانه به همراهی دولت بریطانیا نشان داده دولت روسیه ملاحظه کرد که حوادث ممکن است شاه را مجبور به تحصن در یکی از سزارخانه ها بنماید و پیشنهاد نمود که در این صورت باید از طرف يك كارد محتلفی از روسی وانگلیسی حفاظت شود دولت بریطانیا با این پیشنهاد موافقت نمود و پیشه اد کرد که اگر شاه تحصن اختیار کند و اگر بالاحرح ضمانت های کافی برای امنیت جانی او داده شود و اگر بوی اجازه داده شود که از مملکت خود برود با این شرایط با و ثباعت دولت ایران تسلیم گردد .

دولت روسیه بر این عقیده بود که هیچگونه اعتمادی بوثائق از ثباعت امور ایران نمیتوان داشت و پیشنهاد کرد که اگر شاه مجبور بترك مملکت شد ، باید تا سرحدات يك كره مستحق حفظ مختلف روسی و بریطانیائی با او همراه باشد این پیشنهاد مورد قبول دولت بریطانیا واقع شد ولی مشروط باین نمود که این اقدام لزوم قطعی داشته باشد و شاه در یکی از سفارتها متحصن شده باشد يك حادثه ای که با این بحران بونوع پیوست همان بود با بعضی عملیات شارژدافر آلمان که بدون شك مهمل داشت که در این حوادث رول عالیتری بازی کند دولت روسیه بطور دوستانه بآره اسکالابی را که سفارحه به آلمان اعمال مینمود بدولت آلمان گوسرد نموده و در جواب گفته شد که شارژدافر آلمان در يك كره لا ترحدود روسی باین کاری دستاوردی سی رفتار نموده زای بکس باین کار انگلیس و روسیه و در آنسه سعی مینماید در متزای درجه از جمعیت بحرانی موجود را

تحصیل احتیارات و آمیازنامه های مخصوصی استفاده نمایند .

مسروا سوالی که چاند بر علیه اینگونه نسبت ها به نمایندگان انگلیس و روسیه اعتراض نمود و به سفیر کبیر روسیه در برلن دستور داد که با دولت آلمان مذاکره و بفرماند که دولتین فقط از نقطه نظر پیشرفت امر استقرار نظم و آرامش در ایران مساعدت مینمایند و منظور دیگری در پیش ندارند و ضمناً اظهار امیدواری نمود که به شارژدافر آلمان دستوراتی داده شود که مانع شود از اینکه موضوعی را که اکنون معضل و بار بک است مشگلتر بنماید - تصور مینمود که مسیو دوشون وعده داد به شارژدافر دستوراتی بدهد حرارت خود را تخفیف دهد

مطبوعات روسیه از اقدام مشترک انگلیس و روسیه طرفداری نموده و آثاراً علامت بهشرت قرارداد فیما بین دانسته و تذکر دادند که قرارداد مزبور بموجب بین دولتین منعقد شده است

زیرا اگر معاملات سابقه بین این دو دولت دوام یافته بود تا ایران بحران ایران از دائره داخلی آن مملکت بحارج بیستر توسعه میافت .

سرحدات ترك و ایران

۵۵ - عملیات متعدیانه قوای ترکیه و تاخت و تاز آنها در خاک ایران لزوم بعضی مذاکرات را بین دولتین روسیه و بریطانیا برای يك اقدام مشترکی بمنظور حصول يك راه حلی در باب مشکلات سرحدی ایجاد نمود . چون مسموع افتاد که زرنال نسول بریطانیا بطرف سرحدات روانه شده اند و نسولی روس نیز مأمور شد که او بجای روانه شود ولی در قدم اول از وی درخواست شد که عملیات خود را محدود بترجمان درباب تاراج ممالک اتباع روس بنماید و متوجه باشد

که خود را در مسئله پیر حداثت درمداخل
نداند .

بالاخره تغییراتی در این احکام
ده شد بطوری که وی را در مرحله‌ای
نظیر همکار انگلیسی او داخل کند و لحن
صحبتی که میبایست در صورت بین آمدن با
کمیسیون ترکیه بنماید بوی گفته شد .

نظر بجوش و خروش باینخت نسبت
به تختی ترکیه ؛ نماینده روس در

تهران مایل بود که دولت متبوعه اسباب
عالی را وادارد که بهنسولها اجازه دهد

در جلسه کمیسیون سرحدات معاونت‌هایی
نمایندولی پس از مشاوره بادولت برطانیا

ببا سفرا در اسلامبول دولت روسیه از
بجای همراهی دولت برطانیا ملاحظه

کرد که بکمیسیون باید فرصت داده شود
که موضوع را خودش تصفیه نماید و اگر

در اجراء این منظور قاصر آمد آفوات
نردو دولت مطالبانی راجع باینکه چه

اقداماتی برای واداستن دولت عثمانی در
همراهی بانمایندگان روسیه و برطانیا برای

تصفیه مسئله سرحدات باندیسود خواهند
مود سفیر روسیه کرازا راپورت داده

بود که بنظر او قوای ترکیه تصمیم‌داسسته
ند که در فواحشی که اشغال نموده‌اند باقی

مانند و بنظر نمیرسد که واداستن سلطان
حضار آنها فایده‌ای داشته باشد

و نیز معتقد بود که کمیسیون هیچ
کاری از پیش نخواهد برد ولی تصور

می‌کرد که ضروری ندارد برای حصول
وافق نظر مجاهداتی بعمل آرد و اگر حاضر

بند تصور او دست هر دو دولت را باری
بواهد کرد که بعدها باب عالی سلطان را

حربت نمایند که بهنهادی راهبندی بر لزوم
ساعت آن دو دولت بنماید . مسداتنه

معتقد بود که پیشنهاد مشارکت این دو
نسول در کمیسیون در حال حاضر فایده‌ای
نارد و مسلماً از طرف سلطان عثمانی رد

خواهد شد عقیده مسووزینو ویوف در وزارت
روسیه خبلی با اهمیت تلقی شد و چون
باعهیده دولت پادشاه انگلستان موافق
بود تصمیم گرفته شد که مسائل بحال خود
گذارده شود

و فقط تسبیلاتی در حدود امکان
بعمل آید که اعرام نماینده ایران که در راه

تأخیر کرده بود تسریع شود . تخطیات
قوای ترکیه و اشغال شدن بعضی نواحی

از طرف آنها برای روسیه پیشتر از
بریدن آنها برای کبیر اعدیت داشت زیرا

اولیاء امور روسیه را عقیده بر این بود
که بعضی نواحی که دارای اهمیت سوق الجیشی

مباشند بتصرف قوای ترک درآمده و ممکن
است در موارد لزوم به تاکیک نظامی روسیه

سدند لطمه‌ای وارد آمدن مسئله بندری
تسکنکی میبشد که یکتفر غیر سیاسی

نمیتواند آنرا حل کند ولی بک راپورت
(مترجم در حال حاضر نتوانم منبع آنرا

بجای آورم) راجع به نکته مذکوره
در عوف بعدها وزارت خارجه واصل گردید

بانجهت در ماوراء ملاحظاتی که تأثیر
اقدامات دولت برطانیا دارد از طرف

روسیه بعضی دلائل وجود دارد که در
موقع خود آنرا مایل میکنند که اقدامات

لازمه را برای بداند کردن راه ملی مطبوعی
راجع بمسئله سرحدات بنماید

دولت روسیه کاملاً حاضر خواهد
بود که بهجهت دولت برطانیا بوسیله

فشاریات بحری و وسائل دیگر فشاری
به باب عالی را بجاان وارد نماید تا

احازر دولت برطانیا و روسیه اظهار
فشار نمایند . این مسئله از طرف دولت

روسیه مورد مشاوره واقع شده و نتیجه
مطالبات آن البته باسراع دولت برطانیا

خواهد رسید بظن بک نکته هست که
بای ادوات دارد و آنچه از قرار دلائل است
در نتیجه بیک می‌نرسد میباشد موقعی که

پیشتران کرده است که توسط دو نماینده
بدولت ایران ابلاغ گردد :

دولتین روسیه و برطانیای کبیر
که برفع هرگونه عوامل اختلاف و منازعه
راجع بمصالح مخصوص آنها در بعضی
نواحی ایران که در قریب با در جوار
سرحدات روسیه از یکطرف و سرحدات
افغانستان و بلوچستان از طرف دیگر واقع
است مال میباشند قرارداد دوستانه ای
راجع باین موضوع بامضاء رسانیده اند
در این قرار داد دولتین متقابلاً

مترف بمصونیت واستقلال ایران بوده و
تأکید میکنند که صمیمانه مایل به ترقی
تدریجی آن مملکت و ایجاد زمینہ دائمی
و فرصتهای متساوی برای صحت و تجارت
کلیه مال دیگر میباشند هر یک از این دو
دولت متعهد میشوند که در نواحی واقع
در نزدیکی یا متصل بسرحدات دولت دیگر
در صدد تحصیل امتیازاتی از هر قبیل
که باشد بر نیاید برای اینکه از تولید
سوء تفاهم درآینده و نیز از ایجاد ترتیباتی
در امور که ممکن است ایران را در هر
صورت که باشد مضطرب سازد جلوگیری
بمعل آمدن نواحی مذکوره در فوق بطور
وضوح در ضمن قرارداد معین شده - راجع
بنظر عوایدی که در تحت تأثیر قرضه‌های
که از طرف دولت ایران از بانک استراضی
و بانک ساهی ایران بعمل آمده واقع است
دولتین روسیه و برطانیای قبول میکنند

که این عواید درآینده نیز بهمان مصرفی
که سابقاً مرسبده برسد : دولتین متساویاً
متعهد می شوند که در صورت وقوع
بی انتظامی دراستیلاک با اداء منافع قروض
مذکوره در فوق داخل تبادل نظر دوستانه
بشوند تا آنکه با توافق نظر عمومی
اقداماتی را که برای کنترل لازمه مفید
است بنمایند و از هرگونه اصلحاکمی که
موافق با اصول قرار داد نباشد اجتناب
نمایند :

دولتین مزبور درامضاء قرار داد
بوجه اصول اساسی احترام مطلق مصونیت

از طرف هر دو دولت فشارهایی بدولت
عثمانی وارد شود دولت بالکان مخصوصاً
باغاران این حادثه استفاده کرده آنرا
فرصتی برای خود بدانند که منظور
خود را پیش ببرند و باب عالی سلطان را
دچار وحشت نمایند تصور میکنم وزارت
روسیه مشغول مطالعه است که چگونه
از این حادثه محتمل النوع جلوگیری
بمعل آورد و چگونه بدول بالکان بمانند
که اقدامات مشترک آن ها فقط برای
یک منظور مخصوص است بدولت روسیه
ثابت شده که اقدامات اخیر ترکیه
مطابق آلمان بوده و تصور می کنند
که همراهی آلمان باید اهمیت داده
دلیلی برای اثبات این نظریه در دست
ندارد ولی این اصراری که ترکیه با
وجود همه اعتراضات به تخطی دارد ظاهراً
تبعیه نموده است که بلا شرح رزی شده
و روسیه متفقد است که دولت عربی
تمام پروگرام را تشکیل داده نه یک دولت
عربی البته دلایل کافی برای بروت این
نظر به که اعتراضی را ایجاد کند در دست
نیست ولی تهر بکنان آلمان از تمايلات
آلمان با اتحاد وحشت برای بریتانیا و روسیه
در شرق وسطی هویدا است

فصل ۴۹

طرز تلقی قرار داد

روس و انگلیس

نمره ۵۱۸

سر آ . نیکلسون به سرادار دگری

سن بطرز بورك ۲۳ ستمبر ۱۹۰۷

وزارت خارجه ۲۱ ۳۲۳

ارسال ۸ بعد از طرز
تلگراف (نمره ۱۸۰) وصول ۱۰ بعد از طرز

انتظامات ایران

مراتب ذیل ابلاغه است که بموجب
و قبول اصلاحات از طرف سه دولت روسیه

هائی تسلیم بآب عالی کند ولی شاید
در این مورد اقدام به آن خوب باشد
مستدعی است نظریات خود را
اطلاع دهید .

ملاحظات

من هیچ لازم نمیدانم که این
قرار داد بیاب عالی که بهیچوجه
در تحت تأثیر آن واقع نیست ابلاغ
شود .

تصور میکنم که باید آن را
بدولت ژاپون ودولت فرانسه اطلاع
دهیم .

سرف کاپ بل؛ ۲ سپتامبر
نظریات شماراجع بصدور ابلاغیه
دولت چین چیست؟

من لزوم واقعی برای آن نمی بینم
ولی از طرف دیگر ضروری هم نخواهد
داشت زیرا که ما تصمیم گرفته ایم که
راجع به تبت با چین یا بوسیله چین
کار کنیم . باین جهت نفوذ اولویت آنرا
برسحیت میشناسیم . از آنجائی که ظاهراً
روسیه مایل بصدور چنین ابلاغیه ایست
البته ما میتوانیم موافقت کنیم . ما فعلاً
به هیئت روسیه تحقیقاتی در پکن راجع
بسرحدات تبت نهوده ایم . و باید با
دولت چین در ممنوع بودن اعزام هیئت
عامی به تبت موافقت نمائیم . در همان موقع
ممکن است اینکار را انجام داد .

ف . ا . ک

تصور میکنیم فعلاً در خلفا
بودن افضل است - اگر متنها ابلاغ
شود قطعا موضوع آشکار می شود و بر ما
لازم خواهد بود که آنوقت بانتشار آن
سردازیم .

از طرف دیگر ما به زاری مضمی چیزها
گفتیم و البته هرچه ممکن شود زودتر
روح قرارداد را با اطلاع ژاپون خواهیم
رسانید .

و استقلال ایران را از نظر دور نداشته
اند این قرارداد متضمن منظور دیگری
بجز رفع عوامل سوء تفاهم بین دو طرف
متعاهد در مورد امور ایران نمیباشد ؛
دولت شاه باید بخود بقبولاند که قرارداد
مستعده بین روسیه و بریطانیای کبیر کامل
باشیت و ترقی و پیشرفت ایران میباشد
دستور العمل هائی بترتیب ذیل اضافه
شده :

مستدعی است با همکاری بریطانیائی
خود که از طرف دولت متبوعه اش دستور
العملی نظیر این باو ابلاغ میشود در تسلیم
ابلاغیه متشابهی بدولت ایران موافق آنچه
که ضمن تلگراف فعلی تصریح شده موافقت
نمائید .

وزیر امور خارجه وقت از من سؤال
نمود که چه وقت این ابلاغیه باید تسلیم
شود . جواب دادم تصور میکنم بموریت
بعد از اینکه دوئتین بامضاء آن موافقت
نمودند .

نمره ۵۱۹

سن پترزبورگ ۲ سپتامبر ۱۹۰۷

سر ا . فیکلسن به سر ادوار و گری
وزارت خارجه ۷۱ سر ۳۳۵

تلگراف نمره «۱۸۱»
ارسال شد در ۱۵ قفق مدار طلوع
و صوز ۱۹۰۷ . دفعه بعد مطلع
وزیر امور خارجه قبل از جدا شدن
پیشنهاد نمود که علاوه بر صدور ابلاغیه
بایران یاد داشت های مشترکی راجع
بقرار داد تبت در پکن تسلیم شود .
مشار الیه راجع بدون دیگر پیشنهاد
نمود که هر دولت آزاد است که هر کدام
را بخواهد برای تسلیم ابلاغیه
محرمانه ای راجع بقرارداد قبل از انتشار
انتخاب نماید .

وزیر امور خارجه وقت سؤال
نمود که آیا لازم است در اسلامبول چیزی
گفته شود . عادت دولت روسیه بر این
جاری نهوده است که چنین ابلاغیه

آن در این چهار ساله اخیر برای من
بمنزله خواب و خیال بوده است اشتراك
مسانی ما با اهل بیت انقاد يك قرار داد
پاروسیه بطوری در نظر من جلوه کرده و معلوم
شد که همین موضوع یکی از علل استغناء
من از سفارت در سن پترزبورگ بود چون
من احساس کرده که ما قبولاندن نظریه
خود به وطنام بیشتر میتوانم خدمت کنم
و به لامسدورف و شخص امپراطور قول
دادم که برای انجام این کار تمام مساعی
و مجاهدات خویش را بکار برم در نظر
من سختی ممکن است این موضوع خاتمه
یافته تصور نمود ولی تصور خاتمه دادن
به آن باعث مسرت و انبساط میباشد ما
ایک باید ناظر اجراء آن باشیم و من
اعتماد دارم که مسیو ایسوالسکی در اینجا
هم مانند مدت جریان مذاکرات علاوه
مخصوص خود را ابراز خواهد داشت

امروز صبح مراسله ای از طرف
اعلیحضرت پادشاه انگلستان بمن رسید که
جمله ذیل که با کمال شرف برای شما
آزرا مینویسم در آن مرقوم بود .

«من از دریافت تلگرافات رهزی
گری و نیکاسن دیشب که بمن اطلاع
میداد که قرارداد انگلیس و روس
در سن پترزبورگ امضاء شده بسیار
مشغوف گردیدم .

این موضوع خیلی اسباب کمک
فکری شما و (گری) خواهد شد و
نیکاسن که این مذاکرات مشکل را با این
سفارت و پشت کار به نتیجه مطلوب رسانیده
لایق بهترین قدردانی میباشد . موقعی که
بوی کاغذ مینویسید خواهش میکنم تذکر
دهید که تاچه اندازه من عمیقانه احساس
چنین قدردانی را در مورد ایشان میدانم .
این مذاکرات اخیر و رولی که سال گذشته
در الجزیره بازی کرد او را در ردیف اول
دیپلماتهای مافراد میدهد »

اگر دولت روسیه با مراتب مذکور
(فرض کنیم شما تصویب میکنید) موافقت
تعماید بعد ممکن است ما تلگرافی از
ماکدونالد بخابره نموده و به سر آه برقی
دستور دهیم که شفاها موضوع را به
گامانسو ابلاغ نماید .

مفبر ژاپون متن قرارداد ژاپون را
پاروسیه با ابلاغ نمود
باید محترمانه موضوع قرارداد داد
بیاو گفته شود . تقریباً در اثر مذاکره
با من از آن اطلاع حاصل کرده . ممکن
است بوی گفته شود که نزدی تمام آن
منتشر خواهد شد

یاد داشت اشرف : بموجب تلگراف
نمره ۳۰ مورخه ۵ سپتامبر سر کلاه
ماکدونالد مأمور گردید که شفاها قرارداد
را با اطلاع ژاپون برساند : تلگرافی تحت
نمره ۱۰۰ مورخه ۶ سپتامبر به سر آ
برقی دستور داد که توضیحاتی بفراتمه
داده شود و تلگراف متشابهی برای
اطلاع امیر افغانستان بخابره شد .
(راجع بنظریه این دولت رجوع شود
به فصل ۲۷ این جلد)

نمره ۵۲۰

سرش هاردینگ به سر آ : نیکاسن
(خصوصی ۱) کیمبالتان ۴ سپتامبر ۱۹۰۷
نیکو عزیزم

من امروز صبح سه مراسله از طرف
شما دریافت داشته ام که بی اندازه از وصول
آن ها امتنان دارم مخصوصاً از مصی سطور
شخصی که مرقوم داشته بودید

من باشما در تصور اینکه خاتمه
قرارداد روسیه در کمال اهمیت و
کار صعب و مشکلی بوده واقفم
بنظر من نمره آن در آینده بی اندازه
برای ما مفید خواهد بود برای من
بسیار اسباب مسرت است که بایک دوست
قدیمی مانند شما در موضوعی که تشحیص

نظریه تاریخی معین نشود تا موقعی که
 ابلاغیه حکومت هندوستان بامیر برسد .
 مراظهار داشتیم که دولت متبوعه من برای
 تعیین وقعیکه برای رساندن ابلاغیه بامیر
 لازم است مخیره نموده و از آنجائی که
 من تصور میکنم شخص اخیر الذکر در
 مسافرت میباشد ممکن است این وقت قدری
 طولانی تر شود

با وجود این من تردید دارم که
 بتوانم بیش از چند روز باختفاء این مسئله
 موفق شوم . وزارت خانه مذکور برای
 موافق کردن *Novoe veniya* که يك
 جریده کثیرالانتشاری است و اخیراً قدری
 باخشونت شروع به تنقید دیپلماسی روسیه
 نموده نگران میباشد باین علت است که
 من امیدوارم خیلی زود نظریات شمارا
 درباره ابلاغیه ای که باید تسلیم دولت
 ایران شود بدانم و اطلاع حاصل نمایم
 که در چه تاریخ اطلاعات رسمی راجع
 به ارداد بامیر می رسد .

ا . نیکلسن

بلاغیه دول انگلیس و روس

بدولت ایران

نظر باینکه دولتین روسیه و بریطانیای
 کبیر مایلند از هر گونه علت مشاجر راجع
 بمساع خود در بعضی نواحی ایران که
 از طرفی متصل یا مجاور بسرخد روس
 و از طرف دیگر بسرخدات افغانستان
 و بلوچستان است احترام نمایند قرار
 دادی دوستانه در این خصوص امضاء
 نموده اند -

در این قرارداد دولتین تعهد مینمایند
 که تمامیت و استقلال ایران را محترم
 بشمارند و با خلوص نیت خواستار توسعه
 امنیت و صلح مملکت ایران و استقرار
 دائمی مزایای مساوی تجارتنی و صنعتی
 سایر ملل درایوان میباشد - بعلاوه هر يك
 از دولتین تعهد مینماید که در صدد برنیاید

من امروز صبح باایشان جواب داده
 ام که وزارت امور خارجه با کمال احترام
 با نظریات ایشان در قدردانی از خدمات
 شما موافقت مینماید . (۱)

دوست همیشگی شما

شارل هاردینگ

(۱) جملائی که از این مرسله
 حذف شده دارای اهمیت چندانی نمیباشد .

سر ا . نیکلسن به سر اوردگری

وزارت خارجه ۳۲۵۳۷۱

من پترزبورگ ارسال ۴ سپتامبر ۱۹۰۷

وصول ۱۶ سپتامبر ۱۹۰۷

نمره ۴۵۷

آقا :

مسیو کو باستوف وزیر امور خارجه
 وقت پریروز مسوده ابلاغیه ایرا که دو
 دولت راجع بتوضیحات در مورد ایران
 باید بدولت ایران تسلیم نمایند بمن داد .
 من افتخار آنرا داشتیم که متن کامل آنرا
 دو ضمن تلگراف نمره ۱۸۰ خود مورخه
 دوم ماه جاری معروض دارم و اجازه
 میخواهم که سوادى از آن را ارسال نمایم . من
 بمسیو کو باستوف گفتم که هر موقع نظریات
 شمارا در باره آن دانستم بفرودیت مفاد نظریاتشان
 را بوی اطلاع میدهم بطوریکه ممکن باشد دو
 نفر نمایند در طهران دستورات لازم را دریافت
 دارند و اضافه نمودم که این موضوع بهنیت عدم
 هر گونه تذکری در مطبوعات عمومی ار روی
 بی احتیاطی عامداً یا بدون تعهد تا موقعی
 که دولت ایران ابلاغیه را دریافت دارد
 و همتر از همه قبل از اینکه امیر از
 موضوع قرارداد افغان توسط حکومت
 هندوستان مطلع شود بسیار اهمیت
 دارد شرط دوم بسیار اساسی و مهم است
 چنانچه ایشان جواب دادند که بطوری
 که من از بیانات مسیو ایسوالسکی فهمیدم
 که در ۱۰-۱۱-۱۲ تا هشت یاده روز دیگر خلاصه
 از قرار داد را دریافت خواهد داشت .
 من درخواست نمودم که برای اجراء این

(شماره ۱۲۱)

آقا :

احینر داخله راجع بقرار داد روس
وانگلیس ناحین نظر توسط جرائد وین
تلفی شده اگرچه هنوز هر گونه انتقادی
راجع بمضامین آن غیر ممکن است باز
تنها همین حقیقت که انگلستان و روسیه
بطوریکه که عموماً باور میکنند . راجع
باور آسیای مرکزی و ایران توافق حاصل
نموده اند یکی از حوادث مهم سیاسی
بشمار میرود و امیدواری میرود که صلح
و آرامی را که جلسه اخیر دول و سیاسیون
درجه اول اسباب تسریل آردا فراهم نموده
حاصل کردند . . . . (۱)

ا . کوشن

(۱) جملات حذف شده خلاصه

یاد داشتهای جرائد را شرح میدهد

شماره ۵۲۳

سر ا . کوشن به سر او و اردگری

خصوصی مارینایاد ۵ سبتمبر ۱۹۰۷

سر او و اردگری عزیزم

امروز مسیو ایسوالسکی برای نیل
بافتخار نهار خوردن با شاه وارد شد .
از آنجائی که مشارائیه در ساعت ۱۲ رسید
و نهار در ساعت ۱ مقرر بود ایشان را
به هتل خود دعوت نمودم که بعضی مذاکرات
با ایشان بنمایم .

البته ما بفوریت شروع بمذاکره
راجع بقرار داد نمودیم و من بایشان تذکر
دادم که این قرار داد در ضمن مذاکره بین
اعلیه حضرت بایشان در موع دعوت نهار
در سفارت انگلیس در کپنهاک . یعنی همان
موقعی که من با ایشان همکار بودم پیش
بینی شده است . من بایشان گفتم که
رسانیدن این مسئله بهمیک نتیجه مطلوب
در اثر طرز رفتار و روح سهل گیر و نظریات
وسیع او میباشد که همیشه در مذاکرات
سیاسی ما در کپنهاک از وی مشهود بوده است
و پشت کار و بردباری او را که بوسیله آنها
توانسته است در مشکلات و مواضعی که در

هیچگونه امتیازاتی در نواحی متصل یا
مجاور سرحدات دیگری تحصیل کند . محصل
چلو گیری زسوء تفاهم در آتیه و رای
احترامی از ایجاد وضعیتی که ممکن باشد
به نحوی اسباب زحمت دولت ایران را
بوجب شود نواحی مذکوره در قرارداد
صریحاً معین شده اند . راجع بموائدی
که برای استهلاك قروض دولت ایران از
بانک تزول و استقراض ایران و از بانک
شاهنشاهی ایران تخصیص داده شده دولتین
روس و انگلیس موافقت دارند که عوائد
مذکور در آتیه برای همان منظور سابق
مصرف شود . دولتین نیز تعهد مینمایند
که در صورت عدم انتظام در استهلاك سرمایه
و پرداخت ربح قروض مذکور دوستانه
با هم مذاکره کنند تا با موافقت و نظریه
مشترکی اقداماتی که چه کمترول لازم
باشد اتخاذ نموده و از هر گونه مداخله
که برخلاف اصول این قرار داد باشد
چلو گیری شود

در حین امضاء این قرارداد دولتین
اصل اساسی احترام مطلق تمامیت و استقلال
ایران را از نظر دور نداشته اند . تنها
غرض قرار داد اینست که بین طرفین
متعاهدین در باب امور ایران هیچ عاتی
که موجب سوء تفاهم باشد موجود نباشد .
دولت شاهنشاهی یقین حاصل خواهد نمود
که قرارداد منعقد بین روسیه و انگلستان
به نحو مؤثری باعث امنیت و عمران و توسعه
داخلی ایران است .

خواهشمند است با سفیر کبیر انگلستان
که از طرف دولت متبوعه اش دستورات
متشابهی باو خواهد رسید مشاوره نمائید
و مراسله رسمی بمضمون این تلگراف تهیه
و بدولت ایران ارسال دارید .

شماره ۵۲۲

سر ا . کوشن به سر او و اردگری

وزارت خارجه ۳۷۱۳۲۵

وین ارسال ۵ سبتمبر ۱۹۰۷

رسول ۹ سبتمبر ۱۹۰۷

توس برهن غلبه کرده و نگران میشوم که، با داد حس غیرت و حمیت عاملین هر دو مملکت در نقاط بعیده با احتیاط و بصیرت آنها غلبه نموده و منجر به حوادث ناگواری شود. در قواحی بعیده این قبیل اتفاقات ناگوار زیاده روی میدهد من خصوصاً تصمیم قطعی اتخاذ نموده اند که با تمام قوا و توانائی خود برای جلوگیری و موفقیت من در این قسمت در اثر مساعدت های همکاری مسیو مدو شوین بوده که همیشه برای اینکه امور راهر اندازه ممکن شود کمتر نامطبوع جلوه گر سازد از بدل مساعی دریغ نداشته است. و راجع به نیکسین اظهار داشت بهتر از او کسی برای مذاکره ممکن نمیشده است مشارائیه دارای اخلاقی ملایم و روحی دوستانه بوده و هیچوقت حتی برای یک لحظه هم متانت خود را از دست نداده و در عین حال فراست بلذیکی زیادی از خود نشان داده است. همیشه ملتفت مشکلات من « مسیو ایسوالسکی » در موقعیت داخلی بوده و دره و آلعیکه ممکن بوده مشکلاتی تولید کرد راه صواب را در پیش گرفته است.

از وقوع هر گونه تصادمی در نقاط مزبور مجاهدت نمایم و مراقب باشم که مواد قرار داد نه تنها بروی یک صحنه کاغذ بلکه در روح عموم بموقع اجرا گذارده شود و اطمینان دارم که دولت متبوعه من نیز با من موافق است و همیشه هر دو طرف متعاقد از خود متانت و استقامت لازمه را نشان خواهند داد.

پس اظهار داشت که منظور من باید منتظر مشکلات زیادی در ایران بود. برای انتخاب الفاظ و لسان مندرجه در قرار داد راجع به آن مملکت مراعات های بسیاری بعمل آمده

چلو راه بوده فائق شود تهنیت گفتم. مشارائیه تصدیق نمود که مشکلات بسیار مهم بوده و حتی گاهی از پیشرفت کارهای اوس شده است. مشارائیه در تحت تأثیر این نظریه بود که ماورا خیلی آلمانی میدانیم و آلمانی ها هم بنوبه خود اورا خیلی انگلیسی میدانند و اظهار داشت که در حقیقت من روسی هستم و تنها اینده آل من اینست بهترین مساعی خود را برای مملکت مبدول دارم و اظهار نمود که موضوع قرار داد در ابتدا بمذاق آلمان خوش نیامد و منتهای درجه صبر و برد باری لازم بود که بتوانم فشارهایی که از بران وارد میشد رد کنم و در عین حال در دوستی با آلمان باقی بمانم.

مسیو ایسوالسکی خود را بسی خوشوقت میدانست که سر و کار او با آدمی افتاد است که در تمام جریان این مذاکرات باریک در هر قسمت صفات و خصایص مطلوب و مستحسنی از خود بروز داده است. و راجع بخود قرارداد اظهار داشت که هنوز اشکالات من مرتفع نشده و یقین دارم که مورد انتقادات شدید واقع خواهم شد. حزب لیبرال (آزاد بخوا) روسیه (که در نظر من مسیو ایسوالسکی فکرأ و روحاً منسوب به آن میباشد) امروز و همیشه خواهان حصول توافق نظر با بریطانیای کبیر بوده است و مسیو ایسوالسکی انتظار دارد که آنها از وی طرفداری نمایند ولی اظهار داشت که دائره قشونی وار کان حرب متفقاً مخالف او بوده و بمجرد اینکه قرارداد انتشار یابد این دو دائره وار تجاعیون باران انتقادات زننده را بطرف وی خواهند جاری ساخت در نظر من نتیجه اساسی این قرارداد بر قرار صلیح و آسایش در شرق اقصی بوده و فرصتی بدست میدهد که تجددمیاسی و نظامی امپراطوری

دارد که بمذاق دولت ایران خیلی ناسموار
 و نامطبوع میباشد. ولی اگر هر دو
 دولت متعاهد محکم و متحد ایستاده
 و استقامت بخرج دهند هر گونه
 مشکلاتی مرتفع خواهد شد در اینجا
 مشارالیه تذکر داد که من راجع بعملیات
 آلمان در ایران بسیار نگران میباشدم
 در نظر من آلمان در آن مملکت پریشانی
 نکاد و بوده و میخواهد بیش از آنچه که
 مغان و مصالحش اقتضا میکند برای خود
 موقعیتی تحصیل نماید. سپس مشارالیه
 اظهار داشت که زود یا دیر میباشد
 با آنها نیز قرارداد مشخصی راجع
 بامور ایران منعقد نمائیم. واضحه
 نمود که مطابق راپورت های واصله آلمانی
 مبادر سرحدات ایران با مشکلات بسیاری
 مواجه شده و در نظر دارند بعنوان مهاجم
 قدم در داخله ایران گذارند و نفوذ و
 حیثیت خویش در آن مملکت بفرزاید.
 من این راپورت را تماماً صحیح نمیدانم
 ولی نمیتوانم فکر آنرا از مغر خود خارج
 نمایم و همین نکته باعث اضطراب خاطر
 من شده است.

سپس مسیو ایسوانسکی موضوع
 موقعیت اروپا را بمیان آورد و اظهار
 داشت که گرچه این قرارداد بیمنزله مربوط
 بشرق اقصی و ممالک بعینه است ولی
 امیدوارم که تأثیرات لازمه را در اوطان
 ما خواهد نمود. مشروحه سرادوار دگرگی
 راجع به مقدونیه و مذاکرات (سرشارل
 هاردینگ) با (بارون دو اهرنتال) را
 بی نهایت قانع نموده و تا موقعی که دولت
 اعلیحضرت پادشاهی دارای فکر و عقیده
 فعلی است که من از آن آگاهم قصایا بروفق
 مراد است من میدانم که سرادوار دگرگی
 تا چه اندازه برای پیش بردن این موضوع
 ترغیب میشود و چه در بدایت اظهار

پادشاهی نفع عاید میشود ولی امیدوارم
 و اطمینان دارم که ایشان در مقابل این
 فشار بمقاومت خود ادامه خواهند داد.
 روسیه مجبور است که راجع بمسئله
 شرق اقصی با اطریش بسازد و هر دو
 این ممالک باید مراقب آلمان باشند.
 (پرنس بورو) بمن اطمینان زیادی به
 مساعدت و همراهی داده است ولی من
 احساس میکنم که این همراهی بموتی بند
 باشد و یک سیاست مجملانه برجسته ممکن
 است منظور اصلی را از بین ببرد و در
 نتیجه آن پست سلطان از طرف آلمان مستحکم
 گردد و منجر بمخالفت و تأخیر و تعطل شود.
 هادامی که ما با هم متحد میباشدیم امور
 بروفق هر آیم است ولی بروز کوچکترین
 علالت و مدار انجادی این دو دولت نتایج
 خطرناکی در بر خواهد داشت. اگر شما
 وقت بکارش بفرمایید کاری پیدا کردید
 خواهش میکنم سفارش کنید که از طول
 و امتداد وقت خودداری کنید.

از وی سؤال کردیم که اصلاحات
 حقوقی حضور پیش میرود چو ابداً میل
 تمامی من این بوده است که سفرای پروژه
 کاملی بکاران خویش تفهیم نمایند.
 ولی بعد معلوم شده که این کار ممکن
 نمیشود و باید جمله دیگری در پروژه
 کهچاید. البته منظور از این تغییر اینست
 که تحیری در کار داده شود گرچه این
 تأخیر موجب تأسف خواهد بود.

مسیو ایسوانسکی راجع باشکالات
 زیاد کار خود مذاکرات مقدماتی راجع
 بکنه انتر (بال) را بمیان آورد و اظهار
 داشت که این قسمت پیش از تمام اشکالات
 کار من اعب اضطراب خاطر و نگرانی
 من بوده است. سپس اظهار داشت که با
 نزایت تحیر و تعجب مشاهده نموده ام
 که بارون دو اهرنتال راجع

سوء تفاهم بین دو دولت بزرگ درآینده
بوده و بنابراین بمنزله تمهید است که صلح
عمومی را تضمین مینماید .

من خیلی مسرورم که راپرت دهم
شاه صحت یافته اند و اعلیحضرت ایشان
در نهایت صحت میباشند : اعلیحضرت فردا
بهذاز ظهر بطرف لندن حرکت میکنند
و . ا . کوشن

نمره ۵۲۳

سر ادوارد گری به سر بس اسپر نیک راپل
وزارت خارجه ۷ سپتامبر ۱۹۰۷

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۷۲

ارسال ۱۵۹۳ دقیقه بعد از ظهر

تلگراف (نمره ۱۰۸)

تلگراف شما نمره ۲۴۶ مورخه ۶ سپتامبر (۱)

قرارداد انگلیس و روس

ناخبر در انتشار هر قسمت که باشد
تاموقه ای که قرارداد افغانستان رسماً
بامیر ابلاغ نشده خیلی اهمیت دارد
و این کار هم ۱۶ روز وقت لازم دارد .

لازم است شما با همکار روسی خود
که دستوری نظیر دستور شما دارد برای
ابلاغ مسروحه ذیل بطور رسمی بدولت
ایران موافقت نمائید .

دولتین بریطانیا و روسیه که مایلند
عوامل اصطکاک منافع خود را در بعضی
نواحی ایران از بلک طرف در جوار یا متبل
سرحدات افغانستان و بلوچستان یا بلوچستان
تترا و از طرف دیگر در جوار یا متبل
حداب روسیه میباشند مرتفع نمایند
قرارداد دوستانه ای راجع باین موضوع
بامضاء رسانیده اند .

این قرارداد در ضمن این قرارداد
باید در نظر گرفته شود و موافقت ایران
در این باره مایلند صحیحانه مایل به
(روسیه) آرام آن مسکت بوده و میخواهند
فرصت شاه و روساوی در تجارت و صناعت

تسلیمات بیش از (برانس بواو) کله شق بوده
و پشت پا باین موضوع زده است . و
بطوری که مستفاد میگردد سیاست اطریش
با کم و بیش تغییراتی نسخه بدل سیاست
برلن میباشد تنها چیزی که من می توانم
بگویم اینست که اگر این موضوع حقیقت
داشته باشد (بارون دواهرنتال) دستوراتی
که داشته خیالی جلوتر رفته است و حتی
یک مرتبه هم من بکلی اجتماع این کنفرانس
رابی نتیجه دیده و از پیشرفت آن مأیوس
شده ام .

مسیو ایسوالسکی بعد از صرف ناهار
مصاحبه خصوصی با شاه داشته و در نتیجه
این مصاحبه اعلیحضرت یک مدال صلیب
کبیری بوی اعطا نموده است . مسیو
ایسوالسکی بعد از اتمام این موضوع
صمیمانه از این افتخاری که نصیبش شده
واز اینکه اعلیحضرت بانهایت مهر از وی
پذیرائی نموده است اظهار قدردانی و
مباهات مینمود :

مسیو ایسوالسکی قبلی از ترک گفتن
مارینا باد اظهار داشت که باید بمطبوعات
بعضی اخبار بدهم ، زیرا مطبوعات خیلی
میل دارند اطلاعاتی راجع بقرارداد روسیه
بدانند و حتی بعضی از جرائد اعتدالی
بواسطه سکوت من بامرتجعین ممنوا شده
اند . من با انتشار هرگونه ابلاغیه ای
مخالفت کردم ولی اذعان نمودم که اگر
اطلاعاتیکه میدهد محدود به بعضی مسائل
عمومی باشد ضرری نخواهد داشت پس
براین هر دو نفر با مشروحه بعضی تهیه
نمودیم حاکی از این که مادامیکه قرارداد
تصویب نگردیده است منتشر نخواهد شد
ولی هر کس باید ادعیه آن را در
در این قرارداد هیچ نکته ای وجود ندارد
که باعث تحریک احساسات هیچ دولتی
شود و منظور از طرح آن فقط راجع به گونه

اگر دولت ایران تحقیقات مشروعی
راجع بنواحی مجاوره در سرحدات بنماید
جزئیات ذیل را خاطر نشان کنید :-

خط روس از قصر شیرین شروع
کرده اصفهان و یزد و کرخ را شامل
شده و از آنها گذشته و در نقطه
تقاطع سرحدات روسیه و افغانستان
بانتها میرسد .

خط انگلیس از سرحدات
افغانستان از طریق کازک شروع کرده
از بیرجند و کرمان گذشته در بندر
عباس بانتها میرسد ؛

نمره ۵۲۵

سر ۱ . فیکلسن به سرادوار دگری
سر پترزبورگ ارسال ۷ سپتامبر ۱۹۰۷
وزارت خارجه ۳۲۵۳۷۱

وصول ۱۶ سپتامبر ۱۹۰۷
(نمره ۳۵۸)

آقا .

دیروز بدیدن مسیو کوپاستوف رفته
و بوی اطلاع دادم که دولت اعلیحضرت
پادشاهی ابلاغیه ای را در خصوص قرارداد
اخیر بین بریطانیا و روسیه راجع بایران
که دولت روسیه پیشنهاد نموده است تسلیم
دولت ایران کردد می پذیرد . و اضافه کردم
که عقیده سرادوار دگری اینست که اگر
دولت ایران در خواست اطلاعاتی راجع
بتهمین حدود مناطق نمود نمایندگان روسیه
و بریطانیا در طهران توضیحات منظوره را
بدهند .

مسیو کوپاستوف اظهار داشت که
من باین پیشنهاد کاملا موافقم و بعد سؤال
کردم که آیا مقتضی هست تلگرافا دستوراتی
بمسیو دوهارتویک داده شود ! جواب دادم
میوانی اینکار را بکنی زیرا بمجرد این
که من بدولت متبوعه خود موافقت دولت
روسیه را اطلاع دهم دستوراتی نظیر آن
بدر-س . اسپرنیک رایس - خواهد داد .

برای تمام ممال دیگر در آن مملکت وجود
داشته باشد . بعلاوه هر یک از این دودولت
متعهد میشود که در صدد تحصیل امتیازی
از هر قبیل که باشد در نواحی متصل یا مجاور
سرحدات دولت دیگر بر نیاید . برای
جلوگیری از سوء تفاهم درآینده و برای
اینکه از ایجاد هر چیزی که موقعیت ایران
را بهر طریق مکه باشد مختل نمیدماید
نواحی مذکوره در فوق مشروحا و بطور
واضح در این قرار داد تصریح و تعیین
شده اند . دولتین روسیه و بریطانیای کبیر
باتذکر عوائدی که در تحت تاثیر فروض
دولت ایران Di-ceunt Bank و بانک
شاهشاهی واقع است معترفند که این عوائد
باید درآینده بهمان مصرف برسند که سابقا
میرسید . و دولتین مزبور متعهد میشوند
که در صورت وقوع بی انتظامی باستهلاك
یا پرداخت منافع مذکوره در فوق برای
اینکه بوسیله توافق نظر اقدامات لازمه را
برای کنترل تعیین نمایند و از هر گونه
مداخلاتی که موافق با اصول قرارداد نیست
جلوگیری نمایند داخل تبادل نظر دوستانه
شود .

« دولتین مزبور با امضاء این
قرارداد بهیچوجه تمامیت و مصونیت و استقلال
این قرار دادرا از نظر دور نداشته اند .
این قرار داد هیچ منظوری راجع رفح
هر گونه عات سوء تفاهم بین دو دولت
متعاقد در مورد امور ایران : متضمن
نمیباشد . دولت شاه باید خود را
و ادار بقبول این نکته نماید که قرار
داد منعقد بین روس و بریطانیای
کبیر با طریق مؤثر تر و نافع تری
باعث پیشرفت امنیت : ترقی و تکامل
عالی ایران خواهد شد »

شما باید از دولت ایران درخواست
کنید که تا موقع انتشار این موضوع در
اینجا مطلب را محرمانه بنماید .

این اقدام نمی بیند بشرط اینکه شاهان و محرمانه اطلاع داده شود و تا چند روز قبل از انتشار قرارداد دول از من آن مستحضر نشوند. مسیو کوباستوف جواب داد که دولت روسیه مایل است مختصراً موضوع قرارداد را با اطلاع دولت فرانسه برساند. من گفتم اگر شرایط مذکوره در فوق رعایت شود من اطمینان دارم که دولت متبوعه ام ابرادی با اینکار نخواهد نمود.

سپس اظهار داشتیم که میل دارم بطور خصوصی بگویم که بهتر است در واشتگتن چیزی اظهار نکنند زیرا جلوگیری از بعضی تراوشات در آنجا مشکل است، موقع جدا شدن از مسیو کوباستوف یاد داشتی راجع بموضوعی که با وی مذاکره کرده بودم بوی تسلیم نمودم و اقتحار آنرا دارم که سواد آنرا جویاً ارسال نمایم.

سر آ. نیگلین ب مسیو کوباستوف

دولت انگلیس با طرح ابلاغیه که در نظر است بدولت ایران صادر شود موافق است - هرگاه دولت ایران راجع به نقشه مناطق مربوطه استفساری نماید نمایندگان هر دو دولت در ارشاده دولت انگلیس میتوانند بهاضای مزبور ترتیب اثر بدهند.

دولت بریتانیا حاضر است بسفیر خود در پکن دستور بدهد که با سفیر دولت روسیه در آنجا تعاطی افکار نموده و متحداً ترتیبی که برای تبت داده شده بدولت چین اطلاع دهند.

دو نفر نماینده مذکور می توانند صفاً بدولت خود راجع بجلوگیری از ورود هیئت علمی اعزامی مذاکره کنند.

دولت بریتانیا تصور میکند که اصلاح است صبر کرد و چند روز قبل از

من مسیو کوباستوف گفتم که مسیو ایسوالسکی از من تمنا خائمهوده است از دولت متبوعه خود استفسار کنم که آیا بصورت ابلاغیه ای بدولت چین راجع بقرارداد تبت از طرف نمایندگان هر دو طرف ابرادی وارد نیست!

من از طرف سرادوار دیگری تلگرافی مشعر بموافقیت با این طرفه دریافت داشتم ام و ایشان پیشنهاد کرده اند که هر دو نماینده از موقع استفاده نموده و راجع به غدغن اعزام هیئت علمی بدولت چین نزدیک شوند. مسیو کوباستوف اظهار داشت که دو نامه روز قبل من قرارداد تبت توسط دست بوزیر مختار روسیه در پکن ارسال شده و در عرض ۱۸ یا ۲۰ روز بوی خواهد رسید و باو اطلاع داده شده است که برودی دستورات لازمه تلگرافاً برای او مخایره خواهد شد. از من سؤال کرد که آیا من قرارداد برای سر. ج. جوردان نیز ارسال خواهد شد یاخیر؟ جواب دادم که بطور قطع نمی دانم ولی فرضاً ارسال نشود مشارالیه میتواند سوادى از همکار روسی خود بگیرد، من پیشنهاد کردم که تا چند روز دیگر از طرف مسیو کوباستوف تلگرافی بوزیر مختار روسیه مخایره شد و بوی دستور داده شود که راجع بتعمایلات دولت اعلیحضرت پادشاهی باسرح جوردان موافقت نماید و قول داد که این اقدام را بنماید.

سپس تذکر دادم که نکته دیگری هست که میخواهم راجع بان باشما صحبت بدارم و آنهم در خصوص صدور ابلاغیه است بدولت مسیو ایسوالسکی استاد کرده است که بهلاوه صدور ابلاغیه در طهران و در پکن هر دو دولت باید آزاد بوده و انعقاد قرار داد را با اطلاع هر دولتی که میل دارد برساند. دولت متبوعه من مانعی برای

و عامیانی است که در این زمینه کار می کنند - ما نمیتوانیم برضایت اکثریت که در موقع گبر کار شما انقدر باعث زحمت شدند اهمیتی بدهیم . و از طرف دیگر من باید در قلمرو کار خود بسیار مواظب و با احتیاط باشم

امروز يك مسافت ۱۶ روزه از سبلادور است و بنا بر این هنوز ابلاغیه ای که ما بلورد بنطوراً ما مور نمودیم نوی تسلیم نماید با و فرسینده است امیدوارم که اشکالاتی وارد نخواهد کرد ولی تهیهل به آمستگی کار کند .

ما خیلی بشما مرهون میباشیم - منظور من وطن من است .
نمره ۵۲۷

سرف برقی به سرادوار دگری

باریس ارسال ۹ سپتامبر ۱۹۰۷
وزارت خارجه ۳۷۲۳۷۱
وصول ۱۰ سپتامبر ۱۹۰۷
نمره (۲۳۷) محرمانه
آقا :

امروز صبح من خلاصه قرار داد انگلیس و روس را که در تاریخ ۱ ماه گذشته امضاء شده به رئیس شورا اعلام نمودم .

مسیو گلمازسو متعهد شد که اطلاعاتی را که بوی داده ام مخفی ندارد و اظهار داشت که تصدیق موضوع مطروحه در قرار داد و مخصوصاً تصدیق موضوع ایران خیلی اسباب رضایت خاطر تواق شد زیرا زمینه مذاکرات را راجع بر آه آن بغداد و راجع به خلیج فارس که در نهایت درجه اهمیت است (در صورتیکه این موضوع مطرح شود) میا مینماید من بجناب اسنان تذکر دادم که بیاسبت راجع به خلیج فارس از طرف دو حربه سیاسی در انگلستان علناً اعلام شده و اگر دولتی بحث نماید با منافع ما که علناً اعلام شده مخالفت نماید دلیل

انتشار معاهده متن آن را بسایر دول اطلاع داد اما ایرادی ندارد باینکه شفاها اما محرمانه و سری مفهوم معاهده بسایر دولی که دولتمن روابط صمیمی با آنها دارند اطلاع داده شود . کمال اهمیت را دارد که از دول مزبور تمایز شود از افشاء آن خودداری کنند -

ابلاغ معاهده با میر در آنیه صورت خواهد گرفت و چون امیر در مملکتش فعلا در گردش است احتمال ارد که متن معاهده تا ۱۶ روز دیگر بدست او برسد -

من بطرز بورخ
۳۴ اوت ۶ سپتامبر ۱۹۰۷
نمره ۵۲۶

لورد مورلی به . را : نیکلین
۷ سپتامبر ۱۹۰۷

خصوصی

سراد نور عزیزم مراسمه مورچه ۳ اوت شما که ساوی سلام دو سناوه و نیز آمیز بود در دریاچه لمان و در اولین روز تعطیل من بعد از اشتغال هر دو بکار بمن واصل کردید . کنی پس از وصول این مراسمه منقول نگارش مکتوبی بودم که بوسیله آن نبریکات خود را راجع به وضعیت شما در انجام يك سلسله عملیات بر زحمت و بیخ در هیچ تقدیم ندارم . صبر و تحمل کایت و استقامت شما در کار بمن درس آزادگی داده است . تصور میکنم که در تاریخ حیات دیپلوماسی ما این کار یکی از موفقیت هائی است که با مهارت فوق العاده نصیب شده است .

من پیش بینی می کنم که جنرال و کشمکش انگلستان در ایران تمرکز یابد ولی مجرای این کشمکش در آنجا تقمیر یافته و در اطراف تعیین حد و د جغرافیائی که زیاد دعوت میباید افکار عمومی تمییز شد من زگر حوائد سد و افکار عمومی نیز خود آن را تصویب خواهد نمود هما تصور که خود شما میگویند تقویت این کار منوط بر روح عملیات روساء

وروس من برای تهیه يك یادداشت مشابهی مطابق دستور شما و ابلاغ محرمانه آن بدولت ایران بدیدن وزیر مختار روس رفتم .

مسیو دوهارتویك از طرف دولت متبوعه خود تلگرافی دریافت داشته و در ضمن آن تلگراف مواد داد داشت بوی دستور داده شده بود دائره ضیلع او را قیود کرده بود آن را بطور رسمی مخابره نماید و باینجهت من يك نسخه از متن را که شما تلگرافاً بمن مخابره نموده بودید بوی تقدیم داشتم

از آنجا که ممکن بود در اثر مراجعه ثانوی بن بطرزبورك باز تأخیری در کار روی دهد و هر دو ماهم قظر به اضطراب هائی که بواسطه انتشار حیرت آمیز قرارداد در اینجا حکم فرما شده است مایل بودیم از تاخیر و فعل حتی الامکان خودداری نمود مشارالیه موافقت نمود یادداشتی بزبان فارسی که توسط عباس قلی خان و منشی شرفی سفارت روس موافق دستور شما تهیه شده بود (ترجمه آن جوهارسان مسود) بدولت ایران ابلاغ گردد .

من پیشنهاد نمودم که دو تغییر جزئی در آن داده شود و مسار الیه نیز موافقت نمود و امید وارم مورد تصویب شما نیز واقع شود اصلاح اولی عبارت بود از کنجافیدن يك جمله راجع بامتیازات ، ما تصور کردیم که بهتر است بموضوع غنغن بودن امتیازات باینجهت بدون تصویب مجلس اشاره ای بنمود و باین جهت جمله ذیل در متن جمله راجع بامتیازات کنجانیده شد اگر دولت ایران موافق باین امتیازات خارجی باشد و اصلاح دوم راجع بود بترقیاتی که در صورت عدم پرداخت منافع فروض انگلیس و روس نمیبین شده است ما صلاح دیدیم که فقط نظرات کتبی را در این باره

براینست که این دولت درصدد جنگ با ما میباشد .

فرانسیس برتی

ملاحظات

سرف برتی در آنچه که گفته است مصدق بود مولی از آنجا که ما میخواهیم اعلامیه ای راجع بخلیج فارس انتشار دهیم توضیحات بیشتری در این موقع لازم نیست . (۱)

(۱) اعلامیه راجع بخلیج فارس بامتن قرارداد در روز ۱۶ سپتامبر منتشر شد. این اعلامیه تحت نمره ۳۵۵ در ضمن مراسلات قسمت اول درج شد

نمره ۵۲۸

سر س اسپرنیک رایس به سرادوار دگری

تهران ۱۰ سپتامبر ۱۹۰۷

وزارت خارجه ۳۷۳۳۷

ارسال ۳۰ دقیقه بعد از ظهر

وصول ۵ بعد از ظهر

تلگراف نمره (۲۵۲)

من اطلاع حاصل کرده ام که اگر

دو دولت متعاهد با ایران موافقت نموده و اتصال سایر دول را بآماده راجع به استقلال و غیره خواستار شوند با قرارداد مخالفت های زیاد خواهد شد زیرا در آن صورت درخواست مزبور دلیل بر این است که ما اصول مطروحه را قسمتی از قوانین عمومی میدانیم نه تابع نمایان دول ارسال به بدوستان

نمره ۵۲۹

سر س اسپرنیک رایس به سرادوار دگری

وزارت خارجه ۳۷۳۳۷

تلگراف ارسال ۱۳ سپتامبر ۱۹۰۷

وصول ۳۰ سپتامبر ۱۹۰۷

نمره (۱۹۹)

آقا :

افتخار آن را دارم که معروض بدارم

بمجرد وصول تلگراف نمره ۱۰۱ مورچه

هفته ماه جاری، سه مارا جمع، ارداد انگلیس

زیرا ممکن است این لفظ مورد سوء تفاهم شود و بالاخره موافقت نمودیم که الفاظی در اینجانب کار برزده شود که در ضمن آن اشاره با اقدامات لازمه مطابق قانون بین المللی برای ضیانت حقوق طلب گاران شده باشد

ما پیشنهاد می نماییم که یوزیر امور خارجه که مجلس برای کسب اطلاع او را تحت فشار در آورده است تذکر داده شود که آزاد است و میتواند بمجلس اطلاع دهد که دولتین متعاهدین یادداشتی راجع باصل موضوع معاهده ابلاغ نموده اند و متن معاهده نیز پس از وصول محرمانه برای او ارسال خواهد شد

من بحسب دوهار توپک اطلاع دادم که از گراییکه شنیده ام زعمای حزب عامیون مایلند إلحقاق دور دیگر نیز صورت بگیرد ما هر دو موافقت نمودیم که چون قرارداد رسمابدول معظمه اروپا ابلاغ خواهد شد صلاح در این است که در موقع اجراء این فورمالیته ترتیباتی فراهم کنیم که دولت ایران بتواند عامه ملت را اطمینان دهد که جمله مصرحه در مقدمه راجع بمصونیت واستقلال ایران و تساوی تجارت و صناعت متفق الیه دول اروپایی بوده و بمنزله اصولی است که مورد قبول تمام ملل دنیا میباشد و یحتمل ممکن باشد که خود دولت ایران را در ابلاغ فورمالیته رسمی همدست نمائیم من راجع باین موضوع که در نظر من اگر ما بخواهیم از ظهور مخالفت هائی در این مملکت راجع بقرار داد جلوگیری کنیم باید به آن اهمیت بدهیم بشما تلگراف نموده ام

اجازه می خواهم معروض بدارم که مطبوعات ایران هیچانهای مخالفت آمیز اهالی چین و مراکش را در اطراف معاهدات راجع به آن ممالک

و روس هنگام انعقاد آخرین قرارداد خود راجع باین مملکت احساسات و هیچانهای يك ملت حساس را هم در نظر داشته باشند بصلاح نزدیکتر است -

سه نیل اسپر نیک رایس

ترجمه یادداشت مستر که

انگلیس و روس بدولت ایران

وزارت خارجه ۳۷۳۳۷۱

۱۱ سپتامبر ۱۹۰۷
دولتین بریطانیای کبیر و روسیه که مایلند هر گونه عامل کشمکش و متازعه بین منافع متقابله خود را در بعضی نواحی ایران که از يك طرف نزدیک پادر جوار و متصل بسرسدات افغانستان و بلوچستان و از طرف دیگر نزدیک یا در جوار و متصل بسرحدات روسیه می باشد مرتفع سازند قرارداد دوستانه ای راجع باین موضوع امضاء نموده اند

دولتین مزبور در ضمن این قرارداد مصونیت و تمامیت استقلال ایران را تصریح کرده و اعتراف میکنند که صمیمانه مایل به پیشرفت آرام آن مملکت و خواستار ایجاد فرصت های متساوی دائمی تجارت و صناعت ملل دیگر در آن میباشد هر يك از این دو دولت متعهد میشود که اگر دولت ایران امتیازی بخارجیهها اعطا نماید در صدد تحصیل امتیاز در نقاط واقع در نزدیک یا متصل بسرحدات طرف مقابل برقیاید

برای اینکه از هر گونه سوء تفاهمی در آینده جلوگیری شود و از ایجاد ترتیباتی در امور که ممکن است موقعیت دولت ایران را هر طور که باشد مضطرب سازد ممانعت بعمل آید - نواحی مذکوره در فوق بطور وضوح در قرأر داد تصریح شده است

دولتین بریطانیا و روسیه با تذکر

نسخه آنرا به لندن بفرستد و بهین علت
من آنرا ندیده ام (

نمره ۵۳۰

سرس اسپرینک به سرادوار دگوری
وزارت خارجه ۳۷۱ ۳۷۳

فلنک ارسال ۱۳ سپتامبر ۱۹۰۷

وصول ۳۰ سپتامبر ۱۹۰۷

آقا :

از مدتی قبل بواسطه انتشار خبر
قرار داد قریب الاختتام بین انگلیس و
روسیه راجع بایران در محافل سیاسی
اینجا هیجانهای تولید شده است. ظاهراً
بیان نامه اطمینان بخش شما و مسیو
ایسوالسکی به مشیر الملک بین مردم
اینجا انتشاری نیافته است. من موضوع
بیاننامه را که شما بمن اطلاع دادید به
وزیر امور خارجه ابلاغ داشتم ولی ایشان
ظاهراً آنرا انتشار ندادند.

در روز دوم ماه جاری در شهر
ولواته پیچید که قرار داد در روز
۳۱ اوت بامضا رسیده است و نیز انتشار
یافت که دولتین ایران را مناطق نفوذ
تقسیم کرد و بزودی مداخلات شروع
خواهد شد.

من مسلم میدانستم که از طرف شما
یا سر. ا. نیکلسن خبر امضاء قرارداد بمن
خواهد رسید و باینجهت در جواب تحقیقاتی
که از من بعمل آمد اظهار داشتم که
من از امضاء قرارداد بی اطلاع می باشم
و باینجهت باور نمیکنم که این کار خاتمه
یافته باشد ولی در هر صورت هیچ موضوع
تقسیم بندی ایران یا شروع مداخلات
در کار نیست. برای اینکه به این
انتشارات خاتمه داده شود من مجدداً در
ضمن مراسله ای بوزیر امور خارجه بر طبق
بیان نامه دولتین بدقت مخصوص شما
اطمینان شما را ابلاغ داشتم و اقدامات
لازمه را برای انتشار این ابلاغیه نمودم.

۱۹۰۷ سپتامبر ۳۰

و بانك استقراضی و بانك شاهنشاهی تعلق
میگیرد اذعان دارند که این عوائد در آتیه
هم باید بهمان مصرفی که سابقاً می رسیده
است برسد و دولتین متعهدتین متعهد می
شوند که در صورت وقوع بی انتظامی در
ترتیب استهلاك یا پرداخت منافع قروض
مذکور دوستانه داخل تبادل نظر شده و
با موافقت عمومی اقداماتی را که مطابق
قانون بین المللی برای حفاظت منافع طلبکاران
لازم می شود تعیین نمایند و از هر گونه
کشمکش که موافق با اصول قرار داد
نباشد جلوگیری نمایند.

دولتین متعهدتین با امضاء این
قرار داد هیچگاه اصول اساسی احترام
کامل مصونیت و استقلال ایران را از نظر
دور نداشته اند این قرارداد هیچ منظوری
جز رفع عوامل سوء تفاهم بین دو دولت
متعهد راجع بامور ایران ندارد. دولت
شاهنشاهی ایران بخود خواهد قبولانید که
قرار داد منعقد بین روسیه و بریطانیای
کبیر با بهترین طرز کمک بامنیت و ترقی
و تعالی کامل ایران خواهد نمود.

یادداشت ناشر. سر. اس. اسپرینک رایس
در چهارم سپتامبر یک مراسله قبلی بوزیر
امور خارجه ایران فرستاده بود. مشارالیه
در ضمن مراسله نمره ۲۰۳ مورخه ۱۳
سپتامبر خود این موضوع را راپرت داد
ولی سواد اصل مراسله را نفرستاد -
ولی متن این مراسله در جرید ایران
و در کتاب انقلاب ایران تألیف ا. ک. -
برون درج شد و در آنجا تاریخ آنرا
پنجم سپتامبر مینویسد. در نتیجه مذاکرات
مجلس مبعوثان در ۱۴ سپتامبر ۱۹۱۱ از
طرف وزارت خارجه تحقیقات بعمل آورده
و یک نسخه از آن بدست آمد. -
سراد وارد لری در ۲۱ فوریه ۱۹۱۲ در
مجلس مبعوثان توضیح داد که این مراسله
عبارت از یک خبر غیر رسمی بوده و
سر. س. اسپرینک رایس (بقدری آنرا
غیر رسمی میدانسته که لازم ندیده است.

بمن اطلاع داد که اطلاع رسمی راجع بامضاء قرار داد بوی رسیده و راجع به طرز ابلاغیه ای که باید تسلیم دولت ایران شود دستورات لازمه به سفارتخانه های دولتیین خواهد رسید

ما هر دو در این نکته موافق بودیم که نظر به بروز هیجان عمومی در اینجا که علام آن بها هر دو مبرهن شده بود تأخیر زیاد دور از جاده صلاح اندیشی است و به این علت هر یک از ما بدولت متبوعه خود اطلاع دادیم -

در روز چهارم سپتامبر اطلاع رسمی امضاء قرار داد از طرف وزارت امور خارجه بمن رسید - در عین حال گرچه قاعدتاً افکار عمومی میبایست متوجه قتل اتابک و تشکیل حکومت جدید باشد ولی مسئله قرار داد در مجلس و در محافل سری مطرح شد و مطابق اطلاعی که از منابع مختلفه بمن رسیده مذاکرات مجلس کاملاً جنبه مخالفت با هر دو دولت داشته و خیلی تلخ و ناگوار بوده و مخصوصاً بیشتر روی مخالفت با انگلستان بوده زیرا تصور همیشه که انگلستان ایران را بر روسیه فروخته و باستقلال ایران نظاره وارد آورده است - نظر بعضی دولت و بی انتظامی عمومی که در این مملکت حکمفرماست من لازم دیدم که در صورت امکان برای جلوگیری از هیجان عمومی اقدامات لازمه بعمل آید -

من بدین یک نفر از محترمین که با محافل سیاسی مربوط و معین شده است که از مستر چرچیل نظریه دولت اعلام حضرت پادشاهی را تحقیق کند رفتم و

مشار الیه اظهار داشت که رفقای او عادتاً از انگلستان امید دلداری و حفاظت دارند و همه را یقین حاصل است که انگلستان به امداد و قدرت ایران علاقمند است ولی انعقاد قرار داد جدید

ضرر به بزرگی بازا وارد آورده است - گرچه در اینجا سوء تعبیری شده ولی معنی این قرار داد در نظر مردم اینست که روسیه در شمال مملکت ایران یعنی در حقیقت در مرکز دولت کاملاً آزاد گذاشته شده و انگلستان برای اینکه سهمی در بقا و تطاول داشته باشد از مخالفت با تذاجمات روسیه منصرف شده است - در این صورت راه امید بر ایران مسدود گردیده و این مملکت فاقد وسایل مقاومت است و باینجهت مجبور است تسلیم نظارت روسیه شود -

من در پایان صحبت موضوع و منظور قرارداد را برای اومحرمانه شرح دادم و اظهار داشتم سر ادوارگری مواد آن را استادانه با همشیر الکمالک مطرح نموده اند و مصونیت استقلال ایران و اصول باب مفتوح رسماً در آن قید شده و این قرارداد شامل ماده ایست که بموجب آن هیچیک از دولتیین حق ندارند که در در نواحی واقع در سرحدات امتیازاتی تحصیل کنند که برای طرف مقابل مضر باشد من تذکر دادم که این قرارداد نیز یکی از چندین قراردادی است که همه متحد المضمون بوده و منظور از همه آنها ادامه وضعیت فعلی در شرق و خاتمه دادن به سیاست هجوم و فشاری بوده که توسط دول اروپا اعمال میشده و هم برای خود آنها و هم برای اهالی مشرق بیوسته باعث زیان و حسرت بوده است و نیز اظهار داشتم که در این قرارداد چیزی که احساسات ملت ایران را چربجه دار کند وجود ندارد و قرارداد هایی نظیر این قرارداد از طرف دول معظمه راجع به بعضی ملل کوچک اروپا منعقد شده که نتایج بسیار حسنه از آن حاصل گردیده است - سپس بوی گفتم اگر ایران از موقعیتی که در اثر انعقاد این قرار داد ایجاد شده استفاده نماید میتواند از این

کرده بود ؟ من قطع دارم که در تمام جریان مذاکرات پروسیه تلقین شده است که مداخلات فشنونی ننماید ، بالاخره این قرارداد منعقد شده و ایران برای همیشه و تا موهمی که جان و مال خارجی هارا محترم میدارد از وحشت مداخلات دیگران فارغ البال و آسوده شده است .

راجع به انعقاد قرارداد مخصوص بین انگلستان و روسیه منظور دولتمن مزبور این بوده است که برای همیشه عوامل اصطکاک بین خود را مرتفع نمایند تا اینکه ترس وحشت هر يك از آنها را از اینکه مبادا طرف مقابل بوسیله اعمال فحوظه و قسوت عالیتری در ایران احراز نماید از بین برود . این ثابت زبان انگیز تأثیری را برای ایران متضمن میباشد و علت اجبار ایران باستقرأض های متعددی که تا این اندازه باعث خرابی اوضاع مالی آن شده و علت فشارهای سیاسی که استقلال آنرا به خطر انداخته همین رقابت است .

مشارالیه جواب داد که اگر اوضاع بقراری باشد که شما شرح می دهید این قرارداد برفع ایران است ولی من میدانم که ملت ایران مصمم شده است که هیچگونه امتیازی بخارجی ها ننماید . من گفتم اگر اینطور باشد قرارداد راجع بامتیازات بکلی بی مصرف شده و هیچ مورد لزوم پیدا نخواهد کرد ولی ما باید در نظر داشته باشیم که ممکن است اساس مشروطیت جدید منجمد شده و مجدداً اصول قدیمه ستم فخره بگردد . باینجهرت ما تمهید شده ایم که بجهتوجه درخواست امتیاز های که برای طرف مقابل مضر باشد ننمائیم و در این قرار داد هیچ چیزی که باعث هجوم به ملت ایران باشد وجود ندارد . مشارالیه گفتار مرا قبول کرد ولی اظهار داشت که بهتر است در قرارداد جمله ای گنجانیده شود که اگر بخارجیها امتیازاتی

بعد بدون ترس از مداخلات دیگران کاملاً باصلاح و ترقی خود به پردازد . مشارالیه با توجه به بیانات من گوش داد و تمهید شد که بیانات مرا تکرار کند ولی اضافه نمود که مجلس منظور است مورد شور واقع شود

من اظهار داشتم مطابق آنچه که شنیده ام بهوریت از طرف سفارت هر دو دولت ابلاغیه محرمانه ای تسلیم دولت ایران شده و مواد قرارداد در ضمن آن توضیح داده خواهد شد و خود متن قرارداد بمحض اینکه واصل شود به اطلاع وزیر امور خارجه ایران خواهد رسید و او هم بدون شك مشاوره ای با کمیته سری مجلس بعمل خواهد آورد . سپس اظهار داشتم که وظیفه قائمین افکار عمومی اینست که بمردم بفهمانند که تا متن قرارداد منتشر نشده نیایستی در اطراف آن فضاوت نمود و مخصوصاً موضوع اصلی و اساسی اینست که بهیچوجه نباید چیزی اظهار یا اجراء شود که آنرا هیچکس عهده را مشتمل نماید و منتج به نتایج وخیمی شود که مانع میل داریم از ایجاد آن جلوگیری نماییم

مشارالیه اظهار داشت که قائمین ملی کاملاً از خطر وائفه باشند ولی بسیار در تحت تأثیر بی اعتمادی نسبت پروسیه واقع شده و اساس آنها بانگلستان نیز شدیداً متزلزل شده است . من از وی سؤال کردم که آیا تصور می کنید از اینکه انگلستان توانسته است بطور رسمی طرف را وادار باعتراف استقلال و مصونیت ایران نماید در حق ایران ناخدمتی کرده است و آیا گمان دارید اگر انگلستان از ادامه مذاکرات با روسیه امتناع می ورزید و علناً احساسات عمومی را تحریک میکرد و باین طریق پناه بدست دولت روس میداد که بزور سر نیزه مداخلاتی بنماید بحملت ایران خدمتی

اینجایک رویه مخالفت آمیزی با دولت
اعلی حضرت پادشاهی بواسطه انعقاد قرار
دادن باروسیه نمود، اذن، جولیا مقالاتی
را که در چندین جیل المین منطبقه
قرآن درج و توسط مستر اسمارت ترجمه
شده ارسال میدارم (۱) در جراید دیگر
نیز مقالاتی نظیر این دیده میشود، ملاحظه
میکویند که اشارات خیلی کمی بر روسیه
شده و مقالات تقریباً بکلی مخالف با
انگلیس میباشد، ذکر این نکته که
اصفهان و کرمانشاه در داخل خط روسیه
واقع شده دلیل القات خارجیها است
از طرف هیچیک از اعضاء ایندوسفارتخواه
ذکری از این دو ماده نشده است، چنانکه
تذکره دادم سعد الدوله رابطه نزدیک
با جیل المین دارد و احساسات او خیلی
متمایل بر روسیه میباشد، البته حزب درباری
هرچه در قوه دارد میکوشد که افکار
عمومی را بر ضد انگلستان تحریک
نماید و باین وسیله بتمایلات حزب عام،
نسبت بانگلیس خاتمه دهد و بالنتیجه
انگلیس را از رفهای قدیم خود متنفر
نماید.

موضوع چیز مشکلی نیست - ظاهراً
بهیچوجه ممکن نیست افکار عمومی را
متوجه این نکته کرد و بانها قبولانید که
روسیه نقشه خود را راجع به ایران و
آزادی جدید آن ممکن است تغییر دهد
این موضوع که حکومت لیبرال دولت
آزادخواه انگلستان درباره ایران باروسیه
قراردادی منعقد نموده دلیل بر این است
که انگلستان برخلاف تمام تعهدات سابق
خود و با وجود حس دلسوزی یک ملت
آزاد نسبت بملتی که برای حصول آزادی
میکوشد نظر ببعصی منافع مادی معامله
مخربیه نموده و ایران را در تحت نظارت
روسیه واگذار نموده است

نتیجه این قرارداد چنانکه بارها
متذکر شده ام اینست که احساسات تند و
مخالفت آمیزی نسبت بانگلستان و افراد

اعطاشود این دودولت درخواست امتیازی
که بحال هم مضر باشد نخواهند نمود،
مفسر مشارالیه اظهار داشت گرچه
ضمانتی از طرف انگلستان و روسیه خیلی
ذیقیمت است ولی اگر از دول دیگر هم
دعوت الحاق آنها بشود این ضمانت ذیقیمت تر
خواهد بود، منظور ملت ایران و رفقای
من اینست که این اصول نه تنها از
طرف این دول دولت بلکه از طرف
تمام دول معظمه اروپا برسمیت شناخته
شود و امید وارم از طرف دولت
انگلیس اشکالی در راه تولید این
پروژه پیدا نخواهد شد

من در ضمن تلگراف ۲۵۲ مورخه
۱۰ ماه جاری خود پیشنهاد مزبور را که
از منابع مختلفه باطلاع من رسیده است
بشما اطلاع داده ام (۱)

علت اساسی ارائه پیشنهاد فوق از
طرف مشارالیه اینست که ملت ایران عموماً
بغیر حاصل کرده اند که یک قرار داد
مرضی الطرفین بین انگلیس و روس که
دارای جنبه عدم مداخله از طرف هر یک
از آنها است میتواند باسانی مبدل به یک
قرارداد مداخله مشترکی از طرف هر دو
آنها بشود ولی اگر درخواست الحاق
دول دیگر نیز بشود این دعوت دلیل
این خواهد بود که منظور جمله راجع به
استقلال و مصونیت ایران نه اعطال دیگران
نیست بلکه منظور قطعی از آن این است
که این اصول اساسی در قانون عمومی
بین المللی ضمیمه شود

سر سسبل اسم ریتر ریس
سر سس اسپرینگر ریس به سر ادوارد گری
وزارت خارجه ۳۱۲۳۷۱

نمره (۳۰۳)

کلیک ارسال ۱۳ سپتامبر ۱۹۰۷

وصول ۳۰ سپتامبر ۱۹۰۷

آقا :

افتخار آرزو دارم که جراید محلی

(۱) درج نشده است

آقا :

بارون مو تونو وزیر مختار ژاپون پس از مراجعت
از مسافرت خود امر و زبایدن من آمد. مشارالیه
چند هفته در پاریس و چند روز در پال پس برده است
مشارالیه اظهار داشت که در پاریس مشاهده می‌کند
تمایل در بعضی محافل مالی برای ایجاد موافقت
دوستانه با آلمان و وجود اضطرار و نگرانی
مابین اولیاء مالی که چندین مایل به پیروی این
روبه نمیباشند بی اندازه مرا به خود مشغول داشته
است. دسته اولی که طرفدار موافقت با
آلمان میباشند غالباً از اعضاء خانواده
های یودی تشکیل شده در صورتی که
دسته دوم که طرفدار این موضوع نیستند
می‌نرسند مبادا بواسطه این موافقت دولت
آلمان استفاده های زیادی بنماید. در
عین حال باید در نظر داشت که قسمت مهمی
از توده مملکت فرانسه مایل به پیشرفت
در این طریقه نبوده و میل ندارند اسرار
آلمان را در بورس پاریس رواج بدهند
و این مسئله نشان داد که عقیده ایجاد
موافقت با آلمان حتی در دنیا مالی
هم چندان پیشرفت نکرده است. من
تصور می‌کنم که در محافل مالی آلمان
نیز قضیاتی بطرف همین منظور در نظر
گرفته شده و بحرور زمان بر فعالیت این
نضت افزوده میشود. در حال اطلاع
یافته ام که روسیه در چند موضوع با
آلمان و اطریش هجارتان دست
به هم داده اند و مابین این سه دولت
قراردادی وجود دارد که بموجب آن
باوست با پیشنیادات بریجانیایا مخالفت
نمایند. این قضیه مرا (بارون مو تونو)
وا داشته است که از خود سؤال کنم که
آیا سیاست روسیه در آینده عبارت از
اجداد روابط و داد آ میر با دولت مذکور
در فوق نخواهد بود و آیا ممکن نیست
که ما مجبور بمشاهده تکامل موافقت بین
یک قاره بوده و مشاهده کنیم که فرانسه
نیز رفته رفته مجذوب این تکامل شده

انگلیسی در میان توده تولید گردد. و این
احساسات تند نسبت بانگلیستان خرابی
شدیدتر از احساسات مخالفت آمیز
آنجا نسبت بروسیه میباشد زیرا معتقدند
که روسیه هیچوقت سیاست خود را
تغییر نداده و هیچوقت در عین ظاهر
بطرفداری جدی استقلال و دوستی
صمیمی با ایران برخلاف گفته‌های خود
رفتار نکرده است

من امیدوارم که پس از ختم غائله
نظریه ای مخالف نظریه فوق در میان
مردم مقبول افتد ولی در جیان همچنان
عملی مردم هیچ شك و تردیدی نیست و
هیچ بدون تردید مسئولیت هر اقدامی از
طرف روسیه بر علیه ایران با بطرفداری
شاه بر علیه سزب ملی متوجه انگلیس خواهد
بود و از آنجائی که انگلیستان خیلی کمتر
از روسیه مورد ترس و وحشت است
بمحتمل نفور و غضب ورنجش عمومی ایران بطرف
انگلیستان که بیشتر امنیت در آن ملحوظ است
تمرکز نماید

سر سیسیل اسمر دنک راس

ملاحظات

میبایست روش پخته شد. باید
که ایران از آنجائیکه دیگر نمیتواند
روسیه را بصد انگلیس و آدارد و خود
از میان منافع شود در اذیت خواهد
بود ولی از تمرکز غضب و روش
عمومی بر طرف انگلیستان نباید وحشت
کرد.

تمام اینها قبل از انتشار متن قرارداد
نوشته شده است. ما اطلاع حاصل کرده‌ام
که قرار داد در آنجا حسن تلقی شده
است.

س.ا. فیکلسن به سراد و اردگری
وزارت خارجه ۳۲۷۲۴۷۱

نمره (۳۵۱) محرمانه

سن بطرز بودک ارسال ۲۱ اکتبر ۱۹۰۷

وصول ۲۸ اکتبر ۱۹۰۷

و بریطانیای کبیر از حرکت در آن محروم گردیده است .

من بیارون (موتونو) جواب داده که بعقیده من که مسیو ایسوالسکی در انعقاد هر گونه تعهدی با آلمان خیلی محتاط است و بطوریکه من فهمیده ام مایل به این موضوع هم نیست . با وجود این من پیش بینی میکنم که ممکن است در آینده سیاست خارجی روسیه ، تا آنجا که مربوط به اروپا است مأخوذ از برلن باشند . بنظر من حقیقت مسلم مانع از این است که مسیو ایسوالسکی در حال حاضر خود را کاملاً به برلن و ورین بینداند . در وجه اول قرارداد فرانسه است که با وجود اینکه برای بعضی محافل متفقد ناخوش آیند و ناهموار و شاید مورد تنقیر است بازبایستی ادامه یابد و مانع دوم اینست که مطبوعات روسیه بطور عموم مخالف هم آهنگی بین روس و آلمان یا اطریس میباشد و چراید نیز تأثیر فوق العاده ای در شخص مسیو ایسوالسکی دارند . شما از انتقاد سخت مطبوعات اطلاع دارند و نیز این موضوع تنفیذ دارد که موضوع موافقت با آلمان در دربار و دوائر عالییه و شاید در بعضی محافل نشونی طرفداران متعهدی دارد . اطلاع از اینکه مسیو ایسوالسکی با چه نقطه نظر از این مسافرت مراجعت بمنامد خیلی باعث لذت خواهد بود زیرا مشار الیه شخصاً با بسیاری از اولیاء امور و سیاستمداران اروپا مذاکراتی نموده است .

آنچه را که من حس میکنم این است که ما باید نظر تمایل آهنگته با احتیاط ولی جدی برای ایجاد روابط حسنه با برلن و میل به سروی از دستورات آن پای تخت باشیم . من حس می کنم که مسیو ایسوالسکی عنقرب حس خواهد کرد که راجع بعضی چیزها مرهون بران میباشد و پس از انعقاد قرارداد با بریطانیای کبیر

که بقول خود او مطبوع طبع آلمان نیست خود را مجبور می بیند که از بعضی لحاظ این موضوع را ترمیم نماید و در عین اینکه کاملاً رعایت قرارداد فرانسه را نموده و تمهات با بریطانیای کبیر را بموقع اجرا میگذارد بایک سلسله اقداماتی که مستقیماً در دایره قراردادهای مذکور قرار ندارد وسائل جلب رضایت آلمان را فراهم مینماید این کار وزارت و زبردستی زیادی مینماید و بعقیده من مسیو ایسوالسکی یکی از اشخاص ماهر و زبردستی است که نظرش کمتر یافت میشود .

بیارون (موتونو) از من سؤال کرد که آیا این قضایا بالاخره منجر به چیز هایی نخواهد شد که من در قسمت های اولیه این قرارداد پیش بینی کرده ام . ممکن است بریطانیای کبیر بعد ها خود را متصل دور افتاد بیند و آن موضوع هم بعقیده من یکی از منطوره های اساسی بوده است که آلمان قبلاً از داخل درک نمیکش با سیادت بحری انگلیس آفرات تزیب می نموده است زیرا ناموفقی که سیادت بحری با بریطانی است آلمان نموده و آند بیهدف میباشد آهال جهانگیر خوشبرسد من اذعان نمودم که این پیش آمد کاملاً محتمل الودع است و در آینده

نزدیک یا دوری اگر بریطانیای کبیر بخواهد در آینده برای به شرف اقتصاد و حصول سیادت بحری با آلمان داخل گسکش شود همچنانکه سابقاً لهستان و اسپانیا و فرانسه بود مجبور است فقط و فقط بمنابع اروت خود تکیه کند . با وجود این تا آنجا که مربوط به قضایای فوری و باریک است من کاملاً پیش بینی می کنم که آلمان و اطریس - محارستان نفوذ فوق العاده ای در سیاست اروپا و روسیه اعمال خواهند نمود و مسیو ایسوالسکی در اینجا مراقبت خواهد کرد که وسیله تعرض و شکایت بدست فرانسه نیفتد و

امکان مجزایماندن ما از اروپا در حال حاضر موضوع کهنه است تا پنجسال قبل موقعیت ما تا مدتی طوری بود که بکلی تنها بودیم و با وجود این در سخت ترین اوقات برای ما و در زمان جنگ با طوایف بودر معلوم شد که تشکیل اتحادیه بر ضد ما امکان پذیر نیست. امیدوارم که تکامل سیاست خارجی روسیه در آئینده نزدیکی در شرق نزدیک که اشتراك مساعی بین روسیه و آلمان در آئینجا آسان نخواهد بود جلوه گر خواهد شد.

روسیه محتاج راحتی و بهبودی است و باین جهت برای آن لازم است که هر اندازه ممکن شود با هر کس دارای روابط حسنه باشد - بوسیله انعقاد يك معاهده با فرانسه از طرف آن دولت آن دولت اطمینان حاصل نموده و میخواید با يك سیاست سهل از طرف آلمان هم مطمئن شود

صحیح است که ما چند سال قبل از خطر تنهائی هستیم ولی چند سال بعد اگر بر اساس حکام بحریه آلمان افزوده شود و ما مجبور شویم قوای خود را به عرض امتحان در آوریم شاید دیگر نتوانیم این کار را بکنیم -

استحکام موقعیت آلمان مربوط به این است که میتواند همسایگان خود را تهدید و دست راچه کند هر قدر هم آنها متمایل بموافقت با ما باشند

نمبره ۵۳۲

سررس - اسپرینگ ر ایس به سرادوار دگری
۱۳ سپتامبر ۱۹۰۷

خصوصی

سرادوار عزیزم

من از اینکه موضوع امضاء صورت گرفته شمارا تبریک میگویم و امیدوارم شما از این فراغت بعد از ترجمت سرور

تا آنجا که به بریطانیای کبیر مربوط است موضوع تصفیه قضایای آسیای وسطی مختل نمیشود. راجع بایران باید مراقبت هایی از طرف ما بشود زیرا در این نقطه است که نفوذ آلمان در سیاست روسیه ممکن است بطرز نامطبوعی جلوه گر شود.

من حس می کنم که بواسطه اطلاع دادن موضوع صحیحی را از طرف وزیر مختار ژاپون که بیشتر دارای جنبه حکمت و فلسفه بود و می ترسم در ضمن آن تا دانسته عقاید خصوصی خود را شرح داده باشم باید از شما معذرت خواسته و اظهار تأسف کنم. ولی راجع باحور اروپا تصور می کنم که در آئینده نزدیکی باید ناظر تکامل سیاست روسیه باشیم و باین جهت من بخود جرأت داده و با عرض داشتن اهمیت این موقعیت از این نقطه نظر مصدع شما شده ام.

ا. نیکاسن

ملاحظات

اینجا يك مراسم بسیار خوش مزه ای است. خوش مزگی آن بیشتر بواسطه اینست که یارون موتونو هیچوقت باتدای ورود به سن پترزبورگ راجع بمسائل مهم سیاسی اظهار عقیده نموده است بنظر او ما باید خود را حاضر بمقابله با يك اتحادیه بین يك قاره بر علیه بریطانیا و بالاخره حاضر برای جنگ با آلمان نمائیم

ح . ن .

۲۸ اکتبر ۱۹۰۷

ر - پ - م -

امکان متفرد بودن بریطانیای کبیر در مقابل اتحادیه اروپا بنظر یارون موتونو يك فکر تازه است - ظاهراً معاهده با فرانسه قرارداد با روسیه و معاهده با دولت خودش در او مؤثر نشده است

ل - م -

میباشید - مشکلات شما دیگر خاتمه یافته ولی میخواهم جسارت کرده و بگویم اشکالات در اینجا ممکن است شروع شود - پس از حصول تجارب لازم در موضوع مراکش لازم نیست علت این اشکالات را توضیح دهم ایران حالت اضطراب و آشفتگی شدیدی از خود بروز میدهد که ممکن است رفته رفته شدید تر و وحشت آورتر گردد - این آشفتگی برای انگلیسیهاست که در اینجا هستند یا در اینجا دارای منافع میباشند وحشت آور است - نکته دیگری را که باید مراعات نمود همانها موضوع تأثیر این قرار داد است در آراء عمومی و سلسله من اینچای افغانستان البته شما خود را برای این نکته مریا و حاضر کرده اید -

هارتویک با احساسات من شریک است - مشارالیه میگوید خیلی مشکل است بدولت متبوعه خودم بقبولانید که ایران تغییر کرده است - علی الظاهر عقیده آنرا این است که اوضاع قدیمه هنوز ادامه دارد و به اطمینان تمام میتوان افکار و آراء عمومی را رعایت نکرد زیرا ایشالی ایران مردمان جدی و پیاپی شده طفلی که جعبه کبریتی در دست دارد بکنر آدم جدی نیست ولی میتواند وجودی خطرناک باشد این خطر بسته بوجود خود طفل نیست بلکه منوط به جعبه کبریت میباشد - در این مورد کبریتها محترق میشوند

من نمیخواهم اظهار وحشت کرده باشم ولی امکان ندارد جریان اوضاع را از نظر دور کرد عدم انتظام دولتی و نقایق بین شاه و ملت - عقیده مردم در اینکه روسیه مخفیانه طرفدار شاه است و اینکه شاه مصمم است که بی انتظامی را در مملکت رایج نماید تا بتواند مداخلات منظوره را بنماید و عقیده ملت بر این است که دودوات اروپائی محرمانه از کیفیت این نقشه اطلاع دارند

و ترتیباتی فراهم کرده اند که از اجراء آن منتفع شوند همه اینها قابل دقت و ملاحظه است

اگر ما اقدامات لازمه را برای حفظ منافع و اتباع خود در اینجا ننمائیم نخواهیم دانست که هر لحظه در اینجا چه پیش می آید و اگر هم بخواهیم اقداماتی بنمائیم مهم خواهیم شد که وسایل الحاق و تقسیم خاک ایران را با دولت روسیه فراهم می آوریم - اوضاع ما خیلی از روسیهها بدتر است بعلم اینکه ما بقدر آنجا جیون فیدتیم و بعلم اینکه مردم باین نظر بما مینگرند که ملت ایران را فریب داده ایم - تمام تأمین هایی که از طرف انگلیس و روس داده میشود بنظر مردم پرده ایست برای اغفال آنها و متأسفانه این موضوع حقیقت دارد که لریجه دولت روسیه تعهدات لازمه را نموده و توضیحات لازمه را داده است ولی کسانی که بروسیه اعتماد دارند و زیاده در صفارت روسیه رفت و آمد می نمایند علناً با اوضاع جدیدی که تا این اندازه باعث تهاخر ایرانیان است و ملت آنرا علاج دردهای خود میدانند خصومت میورزند و ما راهم برای انتفاع شخصی و ملاحظیات دیگر با آنها همدست میدانند (۱)

س-۱ - اسپرینک رایس
نمره ۵۳۳

سر ادوارد گری به سرس اسپرینک رایس
وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۷۲
تلگراف نمره (۱۱۷)

وزارت خارجه ۱۴ سپتامبر ۱۹۰۷
(قرارداد راجع با ایران) ارسال ۲ بعد از ظهر
تلگراف شما نمره ۲۵۲ (۲)
ما باین طریق و رویه که بدول دیگر

(۱) بقیه این مراسله راجع به امور شخصی و نظریات خصیصی است
(۲) مراسله نمره ۵۲۸

مخصوصاً بالمان دست آویزی برای مداخلات در امور ایران می‌دهد مایل نیستیم شما باید این فکر را تضعیف نمائید و اگر این فکر پیشرفت نمود شما باید بگوئید که يك قرار داد رسمی بین دو دولت که بواسطه موقعیت جغرافیائی علاوه زیاد در ایران دارند باید وسیع و کامل باشد و ما چنین پیشنهادی را از طرف دولت ایران باعث تأمین اعتماد خود میدانیم دولت روسیه متعهد شده است که وزیر مختار دولت روس را مأمور کند که با نظریه شما موافقت کند

نمره ۵۳۶

سر ۱. نیکاسین به سراد و اردگری

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۷۲

(نمره ۴۶۶)

سن بطرز بوردك ارسال ۱۳ سپتامبر ۱۹۰۷
وصول ۳۰ سپتامبر ۱۹۰۷

آقا :

من دیروز بدیدن مسیو گوباستوف رفته و بوی تذکر دادم که به سر.س. امپرینک رایش اطلاع رسیده است که اگر از دول دیگر دعوتی بعمل آید که استقلال و مصونیت ایرانرا بر سهیت بشناسند قرارداد منعقد بین دولتین بریطانیای کبیر و روسیه برای ملت ایران بهتر قابل قبول تواند بود و نیز موضوع جوابی که شما در نظر گرفته اید که به پیشنهاد فوق داده شود بوی اطلاع دادم و هنگام خروج یادداشتی بوی تقدیم داشتم که سواد آنرا جوفا ارسال حضور مینمایم

مسیو گوباستوف جواب داد که در این موضوع چیزی از مسیو دوهارتوبک نشنیده است و سپس سؤال کرد که من چه اقداماتی باید مینمایم. جواب دادم شاید بهتر باشد که لطفاً به مسیو دوهارتوبک موضوع یادداشت را اطلاع دهید و بوی

دستور دهید که بانظر سر.س. امپرینک رایش موافقت نماید. مشار الیه جواب داد که این کار را انجام خواهیم داد. سپس به مسیو گوباستوف تذکر دادم بهتر است هر گونه تمایلی را از طرف دولت ایران بالحقاق دول دیگر در این قرارداد عقیم گذاشت و بنظر من مجاهده دولت ایران در الزام ما به تحکیم تعهد خود در قبول مصونیت و استقلال ایران بوسیله الحاق دول دیگر هم از ذریقه اقدام دور است و هم لزوم ندارد. ا. نیکاسین

ضمیمه نمره ۵۳۶

سر ۱. نیکاسین به سر.س. گوباستوف
سفیر انگلیس در طهران حق دارد

تصور کند که هرگاه دولتین موافقت نمایند با ایران همراه شده و از سایر دول تقاضا کنند استقلال و تمامیت آنرا بشناسند قرارداد راجع بامران بیشتر مورد قبول دولت ایران واقع خواهد شد زیرا چنین اقدامی را حمل بر حسن نیت نموده و دال بر تمایل دولتین برای شناخته شدن و تمامیت ایران از طرف عموم (نه این که بسته به اراده و نظر دولتین باشد) خواهند شمرد.

دولت پادشاهی بریطانیا در نظر دارد به سفیر انگلیس اطلاع دهد که نظریه فوق را تأیید ننماید زیرا معتقد است که چنین اقدامی وسیله بدست سایر دول خواهد داد که در امور ایران مداخله نمایند. هرگاه به سفیر در این باب مراجعه شود باید جواب دهد قراردادی که رسماً بین دو مملکتی که نظریه فوقیهت جغرافیایستان عالییه میم در ایران دارند منعقد شده ضمن کافی برای حفظ تمامیت ایران است و هرگاه دولت ایران در اینباب اقدامی کند در نظر دولت بریطانیا چنین اقدامی از طرف دولت ایران مستحق حسن عنفده اورا مبرساند.

۵۳۶

سر-۱- نیکلسن به سران وارد گری

وزارت خارجه ۳۲۵۳۷۱

سن بطرز بورك ۱۶ سپتامبر ۱۹۰۷

تلگراف شماره (۱۲۹)

قرارداد انگلیس و روس

ارسال ۸ و ۱۲ دقیقه بعد از ظهر

وصول ۱۰ و ۳ دقیقه بعد از ظهر

مابینش زاده می کنیم که متن های مصوبه

را در روز ۲۳ ماه جاری مبادله نمایم

و دولت روسیه پیشنهاد می نماید که در

۲۴ ماه جاری موضوع با اطلاع دول کبیره

رسیده و در ۲۶ منتشر شود -

و تبرامور خارجه درخواست میکند

که سفیر بریطانیا در واشنگتن يك نسخه

از قرارداد را به سفیر روسیه و واشنگتن

برای تسلیم بدولت امریکا بدهد زیرا نسخه

قرار داد در نزد سفیر روس نیست و

ارسال يك نسخه هم برای وی وقت زیاد

لازم دارد ، مستعدی است اطلاع دهید

که آیا با اقدامات فوق دره واقع مذکور

موافقت مینمائید یا خیر . (۱)

من درخواست کرده ام که به تهران

دستور داده شود که در ۲۴ سپتامبر متن

قرار داد را اطلاع دهد و بوئیر امور

خارجه اطلاع دهد که ماده مخفی در آن

وجود ندارد .

(۱) اقداماتی که از طرف دولت بریطانیا

اتخاذ شد از این قرار بود که چند نسخه از

از قرارداد توسط پست هواستگن ارسال

شود و دستور داده شود که در ۲۴ ماه

باهرجه زودتر بعد از آن روز تسلیم شود

نسخه مزبور در ۲۴ واصل شد يك نسخه

تسلیم سفیر امریکا در لندن گردید . در

همان روز يك نسخه هم تسلیم بارون

کومورا شد و توسط پست به روم ،

وین و مادرید ارسال گردید . قبل از این

روز فسخی برای سفیر بریطانیا در پاریس

و برلن ارسال شده بود که در ۲۴ ماه

تسلیم گردد .

متمنی است بدولت بریطانیا اطلاع

دهد که آیا دولت پادشاهی انگلستان حاضر

است دستورات مشابهی به نمایند خود بدهد .

سن بطرز بورك مورخه ۳۱ اوت

۳ سپتامبر ۱۹۰۷

۵۳۵

کریک ادوارد به سران نیکلسن

خصوصی

توئیجان لاج آددی ، استراکسین ن.پ .

نیکلسن عزیزم ۱۷ سپتامبر ۱۹۰۷

از وصول مراسله شما مورخه ۱۱

ماه جاری که الساعة بدستم رسید کمال

امتان دارم

من خیلی خوشحالم که سر . س .

هاردینگ پیام مرا بشما رسانیده است ،

از اینکه دیگر مذاکرات مشکل و مبهم

بادولت روسیه با موفقیت خاتمه یافته است

هیچکس بقدر من از روی صمیمیت شما

را تبریک نمیگوید ، قرارداد انگلیس

و روس بمنزله يك فتح دیپلوماسی ،

بزرگی برای بریطانیا میباشد و روشی

را که شما برای اجراء و انجام این کار

مهم اتخاذ کرده اید شمارا مستحق هر

گونه تحسین از طرف دولت متبوعه و

وطن شما مینماید

من از جریان مذاکرات خود با مسیو

ابوالسکی در ماریناباد در پنجم ماه جاری

و از اینکه فرصت تجدید عزمی باوی نمودم

خیلی خوشوقت و مسرورم بدون تردید

مشار الیه آدم مقتدر است و تصور میکنم

امین و صریح اللهجه هم باشد ، ایشان شما

را خیلی تحسین کردند و از روزه که در

جریان مذاکرات باوی اتخاذ نموده اید

خیلی توصیف نمودند و در عین حال

خوشحال بودند که بکنفر سفیر توانا از

طرف بریطانیا بدربار سن بطرز بورك

اعزام شده -

امیدوارم که پس از زحمات اکنون

فارغ الیان مینائید

دوستدار شما ادوارد .

(نمبر ۳۸۸) خصوصی

سن پترزبورگ از سال ۲۳ سپتامبر ۱۹۰۷
وصول ۳۰ سپتامبر ۱۹۰۷

مشیر الملک وزیر مختار ایران

آقا .

در اینجا امروز بعد از ظهر قبل از عزیمت بطهران دیدن من آمد ، در کابینه فعلی ایران اورا برای وزارت عدلیه نامزد کرده اند ولی بواسطه فوت پدر و گرفتاری های شخصیش معلوم نیست که این پست را قبول کند یا خیر و راجح بدوام زیاده کابینه نیز مشکوک بود .

از مشیر الملک سؤال کردم جریان امور و قضایا در ایران چگونه است و مشارالیه جواب داد مشکل مهم و فوری فقدان پول است و در نظر او هیچ معلوم نیست که این مملکت بدون تحصیل پول چگونه میتواند از بحران فعلی نجات یابد . من تذکر دادم که آنجا که من میتوانم بفهمم پول در ایران خیلی کم و یا هیچ پیدا نمیشود و مسلماً مجلس نیز مخالف با هرگونه استقراضی از خارج میباشد و با وجود این قضایا پیدا کردن طریقه ای برای رهایی از این شدت خیلی مشکل است . مشیر الملک جواب داد که حقیقت امر آنست که مجلس و ملت شدیداً مخالف با هرگونه استقراض و با استمداد مالی از خارج میباشد زیرا استقراض از خارج فقط در تحت شرایط سخت و طاقت فرسا امکان پذیر میباشد و هیچ وثیقه ای در دست نیست که مبالغ مقروضه بمصارف صحیحه و لازمه خواهد رسید . جواب دادم که انرا اخبار را کاملاً ملتفت میباشدم ولی تصور می کردم که مجلس میتواند وسائلی بدست آورد که شخصاً ناظر صرف این پول بوده و آنرا کنترل نماید .

اگر جنابعالی شما مینگوئید احتیاج فوری به پول دارید و بدون پول اوضاع مملکت از بد بدتر میشود تصور میکنم

۵۳۷

سر ادوارد گری به سر ا . فیکلسن
خصوصیوزارت خارجه ۱۸ سپتامبر ۱۹۰۷
نیکلسن عزیزم

من نسخه مراسله ای را پیشما ارسال میدارم که از قرائت آن لذت خواهید برد نمیتوانم بگویم تمام ماها که از جریان مذاکرات با روسیه اطلاع داریم از طریقه ای که شما برای انجام آن اتخاذ نموده اید چقدر خوشحال و مسرورم بطور قطع و یقین میتوانم بگویم از موقعیکه من بمده دار اور وزارت خارجه شده ام تا کنون هر کاری که شما مامور انجام آن شده اید با کمال موفقیت انجام یافته است آرزو مندم که امثال شما زیاد بشود و همه بتوانند در هر جا که کاری را اشغال مینمایند با موفقیت از عهده انجام آن برآیند و مشکلات را مرتفع سازند

بر ما لازم است که هنگام سروکار پیدا کردن با اعمان محلی روس همیشه روح قرارداد را در نظر آنها بیاوریم

دیروز کامون بمن اظهار داشت که این قرارداد برای شما بسیار مفید است و چون بوی کفتم که از طرف بعضی ممکن است انتقاداتی در اطراف آن شود جواب داد کسانی که انتقاد میکنند نمیدانند چه میکنند . شما قسمت بزرگی از نواحی ساحلی ایران را تصرف کرده اید موقعیت خود را در خلیج مستحکم نموده اید و حق سرپرستی خود را در افغانستان رسمیت داده اید قسمت داخلی اراضی ایران که قسمت زیادی از آن به تصرف روس در آمده کوهستانی و بیابان است . و بعد خیابان از این صحبتها نهود دوست صمیمی شما ادوارد گری

۵۳۸

سر ا . فیکلسن به سر ادوارد گری
وزارت خارجه ۳۱۲۳۷۹

نخواهیم کرد و تا موقعیکه منافع بریطانیه مستقیمه مورد تهدید واقع نشود سیاست ماسیات بیطرفی و پرهیز از دخالت خواهد بود -

سپس اشارتیه سؤال کرد آیا ممکن است موضوع قرارداد با روسیه را محرمانه بمان بگوئید . بوی جواب دادم که خلاصه قرارداد بدولت متبوعه شما ابلاغ شده است و تصور میکنم در عرض دو روز متن قرارداد تسلیم وزیر امور خارجه ایران خواهد شد و باینجهت مانعی برای شرح خلاصه قرارداد نمیبینم ، سپس شروع بتوضیحات نمودم و گفتم بطوریکه می بینید این قرارداد بسیار مطبوع ایران خواهد بود و انتشاراتی که در اطراف تصمیم روسیه و بریطانیای کبیر مبنی بر تقسیم ایران بموجب قرارداد مزبور میدهند یکای بی اصل و اساس است . این دو دولت فقط متعهد شده اند که در بعضی نواحی موجبات خسران همدیگر را فراهم نیاورند و حقوق و امتیازات دولت ایران بهبجوجه در تحت تا بر این قرارداد واقع نشد و متزلزل نکرده بلکه برسمیت شناخته شده است . صحبت از « مناطق نفوذ » صحیح نیست زیرا با استعمال این اصطلاح ممکن است حین و انمود شود که دو اتین میخراهند آزادی نهایت دولت ایران را در بعضی نواحی محدود نموده و خودسان در آنجاها باعمال نفوذ پردازند در صورتیکه با انعماد این قرارداد چنین تصمیمی در نظر نبود و نتیجتاً چیزی که هست اینست که دو دولت مزبور شده اند که در بعضی نواحی مخصوص در خواست تحصیل امتیازات و فرصت هایی از دولت ایران نمانند تا با بنطریق منافع آنها باهم تصادم ننمایند و دیگر رقابتی مابین روسیه و بریطانیای کبیر باقی نماند البته دولت ایران نمیتواند امرادی باین اقدام بنماید بلکه باید از این که دولتین مزبور حدودی برای خود معین کرده و بالاتر

استقراضی بحد اعتدال حلال مشکلات باشد این مشکل تا آنجاییکه بما مربوط است وجود دارد و مشارالیه خوب ملتفت بود که مانعی توانیم پولی بدهیم مگر این که بر ما مسلم شود که این پولها بمصارف لازمه خواهد رسید و بالاتر از همه بطور قطع ما از هر گونه کمک مالی خود داری میکنیم مگر اینکه دولت و مجلس خواستار آن شود . من آزادانه بوی گفتم که آخرین و منتهای چیزی که دولت من میل دارد اینست که پولهای را که می پردازد بنوعی بمصرف برسد که ولو غیر مستقیم هم که شده باعث اعاده اوضاع سابق و رجعت بترتیبات قدیم و الفاء حقوقی که مجلس تحصیل کرده است باشد ولی ما بهبجوجه مایل با اقدامی نیستیم که باعث بهمزورن یک نهضت بشروع عمومی بطرف رژیم مشروطیت و آزادی باشد ما هیچ تصمیم نداریم که در اوضاع داخلی آن مملکت دخالت نماییم ولی من تصور میکنم که اگر مجلس توسط دولت درخواست مساعدت مالی از روسیه و بریطانیای کبیر بنماید میتوان راهی برای بر آوردن تقاضای آنها پیدا کرد . اگر بیک بهره استقراض ضروری و لازم باشد نظر من ایران باید روسیه و بریطانیای کبیر را بدول دیگر ترجیح داده و از آنها استمداد نماید و اگر چه با وجود اوضاع حاضره شرایط این استقراض چندان سهل و آسان نیست ولی تصور میکنم سخت و کمر شکن هم نباشد . در هر صورت اینها مسائلی است که خود ایران باید تصمیمی راجع بانها بگیرد مشارالیه ملت بود که بیانات من مبنی بر صوابدید و مسورت است . منیر الملک جواب داد که من کلام با اطارات شما موافقم و اطمینان دارم که بریطانیای کبیر هیچگاه اندامی که مخالف تمایلات عمومی باشد نخواهد نمود و تذکرات شما را نیز همیشه در نظر خواهیم داشت من تذکر دادم که ما از هیچیک طرفین که در ایران مشغول کشمکش هستند طرفداری

و اگر در عرض آن مدت ایران
تواند در تحت آبی هر دو حالت خود
داشگر چه دولت مرفقی و مستقر داخل
کرده و اساسی قدرت خود را مستحکم
سازد بنظر من عملکتهما از دستمان
رفته است. من روسیه را خطرناکترین
همسایه خود میدانم و بواسطه این ترس
و وحشت نا حسن نظر قراردادی را که
بر پیمانهای کبیر با آن متعدد ساخته تلقی
میشم این زیرا بنظر من امید نیست که روسیه
در تعزیه سیاست ما اجرا جزویانه خود شرط
احتیاط را رعایت کند و این قرارداد نهی
بایران میدهد.

مشیر الملک (مشیر الدوله) در
یکی از او فیورسیتته (دای روسیه) تودت
شده و یکی از زیر کترین و با خودش
ترین اشخاص است. گرچه من اطلاع
دارم که ایرانیان در کتمان احساسات
حقیقی خود ما هر دو ملی هنگامیکه
مشارالیه بانهایت تاکید راجع به ترس
و وحشتیکه از ناحیه روسیه داشت
صحیحیت مینمود من احساس کردم که
از روی حقیقت و صمیمیت حرف میزند
من در هرست مراجعه باخلاق و خصایص
اعضاء کابینه ایران که سر س. اسیرینک
رئیس در ضمن مواصله نامه ۲۰۴ مورخه
دهم ماه جاری خود شرح و توضیح میدهند
مشاهده میکنم که چنین تصور می رود که
احساسات مشیر الملک «بیشتر متمایل به
روسیه میباشد ولی مطابق مذاکرات مختصری
که با وی بعمل آورده ام نمیتوانم با این
فضاوت موافقت نمایم.

من تنها جوابی که به مشیر الملک دادم
این بود که اطمینان دارم هیچوقت شکایت
ایران از روسیه مبنی بر علت صحیحی
نیخواهد بود بلکه ایران همیشه کوشش
خواهد نمود که با همسایگان مقتدر خود
دارای روابط حسنه ای باشد.

۱. نیکلسن

از همه مصونیت و استقلال ایرنا بر سمیت
شناخته اند راضی و خوشنود باشد.
مشیر الملک اظهار داشت که قرارداد
برای من کاملاً مقنع میباشد و خیلی
خوشوقتم از اینکه آنچه را که من Poltign -
de Bac-cule تصور میکنم یکی از بین برود
سپس بطور محرمانه گفت من کاملاً متقدم
که دولت روسیه روحاً و عملاً موافق قرارداد
همانطوری که بروی صفحه آورده است
اجراء خواهد نمود و برای اجراء این
منظور بهتر است در سفارت روسیه ترتیبات
جدیدی داده شود و سنیر جدیدی بجای
مسو دوهارتویک بایران اعزام شود زیرا
مشارالیه منسوب بدست زید ویف میباشد و
بنابراین با هر گونه نهضت آزاده خواهی
مخالف و بیوسنه در این فکر است که
همسایگان شرقی روسیه در حالت فوت و
انحطاط نگاهدارد و میدانم که مسو
دوهارتویک قلباً با ما مجلس ملی مخالف
و بواسطه مسو جاپوشال در روح نگاه
اعمال نفوذ بد و تاثیر آوری نموده
اعلیه حضرتش را او داشته است که بنمایندگان
ملت اعتنا و اعتمادی ننماید و بنظر من
مادامی که مسو دوهارتویک دارای سمت
نمایندگی روسیه است هیچ نباید امیدوار
بود که روسیه بتواند شهرت و اهمیتی در
میان مردم کسب نموده و اعتماد ملت را
بخود جلب نماید من شخصاً باور نمیکنم
که روسیه تغییر سیاست قدیمه سی خود
داده باشد و در عرض چند سال بیوت خواهد
رسید که در آسپای مرکزی مانند سابق
مشغول فعالیت است. فعلاً جنگ با ژاپون
و اشکالات داخلی روسیه را از عمل و اقدام
باز داشته ولی رفته رفته دارد از ضربات
اولی بیبودی حاصل میکند و تسلط خود
را نیز در امور داخلی مستحکم میسازد
در مدت پنج یا شش ده سال روسیه مانند
سابق دارای قدرت و نفوذ لازمه شده و
مانند سابق در اقدامات خود متهور و شجاع
خواهد شد.

ملاحظات

این صحبت سر . آ . نیکسن کاملا صحیح و بجا بوده و باید مورد تصویب واقع شود مذاکرات مشیرالملك راجع باصل موضوع بوده است .

ما نباید هیچ پولی ارض پدهیم جز بشرطی افتتیم تصویب مجلس امپدوارم که روسیه نیز همین طرفه را درپیش گیرد اگر مجلس اینقدر مقتدر باشد که بتواند در مصرف رسیدن پولهایی که ارض میکند نظارت نماید و از مایاروسیه استمداد مالی کند من بیمیل نیستم که برای داشتن حکومت مشروطه که تنها وسیله استحکام و اقتدار ایران است در پرداخت قروض شرکت کنیم ولی باید با وزارت هندوستان مطالعاتی در این اقدام بنمائیم . من تصور میکنم که اگر بنا باشد پولی قرض شود باید متجاوز از ۴۰۰۰۰۰ لیره که بدوا در نظر گرفته شد باشد تا اینکه مهید واقع شود .

۵۳۹

سر سی . اسپرینگ رایی به سر اشدو اردگری وزارت خارجه ۳۱۲۳۷۱ تهران ۲۵ ستمبر ۱۹۰۷ تگراف نمره (۲۷۰) رسال ۷ و ۴۰ دایفه صبح وصول ۱۲ ژان

وزیر مختار روس و من قسمت فارسی قرارداد با اطلاع دولت ایران رسانیده و بانها اطلاع داده ام که قرارداد با اطلاع دولت معظم خود رسید .

بظن وزیر مختار روسیه تسلیم دك مشروطه کتبی مبنی بر آنکه هیچ گونه مورد مخفی و سری در قرارداد وجود ندارد صاچه ترس آوری خواهد بود لذا این موضوع شفاهه ابلاغ شده است ارسال به هندوستان و من بطرز بود

ملاحظات

تصور میکنم اطلاع شفاهی راجع بعدم مواد سری و مخفی کفایت میکند ولی ایراد وزیر مختار روسیه به يك ابلاغیه کتبی ایراد خوش مزه است

ح . ن

ابلاغیه شفاهی بهتر بوده است و اشکان تسلیم هر گونه ابلاغیه ای نیست که (فقدان) را در آینده ممکن است حمل به وجود بکند مخفی نمود .

در اینصورت بدون شك روسها امیدوار به تکامل آتی قرار داد بطور غیر مستقیم بوده و در حال حاضر تا کیدی در کامل بودن آن نمینمایند

ا ک

سر . ف . لاسل به سر اردو اردگری وزارت خارجه ۳۲۵۳۷۹ (نمره ۴۲۰)

برلن ارسال اول اکتبر ۱۹۰۷ وصول ۲ اکتبر ۱۹۰۷

آقا .

در تعضب مراسله نمره ۴۲۴ مورخه ۲۷ ماه گذشته خود افتخار آنرا دارم که اطلاع دهم که انتشار قرارداد انگلیس و روس بطور کلی در مطبوعات آلمان با کمال خوشی تلقی شده است تمام جرائد دارای خلاصه ای از قرارداد بوده و اغلب آنها وقت و ستون های خود را وقف بحث در اطراف این موضوع نموده اند که آیا از دولتین انگلیس و روسیه کدام يك از این قرارداد بیشتر عایده میبرند . بطور عموم با کمال رضایت اعتراف مسود که منافع آلمان بجز آنچه در تحت تأثیر مواد قرارداد واقع نشده است : موضوع افغانستان تبیت مربوط بان نیست و روابط آن با ایران کاملاً تجارتي بوده و انعقاد قراردادی که مدعی بان مفتوح در آن مملکت است این روابط رو بشکامل میرود .

بین این دو دولت خواهد شد و در این موقع دول دیگر مخصوصاً آلمان باید از موقع استفاده کند. جریده فرانکفورتر زیتونگ از این نیز چلوتر رفته و میگوید پیدایش این مذاکرات مربوط بزمانی است که روابط انگلیس و آلمان تیره بوده است و این قرارداد مولود دیپلوماسی انگلیس است که خیلی دیر در دنیا تولد یافته است بهترین چیزی که آلمان میتواند بگوید این است که قرارداد جزو بک مدرک زائدی است و رابط انگلیس و آلمان روی بیپودی گذارده و آلمان امسال بهتر از سال گذشته میتواند از روی متانت باین قرارداد بنگرد ولی البته بشرط این که دولتین متعاهد محکم بمتن قرارداد مخصوصاً به آن قسمتی که راجع به ایران است بحسبند و اجازه بدهند که تجارت آلمان آ زادانه در آن مملکت جریان خود را طی کند. اگر ایران در این قرارداد واقعاً بمناطق تجارتی تقسیم شود آلمان در بدو امر چندان کاری نمیتواند بکند ولی این چنین بیس رفتی نمیتواند کمک به استقرار صلح عمومی که انگلیس مؤکداً آنرا محور سیاست خود میداند بنماید.

فرانک . ک . لاسل

نمره ۳۴۱

سر-ا- کوشن به سرادار گری
وزارت خارجه ۳۲۵۳۷۱

ون ارسال ۴ اکتبر ۱۹۰۷

نمره (۱۳۳) و دول ۷ اکتبر ۱۹۰۷

آقا :

در عصر روزی که مسیو ایسوالسکی به ون ورود نمود مطبوعات آلمان مملو از خبر مقدم ونبرنگ ورود او بود و کمتر جریده ای بافت میشد که از ورود او استقبال شایانی نموده و این مسافرت را بمنزله خاتمه اقدامات رؤساء امور و سیاسیون برای برقراری صلح نشانده (۱) از موقعی که مسیو ایسوالسکی به

جریده نیم رسمی شمال آلمان افکار را باین حقیقت جلب میکنند که گرچه قرار داد فقط توسط دو دولت متعاهد انگلیس و روس ، امضاء شده ولی اهمیت عمومی سیاسی آن را از روی این حقیقت میتوان سنجد که تمام عوامل تصادم بین انگلستان و روسیه در آ سیای مرکزی مرتفع خواهد شد ، این قرارداد باعث اعجاب آلمان نشده زیرا صدر اعظم دولت امپراطوری در ضمن قطق چهاردهم نوامبر گذشته خود بحدود و وسعت آن اشاره ای کرده است و نیز قرارداد مزبور بطوری که ابنگ منتشر شده ثابت میکند که شاهزاده بوئو حق داشت در آن موقع نظریات ملایمی راجع به آن اتخاذ نموده و راحت بماند

آلمان نظریات و مقاصد سیاسی در هیچیک از ممالک مربوطه ندارد و منافع اقتصادی آن در ایران نیز بهیچوجه مورد زیان واقع نمیشود بلکه برعکس مخصوصاً اعلام شده است که تجارت و صنعت سابرملل بهیچوجه حراب نمیشود. (۱) علی الظاهر دنبای تجارتی چندان در اینجا از انعقاد قرارداد رضایت ندارد . بعضی از این جرابد از این که قرارداد بدون شرکت آلمان توسط این دو دولت که ممکن است اختلافات خود را بضرر این مملکت مرتفع سازند باامضاء رسیده است اظهار تأسف مینمایند و نیز جرابد مزبور این قرار داد را بمنزله تهدید احتمالی نسبت بمنافع مسروع تجارتی آلمان میدانند و با کوسس میکنند که این جنبه را بمراد بدهند منلا کولون کازت بخود نسلیت داده و مینویسند که ممکن است به مرور زمان منافع تجارتی روسیه و بریطانیا وسعت یافته و از حدود معینه در ایران تجاوز نموده و باعث تصادمات بیشتری (۱) بنیه این جمله مربوط به خلاصه مندرجات جرابد است .

از قرارداد در آلمان و روسیه میباشد.
 در آلمان که تصور همیشه این
 قرارداد آتقدرها شهرت و اعتباری کتب
 کند در محافل رسمی با حسن نظر تلقی
 شده در صورتیکه جراید در بعضی موارد
 بدون اینکه مستقیماً با آن اظهار مخالفتی
 نمایند با یک لحن زنده‌ای که باعث تعجب
 یا اوقات تلخی مشارالیه نشده است از
 قرار داد سخن گفته اند و ایشان اظهار
 میداشته اند که من منتظر بدتر از اینها
 بودم. از طرف دیگر لحن موافق جراید
 روسیه باعث تعجب من شده است. من
 تصمیم گرفتم بودم که مخالفت ها و خصومت
 های شدیدتر از این را تحمل کنم ولی
 برخلاف انتظار تمام مقالات مندرجه در جراید یک
 من بیش از همه منتظر مخالفت از آنها بودم گرچه خیلی
 دوستانه و مؤلفقت آمیز نبوده است ولی از سر حد
 انتقادات مشروع نیز قدمی فراتر نهاده اند البته
 من تا اندازه ای راه را باز نموده بودم
 ولی همانکه در روسیه بوده آید میدانید
 که دولت ما نمیتواند آزادی فکر را که
 مخصوص جراید مهم ما است از بین برده
 سیوا ایسوالسکی اضافه کرد که منتظر
 نیستیم در چند ماه آینده راحت باشیم و
 باید بیش از پیش منتظر خصومت و انتقاد
 باشیم و مبارزه کنیم با وجود این رویهم
 رفته از نظریاتی که اغلب جراید مخالف
 سیاست من تاکنون اتخاذ نموده اند خیلی
 خورسندم و - ا - کوشن *

نمره ۵۴۲

وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۲۵

(نمره ۹۵)

مونیخ ارسال ۸ سپتامبر ۱۹۰۷

وصول ۱۰ سپتامبر ۱۹۰۷

آقا :

اگر کسی خارج از دایره مطبوعات
 آلمان با دفت توجه بنماید خواه نخواه
 باین نتیجه میرسد که قرار داد روس و

آیچا وزود نموده اند من کمتر توانسته ام
 فرصتی برای مذاکرات جدی با معظم له
 بدست آورم زیرا هر دو ما پر مشغول
 بوده ایم و ایشان هم در هیچ سفر بیش
 از دوروز در وین توقف نموده اند -
 هرطور بود امروز بدیدن ایشان رفتم و
 چون یک ربع ساعت وقت داشتند بعضی
 مذاکرات را با ایشان در میان آوردم -
 من مشارالیه اظهار داشتم که از آنجائی
 که در جراید وین بحث های مفصلی
 راجع به قرارداد منعقد بین من و من
 و از آنجائی که شخص امپراطور و بارون
 دواهرتال راجع باین مملکت فقط چند
 کلمه بامن مذاکره نموده و اظهار بشاشت
 نموده اند از این که عوامل تصادم بین
 این دو مملکت در اغلب نقاط دنیا مرتفع
 شده است من خیلی خوشحال خواهم
 بود اگر بمن بگویند این قرار داد در
 محافل سیاسی اطریش - مجارستان چطور
 تلقی شده است. جناب ایشان جواب
 دادند که گرچه جراید راجع به این موضوع
 غرض عین نموده و ساکت مانده اند ولی
 قرارداد تأثیرات خوبی در محافل سیاسی
 اطریش و مجارستان نموده است. و من
 این نظریه را در اثر مذاکره با بارون
 دواهرتال و سیاسیون دیگر اطریش و
 مجارستان اتخاذ نموده ام ولی نظریه اصلی
 من این است که قراردادها از هیچ لحاظ
 بمذاق آنها خوش آیند نیست جز در
 این مورد که این قرار داد بمنزله ضمانت
 دیگر است برای صلح عمومی. راجع به
 توضیحات جزئی آتقدرها اهمیتی نمیدهند
 و در حقیقت سیاسیون اطریش و مجارستان
 در این موقع خیلی در مذاکرات با مجارستان
 و در سایر مسائل داخلی مستغرق شده
 و به اینجهت نمیتوانند افکار خود را در
 سیاستهای عمومی تمرکز دهند.

آنچه که بیشتر باعث خوشنودی
 مشارالیه شده است موضوع کیفیت استقبال

که آراء و افکار عمومی روسیه سیاست
مسیو ایسوالسکی را قاضی از ترس میداند
وامضاء قرارداد را از طرف وی بجز
چشم پوشیدن از بلند پروازیهای طبیعی
روسیه در آسیا بشمارد. این توجیه از
این بابت بر او وارد است که اولاً مشار
الیه بطور مسلم اعتمادی بقوه قشرقی روسیه
ندارد و در ثانی کاملاً مطیع تر است
نیر امیداند که اعلم حضرت دارای احساسات
موافقت آمیز نسبت بانگلیس میباشد.

بعضی از جراند آلمان جنوبی به
نقل از جراند خارجه در موضوع قرارداد
انگلیس و روس نیز اکتفا نموده و مشخصاً
آنرا مورد انعقاد قرار داده اند.

جریده *sohwabische merkur* تذکر

میدهد که قرارداد انگلیس و روس حتی در خود
انگستان هم از طرف توده با حسن نظر
تلقی نشده است. این اشخاص که بسیار
با اطلاع میباشد خوب میدانند که ماهدات
مخصوصاً در روسیه چندان
دوام و بقائی ندارد. علت اینکه در محافل
سیاسی بین المللی اعتماد چندانی بقرارداد
با روسیه وجود ندارد اینست که دولت
روسیه یکی از آن دولتی است که اعضاء
آن دولت با هم منفق نیستند. روسیه
دارای دوائر کشوری میباشد ولی فاقد
دوائر متحدیست، بصورت ظاهر زمامدار
امور هستند ولی يك کابینه مسئول وجود
ندارد و کسی نمیتواند از روی توت و
اعتماد بنام دولت چیزی بگوید. هر يك
از وزراء که در رأس وزارتخانهها واقع
شده است فقط قیصر را متبوع خود می-
شناسد و در داخله وزارتخانه خود دارای
قدرت مطلقه است ولی در خارج فاقد نفوذ و
قدرت میباشد. کسی نمی تواند بطور
تأکید بگوید که « روسیه » قرار دادی
منهقد نموده ولی باید بگوید که وزیر
امور خارجه در دائره قدرت محدود خود
پای مدرکی را که بهیچوجه نمیتواند

انگلیس مورد تصویب قاعدین آراء عمومی
آلمان واقع نمیشود. بهر صورت تا آنجا که
مربوط بنظریات دولت امپراطوری میباشد.
لحن آلمان کاملاً موافق میباشد. دولت آلمان
مایل است که توافق نظر با انگلیس را ادامه
دهد و مصمم شده است که از اقدام بهر کاری که
تاثير بدی در نظر پذیرائی از قیصر در ما آینده
مونهی که مشارالیه عازم لندن است.
میتواند خود داری کند.

باین جهت مشاهده می شود که در

جریده (سودن توش ریش کار سپاندا ناس)

از رویه و سیاست مسیو ایسوالسکی دفاع
بعمل آمده و مقالاتی در آن مندرج است
که بهامه اطمینان میدهد که قرار داد
راجع به آسیا بهیچوجه مضر نمیشود.

ولی مطبوعات که راجع بامور خارجی

اینگونه تسلیم تلقینات میشوند، در حالت

حاضر بخود اجازه نمیدهند که کاملاً

تحت تحریک و ترغیب واقع شوند و از

این رو پا کمال احتیاط و حزم قرار داد

روس و انگلیس را تلقی میشوند. در

نظر من اینطور وانمود میشود که از

موقع انتشار متن قرار داد يك جنبش

مرتبى در جراید برای انتشار قرار داد

و بی اهمیت و کوچک نسودن آن شروع

شده است. این انتقاد شکل يك حمله

از طرف آلمان را بقرار داد ندارد بلکه

فقط قول هائی است از جراید انگلیسی.

فراقسه، و روسی مشعر بر اینکه اگر

عمومى معالک خارج قرار داد را رد

میکند. برای نمونه از این رویه مقاله ای

را که چند روز پیش در یکی از سنونای

اولیه *Newste nach richte* انتشار

یافت و حاوی نظریات پرنس (کوچوبی)

بطوری که در صفحات (اکلر) منطبعه

پاریس انتشار یافته، میباشد تذکر می

دهم. نقطه نظر اصلى پرنس مزبور بطوری

که جراید آلمان نتیجه گرفته اند اینست

فیسریایکی ازوزراءرا مقید نماید امضاء کرده است . نمایندگان ممالک خارجه هنگام انعقاد قرار داد با وزیر خارجه روسیه نمیتوانند بگویند که موفق به تصویب حقیقی فیسری در مورد آن مدرك شده اند . . . . (۱)

نمره ۳۴۳

سر - ج - جور دات پنجم از اردگیری وزارت خارجه ۳۷۱ و ۳۸۳ (نمره ۳۸۲)

یکن ارسال ۱۹۰۷ اکتبر ۱۹۰۷ و روز ۳۰ نوامبر ۱۹۰۷ آقا : در ضمن مراسم نمره ۳۲۰ مورخه ۲۱ به گذشته خود افتخاراً داپرت داد که نشر قرار دادی است که در تاریخ ۱۰ به قریب منعقد در اوت گذشته همکاری روسی من خود من (وای دو و و) ابلاغ شد . معروض داشته که این امر برای بموقع اجراء گزاردن دستوراتی که راجع به تحریم هیئت علمی بما داده شده است نموده ایم .

مسترا لیا نك تون بن) که چندی قبل یاد داشتی بوی تسلیم واز او درخواست شد که برای بموقع اجراء گزاردن تحریم اشتراك مساعی به نمایند و توضیحاتی راجع به حدود ثبت بدهند در چهارم ماه جاری بدیدن من آمد و پس از رفتن يك یادداشت رسمی به اضممام يك یادداشت خصوصی برای من فرستاد و اظهار داشت که در موقع ملاقات فراموش کرده است آنها را بمن بدهد . در روز بعد يك نسخه از آن به همکاری روسی من ارسال شد .

یادداشت اولی که حاوی جواب (وای دو و و) سواد یاد داشت ما میباشد مشر است که سابقاً چنین بخارجی ها اجازه نداده است که در ثبت مسافرت کنند و در آینده نیز همین رویه را تعقیب خواهد

(۱) بقیه این مراسم حاوی خلاصه تدرجات مطبوعات است

تمود و اضافه شده است که هیچگونه تغییراتی محدود سابق ثبت داده نشده و حدود قدیمه باید بر رسمیت شناخته شود . دولت معتقد است که لازم بنوضیحات دیگری راجع به آنها نییابند و تسلیم ابلاغیه دیگری راجع به این موضوع لزوم ندارد .

موضوع این یاد داشت در ضمن تلگراف نمره ۱۷۵ مورخه پنجم ماه جاری من بشما اطلاع داده شد و بعد از آن تلگراف نمره ۱۰۶ و ۱۰۸ شما بمن واصل شد که در ضمن آنرا اطلاع داده بودید که بن سزیر دولت پادشاهی در سن بطرز بوردک ۱ وزیر امور خارجه و ت روسیه تبادل نظری بعمل آمده و خودتان هم میل تدابیر پیش از این این مسئله را با دولت چین مطرح نمایند .

همکار روسی من و من هر دو در این نظریه مواظبیم که در نزدیک شدن مجدد با (وای دو و و) هیچ فایده ای علید نتواند کرد . چنانکه از طرف نقلی قرار داد بین ژاپون و فرانسه بر می آید دولت چین فعلاً راجع باین بضا خیلی حساس است و هیچ دلیل نمیتوان تردید نمود که چین در آ بنده نیز اصول سیاست گذشته خود را تعقیب مینماید که چاره ضعف اولیاء امور آن در کتروں حدود با این مطولی که اطلاعات صحیح هم از آن در دست نیست ممکن است اجراء این سیاست را با مشکلات بسیار مهمی مواجه نماید .

ح ، ن ، جور دان ضمیمه نمره ۳۴۳

یادداشت راجع به غلغله اعزام هیئت علمی به ثبت

ترجمه

جناب شما چندی قبل یاد داشتی به ما تسلیم نمودید . مشر بر اینکه دولتن بریطانیای کبیر و روسیه تصمیم گرفته اند که تا مدت سه سان بویج هیئت علمی اجازه ندهند که در ثبت سیاحت نمایند جز

باستحاضه تمايل دولتي من بوجه و القوت
 چنانچه در صورت عدم پرداخت در حدود
 توانایی خود از برای دفع دخول هیئت عالی
 علمی و فنی تا مدت سه سال بقتل میمانی
 نمایند و غیر از دولت امیرالمؤمنین (علیه السلام)
 شده بود که چند وقت از او توضیح دهد
 دولت اصلاح میدهد که چنین تاکنون
 هیچ خارجی در هر مورد اجازه نداده است
 که در تبت سیاحت نماید و باید به تعقیب
 این رویه ادامه دهد. راجع به حدود تبت
 دولت انگلستان آن را دارد که اطلاع دهد
 که هیچ تغییری به آن داده نشده و باید
 حدود قدیمه بر رسمیت شناخته شود. لازم
 به توضیحاتی درباره حدود مزبور نیست
 و نیز تسلیم یادداشتی راجع باین موضوع
 لزومی ندارد.
 (شماره ۳۳۵)

۴. تسکین به سر ادی قردگری
 وزارت امور خارجه ۳۷۱ مورخه ۲۱ اکتبر ۱۹۰۷
 سن بطرز بورد مورخه ۲۱ اکتبر ۱۹۰۷
 تاریخ وصول ۲۱ اکتبر ۱۹۰۷
 امره (۵۳۱) محرمانه است
 بارون موتونو سفیر ژاپون پس از
 مراجعت از مرخصی امروز بدیدن من آمد
 مشاوران چند هفته در پاریس و چند روز در لاهه
 توقف نموده بود و اظهار نمود که در موقع
 توقف در پاریس منعجب شده است از اینکه
 در بعضی از مراکز مالی اظهار میل می
 نمود که با آلمان موافقت نظر کاملاً دوستانه
 پیدا کنند ولی ضمناً بین رجال مالی که
 چندان متمایل باین امر نیستند از این بابت
 تشویش فوق العاده حکم فرماست. دسته اول
 بیشتر اعضاء مؤسسات مذم بودیها میباشد
 و دسته دوم که این عقیده را ندارند نرس
 از آن دارند که اگر قرار دادی با آلمان
 منعقد شود کایه مزایا نصیب او (آلمان)
 شود. در عین حال توده عظیم فرانسه را
 که حاضر بقدم گذاشتن در این راه نیستند
 باید در نظر داشت و عدم تمایل اتخاذ

مطرح است بوجه آلمان در بولون پاریس
 برای است که حتی در مراکز مالی آلمانی
 که به نظر قرار داد با آلمان متصل
 آید بیشتر از برای پیوسته است
 سایر رایون معتقد بود که مراکز
 مالی آلمان طرفدار نظریه مزبورند این
 و امروز زمان صورت گیری این موضوع
 نخواهد فرقت. در لاهه بمشارکت انگلستان
 داده اند که روسیه بارها با آلمان و اطریش
 دولت دوست اتحاد داده و ظاهراً بین سه
 هنگری مزبور قرار دادی موجود است که با
 پیشتر ادات انگلیس مخالفت کنند. این
 مسئله بارون موتونو را بشکر انداخت که
 آیا سیاست آتی روسیه این نیست که بدون
 مذاکرات صمیمانه کار کند و آیا ممکن نیست
 بین ممالک بری اروپا و مزبور میان بر آن
 دادی منعقد و فرانسه هم به آن ملحق بشود
 و به این طریق بریطانیا بیکه و تقوا پیوسته
 بمشارکت این اظهار داشتیم که پیوسته
 من مسیو ایسوالسکی در امضاء تعهدات
 رسمی و الزام آور با آلمان کمال حزم
 را خواهد داشت. واقعاً شنیده ام که بعضی
 اقدامی مایل نیست مهند پیش بینی میکردم
 که احتمال دارد سیاست خارجی روسیه
 در آتی تا آنجا که مربوط با اروپا است بیشتر
 از برلن تلقین شود. بعقیده من دو چیز
 است که مانع میشود مسیو ایسوالسکی عملاً
 سعی کند خودش را کاملاً به برلن زوین
 مقید سازد یکی قرار داد اتحاد با فرانسه
 است که هر قدر هم در نظر بعضی متفکرین
 دارای زحمت و ناگوار باشد خواهی
 نخواهی باید مراعات شود ثانیاً مطبوعات
 روسیه بطور کلی با وفق دادن سیاست روسیه
 خواه با سیاست دولت آلمان یا اطریش هنگری
 مخالفند و مطبوعات نفوذ زیادی بر شخص
 مسیو ایسوالسکی دارند زیرا انتقادات آنها
 خیلی در او تأثیر میکند. مهند این مسئله
 نیز حقیقت دارد که حصول موافقت کامل
 با آلمان و اطریش هنگری طرفداران بسیار

و قوی دارد یعنی در دربار دوایر عمده دولتی و شاید در بعضی مراکز نظامی نظریه مزبور طرفدار دارد.

باید متوجه شد که پس از مراجعت از خارجه و ملاقات و مذاکراتی که شخصا با سلاطین و رجال مهم اروپا بعمل آورده ساختمان فکری ایسوالسکی چگونه است من اینطور احساس میکنم که باید منتظر باشیم که با احتیاط ولی در عین حال با عزم متمایل به ایجاد روابط خفیه صمیمی با برلن بشود و دستور و راهنمایی آنجا را تعقیب نماید و عقیده مندم که مسیو ایسوالسکی خود را برلن مدیون میدانند و چونکه قرار دادی با بریطانیای کبیر بسته است که چنانچه خودش اظهار داشت برای آلمان کاملاً خوش آیند نیست تصور مینماید که باید پنحوی جبران آنرا بنماید و در عین حالی که نسبت بقرارداد اتحاد با فرانسه وفادار و در اجرای معاهده انگلیس و ایران محتاط باشد ممکن است مازویه خود در مسائل بسیاری که تماس مستقیم با استاد مزبور ندارد رضایت خاطر و نظریه مساعد آلمان را بدست آورد این کار مقداری مهارت و استادی لازم دارد و زعم این جانب مسیو ایسوالسکی مهارت و استادی مخصوص دارد و خیلی قابل توجه است که مراتب جریان دیپلوماسی روسیه در آتیه نزدیک باشیم.

بارون موتونو سؤال کرد که آیا ممکن نیست کاپه این اوضاع بالاخره به آنچه که در قسمت اول مذاکره بین بیتی شد منتهی شود و بریطانیای کبیر از این بعد منفرد واقع شود و بعقیده متارالیه چنین نتیجه بدست میاید که قبل از آنکه شروع بمبارزه تفوق بحری با بریطانیای کبیر که بنظر او مبارزه ایست که قرار باید واقع شود - بنماید هدف آن روزی بزرگ آلمان است زیرا مادام که تفوق بحری در دست دولت اخیر باشد

سنت راه مقصد نهائی آلمان یعنی سیاست عالمگیری آن خواهد بود.

تصدیق نمودم که چنین امری احتمال قوی دارد و بریطانیای کبیر ناچار خواهد شد که در آتیه نزدیک یا دور اگر بنا شود برای تفوق بحری و تجارتنی با آلمان مبارزه کند بطوری که سابقاً با هلند اسپانی و فرانسه مبارزه نمود باید برفلوت بی استظهار خود متکی شود و راجع به تصدیق فوری و نسبتاً کوچکتر کاملاً پیش بینی نموده که هر دو دولت (آلمان و اطریس هنگری) تجارت کاملی در سیاست اروپای روسیه خواهند داشت و در اینباب مسیو ایسوالسکی مواظبت خواهد نمود که زمینه واضحی که باعث شکایت فرانسه باشد پیدا نشود و اما راجع به ایران ممکن است مواظبت از ناحیه ما تا چه اندازه لازم شود زیرا در این ناحیه است که نفوذ آلمان در سیاست روسیه اثر سوء خواهد بخشید.

از آن که تصدیق داده موضوع مذاکره با سمیر ژاپون را که البته جنبه غیر رسمی داشت را پورت داده بیم آن دارم که بیشتر اظهارات خود را نوشته باشد معذرت میخواهد و اما راجع به امور اروپا ممکن است در آتیه نزدیک در سیاست روسیه تغییراتی حاصل شود و از اینجاست به تصدیق و عرض نظریات خو راجع به اوضاع از این نقطه نظر مبادرت نمود

با تقدیم احترامات فائده

ا - نیکلسن

یادداشت های شیل شرح فوق

این تلگراف خیلی قابل توجه است و اهمیت آن تا اندازه ای برای امنست که بارون موتونو از وقتی که به سن - بطرز بزرگ آمده راجع به هیچ مسئله سیاسی تا بحال اظهار عقیده نموده بود بنظر هشر آلمه خود را برای

(نمره ۵۳۵)

سر . ا . نیکلسن به سرادوار دگری
وزارت خارجه ۳۲۷۳۷۱
من پطرزبورگ ارسال ۲۳ اکتبر ۱۹۰۷
(نمره ۵۳۲)

وصول ۲۸ اکتبر ۱۹۰۷
آوا : اعلیحضرت امپراطور امروز
مرا افتخار بخشیده و بطور خصوصی در
پطرهوف باز حضورم داد . اعلیحضرت
ایشان به فوریت موضوع انعقاد قرار داد
بین انگلیس و روس را که بی اندازه باعث
مسرت ایشان شده است مطرح نموده و
اظهار داشتند از اینکه تمام اختلافات و
امکان وقوع احتمالات بین این دو مملکت
مرتفع گردیده باید خود را تبریک بگوئیم
و اظهار نمودند که میدانیم یکمرتبه در
حین جریان مذاکرات مجبور شده ایم
بک مسافرت فوری بلندن بنهائید ولی
خوب میدانم که بنتر همین بوده است که
فضایا را شخصاً با دولت متبوع خود در
میان گذارید تا اینکه تدریفاً در موضوع
آن ها مذاکراتی بکنید و نیز میدانم
که نتیجه این مسافرت دلیل بر مفید بودن
اقداماتی است که شما نموده اید . من به
ایشان جواب دادم که بنظر من طرفین
مرهون شما میباشد به علت اینکه شما در
مدت جریان مذاکرات با یک علاقه و
عاطفه ای به موضوع نگریسته و مذاکرات
را تلقی نموده اید و میتوانم اضافه کنم که
اعلیحضرت پادشاه متعجب من از انعقاد این
قرار داد بسیار خوشنود است . گاهی
در موضوع امکان انعقاد قراردادی چنین
تردید و شبیه دست داده است ولی حسن
نظر هر دو طرف مشکلات را مرتفع ساخته
است . من اطمینان دارم که اینک میتوانیم
تمام علایم اختلافات بین این دو مملکت
را خاتمه یافته بدانیم .

و نیز خیلی اسباب خوشنودی است
که آراء عمومی هر دو مملکت بطور کلی
با حسن قبول این قرار داد را پذیرفته

مقابله با اتحادیه ممالک پری اروپا
بر علیه بریطانیای کبیر و در صورت
لزوم برای جنگ با آلمان خودمان را
آماده کنیم

ج . ن

۲۸ اکتبر ۱۹۰۷

احتمال جدا افتادن بریطانیای کبیر

در مقابل اتحاد اروپا ظاهراً در نظر پارون
موتوتو فکر جدیدی است قرار داد با
فرانسه نزدیکی با روسیه و اتحاد ما با
ژاپون را ظاهراً در نظر نداشته است
ل . م .

موضوع احتمال جدا جستن ما از
اروپا فعلاً مسئله کزنده شده است تا پنج
سال قبل در وضعیت کامل منفردی
واقع شده بودیم معیناً در بدترین مواقع
یعنی در مواقع جنگ بوئر ها ایجاد اتحادی
بر علیه ما ممکن نشد امید وارم که تغییر
در سیاست خارجی روسیه در آتیهِ نزدیک
در شوق نزدیک ظاهر شود و در آنجا
آسان نیست که آلمان و روسیه با هم
کار کنند

ث . ح

روسیه محتاج به یک دوره اصلاحات
و جبران مافات است و بنا بر این لازم است
که با هر کس روابط حسنه داشته باشد
اتحاد با فرانسه او را ازین حیث مطمئن
ساخته و مایل است با سیاست صلح آمیزی
این اطمینان را از آلمان حاصل کند
راست است که چند سال قبل از
یک دوره اثر ادی سالما گذشتیم ولی چند سال
دیگر که بحریه آلمان قوی تر شود یا به
نحوی قوت ما مورد امتحان قرار داده
شود جدائی ممکن نیست .

اقدار موقعیت آلمان در اینست که

همسایگان خود را هر قدر هم با ما موافق
و نظریه مساعد داشته باشند مرعوب سازد
ای . ج

و امید دارم که روابط ما از این پیمان
بروی بنیان احترام و صمیمیت مستحکم
خواهد بود .

اعلیحضرت ایشان اظهار داشتند که
من از این طرزى که قرارداد تاقى شده
است خوشنودم و انتظار دارم که احساسات
مودت آمیز بین ما برقرار گردد .

سپس من اظهار داشتم که ژنرال
هر . ج . فرانس مسافرت کوتاهی بلندن
نموده و از اینکه نتوانسته افتخار حضور
اعلیحضرت را تحصیل کند متأسف بوده
است ولی تمام اولیاء امور روسیه ، کما
مهر از وی پذیرائی نمودند . اعلیحضرت
ایشان اظهار داشتند که خیلی متأسفم که در

آن موقع در سن پترزبورگ نبوده و نتوانستم
ژنرال را ملاقات نمایم زیرا هنوز آشنائی
و مصاحبت او را در اندر شان که چند
سال قبل صورت گرفت به خاطر دارم من
خیلی خوشنودم که از ژنرال به خوبی
پذیرائی شد و او هم از این مسافرت
خوشنود است . من خاطر نشان کردم که
بعضی انتشارات روسیه و بیعضی درجرائد
پسیده منی بر اینکه عزیمت ژنرال اینجا
دارای یک جنبه سیاسی و نظامی بوده
و خواسته است راجع بایران یک
مطالعه قشورنی منقول سازد و قشور

های روسیه در این سفر هم در نظر
داشته است . لازم نیست بگویم مسافرت
ژنرال اینجا فقط جنبه خصوصی داشته
و نیز در این مسافرت پیام دوستانه اعلیحضرت
پادشاه متبوع خود را بر زمینان داراگون
روسیه ابلاغ داشته است اعلیحضرت ایشان
اظهار داشتند که من اهمیتی باین انتشارات
مضحک که از گاهی بگاهی در صحاح جرائد
مشاهده میشود ندم . و خیلی خورسندم
که ژنرال در رژیمان شاهی سرکشی
بعمل آورده است .

من با اعلیحضرت ایشان اظهار داشتم
که خیلی مشغولم که اخیراً فرصت مذاکراتی

بامیسو استالی لین بمن دست داده است .
و جناب ایشان راجع به آیتده امیدوار
دیده ام . تا آنجا که من میتوانم قضاوت
کنم اوضاع عمومی رو بطرف بهبودی
میرود گرچه بعضی عوامل که میتوان نام
دزدی و غارتگری به آنها داد هنوز در
کار است اعلیحضرت ایشان اظهار داشتند
که جای هیچ شک و تردید نیست که
بهبودی زیاد در اوضاع حاصل شده است
و می بینم که مردم از ادامه تحریرات
سیاسی خسته شده اند و راجع ببلزدی
و غارتگری دولت من باید بادست قوی
آنها تحت فشار قرار دهد و من به مسیو
استالی لین تاکید نمودم که در باره
دزدان و غارتگران بهیچوجه رحم و اشفاق
روا ندارد . امیدوارم که در ماه آینده
از روی عمل و بصیرت با امور برداشته
و پیش از اینکه حرف میزند کار کند و
موفق به تصویب بعضی قوانین مفیده بشود
سپس اعلیحضرت اشاره ای بکنفرانس پال
نموده و اظهار داشتند که این کنفرانس حالی
از بعضی فوائد نبوده است . اذعان دارم
که وقت پیدا نکرده ام تمام راپورت های
داخله را مطالعه نمایم ولی آخرین مقاله
نامه و قرار داد را با کمال دقت مورد
مطالعه قرار خواهم داد کنفرانس خیلی
بطول انجامیده ولی مجاهدات آن بلائمر
نبوده است .

سپس جریان مذاکرات تفسیر یافته
وارد جنبه سیاسی خارج و صورت تبادل
مسرت و انبساط را بخود گرفت هنگام
مرخصی از حضور اعلیحضرت اظهار داشتند
که خیلی از پذیرائی شما خوشوقتم زیرا
همیشه مایل بوده ام که مسرت و شمعف خود
را از پیشرفت مذاکرات و حصول موافقت
شخصاً شرح دهم . ا . نیکلسن

نمره ۵۴۶

سر . ا . نیکلسن به سر ادوآردگری
وزارت خارجه ۳۲۷۳۲۱

آیا موانع فعلی برای ایتکاد مناسب است یا خیر. مهربانی دوگانه مادر اسلامبول عقیده دارند که هنوز موقع مذاکره با باب عالی مناسب نیست و دولت متبوعه من منتظر است نظریات دولت روسیه را در این مورد بدانند. جناب ایشان اظهار داشتند که من منتظرم بهمین زودی از مسیو ژینویف خبری بمن برسد و هرچه زودتر عقیده دولت روس را بشما اطلاع خواهم داد. محتمل است باب عالی اجازه حضور هیچیک از مسئولهای ما را در جلسه کمیسیون ندهد در این صورت چه باید کرد؟ جواب دادم: بعقیده من بهتر است فرصتی یکمسیون داده شود که در موضوع سرحدات مشغول کار شود. خیلی ممکن است هیچ نتیجه ای از آن مترتب نشود. بعد هم ممکن است دولتین درخواست کنند که نمایندگان از هر دو طرف برای تعیین سرحدات معاومت و همراهی نمایند. بسختی میتوان قبول کرد اگر چنین درخواستی بشود آن دو دولت جواب رد بدهند و اگر چنین باشد کار تمام است. ولی نمیتوانم تصور کنم که درخواست مشترکی از طرف روسیه و بریطانیای کبیر از طرف باب عالی رد شود و اگر چنین بشود آمدمی کند جای بسی تعجب است. در هر صورت اینها عقیده شخصی من است و این موضوع در خارج از دائره ماموریت من قرار ندارد. مسیو ایسوالسکی عثمان سخن را بجناب مسائل دبیری معطوف داشت و از پذیرائی که از طرف شاه از وی شده است اظهار رضایت و مسرت نموده و اظهار داشت بعضی مذاکرات مطبوع و اسامی با اعلیحضرت ایشان شده است. و فرصت مذاکره با بارون هرتال نیز برای من دست داده است و مذاکرات ما هم مراجع بهمدونیه بوده است. من خودم موافق با ابلاغ یادداشت مشترکی راجع بهمدونیه نبوده ام زیرا انتظار ندارم نتیجه رضایت

من بطرز بورد از سال ۱۳ نوامبر ۱۹۰۷ وصول ۲۵ نوامبر ۱۹۰۷

(نمره ۵۷۰) محرمانه

آقا: بعد از مراجعت مسیو ایسوالسکی از خارجه دیروزی پدیدن ایشان رفته و مراجع یامور بطورعموم مذاکراتی با ایشان نمودم جناب ایشان اظهار داشتند که بهینهم موقعیت ایران مشکلائی قریباً نماند و سپس از من عقیده ام را در این مورد پرسید من جواب دادم که اظهار نظر و عقیده راجع بعاقبت اوضاع شامش فعلی فوق العاده مشکل است زیرا علی الظاهر موقعیت در چهل و هشت ساعت بکمتر به تغییر می یابد یک وقت شایهائی مبنی بر دستگیری برعلیه شاه و در خطر افتادن موقعیت او منتشر شده و طولی نکشد که اعلیحضرت ایشان در همان مرقعی که جراید مقالات آتشینی برعلیه اجانب منتشر مینمودند روابط دوستانه ای بوجلس رقرار نمود از قرار معلوم اوضاع ایران در نهایت درجه بدی و کاملاً شکل هرج و مرجی بخود گرفت. نظر من درقبال این قضایا با بهترین طریقه صبر و مشاهده حوادث جازبه و خیرداری کردن از رداخته در امور داخلی آن مملکت میباشد.

مسیو ایسوالسکی جواب داد که بهین موضوع سرحدات ترک و ایران نیز در میان است و تصور میکنیم که این مسئله مشکلی است زیرا دولتین روسیه و بریطانیای کبیر اقدامات جدی برای خارج کردن قوای عثمانی از خاک ایران بعمل نیاورند بنظر ایرانیان چنین وانمود خواهد شد که مصونیت مملکت آنها که چه رسد بقرارداد ذکر شده ولی درحقیقت ر معنی چندان مورد علاقه آنها نیست. جواب دادم بدون شك ممکن است قضیه اینطور باشد و من تصور میکنم که دولت متبوعه من کاملاً آگاه بلزوم دخالت جدی در این مسئله میباشد ولی تردید دارم که

بخشی از آن عاید شود و تصور میکنم قضاوت من صحیح باشد زیرا فعالیت دستجات بهیچ وجه قضائی نپذیرفته است پروژه اصلاحات قضائی از طرف هر دو سفیر مطرح شده و قدمی که بعد باید برداشته شود اینست که تقدیم باب عالی گردد و محتمل است در آنجا مورد قبول واقع نشود در اینصورت لازم است تصمیمی در باب اقدامات لازمه اتخاذ گردد

میس جناب ایشان موضوع قرارداد انکیس و روس را بهمان آوردند و اظهار داشتند خیلی مرسوم که مشاهده می نمایم این موضوع بطور کلی از طرف مطبوعات و مملکتین با حسن قبول تالی شده است یک یا دو یاد داشت مخالف و نامساعد مشاهده گردیده ولی خیلی بهتر از آنچه منتظر بودم قرارداد مورد قبول واقع شده است ممکن نیست بتوانیم انکار کنیم که این قرارداد مطبوع طبع آلمان نمی باشد و هر دو ما باید منتظر باشیم که اشکالاتی برای ما تواید نماید ، سوال کردم آیا اشاره شما در اجع بایران است ؟ جواب داد نه تنها ایران بلکه هر جا (پرنس بولو) در (استرینموند) بمن اطمینان داد که آلمان در موضوع مقدونیه بروسیه و اطریش کمک خواهد نمود ولی همین قدر که سواد پروژه اصلاحات قضائی بدست دولت آلمان رسید آنرا بیاب عالی اطلاع دادند ، این اقدام شباهتی به اشتراک مساعی دوستانه ندارد بمن اطلاعاتی رسیده مبنی بر اینکه دولت آلمان آن رویه را اتخاذ کرده و همچنین بارون دو اهر قتال از موضوع اطلاع حاصل نموده است . اگر چه مشارائیه بش از خود آلمانی ها آلمانی است ولی از این قضیه ما راضی می باشد . سپس در باب ایران از من سوال کرد که بنظر شما فعالیت آلمان در آن مملکت چه شکلی بخود خواهد گرفت من اظهار داشتم که نظر به بحران اقتصادی در تمام اروپا تردید دارم که آلمان بتواند

اقدامات زیادی در زمینه اقتصادیات بنماید و اگر ما بتوانیم انتصاب مستشار مالی فرانسه را بموقع اجراء بکنیم از وسعت یافتن نفوذ آلمان در امور مالی ایران تا اندازه زیادی جلوگیری کرده ایم ولی ممکن است آلمان بواسطه نفوذی که در اسلامبول دارد بتواند راجع بمسئله سرحدات خدمتی بایران بکند و این موضوع موفقیت خاصی برای آلمان در ط . ان ایجاد مینماید

مسیو ایوالتسکی جواب داد که مسیو استه ریچ وزیر مختار اخیر در طهران به معاونت وزارت خارجه در برلین منصوب شده و ممکن است بتواند در آنجا سیاستی راجع بایران اتخاذ و اجراء کند ما هر دو باید خود را برای مواجهه باینک سیاست جدی آماده کنیم - سپس اضافه کرد که مسیو دوشوین را در مؤتیغ دیندام مشار آلیه از این ماموریت اخیر خوشنود ولی کمی متاثر بود بنظر من مسیو دوشوین مسئولیت آلمانی در جلوندارد زیرا نه تنها سروکار او بپرنس بولو میباشد بلکه مسیو شو هولستین هم در میان است و این شخص اگر چه اسماً متقاعد شده بود ولی هنوز ظاهراً مورد اطمینان صدر اعظم بوده و هر روز روابط نزدیکی با او دارد

سپس مسیو ایوالتسکی اظهار داشت که من از مسافرتم به پاریس خیلی مشغولم با مسیو کلمانتسو بعضی مذاکرات مطبوع نموده و ایشان بمن اطمینان داده اند که فرانسه طرح سیاست خود را در مراکش بطوری خواهد ربخت که موجب مشکلات بین المللی نشود و هر قدر بتواند از مقابله نامه الجزیره منعایت خواهد نمود

راجع باوضاع داخلی مسیو ایوالتسکی اظهار داشت که من پیش بینی میکنم مسیو استالی بن با دسته افراطی راست دچار مشکلات زیادی خواهد شد زیرا گرچه دسته مزبور در روما از حیث نفوذ قوی نیست در خارج قوی و اشخاص متنفذی با آن همراه است

جواب دادم به خاطر میاورم که در آخر عمر
دو مای اخیر (دارالشورای روسیه) مجاهدات
زیادی برای عزل مسیو استالی رومن بعمل آمد
و باید برای تقویت او وسائل همه یکنار برد تا
بتواند مقام خود را حفظ کند یعنی علامات دلالت
دارد که این مجاهدات تجدید خواهد شد و
مشارالیه جواب داد من صحیحانه معتقدم
که مخالفین شکست خواهند خورد باین
زودی نمیتوان گفت که (دوما) چه خواهد کرد
و موقعیت چطور پیشرفت خواهد نمود
خود مسیو ایسوالسکی فقط چند ساعتی در
مبنی پترزبورگ بوده و خیلی کم اشخاص
را ملاقات نموده و باین جهت نمیتوان عقیده ای
اتخاذ کند

مراجعت مسیو ایسوالسکی بعلمت کسالت
شدیدی بتاخیر افتاده ولی بالاخره بهبودی
حاصل نموده و برای کار حاضر است هنوز
امپراطور را ملاقات نکرده است. نیکلس

نمبر ۵۴۷

گفت بنسکه دوری به سران وارد گری
خصوصی

چشم هوز : چشم پلاس . س و

۲۵ دسامبر ۱۹۰۷

سر ادوارد گری عزیزم

الساعة تلگراف ذیل را از طرف
موسیو ایسوالسکی دریافت داشتم

« خواهشمندم مراتب خوشوقتی ما
را که از مطالعه نطق سراد وارد گری
که در پرویک ایراد نمود مخصوصاً راجع به
قرار داد روس و انگلیس و تأثیر نیکی
که این معاهده در روابط انکاستان و روسیه
پخشیده تذکر دادند بمعزی آیه ابراز
فرمائید »

پیامی که لطفاً توسط سرچارلز در دیدمک
راجع بر ابرت مندرجه در جریده تایمز
فرستاده بودید مطلع گردیدم. لاجله مینمائید
که تأثیر بیانات شما بدولت منبوعه من
یعنی بنحوی که اشعار شده بسیار پسندیده

و عالی میباشد . من تردیدی در تأثیر
آن یا این نحو نداشته ام .
اجازه بدهید چند کلمه یعنی آخرین
عقاید خود را بطور خصوصی بر عرض برسانم
من درست نمی دانم که آیا شما متوجه
شده اید که در تکرارات مندرجه در جریده
تایمز چه اهمیتی به اقتضای جراید روسیه
راجع به سعی مشترک در ایران داده شده
است یا خیر ؟ گرچه این بحران ممکن
است باز مایه تاسف و تولید خطراتی
باشد ولی بنظر من بیش از آنچه در
چنین مدت کمی انتظار میرفت باعث استحکام
بنیان قرارداد ما در افکار عمومی روسیه
شده است . مسلم است که مطبوعات در این موارد
بکلی آزادند . گرچه مطبوعات هنوز آن
طور که باید مجرب نیستند ولی پیش از
آنکه فکر کنند احساسات بروز میدهند
من نمیتوانم بگویم که از این لحاظ و در
این مورد اندوهگین میباشم . وقتی پیاد
می آورم اوضاع دو یا سه سال قبل را که چگونه
بود چنین بنظر می آید که خواب می بینم ولی
آنچه می بینم خواب نیست این موضوع
بیش از همه وقت در مغز من رسوخ
یافته است .

اگر شما را در روز تعطیل و
استراحت مصدع شدم مرا ببخشید و تبریکات
مرا در این موقع عید میلاد بپذیرید .
بنسکه دورد

- ۵۴۸ -

اقتباس از راپورت سائیلیافه روسیه

در ۱۹۰۷

ضمیمه مراسله ۵۷ از سر . ا . نیکلس

تاریخ ارسال ۲۹ ژانویه ۱۹۰۸

تاریخ ورود ۳ فوریه ۱۹۰۸

وزارت خارجه ۳۸۰۹۳۳۳۶۳۳۳۶۳۳۳۶۳۳

ث - آلمان

۴۷ - در ماه اوت سال جاری

امپراطور روسیه امپراطور آلمان را

در (سوئمن مایند Swinemund) ملاقات نمود . مسوا ایسوالر که در پیرنس بود او شریک باهمی اخلو : متوجه بود خود همراه بگردند . سنارت نمیدانند در این ملاقات چه مذاکراتی بمیان آمد جز اینکه در آن موقع فرصتی بدست آمده و به برنن بولو توضیح داده شد که در داد انگلیس و روس که در آن تاریخ مطرح مذاکره بود متضمن هیچگونه موادی که در منافع آلمان قاشماری نباشد نباشد نمیشد صدر اعظم آلمان از اینکه این دو مسکت میخواهند نوافسی حاصل نموده بدافوسانه موجبات تصادم را در بین خود در آسبای مرکزی مرتفع سازند اظهار رضایت نمود .

راپورتهایی مبنی بر اینکه در این مصاحبه نیز موضوع لیتوان و بالتیک ما در بین این دو امپراتور بادریین مردای ممتاز آنها مطرح در مضایع گردید است . گرچه ممکن است صمیمیت و وداد این دو دربار بروی ما به دوستی اولیه خود باقی بماند و اگر چه وزیر امور خارجه روسیه ممکن است خود را ملزم بیند که در تمام امور خارجی خود رای حاوگیری بر لفظه وارد آوردن به آلمان متوجه و احتیاط را سرعی بدارد باز بعضی موارد من آمده که سیاست اس دو دولت باهم تصادم نموده و متزلزل نشود و این موارد و آن قضایا باز ادامه خواهد داشت .

باز هم مطبوعات روس بطور عموم مخالف آلمان و تا در این مخالف ایجاد هر گونه روابط دوستانه در آن ممانعت میکند . حسرت بدینی و عدم اطمینانی نسبت به سیاست آلمان وجود دارد و همچنین تصور می رود که دوستی آلمان روسی منحربه مخلوکی و زیر قسمتی می گردد و حتی بولد مانس در این موقعیت نیز بسیار

گران تمام خواهد شد . سیاست این دو دولت در شرق نزدیک و هم در شرق وسطی فاقد وحدت میباشد . در سیاست آلمان راجع به شرق وسطی دو نکته وجود دارد که تولید وحشت و ناراحتی در دافره بدارات روسیه می نماید . بنا بر خود تقیدات کسابقینسه برلین دولت روسیه بسیار و حدت نکالت است که میباشد آلمان در بدست و برقراری موقعیت مستحکم در تهران بوده و شد . این مقصود موقعیت حجاب آنها با و اگر آلمان بتواند توجه هر دولتی را که در این مملکت آشفته زمامدار شود بوجود بیاورد نماید ممکن است هر گونه فرصت و حسن نظری را در آنجا بخود تخصیص داده و در راه ملی را که برانسه در پی میزند در سایرین نیز بازی کند . دیگر اینکه در صورتی که آلمان بشه ادیانیکه از درسیه پتاز بونک شده است .

ولی این مسئله در تحت عنوان جداگانه ای مورد بحث قرار خواهد گرفت و نیز ممکن است تذکر داد که صدارت عظامای روسیه را سوء ظنی دست داده است مبنی بر اینکه عملیات ترکیه در سرحدات برکد ایران و رضاً نتیجه بحریکت در تقویت آلمان نباشد باز مورد علاقه خاطر میباشد . راجع به شرق نزدیک مستندات روسیه برای عبور و مرور آزاد در دریای سیاه اگر چه بروی پایه چند سال قبل قرار ندارد باز از نظر سیاستمداران روسیه خارج نشده و آقا بحربی مطلع شده اند که اگر دریای این امید ها و آرزو ها نزدیک به سرحد کمال بوده و به آن ها رسمیت داده شود مخالفت ترکیه از طرف آلمان نفوذت خواهد شد . راجع به مسئله پروتیه می توان گفت که روسیه بیشتر از همکار خود یعنی اطریس - محارستان مایل و حاضر برای اقدامات جدی میباشد و بطوری که ملاحظه میشود این آلمان است که می

خواهد هر وقت فرصت مساعدی پیش
آمد بوسیله فشار وارد آوردن به
باب عالی رخنه در ارکان اتفاق و
هم آهنگی اروپا وارد کند.

۳۸ - مراتب مذکوره در فوق
خلاصه بعضی نکات میباشد که مورد
تصادم دول است وئی هنگامیکه میخواهیم
نظر اجمالی ما و ضاع اروپا بیندازیم
موفقت نکای تفاوت پیدا میکنند. در آن
حظ روسیه مایل است که با آلمان دارای
بعضی روابط دوستانه باشد. در حله
اول چنین نظر میرسد که از قدر و
قیمت هر افسه بهمانه یک دولت متفق در
سنوات اخیر کاسته شده است. یک نظریه
عمومی شایع شده است ماسکی از اینکه
بواسطه اعتساش وعدم اتفیاد از قوای
بحری و خشوتی آن بسی کاسته شده و در
موقع جنگ چندان کاری از آن ساخته
نیست. از طرف دیگر قدرت آلمان هم
در خشکی هم در دریا بدرجه اعراق
آگیری مورد تحسین و تکیه واقع شده
و پانچرت چنین نظر میرسد که شرط
احتماط اتحاد رابط دوستانه با چنین
همسایه متردنی میباشد.

بعلاوه تمایل فعلی عنصری که امروز
در حقی روسیه را اداره میکنند با در این
مورد دارای بود میدانند این است که
حتی الامکن نگذارند صدمه ای به منافع
آلمان آرد و در این نظر دانست که اثر ناظ
عمای در نظر چنین نظر را همین شود
که در مقابل انشاء در آرد روس و
انگلس انظار را بمنزل عراست یا ناس
به آلمان اهدا شود در این است امروز
حدیست و به این مورد در ۱۹۱۵
که در ارسا - مزبو همسایه عیب آید
فهمید شد اگر چه دستور موجودی برای
مخالفت با آن در دست ندارد باز یقینات
سیاستمداران آن در اطراف این وارداد

هر چه باشد با نظر عدم رضایت به آن
میشکند. در حقیقت وزارت خارجه روسیه
مکراً توضیح داده است که آلمان هر
قدر بتواند به آرامی برای هم زدن روابط
بین روسیه و برطانیای کبیر و برای
جلوگیری از بموقع اجرا گذاردن مواد
قرار داد بدون درد سر اشکالاتی تولید
خواهد نمود. اقدامات عمال آلمان
در ایران بطوری که راپورت آنها داده
شده و تفسیراتی که از طرف مسیور در نشوین
برای مسئله راه آهن بغداد می شود
متمومه ایست از آنجه که در آینده باید
منتظر بود اینکه می بینیم مسیو ابوالسکی
در موارد دیگر و در قسمت هایی که
برای روسیه اهمیت حیاتی ندارد پیوسته
میکوشد که رنجش آلمان را مرفح سازد
برای اینست که حتی الامکان از او دام حصه
آلمان و تولید اشکال از طرف آن در مسئله
شرق نزدیک و شرق وسطی جلوگیری
نماید مشارالیه متبم است که در کنفرانس
صاح راجع به آلمان دارای نظر دوستانه ای
بود و بعضی میکویند منافع آلمان
را محسوسه است و دوست محرمانه
وزیر حلی خود در اطراف این موضوع
بحث مینماید که راجع به نائیک در بیانی
باید با موید باشد.

بطوری که ذکر داده شد مشارالیه
با درجه دائره بعضی تسامی عرا را داد
انگلس روس با که احوارن بحالست
نموده است.
هم در موضوع (کر) وهم در
موضوع هندوئیة اینجا که تواسنه
گوریده است که رونه ای را اتحاد
نه یک منطبق و تمالات اصریس -
مخارستان باشد و چو بی سندانسه آن
عمل حسن تأگیری در برلین مواد ندرسه
حظ سیری که دولت روسیه می
خواهد به نماید انشمن که در عن
ادامه امای با آلمان و تر قرار کردن

کتیم مسیو ایسوالسکی فقط برای قرار
گرفتن بهترین روابط و داد آمیز روسیه
نگوشت.

حوادث فعلی او را مجبور با اتخاذ
این رویه مینماید ولی مشارالیه بکرات
نشان دادند است که تمایل به پیروجه مستلزم
واگذار کردن استقلال که وزارت
امور خارجه روسیه سواند از آن متنع
گردد نمیباشد.

اگر مودی پیش آید که مشارالیه
مجبور شود یکی از دو رویه را (یعنی
جانبداری از منافع آلمان در یکطرف
و حفظ مصالح روسیه در یکطرف دیگر)
اتخاذ نماید تردیدی نیست که حفظ
مصالح روسیه را ترجیح خواهد داد و البته
در چنین موردی از طرف هموطنانش از
وی طرفداری خواهد شد.

۵- اطریش هنگری

۳۹- روابط بین روسیه و اطریش
هنگری دوستانه و و داد آمیز است اگر
چه راجع به پروگرام مقدونیه در بعضی
نکات اختلافی در سیاست آنها وجود دارد
هنوز اختلافی در روابط این دو دولت
پدید نیامده است.

مسیو ایسوالسکی موفق به مصاحبه‌ای
با (فرانسوا ژوزف) امپراتور وقت
و ملاقات با رومن دو اهراتال شده است.
این دو دولت تصمیم گرفته اند
که تمام مسائل خفیه را بروی دایره
ریخته و آشکار سازند. چنین مسائلی
وجود دارد و به احتمال بعدا هم وجود خواهد
داشت ولی فعلا بایک سکوت مقابل
اجازه داده شده است که این مسائل باز
را کند و مسکوت بماند مگر اینکه بعضی
از قضایا و حوادث که از حد و اختیار
این دو دولت خارج است لزوم بروی
دایره ریختن آنها را ایجاد نماید. راجع
به موضوع مقدونیه مسیو ایسوالسکی با تسلیم
یاد داشت مشترک بدولتکار که بیشتر

و ترقی دادن روابط دوستانه با بریطانیای
کبیر دست همراهی به آلمان بدهد و هر
قدر بزواند خدماتی برای آن انجام دهد
تعطیل چنین خط سیری تا هر وقت
که باشد مستلزم مهارت و زرنگی
فوق العاده ای میباشد و بداینکه آیا این
رویه عملی باشد یا خیر تردید حاصل است.
مسکن است در شرق نزدیک و شرق
وسطی قضایای پیش آید که تصادم بین
سیاست روسیه و آلمان را شدید نماید
و رفته رفته روسیه ملتعت شود دولتی
که در آن نواحی سطح زمین سدراهش
میباشد دیگر مانند سابق بریطانیای کبیر
نیست.

در جریان این حوادث تعظیم یک
سد سیاست دور و شاید ممکن باشد و
نشود از یکطرف در اروپا برای استحکام
بنیان دوستی کوشید و از طرف دیگر
در آسیا بمخالفتهای رقیبانه ادامه داد.
دوام این وضعیت امکان پذیرتواند
بود و به احتمال جریان حوادث رفته رفته
پیش ازاینکه باعث تزیید روابط محرمانه
با آلمان شود منجر باستحکام روابط
دوستانه بریطانیای کبیر شود.

هنگامی که روسیه موفق باستحکام
موقعیت و تجدید اقتضام قوای خود شود
و بتواند در اروپا مقام و مرتبه ای را که
به آن نسبت داده میشود احراز نماید
شاید نگرانی آن برای جلب نظریه مساعد
همسایگان غربی خود اینقدر زیاد و باهر نباشد.
شایسته نیست تصور کنیم که وزیر
امور خارجه روسیه دستوراتی که به احتمال
از برلن بوی برسد یگانه راهنمای خود
قرار داده یا بکلی در تحت تاثیر آنها
واقع شده. روزگاری ظاهر اوضاع بر
صحت این نظریه دلالت میکرد در موارد
زیادی. چنین تصور میشد که وزارت
امور خارجه (نوا) مانند سفیر وین تحت
دستور نفوذ برلن واقع است.
خیلی بیشتر بجا خواهد بود تصور

درجه دوم اهمیت واقفند از قبیل مسئله
 کریت که منافع روسیه در آن نسبتاً کم
 است مسیو ایسوالسکی حاضر است که نمایانند
 اطریش را به فوریت بداند. گاه گاهی
 شایعاتی منتشر میشود که نمایانند برای
 اتفاق سه امپراطوری ابراز شده و حتی
 بعضی اشخاص بقدری بجلو رفته اند که
 میگویند قدمهایی بطرف این منظور برداشته
 شده است. چنین انحرافی در سیاست
 خارجه روسیه عجباً در حال حاضر غیر
 ممکن بنظر میرسد و میتوان گفت مادامیکه
 مسیو ایسوالسکی در داس وزارت امور
 خارجه باقی است این نظریه اجراء نخواهد
 شد. مشارالیه خوب میدانند که این اقدام
 در وجه اول مطبوع عقاید و آراء عمومی
 روسیه تواند بود و در مرحله دوم موفقیت
 عملی روسیه اجازت بچنین معامله ای که
 باعث بهم خوردن روابط سیاسی فعلی آن
 میباشد نمیدهد. این پروژه ممکن است
 مانند خیالی فراموش شود

حاجه

به راهزنان و کتدان بود موافقت
 قداشت او تصور می کرد که تاثیر این
 یاد داشت ممکن است برخلاف انتظار باشد
 و علی الظاهر ترس و پیش بینی او بجا و
 صحیح بوده است در هر صورت مشارالیه
 تسلیم عقاید همکار اطریشی خود نرديد
 چنانکه نظایر این تسلیم در مور اصلاحات
 نیز دیده شد. مختصراً نظریات باطنی
 مسیو ایسوالسکی اینست که پیش از توافق
 و هم آهنگی با وین موافقتی ناگایینه
 لندن برقرار نماید و در هر صورت شرط
 احتیاط را موافقت با وین توافق در اقدامات
 با آن میداند بدون شك نظریه این
 رجل سیاسی همین است ولی اگر حوادث
 و قضایای پیش آید که بیاب عالی برای
 بموقع اجراء گذاردن اصلاحاتی که
 متفق علیه دول است فشاری وارد شود
 باید انتظار داشت که روسیه با میل و رغبت
 بهر اقدامی که بنظر دول لازم شود مبادرت
 خواهد نمود. در عین حال مسیو ایسوالسکی
 مایل است که با اطریش - مجارستان نیز
 مانند آلمان دارای روابط حسنه و ووداد
 آمیزی باشد. در مسائل دیگر که در

۲۱۳۲

۲۷ >